A

1747

VIII.

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARVM HVNGARICAE
MDCCCXXVI

1969.

FOTO:
R.I.

Inc. 114.

Opus ruralium commodorum Petri de crescentijs.

infrigidant nisi ꝓpter niues. ideoqꝫ generant flegma, et quia calefiũt in estate ꝓpter solẽ ⁊ ꝓpter putrefactionẽ generãt coleram. Et ꝓpter spissitudinẽ quidẽ ipsaruꝫ et cõmixtionẽ terrestriũ cuꝫ eis. et ꝓpter resolutionẽ subtilis eaꝝ generant in eis qui eas bibunt splenes et eoꝝ mracb subtiliat et interiora ipsoꝝ ingrossant. et eorũ extrema macrescũt ⁊ humeri et colla. ⁊ comedẽ desiderũ in eis supat et sitis. ⁊ ꝓstringũtur eoꝝ ventres ⁊ difficile vomere possunt et quãdoqꝫ puenũt ad hydropisim ꝓpterea ꝙ aquositas in eis remanet. et quãdoqꝫ ad apostema pulmonis ⁊ splenis ⁊ ad dissinteriaꝫ. et ipsoꝝ epata debilitant. et in eis multe alie egritudines generant. Et muli eres duriter impgnant ⁊ cũ difficultate pariunt. ⁊ pariũt pueros apostemosos. ⁊ frequenter fit in eis mola ⁊ impregnatio mẽdosa. Et eorũ pueri sepe patiunt varices. et crurũ insanabilia vlcera ⁊ quartanis abundant. et multas alias egritudines patiuntur ⁊ in senib⁹ febres fiunt adurentes ꝓpter siccitatẽ nature aꝝ ipsoꝝ et ventrũ. Aque ꝓterea quib⁹ admiscet metallina ſ stãtia aut eius simile. et aq̃ sanguisugales omnes male sunt regulariter. licet in q̃busdam egritudinib⁹ afferãt iuuamentũ. Aq̃eni in qua superat virt⁹ ferri iuuamentuꝫ ꝑstat ad hoc vt in interioꝛib⁹ fortitudo tribuatur. ⁊ vt dissinteria phibeaꝫ. et vt virtutes deliberatiue omnes ꝓcedãt. Aque niuose et glaciales sunt grosse. nix vero ⁊ aq̃ glacialis cũ munda fuerit. et non cõmixta alteri rei virtutẽ habẽti malã siue soluatur et fiat ex ea aqua. siue ipsa mutaꝫ in aquaꝫ erit bona. nocꝫ tamẽ dolores habẽtib⁹ neruorum. sed cũ coquit ad bonitatem redit. Q, si aqua glacialis ex aqua mala fuerit aut ex aquis malis. aut fuerit nix virtutez cõtrabẽs malã. et extraneã a locis in quibus cecidit erit mala. Aqua ꝓterea temperate frigida sanis melior est aq̃s omib⁹ licet neruos impediat ⁊ apostemata in interioꝛibus habẽtes ledat. ipa enĩ appetituꝫ excitat ⁊ stomachũ fortez efficit. Aqua vo calida digestionẽ corrumpit ⁊ facit nataze cibum in stomacho. ⁊ est cũ ad hydropisim adducit et ethicã. ⁊ cõsumit corp⁹. Aqua calefacta tepida efficit nauseã et cuꝫ fuerit calidioꝛ q̃z hec. et in ieunio bibita multotiens stomachũ lauabit et ventrẽ soluet. eaꝫ tamẽ frequẽter bibere est malũ. q̃a stomachi virtutẽ debilitat. Illa vero q̃ multũ est calida colicã resoluit et splenis ventositates frangit. Aqua vo salsa macrescere facit ⁊ exiccat et primo facit ventrẽ ꝓpter vim radendi que in ea gristit. postea stringit eum in fine ꝓpter siccitatẽ nature ei⁹ ⁊ corrumpit sanguinẽ. Ideoqꝫ pruritum et scabiẽ generat. Aqua vero turbida lapidẽ generat ⁊ opilatiões. Ideoqꝫ post ipsam res comedenda est puocatiua. licet vẽtrez habenti plurimũ conferat. et omnes aque grosse et graues ꝓpterea ꝙ in eo⁹ ventre tenetur neqꝫ cito descendit. Eius vero tyriace existunt res ventose et dulces. Aque ꝓterea aluminose mulierũ sup fluitatez currere non pmittunt neqꝫ spuere sanguinez ⁊ phibent illud quod ꝺ emorroydib⁹ egreditur. sed corpa que febribus sunt apta fortiter ad eas pducunt. ⁊ ferree quidem splenem resoluunt. ⁊ non coire valentes adiuuant. Eree vero corruptioni cõplexionis vtiles existunt. Emẽdatur autẽ aqua si vebemẽter coletur. ⁊ coquere quidẽ aquam. eam quãdoqꝫ colat vt dictũ est. ⁊ inter pureaque substantiaꝫ. ⁊ id quod ei admiscet sepationẽ facit. ⁊ maius hoc toto est ipam sublimando distillare. Aquã vero cuꝫ vino bibere vtile est ex eo ꝙ ei⁹ remouet maliciam. cum ipius malicia fuerit ex genere pauce penetratõis. Aqua etiã cũ pauca fuerit ⁊ non inueniet tempata cum aceto erit bibenda. ⁊ ꝓprie in estate. quoniã hoc a multo excusat potu. Aqua ꝓterea salsa cum aceto bibenda est et syrupo acetoso ĩ quẽ silique et mirti grana sunt ꝓiciẽda ⁊ sorbe. ⁊ post aluminosam q̃dem aquaꝫ ⁊ ponticã bibendũ est totuꝫ id quod naturam soluit. vinũ quoqꝫ est ex eo q̃ post ipsam potatũ confert. Sup amaraꝫ quoqꝫ exhibenda sunt dulcia ⁊ vnctuosa. Ante aq̃m stantẽ ⁊ paludestrẽ in qua existit putrefactio non sunt gustanda nutrimẽtia calida supra quã stiptica sunt exhibẽda ex fructibus frigidis sicut citonia ⁊ mala maciana ⁊ acetula. Sup aquas grossas ⁊ turbidas ytendũ alleis. ⁊ ex eo etiam q̃d eas clarificat est alumen iameni. Et ex eis q̃z q̃ diuersarum aq̃rum remouet maliciã sũt cepe q̃a sunt vt tyriaca eius. et ꝓprie cepe cũ aceto ⁊ allea etiam. et ex rebus frigidis sic lactuce. Solet autẽ quãdoqꝫ vt Palladius aut occultioꝛẽ noram tectioꝛ aq̃rum inferre natura q̃ ꝓfatis rationibus discerni non potest. Ideoqꝫ ipam ex incolarum salubritate noscamus si fauces bibentiũ pure sint si saluũ caput si in pulmonib⁹. aut toracе aut rara aut nulla est causatio. Si venter aut viscera vl latera siue renes nullo doloꝛe aut inflatiõe. ꝓtur si vicia nulla vesice sint. hec et similia si apud incolas ꝓ maioꝛ pte constare videbis nec de aere nec de fontib⁹ aliq̃d suspiceris

De situ loci habitabilis et de cognitione bonitatis vel malicie ipsius.

Abitationũ seu

b terrarum situs duplex cõsideratio est. vna q̃dem ratione salutis habitatoꝛũ. altera ratione fecunditatis agroꝝ. Et primo de ꝓmi situs natura dicetur. Sciendũ est itaqꝫ vt ait Auicenna q̃ loꝛ habitabiliũ dispositiones i corporibus diuersificãtur causa altitudinũ ⁊ ꝓfunditatũ in ipis. Et causa dispositionis ipius terre si est lutosa aut bumefacta aut cenosa aut si est in ea virtus minere et dispositionis multitudinis aq̃rum aut paucitatis eaꝝ et dispositionis earũ q̃ in eis vicinãtur sicut arboꝝ aut mineraꝝ aut fouearum aut cadauerũ aut boꝝ similium et ex montiũ et mariũ vicinitate. Loca habitabilia calida nigrificant capillos et icrispant. Et cũ in eis maxima fuerit resolutõ et minuetur humiditas: cito aduenient seni um sicut in terra nigroꝝ. Illis nãqꝫ q̃ ibi morantur aduenit senium in annis trigita. et eorũ corda sunt timida ꝓpterea ꝙ spiritus multũ resoluitur. In locis habitabilibus frigidis sunt corda audacie maioris et melius digerentis. q̃ si fuerint humida erunt ibi morãtes grossi et carnosi et multa abundãtes adipe. Quoꝝ vene erunt profunde ⁊ occulte. et ipsi erunt teneri et albi. In locis habitabilibus humidis morãtes pulcrarũ sunt facierũ q̃rum cutes sunt tenere. et cuꝫ exercitãtur cito aduenit lassitudo. ⁊ eoꝝ estas non multũ calefit. neqꝫ hyems valde infrigidatur ⁊ eis aduenit febres multe more ⁊ vẽtris et sanguinis multus exitus ex menstruis ⁊ emorroydibus et multiplicat epilentia In locis habitabilibus siccis morantiũ exiccãtur complexiones ⁊ ipoꝝ obfuscant cutes ⁊ exiccãtur. et eoꝝ cerebra cito aduenit siccitas. et eoꝝ estas est valde calida ⁊ hyems multũ frigida. In locis habitabilib⁹ altis morantes sunt sani ⁊ fortes. labores multum patientes ⁊ viuũt diu. In locis habitabilibus pfundis morãtes in vaporositate multa existunt ⁊ epatis debilitate ⁊ aquis abundãt non frigidis. ⁊ ꝓprie si fuerit stãtes aut aque lacuũ aut stagnoꝝ et eorum aeres sunt mali. Be locis habitabilib⁹ petrosis ⁊ discoopris boꝝ aeres in estate sunt valde calidi ⁊ in hyeme multũ frigidi et eoꝝ corpa sunt dura ⁊ solida et multoꝝ capilloꝝ forma et iunctura manifeste. ⁊ vicit in eis siccitas ⁊ sunt multuꝫ vigilantes. et sunt malorũ morum. inobedientes. et est in eis bellorum fortitudo et solertia in artibus et acuitaꝫ In locis montuosis nimuosis morãtium iudiciũ est sicut aliaꝝ terrarum frigidarũ. ⁊ eoꝝ terre sunt ventose. et dum nix morat generãtur in eis boni venti. sed cũ resoluit si montes habent q̃ vẽtos phibeant fiunt vaporosa In locis habitabilibus marinis tempat caliditas et frigiditas ꝓpter sue humiditatis ad passionẽ inobedientiã Habitãtium in locis septẽtrionalibus iudiciũ est sic iudiciũ ciuitatũ

Calida lora

lora

lora l

lora

lora

lora

lora m.

lora se

et tempoꝛ frigidoꝛ.in quibus multiplicã
tur constringẽdi ꝛ exprimẽdi egritudines
et multiplicãtur in eis humoꝛes ĩ occulto
coꝛporis congregati.et solet ineſſe eis dige
ſtiue bonitas ꝛ vite longitudo. Jn coꝛpoꝛ
bus preterea eoꝛ vlcera sanãtur ꝓpter eoꝛ
rum foꝛtitudinẽ ꝛ sanguinis eoꝛ bonitatẽ
et ꝓpterea q̃ exterius non est causa que ea
laꝛet aut que ea detegat.sed ꝓpter multaꝝ
caliditatẽ coꝛdiũ eoꝛum sunt in eis moꝛes
lupini. ¶Habitantiuꝝ in locis meridionali
bus iudicia sunt sicut iudicia terrarum et
tempoꝛ calidoꝛ.pluſimũ autẽ aquaruꝝ q̃
sunt in eis eſt ſalſum et ſulfureũ. et capita
moꝛãtium ĩ ipſis sunt plena humidis ma
teriis.quoniã meridies hoc operatur.ꝛ eo
rum ventres sunt soluti ꝓpter illud qõ ab
eoꝛ capitibus ad ſtomachos deſcẽdit.mẽ
bra quoq; eoꝛ sunt laxa et debilia .deſide
ria etiã comedendi ꝛ bibendi debilia ꝛ q̃li
bet vino grauãtur ꝓpterea q̃ eoꝛuꝝ capita
et ſtomachi debilia exiſtunt. Vlcera quo
q; eoꝛ duriẽ ſanãtur et mollificãtur. ¶Mu
lieribus quoq; accidit multus ſanguinis
menſtrui exitꝰ neq; reſtringi nisi cuꝝ diffi
cultate ꝛ frequẽter abꝛtiunt ꝓpter multi
tudinẽ egritudinũ earuꝝ. Viris quoq; ac
cidunt a ventre ſanguinis exitꝰ ꝛ emoꝛroy
deſ ꝛ obtalmia humida que cito ſanatur
Senibus vero in prima ſenectute cũ tran
ſeunt quinquaginta annos accidit paraly
ſis ꝓpter coꝛ catharros.et accidit omnibus
eis ꝓpterea q̃ ſunt eoꝛ capita plena aſma
et tenſura et epilentia.et accidũt eis febres.
in q̃bus caliditas et frigiditas ꝓiungũtur
et febres longe byemales ꝛ nocturne. Acu
te vero febres paruꝝ accidũt eis ꝓpterea
q̃ eoꝛ ventres multuꝝ reſoluũtur et diſſol
uitur ſubtile qõ eſt in ipoꝛ humoꝛibꝰ. De
locis habitabilibꝰ oꝛiẽtalibꝰ Ciuitas que
ab oꝛiente eſt aperta et in oꝑpoſitione poſi
ta.eſt ſana ꝛ boni aeris.ſol enĩ in principio
diei ſuperẽ eleuat ꝛ aerẽ eius clarificat ꝛ
poſtea recedit ab ea aere iam clarificato.ꝛ
exuſſlant ſuper eã venti ſubtiles quos pre
mittit eis ſol.deinde ipſemet eos ſequitur
¶ et conueniũt eoꝛum motus. De locis habita
bilibus occidẽtalibꝰ. In ciuitate que ab oc
cidente eſt diſcooperta ꝛ eſt ab oꝛiẽte coo
perta non venit ad eã ſol niſi tarde.ꝛ illico
cum venit ad ipſam incipit elongari ab ea
quia non ei appropinquãdo incedit. ¶Non
ergo eius ſubtiliat aerẽ neq; exiccat.ſed di
mittit ipſum humidũ groſſum ꝛ ſi vẽtos
ei mittit.mittit eos ab occidente ꝛ in nocte
Judicia erga ipſaꝝ ſunt iudicia ciuitatuꝝ
humidarũ complexionũ caliditatẽ haben
tium temperatã groſſam.et niſi eſſet ꝓpter
illud quod ex ſpiſſitudine ꝓuenit aeris eo
ruꝝ natura veris naſe ſilis exiſteret. Sani
tas vero in eis minꝰ exiſtit q̃ in terris oꝛi
entalibus cum diminutione multa. Quaꝛe q̃ loca eligit habitabilia cognoſcere de
bet terrã ciuitatis vel alterius loci habitã
di.et quomodo eius exiſtit diſpoſitio ſm
altitudinẽ ꝛ ꝓfunditatẽ et diſcooperturaꝝ
aut cooperturã.et eius aquã et ſubſtantiã
aque ipſiꝰ. Et quomodo exiſtit ſm ſui pro
palationẽ et diſcooperturã. aut ſm ſui oc
cultationẽ et ipſiꝰ ꝓfunditatẽ. Et ſi ſit vẽ
tis expoſita aut in terra ꝓfunda. Et debꝫ
cognoſcere ventoſ ibi flãtes ſi ſunt ſani fri
gidi. Et quid ei ſit dicinũ ex maribꝰ ꝛ pela
gis et montibꝰ et mineris. Et debet ſcire q̃
lis ſit terra ſm ſanitatẽ et egritudines. Et
que egritudines illic cõmorantibus ſueni
re ſolent. Et debet cognoſcere illic cõmoraã
tium foꝛtitudines ꝛ eoꝛũ deſideria et dige
ſtiuam et nutrimentoꝛ eoꝛũ bonitatem.ꝛ
quomodo eiꝰ exiſtat ſtructura. Et ſi ſit am
pla ſpacioſa aut ſi introitꝰ anguſtꝰ. ¶Poſt
hoc oꝑtet vt feneſtre et ꝑte ſint oꝛiẽta
les et ſeptentrionales. Sitq; illud vñ ma
gis ſolicitari debet vt venti oꝛientales ſtruc
turas ingredi valeãt. Et vt ſol ad vnum
quẽq; locum intrare queat qui ibi exiſtit.
quoniaꝝ ipe eſt qui aerem rectificat. Vici
nitas quoq; aquarũ dulcium nobiliũ cur
rentium mꝫtaruꝝ et mundarũ. et que ĩ bye
me infrigidẽtur et eſtate calefiant. et diuer
ſe ab eis que occultantur eſt res conueni
ens et adiutoꝛium prebẽs. De ſitu ville

id eſt.domꝰ tam ratione habitatoꝝ q̃z fru
ctuum ſcripſit egregie varro villã edifica
dam potiſſimũ vt intra ſepta ville habeãt
aquã.ſi non q̃z prime que ibi ſit nata vt pe
ennis influat. Si vero aqua non ſit viua
ciſterne faciende ſunt ſubtectis ꝛ lacꝰ ſub
diuo ex altero loco vt bomines ex altero vt
pecus vti poſſit. Bandã operã vt potiſſi
mum ſub radice montis ſilueſtris villam
ponat vbi paſtiones ſint laxe.aut vbi vẽti
ſaluberrimi flabunt que poſita eſt ad exor
tos eq̃noctiales aptiſſima q̃ eſtate habet
vmbriã ꝛ byeme ſolẽ. Si cogaris ꝓpe flu
men edificare.curandum eſt ne aduerſus
eum ponas.byeme enĩ fiet vehemẽter fri
gida ꝛ eſtate non ſalubris. Animaduertẽ
dum eſt ſi q̃ erunt loca paluſtria et ꝓpter
eaſdẽ cauſas.ꝛ q̃a cũ arefcunt creſcũt ani
malia que dã minuta.ꝛ que nõ poſſũt ocu
li conſequi ꝛ ꝑ aera intus in coꝛpus poſ ꝛ
nares pueniũt ꝛ efficiũt difficiles moꝛboſ
Jtem ſtropha vitandũ q̃t ne in eã ptem
ſpectet villa ex qua ventus grauioꝛ efflare
ſolerne ve in conualli caua.ſed potiꝰ ĩ ſub
limi loco edifices eo q̃ cum pflatur ſi q̃d ẽ
ibi quod aduerſarũ inferatur facilius diſ
cutitur. ¶Preterea locus q̃ a ſole tota die il
luſtratur ſaluberiorẽ. q̃ etiã beſtiole ſi que
ꝓpe naſcũtur ꝛ inferũtur aut afflantur
aut aritudine cito peũt. ¶Vmbi repentini
ac torrẽtes fluuij piculoſi ſunt illis q̃ in bu
milibus ꝛ cauis locis edificia habent ob ẽ
et ꝓpter ꝓdonum manus ſuperiora loca
tutiora. Jn villa facienda ſtabula bubulia
que byeme poſſunt eſſe calidiora. Jtez cel
las in loco plano vbi vaſa vinaria ꝛ olea
ria eſſe poſſint. Jtem vbi ſtent fructus ari
di vt grana ꝛ fenum in tabulatis. Jtez vbi
verſetur familia prouidendũ vt feſſi opere
aut frigore aut calore poſſint ꝓmodiſſime
in quietẽ ſe recipere. Vllici prope ianuaꝝ
cellam eſſe oꝑtet eumq; ſcire quid intro
eat aut exeat noctu quid ve feratur preſer
tim ſi boſtiariꝰ eſt nemo Catho ſcribit vil
lam vrbanã pro copia edificato in bono ꝓ
dio ſi edificaueris libentius et ſepius veni
es fundus melioꝛ erit et fructus plus capi
es. Si te vicinitas libẽter videbit facilius
tua vendes opa facilꝰ locabis.oparios fa
cilius conduces

De curijs ſiue tumbis in diuer ſis locis diuerſimode faciendis

Vrie ſiue tumbe

c faciende in rure occaſione habi
tationis domini et ruſticoꝝum et
ad eum fructuũ poꝛtandoꝝ et animalium
nutriendoꝝ multiplex eſt ꝓſideratio. Aut
enim locus vbi curiã facere diſponis. ſitꝰ
eſt inter alias domos ville aut eſt ab eiſdẽ
remotus. Jterũ aut eſt in plano aut ĩ mon
tibus.et rurſus aut eſt in loco tuto aut pe
riculoſo poſitus. Si quidẽ inter alias do
mos ville ſitus eſt curia non eget tanta foꝛ
titudine ꝛ munitione et clauſura.quia mi
nus eſt furum infidijs expoſitus locꝰ talꝰ.
et quia proximũ habet vicinoꝝ auxiliuꝝ ſi
fuerit oꝑtunum. Si vero eſt ab alijs do
mibus in loco ſolitario ſegregatꝰ conueni
ent.bus foueis ripis et ſepibus vndiq; cin
gendus eſt ꝓpter oꝑpoſitas rationes. Qꝫ
ſi eſt in plano ſiquidẽ nimis deꝓſſo ꝓto
tam curiã terra cumulãda eſt aliunde de
lata ne ĩ ipam curiã ingreſſus pateat aq̃s
fluentibus aliunde.et pluuie in eã cadẽtes
inde poſſint facile deriuari. Si vo in mon
tibus fuerit vbi foueis aquoſis muniri nõ
poteſt.eligatur locus cui niſi ꝑ ordinatuꝝ
introitũ ſit aſper acceſſus vt qui foſſarum
circuitu muniri non poteſt ſeueritate ru
pis ꝛ altitudine muniatur. Si autẽ locuſ
eſt ab impetate inimicoꝝ tutus. ſufficit ſi
talibus ſolũmodo valletur munitionibꝰ.
q̃a furibus qui etiã plerũq; pacis inſidi
antur tpe ſecurus exiſtat. Et cũ in parte pe
riculoſa fuerit ſiquidẽ valde potentibꝰ ini
micis expoſitus tutiꝰ erit locũ deſertuꝝ ad
tps relinquere q̃z incaute ſe et ſua morti ci
uili aut naturali exponere. niſi forſan pa
trem familias ad fabricã inexpugnabil' ca
ſtri vel arcis diuitiaꝝ moueat multitudo.
Si vero beruarij aut debiles inimici ꝓteſ

bestiarum palus formet letaminis maturandi a dominica quantuz poterit domo remota. Q, si tãta sit dominoũ nobilitas z potentia q; dedignent in eadẽ curia cum suis habitare colonis poterũt sane i dicto loco sic dispositio facere morari custodem qui Castaldio nominat z seorsum i alia pte suũ facere locum, palatijs z turribus ac viridarijs decoratũ pm q; eorũ nobilitati z potentie crediderint conuenire. Doctrinã autẽ aree et celle vinarie ac colũbaris pullarij stabuloz et tugurioz feni seruãdi suis locis tradendã reseruo

Be puteis et fontibus faciẽdis et qualiter aqua inueniatur et probetur.

Sicet puteus optime morẽt in curia vt pdictũ est. tamẽ quãdoq; ppter cõmunem pluriũ vtilitatẽ, z aliquãdo ppter cõmoditatem colonoz, et quia plerũq; aqua non inuenitur in curia vel in pubus et locis propinquis, aut inuenit sed letaminis curie liquore inficitur. In campis extra curias fieri optat, qõ cũ acciderit putendũ est hoc modo vbi aqua in superficie aut non multũ pfunda exstitit. Itaq; de mense augusti septembris aut octobris fodiẽdus est puteꝰ quia vbi aqua bis nõ deerit mensibꝰ nullum defectũ alio tpe habebit. Ig; t pm Palladium añ solis ortũ bis locis quibus aq; querenda est equaliter pnus mẽto ad solum depresso spectabis orientẽ. et in q; loco subtili nebula crispũ aerẽ surgere videris et velut rozẽ spargere, scias i locis siccis ibi aquã latere. Sed terrarũ genus cõsiderabis vt possis de tenuitate vl abũdãtia iudicare. Creta nãq; tenues nec optimi saporis venas creabit. Sabulũ solutas exiles i suluues limosas et spacio altioze sõmersas. Nigra terra humoreꝫ z stillicidia nõ magna ex hybernis imbribꝰ z liq̃ze collecta. Iz saporis egregij. Glaree mediocres z venas incertas sed suauitate pcipuas. Sabulo masculꝰ arena z carbunculꝰ certas z vberitate copiosas. In saxo rubeo bone z abundantes sunt sed puidendũ est ne inter ruinas inueniente refugiãt. Sub radicibꝰ montiũ z in silicibꝰ vberes, frigide et salubres. Locis campestribꝰ salse graues tepide insuaues plerũq; quarꝫ saporꝫ si optimꝰ fuerit noueris eã sub terris exordiũ de monte sumpsisse. Sed in medijs campis montanoꝝ fontiũ suauitatẽ sequẽtur si vmbrãtibus teganꝫ arbustis. Sunt et hec signa inuestigãde aque quibꝰ tunc credimꝰ si neq; lacuna est neq; aliquis ibi ex cõsuetudine humoꝝ incidit vl insedet. Junctꝰ tenuis salix siluatica alnꝰ arundo edera ceteraq; que humoze multũ aquoso gignũtur. Locis ergo vbi pdicta reperis signa pedibus tribus latitudine, altitudine pedum q̃nq; fodiatur. et prime solis occasum vas puꝝ ereum vl plumbeũ interius vnctũ ponat immersum solo fossionis ipius. tũc supra fossam crates facta de vgis et frondibꝰ adita terra spaciũ omne operiat. Sequẽti die apto loco si in eodẽ vase sudores inueniantur aut stille aquã ibi esse nõ dubites Itẽ si vas figuli siccũ neq; coctũ eadẽ ratõne ponat ac siltr operiat. altero die si aquarum vena prima fuerit vas humore cõcepto soluet. Itẽ si vellꝰ lane eque positum z coopertũ si tantũ colligit hũoris vt alia die sudet aut fundat exp̃sum copias ibi eẽ te stabitur. Itez lucerna oleo plena z incẽsa si ibi similiter tecta ponat z secũdo die repiatur extincta superantibꝰ alimentis aquas locus idem habebit. Item si in eo loco focum feceris z terra vaporata humiduz fumum nebulosumq; ructauerit aquas ibi fore agnoscas. His ergo repertis certa signorum firmante noticia puteum fodies et caput aque requiras. vel si plura sunt in vnum colligas. Tamen sub radicibꝰ montium in septentrionali parte querende sũt aque. quia in his locis magis abundant vtilioreſq; nascuntur. Sed in fodiendis puteis est cauendum fossorum periculum. Quoniam terra plerunq; alumen. sulphur z bitumen educit que spũz pestis exalant. z occupatis statim naribꝰ animaꝝ torquent nisi q̃s sibi fuge velocitate succurrat. Prius ergo q̃z descendat ad intima i eis locis lucernã ponas accẽsam que si extincta nõ fuerit periculuz nõ timebis. Si vero extinguet locus mortifer est cauẽdꝰ. Fodiendꝰ est aũt putꝰ latitudine pedum octo vel septem quaq; versum vt binos pedes structura concludat. fieri etiã põt latior seu strictior pm q; plures aut pauciores ex eo aquã haurire intẽdunt z pm magnitudinem z puitatẽ venarũ. Si aqua limosa sit salis admixtione corrigitur. Sed dũ fodit puteus si terra non stabit vicio generis dissoluti aut humore laxabit, tabulas obijcies vndiq; directas z eas trãsuersis pectibus sustinebis ne fodiẽtes ruina concludat. Potest etiã in talibꝰ locis melius sine fossoꝝ piculo fieri. videlicet q; fiat ex assidibus rota dupler et fortis ad putei latitudinem supra quã fiat murus altitudine vnius puncti anteq̃z putꝰ fodiatur. Deinde ipius fossor cũ instrumentis ferreis i medio existens sub muro fodiat. z ipsum vsq; ad terre equalitatẽ descẽdere faciat et iterũ tantundẽ muret et fodiat z terrã z tãdem aq̃m extrahat donec putꝰ sit perfectꝰ. Sed q̃ in alto sunt putei pforatis vsq; ad infimã pteꝫ terris ad loca inferiora possũt vice fontis exire. si vallis subiecte natura permittat. aquã vero nouã putei sic pbabis. i ereo vase nitido sparges et si maculaz non fecerit pbabit iudicabit. Itẽ decocta eneo vasculo si arenã vel limũ non relinquit in fundo vtilis erit. Itẽ si legumina cito valebit excoquere. vel si colore perlucido claret a musco et omni labe pollutiõiq; aliena

Be aqueductu

Sum uero ducenda est aqua ait palladi. Q, ducatur aut forma structili aut plũbeis fistulis aut cãnalibꝰ ligneis aut fictilibus tubis. Si pformã structilẽ ducet solidãdus est cãnalis ne primas aqua possit elabi cuiꝰ magnitudo p aque mensura facienda est. Si per planũ venet intra cẽtenos vel sexagenos pedes sensim declinetur structura sex pedibus vt vim possit habere currendi. Si quis mons interiectus occurrerit aut per latera eius aquã ducemus obliquã aut ad aque caput spelũcas librabimus per quas structura perueniat Sed si se vallis interserat erectas pilas vt arcus vsq; ad aque iusta vestigia cõstruemus. aut plumbeis fistulis clausam deiciatur et explicita valle consurgere Iq; cõ est salubrius et vtilius ficulibus tubis conducitur vt duobus digitis grossi ex pte vna reddãtur acuti vt palmi vnius spacio in alterum possit intrare quas iuncturas viua calce oleo subacta debemus illinire Sed anteq̃z bis aque cursus admittatur faulilla mixta exiguo liquore decurrat. vt glutinare possit si qua sunt vicia tabularum. Ultima ratio est plumbis fistulis ducere que noxias reddunt aquas. Nam cerusa plumbo creatur que plurimuz nocet corporibus humanis. Diligentis pteres est aquarum receptacula fabricari. vt copiam inops vena procuret.

Be cisternis et cisternulis.

Vm aqua deest cisterna pm Palladium fiat magnitudine qua delectatur et cui sufficit cui omniũ conduci possit aqua tectorum. testacei pauimenti superfusione leuigetur. hoc pauimentũ omni cura tenendum est ad nitorẽ. et lardo pingui cocto assidue perfricãdum ne deducto humore rimis in aliqua parte findatur. et ita post diuturnam et solicitã siccitatẽ aque prebeatur hospitiũ. In eiꝰ medio formet puteus deinde circa eũ ois pcautas repleat i fundo de grossis lapidibꝰ fluminũ. In medio de minutis z õ sabulo i supmo. vbi aũt desũt fluminũ lapides loco eoꝝ fornacis petre ponãt. In q̃busdã tũ locis fit pauimentũ de quadã creta q̃ cuz mediocriẽ est infusa taliter cõprimit z calcat vbiq; q; aquaz i se positã vel pluentẽ in se recipit z pduat

Anguillas sane piscesq; fluuiales in bas mitti pascitq; conueniet vt horū natatu aq̄ stans agilitatē currentis imitet. Rimas ⁊ lacunas cisternaq; piscinas vel puteos sar tiemus hoc modo. Picis liq̄de q̄ntuz vo lueris ⁊ tantundē sumas unxungie vel se pi tunc in olla vtrūq; miscebis et coq̄s do nec spumet. deinde remouebis a bigne. cū autem fuerit refrigerata cōmixtio calcem supadijcies minutatim ⁊ ad vnū corpus il la mixta reuocabis. cunq; velut stigmen tum feceris inseres locis corruptis ac ma nantibus et pressum summa densitate cal cabis. In locis preterea in q̄bus aquis flu minū vtimur fiant cisternule cū q̄bus cla rificētur et limpide fiant hoc modo. habe atur vrceus terre magnus in loco frigido sub sabulo obrut⁹ supra quē sit vas ligneū vel terreū coctū latitudinē q̄ndam habēs. q̄d ⁊ foramen puum cū cannula in medio fundi habeat p vnum digituz in fundo ele uata supra quā ciatum ponat inuersum. Deinde vsq; ad medū sabulo impleatur in quo postea q̄tiens volueris flumis aq̄ ponatur q̄ in sabulo distillata p cannulaz guttatim descendat inferi⁹ in vrceum in q̄ vtenda seruatur. Q, si maiorē cisternulaz habere volueris poteris tam inferi⁹ q̄z su perius receptaculū de marmoribus vl̄ la pidibus et cemento aut testaceo pauimē to facere p̄m formā et magnitudinem tibi gratam.

De materijs domorum

Vm supra de do

c mibus et edificijs mentionē fece rim fabricandis q̄ ex materia mu rorum ⁊ lignorū fiunt. dicam q̄ ligna com petunt edificijs et q̄ bona cementa. et q̄ cō sideratio in fundamentis habenda ē. Fun damenta igit vt Palladius ait stabilia et diu durabilia latiora sint ex vtraq; pte se mipedis spacio q̄z parietis corp⁹ excrescet Si solida et constricta repitur argilla. q̄n ta vel sexta ps altitudinis eius q̄ supra ter ram futura est fundamētis deputet. Q, si terra laxior fuerit maioris altitudinis ob ruātur donec munda sine ruderū suspitō ne occurrat argilla. que si omīno desit q̄r tam mersisse sufficiat. Arena q̄ compben sa manu edit stridores erit vtilis fabricāti Item si panno vel linteo candide vestis in spersa et excussa nihil macule ⁊ limq̄t aut sordis egregia est. Sed si fossilis arena nō fuerit de fluminibus aut glarea aut litore colligatur. Marina arena tardius siccat. et ideo non continue sed intermissis tēpo ribus construenda est ne opus corrūpat. cameraz quoq; tectoria falso humore dis soluit. Nam fossiles tectorijs ⁊ cameris ex celeri siccitate vtiles sunt. melioresq; si sta tim cum effosse fuerint misceātur. Sed si vti necesse sit maris arena erit cōmodum prius lacuna humoris dulcis immergi vt vicium salis aquis dulcib⁹ ⁊ suauibus elu ta deponat. Calcē quoq; albo saxo duro v̄ tyburno aut columbino fluuiali coq̄mus In duabus arene ptib⁹ calcis vna misce da est. In fluuiali quoq; arena si tertiaz p tem teste crete addideris operuz soliditas mira p̄stabitur. Item si calx et arena equa li mensura misc̄tur erit fortissimū cemen tum exinde cōmixtū Non est preterea mu rus faciendus tpe magni algoris quia cō gelatus dissolueret post modū adueniente calore. Tpe mensis nouēbris aut decēbris fabricarū materia est cedenda cuz luna de crescit. quia tunc maxime humor corrupti bilis et lignū corrumpēs p̄sumpt⁹ est. p̄p cedentē autumnū ⁊ lune etatē. ⁊ ppter pre sens frigus aeris fugit cū calore naturali arboris ad radices ad calidū ventrē terre. Sed arbores q̄ cedent vsq; ad medullam securib⁹ recisas stare aliq̄diu patiaris vt p eas ptes humor si q̄s in venis p̄tinet ex currat. Utiles aūt be sūt maxie abies vide licet. est ei leuis rigida ⁊ in opib⁹ siccis p̄fe cte durabil. Salix v̄ larex p̄m Palladiuz vtilima. ex qua si tabulas suffigas i fronte atq; extremitate tectorū p̄sidia p̄ incēdia p̄tulisti. neq; ei flāmas recipiūt aut carbo nes creant vt idem ait. Querc⁹ durabilis si terrenis opibus obruat Rouer optima tam sub terris q̄z etiā supra terras. Casta nea mira soliditate durat in agris ⁊ tectis ⁊ opibus internis. Fagus in sicco vtilis. sz in humore corrumpit. Popul⁹ Albarus Utraq; salix ⁊ Tilia in sculpturis necessa rie. Alnus fabricis inutilis. sed necessaria si humidus loc⁹ fundamēris paland⁹ est. Ulmus ⁊ fraxin⁹ si siccent rigescunt ante curuabiles. Cypressus egregia Pin⁹ vel pirus nisi in siccitate nō durat. Cedrus du rabilis nisi tangat humore. Quecūq; aūt ex pte meridiana cedunt vtiliores sūt. que vero ex septentrione proceriores. sed facile viciantur.

De officio villici

Illic⁹ disciplina

v bona vtat p̄m Varronē. ferie ser uent. alieno manū abstineat. sua diligētissime seruet. litib⁹ familie supsedeat. Si q̄s deliquerit bono modo vindicet. familia mala ne sit. ne aīgeat. ne esuriat. opa bene exerceat. facili⁹ a malo p̄hibebit p beneficio gratiā referat. vt alijs recte fa cere libeat. Villic⁹ nō sit ambulator. sobri⁹ sit. semp. ad cenā ne coeat. familiā exerceat Procuret vt q̄ dominus impauit fiāt. ne plus cēseat sapere q̄z dn̄m. Amicos domi ni habeat sibi amicos. In iussu dn̄i nemini credat. Q̄ dn̄s crediderit exigat. Mutuum nemini det. Ne q̄d nesciēte dn̄o emat. Ne quid dn̄m celauisse velit. Opus rusti cum omne vt sciat facere curet. et id faciat sepe dū ne lassus sit si fecerit scribat i mēte familie q̄d sit. et illi animo equiore facient. Si hec faciet min⁹ libebit ambulare. ⁊ va lebit recti⁹ ⁊ dormiet licenti⁹. prim⁹ cubi cū surgat. postrem⁹ cubatū eat. Pari⁹ vil lam videat vt clausa sit. et vt quisq; suo lo co cubet. ⁊ vt iumenta pabulum habeant Boues maxima diligētia curatos habeat bubulcis obsequiosus prim sit. quo liben tius boues curēt Aratra vomeresq; faci at vt boues habeāt. pecoꝝ et bobus diligē ter substernat. vngule curent. Scabiē pe coꝝ ⁊ iumentis caueat. Id ex fame ⁊ si im pluit fieri solet. Opa omia mature ficiat. Mā res rustica sic est si rē vnā sero feceris oīa opa sero facies. Stramenta si desunt. frondē ligneā legat. eā substernat ouibus bobusq; Sterquilinū magnū habere stu deat ⁊ p autumnū euehat. ⁊ circū oleas ob la queet ac fimū addat. Frondē populneā vlmeā querceāq; p tps cedat. eam condat non paridā. p pabulo ouiū Fēnū arduū de prato recōdat. post imbrē ⁊ autumnalē rapinā. pabulū lupinū q; serat

villicus
q̄ rubricam
quas. postea
habeat

De officio pātrisfamilias qualiter debet agrū emere et villici ope ram ac rōem inquirere

Atho scribit pre

c dium cū compare cogitabis. sic in aīo habeto vt ne cupide emas. ne ve opa tua pdas. nec satis habeas semel circūire. quotiens ibis totiens magis pla cebit quod bonū erit. vicini quo pacto ni teant id animaduertito et vti eo itroeas. ⁊ circumspicias vti inde exire possis Uti bo num celuz habeat ne calamitosum. Si et solo bono virtute sua valeat. Si poteris sub radice montis. Si et in meridiem spe ctet in loco frigido. Loco salubri. operario rum copia Si et bonū aquarium. oppidū validum prope sit. In bis agris qui nō do minos sepe mutant. Qui in bis agris pre dia vendiderunt quos pigeat vendidisse. Ubi bene edificatū sit Caueto ne alienam disciplinā temere contemnas. a domio bo no colono bonoq; edificatore meli⁹ emetur. Ad villam cū venies videto vasa ⁊ toꝛ cularia et dolia si multa sint. vbi non erūt scito pro ratione fructuū esse instrumenta multa vel pauca sint. videto sumptuosus q; ager ne sit. Paterfamilias cum ad vil lam venit. fundū ea die si potest circueat l̄ die sequenti vt agnoscat quomodo fund⁹ cultus sit. Operaq; facta infectaq; sint. Postea villicuz vocet ac interroget quid operis factum sit. et quid restat. satis ne

temporе opera sint confecta. possitq; que reliqua sint conficere. Et quid factuꝝ vini frumēti alioꝝq; omniū. Vbi ea cognouit rationē inire oportet operarū dierum si ei opus non appareat. Dicit villicus se dolo caruisse. se non valuisse. tēpestates malas fuisse. suos affugisse. Vbi eas alias ve causas multas dixerit. ad rationē operꝝ opera rumq; villicū revoca Cum tempestates ꝛ pluuie fuerint. que opera per hyemē fieri et per imbrē potuerunt. dolia lauari. piari villam purgari. frumentū transferri. stercus foras efferri. sterquilinium fieri. semen purgari. funes sarturi. nouos fieri cētones Cuculiones familiā potuisse sibi sarture. p ferias potuisse fossas veteres tergi. viā publicam muniri. vepres recidi. ortum fodi. pratū purgari. virgas vinciri. spinas trūcari. Cum serui egrotauerint cibaria tāta dari non oportuisse. Que opera reliq̄ sint curare vt ꝓficiātur. si quid desit in annum vt paretur. que supersint vt veneant. q̄ opꝰ sint locari vt locētur. et que opa fieri. et q̄ locari vt imperet ꝛ ea scripta relinquat. pecus omne consideret. oleū vinū frumentū et quidq̄d supersit vendat. boues. vitulos armenta. oues. lanam. pelles. plaustrū vetus. seruū senem ꝛ morbosum vēdat. Patrem enī familias vendacē nō emacē oportet esse. Itez que ptinent ad sationē suo q̄z tempore promēda. id est. manifestāda sūt. Que vendenda videndū. Ea enī que duari non possunt anteq̄z se cōmutēt celeriter promat et vēdat Que seruari possunt. tūc vendat cum charitas est. Sepe enī diuti⁹ seruata non modo vsurā adiciunt. sed etiam fructū duplicant si expectato cōgruo tempore promat.

Incipit liber secūdus de natura plantaꝝ et de reb⁹ cōmunibus cultui cuiuslibet generis agroꝝ

Vm in superiori libro de bis q̄ necessaria sunt saluti habitātium rura q̄daꝝ vtilia scripserim. Cōsequēter de ipsoꝝ operationib⁹ i villis agēdis dicendū est Vez q; ruris exercitia variant ꝑm varietatem plantaꝝ locoꝝ ꝛ tēpoꝝ. quoꝝ diuersitas sine noticia nature plātaꝝ ptiū ipsarū ꝛ eoꝝ q̄ plātis necessaria sunt pfecte cognosci nō potest. de bis in .ij. secūdo libro agendū est. Et q; quedā sunt cōmunia cultui cuiuslibet generis agroꝝ. De bis etiā i eodem libro dicet. Dicā itaq; in primis de bis q̄ omni plāte puenīt ꝑm generatōis principia.

De his que omni plante conueniunt ſm generatōis principia.

De plantarum generatōe sunt ꝑm frēm Albertuꝝ septē. sine q̄bus oīno nulla nascit planta. Calor videlicet celestis circuli. qui est primū et viuificū principium plantaꝝ. Secundū autē est conuenies calor loci. q; si in loco sit virtus frigoris mortificatiua. non suscipiet virtutē caloris celestis circuli. Similiter aūt si locus vehemēter sit adustus. erit beremus arenaꝝ. et eius q̄d vocatur mortuū sabulum eo q̄ non est talis loc⁹ susceptiu⁹ celestis virtutis plātas viuificantis. Tertiū autē est calor q̄ materie seminali q̄cūq; illa sit inheret. q; sine illo aut nō esset receptiua caloris viuifici. aut recepti caloris viuifici nō essz retētiua. ꝛ nunq̄z formaret ex ipo plātaꝝ aliq̄. ſz euaneſceret p euaporatōꝝ Probāt aūt hō opa rusticatōis. q̄nā i q̄busdā plātis cū ꝑmū formet ꝛ sūt tenelle. vmbracula oportz fieri vt calore solis nō euanescāt sicut q̄n ex seminib⁹ pullulant cypressi vel ficus. Tria autē sunt ministrantia substantialē materiā. quoꝝ

primū est humor naturalis inherēs ei q̄ formatur i plante speciē. que primū spirādo pullulat sursum ꝛ erumpit ad terre superficiē. qui cū pullulat euacuat ab inferiori materiā humoris. totā substātiā humoris formans in instrumēta plantule et inferius in radicē. Restituta aūt virtus caloris subiecto attrahit humorē locis. et iste est secūdus humor ministrās ꝓcepte plāte nutrimentū. sicut ministrat matrix sanguinem menstruū in cōceptione ꝛ formatione animaliū. Tertius est humor pluuiarum ꝛ roris ꝛ niuiū de sup venientium. qui se habēt ad plāntas sicut humidū nutrimentale ex cibis sumptū in animalibus ꝛ ideo humidū hoc desiderat a plātis iam formatis ꝛ ad speciē deductis. sicut cibus desiderat ab anima natis animalib⁹. Se ptimum aūt quod exigit est aer cōueniēs extrinsecus. ille enī conseruat si bonus est aut corrūpit si malus est plantas. Et ideo venti vētes ꝛ pruine mortificātes ledūt et destruūt plantas. ab aere autē temperato ꝓportionabiliter qualescūt ꝛ fructificant. Amplius aūt arbor in genere suo est calida et humida. ꝛ calor quidē aperit meatū ꝛ impellit humidū. humidū aūr abundās sufficiēter ministrat materiā. ꝛ ideo statim exurget in stipitē. et auget illū et roborat. ꝛ emittit in eo ramos multos ꝛ ramis plurimas virgas.

De diuersitate generationis plātarum.

Onsiderandum est autē principaliter de diuersitate generationis. Ex diuersitate enī generatiōis plantaꝝ fere scieꝫ tota natura eaꝝ. Et ō hac q̄ dē diuersitate ab antiquis fere amplius nihil inuenīt. q̄z qō dixit Aristotiles q̄ arboꝝ sez et plantarū q̄dam generant plantate. quedā ex semine. et quedā per seipsas. ex ipsoꝝ elementoruz cōmixtione ꝛ virtute celesti. que tali cōmixtioni vitā influit vegetabilē. Varro autē refert q̄ est quedā generatio plantaruz oc

culta. que fit ex semine in aere existente. vt Anaxagoras scripsit. vel ex semine i aruz inducto ab aqua fluente. vt Theofrastus affirmat. sufficere tamen puto id quod dicit Albertus. nam vtrūq; dictū satis comprehendit. ꝛ precipue dictū Theofrasti. Et ea que plantatur aut a radice nata euellit. aut a stipite aut a ramis aut a semine nata transfertur de loco ad locū. sed hoc ꝓpue non plantatio sed transplātatio dicit Et iste que sic transplantant. quedā totaliter ꝛ integre trāsplantant. et quedaz ꝑter duriciē sue substantie ꝛ corticis aliquantulum cōtundūtur ꝛ scindunt inferius vbi ī figunt terre vt facilius ꝛ citius trahant nutrimentū. Adhuc autē earū que ſm ꝑtem aliquā plātantur quedā plantant in terra sicut fit de vite salice ꝛ buxo frequentius. q̄dam plātantur in aliā arborē. et hec plantatio vocatur insitio. Id autē in generatione plante valde nobis occurrit est q; plātarum quedā ex semine habent generationem que nō producūt semen simile illi semini ex quo habent generationē. quedam faciunt semē melius et quedaz peius. Illi quando enī quibusdā malis seminib⁹ bone arbores pueniūt. vt ab amigdalis amaris et acerbis ali quādo fiunt dulcia et ali quando contra. Et similiter a malisgranatis siue punicis acidis aliquando fiūt dulcia et aliquando ecōuerso. Quarundam autē plantarū semen cū debile fuerit. aut ex loco aut ex aere temporis incōuenīētis deficit. Et illarū generatio in tali loco non est ex semine sed ex aliqua alia plantatiōe. siue ramoꝝ siue radicis. ꝛ hoc ꝑcipue est ī pinceis ꝛ ī palmis ꝛ ficub⁹ ꝛ malisgranatis Et sīr in oi abietū natura. nulla ei illaꝝ semen facit tāte efficacie q̄ pullulare faciat nisi raro. Illā ex semīe palma q̄nq̄z pullulat ꝛ cypressus. ꝛ marie palma si plura semina simul ꝓiungāt. Ex vno ei simplici semine pullulat raro Sz cypressus ꝛ ficꝰ pullulāt ex vno gno semiato ad modū herbe primū ꝛ qualescūt paulatī. nā ātō faciliꝰ fit q̄ ex semīe malo pueiat bona plāta. nec ecōuerso. licz

plantario

boc aliquando fiat. Sed in animali ꝑ cō
tingit multotiens, ꝓpter diuersitatē enim
habitationū aeris et ventoꝝ et nutrimēti.
cum animal sit facilis alterationis frequē
ter fit q̄ semen male complexionati ani
malis alteraī et fit melius. et bene cōplexio
nati alteraī ꝛ fit pēius. et animal generatū
fit ꝑm seminis ex quo generaī dispositiōez
vel pēius vel melꝰ. Cuiꝰ signū est q̄ omia
domestica animalia videmꝰ valde disse
rentia in quantitate et colore. qō non acci
dit eis nisi ꝓpter sui nutrimēti multam di
uersitatē ꝛ diuersa fomenta stabulorumꝝ et
aliorꝝ locorū in q̄bus cōuersanī. Ꝓpter
qō etiā carnes eoꝝ in sapore diuersificanī
a carnibus animaliū siluestriū. talis ei di
uersitas in plantis nō est aut tanta nō est.
aut q̄ radicibus terre affixe sunt. ꝛ neqꝫ lo
ca mutant neqꝫ nutrimēta.

De substantia et origine et gene/ratione plantarum

Deus ī quoꝝ

l tur planta est sicut matrix ī ani
malibꝰ. ꝛ succus siue humor ita
li loco ꝓparatus et attractus est sicut san
guis menstruꝰ in matricibus animalium
Vis aūt celestis in eis est sicut virtus indi
stincta ꝛ nō determinata ad speciē. que q̄n
tum ad plante naturā sufficiēter determi
natur ꝛ distinguiī ꝓ qualitates elemento
rum et modū cōmixtionis eoꝝ in materia
seminis plante. Opera autē plante ꝑm q̄
planta est sunt tria .s. vti alimēto ꝛ augere
ꝛ generare. Utunī alimēto siue trahūt ip
sum tantū purū conueniēs et simile sibi. et
boc totū conuertibile est in substantiā mē
broꝝ. ideo non habēt ventres ꝛ venas sed
tantū poros. ꝛ terra est eis ꝓ ventre. in qua
dimittunt ptā q̄z impuritatē siccaz videli
cet ꝛ humidā Et hec est causa q̄ infigūt ra
dices oꝝ suo similes in terraz. ex qua sicut
ex stomacho sugūt nutrimentū. ꝛ dirigūt
radices deorsum maiores plāte omēs ad
locū calidū terre. vbi terre calor melius cō
miscet et digerit nutrimentuz. Et si alique
plante magne in superficie spargūt radices.
ꝛ non in ꝓfundū dirigunt. cito arescūt. q̄a
nutrimentū qō est in superficie terre euane
scut ab eis in fumū ꝓ calorē solis. ꝛ non co
gitur spirare in radicibus eaꝝ ꝓ loci conti
nentiam. Augere aūt ipsaꝝ plantaꝝ dicūt
quidā esse in infinitū. asserentes plantam
augeri q̄z diu radicibus terre adheret. qui
bus nō est consentiendū. q̄a certū est oim
natura cōstantiū esse quantitatē determi
natā inter duos terminos. maximi in suo
genere ꝛ minimi. habēt enī sicut egregie di
cit Aristo. omnia rōem et augmēti et ma
gnitudinis. Licet enī ex nutrimēto alii formē
tur et augeanī humido plante. tamē pars
cui faciēda est additio intantū induratur
ꝓcessu tpis vt extendi non possit. ꝛ tunc cō
stat augmentū in longū. et tandē ex eadez
causa stabit etiā ad alios duos diametros
qui sunt in latū ꝛ ꝓfundū. De operatione
aūt generatōnis plantaꝝ hic solū dicīt q̄
sugendo ꝓ poros habēt nutrimentū. et de
eo qō extrinsecus in gemmis a spū egredi
ente eleuaī formāt omne qō gignūt

De diuisione plante per suas partes integrales.

Onsequenter au

c tem de ptibus vegetabilibꝰ plan
tarū determinandum est. ꝛ de bis
que accidunt eis ex natura et non ex cultu
De fructibus enī ꝛ cultu dicetur posteriꝰ
Oportet igīt scire q̄ sicut in animalibus.
ita in plantis. quoddā est qō est potētia q̄
libet pars plante. et vocaī succus. et quod
dam ē qō est ꝑs plāte actu. sicut radix sti
pes et ramus ꝛ hmōi. Est autē succus hu
mor ꝓ poros radicis attractꝰ ad nutrien
dam totā plantā. qui per ptes plante a
tute nutritiua distribuiī. necesse est igīt q̄
ad plante similitudinē calore digestiuo sit
terminatꝰ. non enī nutrit nisi simile qō ex
contraiacētibus passionib9 ꝓ digestionē
ad similitudinē eius mēbra vt ptes q̄ nutri
tur alteratū est. Ex bis autē necessario re
linquitur q̄ humor cibalis plante magis

sit insipidus in radice ꝛ ꝑm q̄ magis ꝛ ma
gis a radice ꝓcedit. sic plus ꝛ plꝰ accipit sa
porem plāte cōuenientē. Sicut autē acci
pit saporē ita etiā accipit inspissationem.
subtiliationē ꝛ acumen. Ex actione enī ca
loris in ipsum. necesse est oīa bec inuenire
circa ipsum nisi ꝓ accidēs impediaī vt in
fra docebitur. ꝛ in q̄busdā quidē plātis ca
lore exalāte plurimū humidū remanet ter
restre viscosum lucidū ꝓpter multaz ꝺya
phani naturā in ipo. ꝛ est odoriferū ꝓpter
actionē caloris in ipso. eo quidē q̄ cōueni
enter digestū ē aromaticū ē. qō autē corru
ptum est fetidū est. ꝛ boc humidū quando
calore aperiente parū stillat frigiditate ae
ris exiccaī ꝛ vocatur gummi. Elīqñ etiaz
distillat ꝓ vulnꝰ factum ferro in planta. et
tunc etiā gūmi vocatur. sed non est tāte vi
tutis vt ꝓdictū. Ꝑartes aūt que actu sunt
ptes plāte diuidūtur in duo genera. q̄daz
enim sunt sicut mēbra officialia in anima
libus. quedā aūt sicut similia. Ꝑmodi enim
ꝛ iuncture ꝛ vie ꝓ modū venaꝝ extēse et ra
dices sunt sicut membra officialia et nutri
menti officio deseruiētia. Sed lignū in ha
bentibus lignū et caro herbalis in nō ha
bentibus lignū est sicut membrū simile in
animalibꝰ. Cortex autē sicut pellis in ani
malibus. Et ad hunc modū est de ceteris
ptibus plāte. Sed nodꝰ ille qui vocaī mal
leolus est factꝰ a natura vt in ipo stet suc
cus ꝛ ampliorē accipiat digestionē. cuiꝰ si
gnum est q̄ si in ramo siluestris arboris fi
at insitio vltra medium ita q̄ medulla sit
abscisa ꝛ postea ligata consolideī. tempa
bitur malicia fructuuz ꝛ meliorabiī saporꝝ.
Causa aūt est q̄ ibidē retoꝝtū porū in
[illegible] nutrimentū ascendēs ꝓ truncuz
stat ꝛ diuꝰ digestū in meliores digeritur
ꝛ transformaī fructꝰ. huiusmodi autē no
dos habent ꝓcipue in plantis ea que rare
sun[illegible] substātie ꝛ habēt magnas medullas.
aut in toto sunt cōcaua ꝛ cum boc sūt val
de longa. sicut est vitis ꝛ viticella ꝛ cucur
bita ꝛ arundo. ꝛ genera frugum vt triticū
et siligo ꝛ ordeuz ꝛ auena ꝛ alia hmōi. Ra
dices tamen planta habet oꝝ similes q̄n
tum ad tractum nutrimenti. habēt tamen
quantū ad aliū modū similitudinē et effe
ctum cordis radices plantaꝝ. quoniaz cor
nutrimento attracto primū infundit calo
rem viuificū ꝓ quē ad membra moueri in
cipit. ꝛ boc facit radix in plātis. quoniā ex
radice datur eis calor et forma vite poten
tialis ꝓ quā ad omnes ptes plāte natura
li motu mouetur. Sunt plāte voraces di
cte ꝛ abstinētes ꝓpter radicū suaꝝ dispos
tiones contrarias. Raras enī et porosas ꝛ
calidas habēte radices multū trahūt de
nutrimento plꝰ autē q̄z cōueri possit ꝛ ter
minari a natura arboris. Et tūc arbor ge
nerabit fructus vermiculosos ꝛ putrescē
tes si non exudet. vel aliter emittat supflu
um humidū. In iuuentute autē plantarū
boc maxime accidit ꝓpter caliditatez iuuē
tutis earum. Elīquādo aūt curātur ex ꝑ
q̄ ꝓforātur iuxta radicē. Ibi enim exit sup
fluum humidū sicut ꝑ fleubotomiaz. Si
autē plante calide ꝛ rare radicis sint in ter
ra sicca in qua pluit raro ꝛ in qua cadit cū
impetu multa pluuia sicut in terra clima
tis secūdi ꝛ tertij et forte quarti ꝑ aliq̄ sui
parte trahit radix plāte multis vicibus in
terpolatis ex abundātia pluuie multū nu
trimentū qō anteqz alia pluuia supueniat
trahitur ad ptes superiores ꝛ cōpleta dige
stione ꝓficiuntur. et ideo tales in talibꝰ locis
sepius forte florent ꝛ fructus emittūt. ꝛ bec
est causa quare in terra maurorū sepe flo
rent arbores in vno anno. fit autē ꝛ boc in
nostris climatibꝰ licet non producāt plā
te nostre nisi paucos flores q̄n post estatē
humidā sequitur autumnꝰ valde calidus
et siccus. Sunt autē quedā plāte humide
aquatice molles. ꝛ ille quocunqz modo in
figanī terre de facili radices emittūt ꝛ con
ualescunt. boc aūt faciunt etiā quedaz dū
re ꝓpter similitudinē ligni radicis ꝛ corpo
ris plante sicut buxus cuiꝰ ramꝰ in terraz
infixus de facili conualescit. In quibꝰ aūt
boc non fit causa est q̄ destituitur lignum
nutrimento anteqz ex se formare possit ra

facta ex humido subtiliori quod calore primo ebullit ⁊ ppter abundantiã que est i ipso dilatat ad modũ folij. Ideo tamen quia humidũ habz magis digestũ flos fere vniuersaliter est odoris boni. quod nullo modo esset nisi humidũ optime digestũ ⁊ subtile haberet. sicut et terrestre qđ in ipso est subtilissimũ est et valde cõmixtũ cũ humido. Cũ enĩ ex vapore terrestri ventoso creatio fit fructuũ est in ipo vapore subtili⁹ aliquid et humidius et minoris terrestritatis quod non de facili constat ⁊ inspissat calido digestiuo. ⁊ hoc tamen fit magis vaporabile q̃z resiđuũ eiusdẽ qđ est in substãtia plante i loco gẽme in quo erũpit fruct⁹. ꝑmo calore statim erumpit et formaf in florem ppter qđ adheret flori ros qui mel ꝓducit et cerã. et hoc inuenimus in interioribus florũ in pfundo. q⁹ tamen natura formaf subtile humidũ qđ passum est a subtili ⁊ bene cõmixto sicco. fluit ex ipso subtile et bene decoctũ quoddã humidũ aqueuz quãdoq; p modũ dulcis flegmatis in creatione humoꝝ in animalib⁹. Cõstat ergo q florũ substãtia fit ex subtili aqueo cõmixto cuz subtili terreo qđ subtilitate sua potius formabile est in figurã floꝝ q̃z ingrossiciem fructuũ. Et ideo primo calore veris flores ꝓrumpunt ppter subtilitatẽ substãtie sue materialis ⁊ facilius ledunf a frigore q̃z folia vel fructus ppter eandẽ causaz. Et sunt multũ redolẽtes ppter subtile hũidum q̃d a sicco cõuenĩẽter passum est. qđ quasi spũaliter ita resolutũ in ipsoꝝ substãtia. Et humidũ folioꝝ magis grosse aque indigeste est. Et humidũ fructuũ in principio sui magis est stipticũ et terrestre indigens mlta digestione. ppter quod vltimo compleꝫ post folia ⁊ flores. Amplꝫ cũ fructus cadunt ⁊ germinãt non trahunt augmentũ vel nutrimentũ a carne illa q̃z a terra. Cuiꝰ signũ est q cuz auferaf tota aqua circumposita melꝰ germinant semina q̃z quãdo eis remanet. Preterea nutrimẽtũ fructuũ putrescit facile eo q natura nõ excogitauit illud nisi vt putrescat cõpleto semine ⁊ cadens in loco seminis simet ⁊ infundat lutũ in quo semen faciliꝰ conualescat. Cuiꝰ signũ est opus rusticoꝝ. Cũ enĩz vites feraces volũt facere simãt eas ex pãpinis et acinis que colligunt ex ipsa eadez vinea cuiꝰ vites feraces esse intendũt. hec etiã consideratur in opibus nature. si ei caro fructus ad fecunditatẽ seminis nõ confert cuz natura nunq̃z deficiat necessarijs ꝑculdubio separet semina ꝑ scissurã ⁊ apturam a carne fructuũ cadentiũ. et huius contrariũ videmꝰ in nature ope. oportz ei q fimatio terre que fit ꝑ putridã carnem fructꝰ ad fecunditatẽ seminis eiusdẽ operetur. Contingit aũt frequentius deperire fructũ q̃s florẽ ex aliqua triũ causarũ. Aliquando enĩ magne sunt plãte ⁊ humiduz ponunt ad nutrimentũ ex quo formãdus erat fructus sed subtile qđ transit in florez non est ita incoꝝporabile plãte. ⁊ tũc perit fructus ⁊ non flos. Aliqñ autẽ non ita cito potest mouari grossum ⁊ vinci sicut subtile humidũ et tũc secũdo tertio forte vl q̃r to anno fructificãt licet omni anno floreãt. Aliqñ aũt nõ potest tantũ attrahere ꝓpter duriciẽ suaꝝ radicũ. et tũc forte non attrahunt sufficiẽs nutrimentũ fructiꝫ nisi per duos annos vl tres. Et qñ congregatum fuerit in plãta sufficiẽs nutrimentuz tunc fructificãt et nõ in alijs annis. In oleis igit pinguiꝫ tale est indiciũ sic dixim⁹. sed olee sepe priuant fructu eo q ad fructũ eius multꝰ humoꝝ pinguis exigit ⁊ multꝰ calor digerẽs. et iõ ex dictis causis frequenter impedit

De vnitiõe et diuisione plãtaꝝ.

Et aũt unus modus vnitionis qui fit ꝑ insitionẽ in qua planta vnit plãte sicut stipes radici et sicut ramꝰ stipiti. et cõtinuat cum ipa ita q omnia efficiunt eiusdem ligni et eiusdẽ nutrimẽti cum tamẽ non sint eiusdẽ speciei aut forte eiusdez generis qñ fit insitio Et plãta que inseritur intantum trahit nutrimentuz ab ea cui inserta est q

inferius cui fit insitio natura sua nihil ꝓducit nisi radices. Supꝰ aũt neq; ramos emittit neq; surculos nisi raro. Digeritur aũt succus ad naturã ⁊ modũ insite ⁊ non eius cui inserit. Et ex hoc scimus in arboze duas esse digestiones licet ad inuicẽ sint satis similes. Quaꝝ vna est in radice ⁊ altera in stipite ⁊ in ramis. quare probabile est esse meliorẽ insitionẽ inferioꝛẽ q̃z superiorez. Et quanto magis fiat inferius. tanto magis fructum ⁊ saporem eius immutari ⁊ domesticari. quanto vero fiat altius. tanto minus quia maioꝛ est immutatõis virtus in toto q̃z in ꝑte. et maioꝛ in maiori arboꝛis ꝑte q̃z in minori. Et qđ bis mirabilius est. caro fructus est ꝑm naturã ⁊ virtutem digestionis stipitis. et saꝑ nuclei et vigoꝛ est ꝑm naturã ⁊ virtutẽ radicis. Cuius causa est q pulpa carnis fructuũ est ꝺ primo fluens. substãtia aũt nuclei non potest de primo fluere. sed de ea ꝑte que ẽ loco coꝛdis plante ex cuiꝰ virtute tota arbor informatur ⁊ hec est radix. Similiter autẽ est in seminibus animaliũ que ex maxima parte abscindunt de cerebris animaliuz. et attrahunt distillãtia ꝑ totũ coꝛpus vt vtutem coꝛpis totius accipiant. sic enĩ ⁊ nuclei trahunt a primo membꝛo arboꝛis vt accipiant virtutez totius ⁊ maxime radicis q̃ est virtutẽ tribuẽs toti coꝛpi plantaꝝ. Dubitatur aũt quare in animalib⁹ diuisa nõ conualescũt. diuisoꝝ aũt vtrũq; in plantis conualescit Solutio q videlicet plãta ꝑ pter similitudinẽ suaꝝ partiũ vndiq; sicut ꝑ os quoddã sugit nutrimentũ. et in se q̃si in ventre ⁊ venis digerit. ⁊ ideo conualescere potest. Sed in animalibus q̃zuis habeant in multis similia coꝛpa. et ideo diuisa i vtraq; ꝑte retineant sensum ⁊ motũ. tamẽ quedã organa diuisa a reliquo coꝛpe habent formã sicut os. et ideo quecunq; partes illis destituunt conualescere nõ possũt eo q nutrimentũ non possunt sugere nec ad congruitatẽ sui coꝛpis digerere sine illꝝ. In diuisione autẽ ista magis lacerata cõualescunt nisi sint valde rare substantie si cut vitis ⁊ salix. hoc autẽ ideo fit quia cum laceratur ad inferi⁹ ramuscul⁹ retinet meatus apertos ⁊ vias integras versus nutrimentũ. et ideo statim vt vie ille ad nutrimentum attingũt sugere incipiũt ⁊ conualescit planta. Cũ aũt incidit vel secaf tũc pori dirigunt ad nutrimentũ vt vnũ punctũ et non ꝑ longitudinẽ aliã nutrimento infigunt ⁊ in ipa sectione totũ coꝛpus plante concutit. ⁊ ipsi poꝛi artant ꝑ collisionẽ et compressionẽ impetus secantis. ⁊ ideo frequenter arescunt incisi ꝑter vitem ⁊ salicez que sunt rare substãtie. sed tamen conualescit magis ex transuerso aliquantulũ lõgo vulnere abscisus ramꝰ q̃z directe abscisus et circulariter Et hoc contingit vt dixi quia poꝛos plures tũc apertos habebit ꝺ sus nutrimentuz quando ex transuerso secatur q̃z quando ex directo. Cuiꝰ signũ est q quãdo diuidunt radices antiquaruz arboꝛum ꝑm longitudinẽ melius fructificãt eo q per totã longitudinis diuisionẽ ꝓpoꝛos fit attractus nutrimẽti. Si autez ex directo secetur in pfundũ nihil omnino confert. et forte nocebit tantũ q arescẽt arboꝛes ille. Adhuc ⁊ huius alia ratio est. quia longitudo diuisa non impedit cursum nutrimenti sed latitudo diuisa statim cursuz nutrimenti ⁊ viaz intercipit et impedit. Et iõ scissura in arboꝛibus ꝑ longitudinez facta nihil omnino i figura et saꝑoꝛe variat fructus quando fuerit sanata. Si aũt diuidãtur vltra medullam que i medio est ramusculoꝝ ⁊ consolident statim variabunt fructus ⁊ saꝑoꝛ eoꝝ ꝑpter diuisionẽ quod contingit ꝑpter impedimentũ nutrimenti quod fit i nodositate que nascit ex hoc ꝑm latitudinẽ diuisa plãta. Et ideo diuisio ꝑm latitudinẽ est quidã modus insitionis ⁊ nõ diuisio in longum. sicut ostendem⁹ i sequãtibus. Preterea plãtis ꝑ abscisionẽ ⁊ restitutionẽ ptium redit cõtinue iuuent⁹. Contingit autẽ aliquã ꝑtem amittere radicem et pullulabit ex stipite alia radix et nutriet ramos aut omnes aut aliquos et pullulabit ex radicibus stipes et rami. Et similiter

contingit amittere ⁊ recuperare ramos aut omnes aut aliquos

De transmutatione et mutatiõe vnius plante in aliã

QUomodo transmutationis est q raro potest precidi silua q̃rcina ⁊ fragis ꝓpletorũ lignor ⁊ magnor q recrescati eadẽ specie ¶ Mã rescisis arboribus ꝑcisis recrescunt arbores q̃ tremule dicunt ⁊ arbores que vocant mirice in pubus alamanie que sunt maioris ignobilitatis q̃z prime fuerunt. Causa aũt huius est q radices vetusta ⁊ arbor solide ⁊ dure sunt ⁊ clausor poror. nec valent vltra pullulare postq̃z stipites arbor stantium supra eas ꝑcisi fuerint. putrescũt igit ⁊ calor exalans ex ipis ⁊ secum trabẽs humidum efficit formatiu⁹ plante alteri⁹ speciei. ⁊ quia destitut⁹ est a vigore arboris anterioris pullulabit in arborẽ ignobilem. et aliquando nõ pullulabit omnino. aliquãdo non generat inde nisi fungus vl gramẽ vel aliqua alia herba. Est et alius mod⁹ valde multiplex sicut certissime ꝓbare potest omnis q̃ experitur in talib⁹. fere enim quotiescũ q̃z vna ⁊ eadẽ arbor fructifera in stipite abscindit. ⁊ relinquit inferior ps i terra sicut fit in insitione ⁊ ipsius eiusdem arboris fragrũ in eodẽ trunco inserit fiunt inde plante quar fructus nec in figura nec in sapore cum p̃cedentibus cõueniũt. Cuz aut inserunt fragra prunor ⁊ cinor vl alior fructuũ ossa habentiũ in truncuz salicis efficiunt fructus sine ossibus. Similiter aut si inseritur vitis in ceralum vel pirum vel maluz inuenient due mature q̃n cerasa sunt matura vel pira vel mala. et tales mutationes valde mirabiles ostẽdunt se bis qui diuersas faciũt insitiones. Item expertũ est q cum inserunt fragra persici i pruni vel cini trunncũ siue stipitem q mutãtur ambar arborum nature ⁊ fiunt escula maiora ⁊ meliora q̃z sint alia escula. ⁊ videtur hoc fieri sicut in animalibus ex pmixtione vicinor seminũ in complexione. sic asini ⁊ equi ex q̃bus generãtur muli vel burdones. non enim longe est persicus a pruno vel cino. ⁊ ideo cum vtraq̃z arbor rare substantie sit vtraq̃z virtutẽ suam cõmunicat alteri. Et sic ex pmixtis virtutib⁹ in loco insitionis fit succus pmixtarũ virtutũ ⁊ ideo tunc illud quod sup locũ insitionis extollitur pmutat in speciẽ aliam paulatim que est esculus arbor quia p figurã folior agnoscitur q illa aliquid vicinitatis habz ad cinum ⁊ prunũ. ⁊ ossa que sunt in escul'etiam hanc indicãt vicinitatẽ. ⁊ p̃dicta scribit frater Albertus. Est autẽ p̃ter dictas mutationes illa qua de siluestri fit domestica ⁊ de domestica siluestris. cuius modum ⁊ causam oportet cognoscere. Est enim de expertis q omnis plãta domestica sꝫtracto cultu siluescit. et omnis siluestris domesticatur quãdo cultus adhibet. Siluestres autẽ habent plures fructus q̃z domestice. sed habent eos minores ⁊ acriores. sed domestice habent pauciores sed dulciores et minus acres vel maiores fructus q̃z siluestres. ¶ Modus autẽ quo domestica fit siluestris est p subtractionẽ cultus ⁊ loci ĩdurationem ⁊ arefactionẽ ⁊ p̃cipue si ad sabulositatẽ ⁊ arenositatẽ conuertat. tunc enim duricies non pmittit ad plantas distillare vel euaporare nutrimentũ sufficiens. Arefactio autẽ priuabit nutrimentũ ⁊ sabulositas siue arenositas vndiq̃z facit euaporare. et nõ constabit vapor circa radices plãtarum. ⁊ tunc macre ⁊ spinose ⁊ plurimor fructuũ efficiunt. ¶ Multitudo aũt fructor earz ex siccitate puenit quia siccitas est causa diuisionis in multa ⁊ parua. vndiq̃z enim intercipitur nutrimẽtale humidum sicco. ⁊ ideo ĩmita pua diuidit. Efficiunt autem fructus acerbi vel amari ꝓpter hoc q̃ talle nutrimentũ non obedit digestioni complete sicut facit humidũ domesticationis. ¶ Modus autẽ quo siluestres conuertunt in domesticas valde est multiplex. ⁊ versatur circa tria in genere hoc est circa naturã fundi ⁊ circa naturã plantarũ ⁊ circa vmbras ⁊ soles ipsar. quoniã oportet fundus ipsum conuertere ⁊ impinguare ⁊ solidus et continuũ facere. ⁊ tamẽ non densẽt ita q superius stillantes bonitates recipere nõ possit. et inferius exterra vaporantes circa radices plantar cõtinere. Et oportet congerere eum ex tali terrã que cuz stillicidijs in se fluentibus infundat ⁊ cũ eua poratõe moueatur apte ⁊ congrue cõtemperet ad complexionẽ plantar. Circa plantas autẽ est consideratio putando eas ꝑ abscisionẽ spinosor ⁊ superfluor ⁊ p̃insitionẽ. et aliquando p̃ vnguenta ⁊ emollitionem eius ⁊ p̃ diuisionẽ corticis ei⁹ vt ingrossari possit planta. Et quãdo fit insitio si debeat siluestris domesticari. oportet q aut fragrũ eiusdẽ inserat stipiti suo. aut fragrũ alteri⁹ que etiã est siluestris. aut in fragra eiusdẽ in stipite suo manẽtia vltra medullam ex transuerso incidant ⁊ religent. quia tal' nodus in insitiõe generatus ex soliditate sua magis retinet calorẽ naturalez sicut lapis calefact⁹ maiorẽ et magis diuturnũ habet calorem q̃z lignũ. humor enim diutius stat i tali nodo. tum ꝓpter torpositatẽ. tũ etiam ꝓpter soliditatem ipsius. ⁊ ideo ibi melius digeritur ⁊ fructus tunc fiunt dulciores et conuenientiores. ⁊ iste est p̃cipuus modus domesticationis. Considerationẽ autẽ diligentissimã oportet habere ĩ vmbris ⁊ solibus talium locor. quoniã quedã non bene conualescunt nisi in vmbra vt cucurbita. et quedã non nisi in sole calido vehemẽter sicut vitis. et ita est in alijs multis. et iõ ista sunt multũ attendenda q autez maiores et pauciores sunt fructus domesticar q̃z siluestrũ plantar causa est humidi abundantia nutrimenti quod nõ est tot diuisionum eo q non tantuz habet de siccis et acutis ꝓtibus sicut nutrimentum siluestrium. Et ideo cũ sit abundans non facile diuisibile in pauciora diuidit sed in ea i que diuiditur abundantius fluit. et ideo magis crescunt et ingrossantur earũ fructus.

De alterationis diuersitate que fit in plantis

QUoniã aũt generationis diuersitatẽ notãda est etiã occurrit alterationis diuersitas in plãtis eo q ipa frequẽt causat generationis diuersitatẽ Et de hoc traditũ est ab antiq̃s q arboz loca frigiditate ⁊ antiq̃tate nimis ĩduratur ⁊ cõpactũ habet corticẽ q̃ ꝓcludit poros radicis p quos nutrimentũ trahere debet. Et si scindat radix eius p̃cipue in ramis maiorib⁹ ipsi⁹ radicis et scissure illi lapis ĩmittat ne iterato claudat ⁊ cõsolidet. incipit trahere nutrimentũ p poros prius scissure ⁊ iterato vegetari ⁊ fructificare ⁊ sic de sterili arbore fit aliq̃n fertilis. Amplius q̃dã arbores dicunt masculine ⁊ quedã femimne. Et discernuntur in hoc q prius pullulat mascula ꝓpter caliditatẽ fortius mouẽs ⁊ q folia strictiora ⁊ minora sunt ꝓpter siccitatẽ masculi. ⁊ hec habẽt ĩ plãtis pluribus locuz sz maxime ĩ palmis in q̃b⁹ ram⁹ vl pulus masculi posit⁹ sup ramos femine ꝓfert ad generationẽ ⁊ maturationẽ femine fructum. Idem est si plantet masculus iuxta feminam vt odor masculi beneficio vẽti deferat ad feminaz. Similiter si arbores malorum punicor plãtent iuxta olivas vt vapor paulatim ad olivas feratur conferũt. Et per oppositum quedam plantarum cõnotate alijs impediunt generationẽ et fructificationem earum sicut corilus vitẽ impedit. et nux impedit fere omnes alias plãtas propter pernecabilez amicitudinem quam habet. Ex alteratione etiam aliquãdo contingit q tantũ aliquando ex frigiditate vel alia causa alteratur planta q mutatur omnino in aliam speciem. aut ꝑm totum aut ꝑm partem. et hoc modo dicitur calamentum mutari in mentam aliquando. Similiter autem triticum in siliginem mutatur aliquando. et econuerso siligo in triticũ vt ait Alber. Causa aũt maxima alterationũ istar est p cultum nutrimentuz

et locum. Amigdala eni ⁊ malagranata ⁊ quedã alie plante a sua malicia mutantur p culturã. malagranata etiã sterc̃ore porci nõ fimata et dulci aq̃ frigida irrigata meliorãt. Amigdale aũt ꝑcipue qñ humidus superabundat si clauꝰ infigat vel etiã perforent in aliquot locis vt distillet supfluũ humidũ cũ gummi quod multũ ipe emittunt post confixionẽ ⁊ pforationez. emẽdationem recipiũt. Sic etiaz plante q̃ vermiculosos faciunt fructꝰ curant. sed rustici ñ faciunt nisi vnũ foramen p quod distillat superabundãs humidũ. quod cũ emittit aliud melius digerit a caloze cõplexionali Hoc etiã artificio plante siluestres i ortenses conuertunt. educit enim ex ipis humidum inculti. et p cultũ alterant corpa eaz sicut per medicinã. ⁊ tunc ad aliã complexionem cõuertunt sicut medicus ducit humorem malũ. ⁊ postea ꝑbet nutrimentuz bonum ⁊ alterantibꝰ studet ad generationẽ sanguinis boni. Locus tamen et labor industrius multũ conferũt maxime ad tales attractiones in cultu ⁊ precipue tpe anni in quo fiuntꝰ mõi plantationes ⁊ alterationes. quedã eni plantarũ nõ emendãtur nisi transplantent. Tempꝰ aũt in quo plantent ꝑcipue est in principio veris cuz tota adhuc virtus est in planta. tunc enim transplantata cõualescit quia tam in se attraxit humorẽ et calorẽ ex quibus pullulat ⁊ adhuc frigore iuuat ne humidũ ⁊ calidũ eius euanescat p euaporationẽ. Plãte autem plantant in byeme ⁊ melꝰ cõualescũt q̃z ea que facta sunt in vere. In byeme enim calidũ naturale clausum est in seminibus plante. Et calidũ quod est in visceribꝰ terre cõclusum facit euaporare subtile humidum ad radicẽ que in locũ calidũ terre infigitur ⁊ ex hoc plãta cõualescit. nã viscera terre magis calida sunt in byeme q̃z in aliquo alio tpe anni. Cũ autẽ viscera plante sic humido vaporante implent ⁊ impiguãtur sole appropinquãte emittũt ⁊ conualescunt. Et hec est causa quare plãtatio q̃ fit pfunde in viscere terre optime cõualescit in byeme. In autũno autẽ paucissime plãtãt quia tũc humor euanuit ⁊ calor ⁊ terra redacta est in cinerẽ frigidus p calorẽ estatis et sic nec ex pte terre nec ex pte plãte cõuale scere potest In estate aũt generaliter mala est plantatio ꝓpter calidus ⁊ siccũ qõ euanescere facit vigores plantaz. ꝑcipue tamẽ in cancro et leone postq̃z oritꝰ stella que dicitur canicula. q̃ tunc tps calidissimum ⁊ siccissimũ est. et sunt corpa plantaz eo arida ⁊ vires eaz debiles ⁊ terra priuata humido nutrimentali. In paucis tamen locis que tanto feruore temperant ut plantatio in tempore dicto. sicut est locus qui vocatur codonia frigidus valde ⁊ humidus aut ex montibꝰ aut q̃ multuz est iuxta polum aquilonarem

De diuersitate plantarum sumpta iuxta diuersam fructuum productionem.

Dedaz arboꝛes

q uno anno fructificant et in alio reficiũtur. ⁊ tales sunt multe ꝑcipue magne arbores sicut olive piri ficulnee et huiusmodi. que licet ramos producãt quibus cooperiũtur ⁊ dilatãtur. tamen in ramis illis nõ est abundãs fructꝰ nisi alternis annis. eo q̃ multitudo ramoz trahit succũ ad suũ nutrimentũ. ⁊ non pmittit pullulare fructuz nisi in alterno anno cũ redũdat humor in arborẽ. sicut etiaz magna aialia minus ponũt in semine q̃z pua. Amplius q̃dam in iuuentute sterliores sũt q̃z i prouecta etate. quod ideo contingit q̃ succꝰ totus transit in incrementũ eoz. Cũ autẽ stetterit incrementum tunc melius fructificãt sicut vitis que vetula est meliores et pberiores producit vuas q̃z iuuenis. dummodo ad extremam ⁊ decrepitam senectutez non peruenerit. Illa enim in omnibꝰ fit sterilis propter frigidum et siccũ quod abundat in ea. Quedam autẽ econtrario melius fructificãt iuuẽtute q̃z in senectute. sic̃ amigdali piri. baz autẽ plantaruz natura perfecte est calida ⁊ humida in iuuentute ex quibus qualitatibꝰ post iuuentutẽ mutatur in frigidũ ⁊ siccum. et ideo primũ tũc steriles efficiunt deinde in totũ aride. et ꝑ plus patiũtur amigdali q̃s puri

De his quibus indiget omnis planta.

Rnis planta to

o ta in omnibus ꝑtibus quattuor indiget ꝑcipue sicut ⁊ animal seminali sc̃z humido terminato loco conuenienti ⁊ aqua siue humore tempato nutriente ⁊ aere sibi cõsimili ⁊ ꝓportionabili Cũ hec quattuor pfecta ⁊ conuenienꝫ fuerint oprime nascet planta ⁊ crescit . Si autez ꝑ aut aliquid horũ discesserit ab ea debilitat generatio ⁊ incrementũ plãte ꝓportionabiliter discessioni eoz

De his que faciunt ad plãte generationẽ et augmentũ

Erbe aũt et quid

b quid vegetat ⁊ crescit radicitꝰ infixum terre indiget vno vel ꝑibus de quinq̃z rebus. hz autẽ sunt semẽ. putredo. humor. aqua. plantatio que est plantã nasci super plantã aliã. horũ autẽ q̃nq̃z primum quidẽ in se virtutẽ habet formatiuã plante. ⁊ est in ipo materia ⁊ efficiẽs simul Scõm aũt virtutẽ formatiuã accipit a vtute stellarum. humor aũt qui est mixtus ex elementis cibus est ⁊ materia tam generationis q̃z generate iam plante. hunc enim planta prima digestione depuratũ trahit de terra. Aqua autẽ sicut in omnibꝰ nutrimentis non deseruit nisi in hoc q̃ ipsa ẽ alimenti vehiculum. nec fluxum haberet ad partes cibus nisi p motũ aque. Intermiabilis enim existens in seipsa bene terminabilem facit cibuz ad mẽbra ⁊ ad ptes illas q̃ nutriunt. Plantatio autẽ supplantã aliã est que fit p insitionẽ ⁊ conualescit ꝓptereaq̃ planta interꝰ habens humorẽ putridũ virtute solis exalat illum. et fit in plãta alia infra plante in figura differẽs ab ipa. Sũt igitur tria istoz generationi plante deser-

entia. duo autẽ conferunt ad nutrimentũ. Ad generationẽ enim conferunt semen et putredo ⁊ plantatio in planta alia. qõ enim generationi confert oportet q̃ habeat in se formans aliquid ⁊ ad speciẽ plante deducens. Hoc aũt est formatiuũ a virtute inferiori sicut semen. a virtute vniuersali superiori sicut putredo. et hec quidẽ duo simpliciter conferũt ad plante generationem Tertiũ autẽ quod est plantatio plãte i plãta confert similiter ad generationẽ ⁊ transmutationẽ ipius in figura. Similiter aũt que conferunt ad cibum plante diuersitatem habent duplicẽ quoniã humor ẽ cibi substantia. Aqua autẽ confert propriuz cibo motum ad partes nutritas. Sunt aũt quedã adhuc que videntur conferre plantarum generationi ⁊ incremento. de q̃bus etiam supra facta est mentio. sicut locꝰ conueniens ⁊ aer connaturalis. sed hec non faciunt aliquid ad esse plante sed ad bene eẽ. et non conferunt nisi ratione seminis aut putredinis aut humoris que sunt temperata ex loco ⁊ aere plãte cõnaturalibꝰ ⁊ cõuenientibꝰ. Idez aũt aer qui venit in plãte constitutiõez inuiscat humori semis ⁊ putredinis ⁊ cibi plãte liẽ fit etiã in aialibus. Amplꝰ plãte vegetãt in calido tpe in vmbra noctis et liquescũt ad solis feruorez. eo q̃ calore ⁊ humore p euaporatiõz destituũt. In byeme etiã qñ cõstringunt plãte exterius inueniunt intus succose valde magis q̃z in estate. Accidẽs aũt qõ multũ variat ⁊ iuuat naturã plãtaz est cultꝰ boꝛis. ⁊ hoc ideo. q̃ plãte in genere aiatoz iuxta elemẽta sunt. ⁊ elementoz vires ⁊ materie mixtuz habẽtes. et ideo qõ mutat q̃litatem terre ⁊ humoris in qua sita est plãta mixtũ mutat naturã plãte

De putredine siue letamie et stercoratione et cibo plantaz

Icet natura sola

l sit pncipiũ rez naturaliũ. tñ i oibꝰ his q̃z subest trãsmutabiles mixtũ iuuat arte ⁊ cibu pri melꝰ ipa trãsmutet

Hac igitur consideratione loquemur de agris et eorum cultu et ortis et pomeriis et ceteris p q̄ fit cultus plantaꝝ ꝛ remouē tur a siluestritate p domesticationē Sunt aūt maxime quattuor q̄ circa hoc ꝓsiderā da sunt. cibus videlicet ꝛ aratio siue fossio seminatio ꝛ insitio. circa hec studeant omēs agricultores ꝓcipue. Cibus aūt nō est ali quod simplex elementū. oportet igit cibuz plantaꝝ ꝓmixtū esse. si enī simplici planta nutriret ex alio nutriret ꝛ ex alio cōstaret. quod omino irrationabile est. Adhuc au tem cib⁹ non est aliq̄s qui ad mēbra plāte per se deduci possit ppter qđ indiget plāta rigatio cibo vt hoc conferat ei rigatiōe qđ animalib⁹ confert p potū qui vehiculū est cibi decurrētis ad mēbra. Cibus aūt ppri⁹ plantarū est aliquid cōmixtū humidum. Res aūt cōmixta humida integritate ꝛ sa lute consistēs nō est in via mutationis ad aliud sed saluat in seipsa. ppter qđ nihil nu tritur a nutrimēto in sua specie ꝛ suo eē sal uato sed potius ab eo qđ iam añ corruptū est ꝛ destruit ab eē ppio aut est in via ad il lud. ppter qđ animalib⁹ creatus est vēter in quo cibus corrumpat ꝛ extrahat ab eo illud qđ nutrit animal humidū nutrimen tale. Ipsa enī extractio humidi ipsi⁹ qđ at trahitur in cibuz corruptio est eius qđ nu trit qđ in ventrē ingestū est p manducatō nem. Omnis enī corruptio que est p̄ter na turam sic fit qđ extrahit humidū et rema net siccum decidens in cineres. sicut cito i cineratur omne sterc⁹ animaliū. Cū igit ñ ventrem habeāt plante sed terra p ventre vtātur. oportz in terra circa plantas eē pu trescentē cibum plāte et tunc attrahia ra dicibus ei⁹ humidū et illo cibari. hoc autē ꝓbant opa rusticoꝝ qui stercore quod le tamen vocāt ppe omniū plantaꝝ fimant genera qđ non ad radices distillat nisi irri gatione pluuie aut aque desup fuse. Hoc autē letamen in genere duos habz humo res. vnū quidē supernatantē et aereū q̄ nō facile est incorporabilis plāte. sed poti⁹ at trahit ꝛ incidit a sole. Alterꝝ autē habz adu natum ꝛ immixtū subtili sicco quod est in ipso. ꝛ hic est vere cibus plantaꝝ. Plantarum generaliter corp⁹ siccius et duri⁹ est q̄z corpus animaliū ꝛ tali indiget cibo qui terrestreitate indurabil ꝛ siccabilis sit. Ul terius enī cibus nutriens similis est nutri to. Judicat aūt ē hoc accidere plantaruz que nimis pingui ꝛ humido nutriunt le tamine. contrabūt enī fruct⁹ eaꝝ sapore ex letamine. et substātie eaꝝ hac de causa con trahunt nascētias ꝛ putredines. Ex letami ne aūt qđ coadunatā cū suo terrestri habz humiditatē ꝛ bonā pn̄ ꝓportionē cōualescūt et roborātur ꝛ fruct⁹ pferunt congruos et vtiles. Fruct⁹ enī eoꝝ sapore ex letamine et substātia eoꝝ contrabūt. Adhuc autem si nimis humidū ꝛ pingue sit letamē aquo sam plāta attrahit humiditatē plurimam ꝛ luxuriabit in foliis ꝛ mollib⁹ ramusculis infecundis. ꝛ non sufficientē pferz fructuz ꝛ ille quē pfert erit a quo sus et incōuentēs Hoc ostendūt dēs siluestres plāte que nu trimentū habēt siccū ꝛ terrestre. Fruct⁹ enī omniū illaꝝ calidiores ꝛ sicciores sūt ꝛ for tiores odoris q̄z ortēsium q̄ cibanē letami ne aqueo. Adhuc aūt in philosophicis di ctum est fruct⁹ causari ex humido vnctuo so. hoc aūt non est nisi q̄ terrestreitati fortis sime cōmixtū est. hoc igit est maxime qđ ci bat ꝛ mutat sapores ꝛ modos fructuū. p pter quod sterc⁹ auiū non aquaticaruz ꝛ p̄cipue columbaꝝ p̄cipit Palladius per misceri cū letamine. sterc⁹ boc feruens est valde ꝛ suo calore in letamine superfluaz consumit humiditatē. et tunc magis cōue nit plantarū cibo. Ideo etiam asininuz et equinum vel ouium et capraꝝ sterc⁹ a rusticis assumitur. Hec enim animalia sic cas habent egestiones. et per inductas ra tiones magis congruūt letamini planta rum. hac de causa ꝓcipitur caueri a ster core porcino quod tam ex specie q̄z ex acci dente quia siccum nō est plantis affert ma gnum nocumentū. Sic igitur in cōmuni dispōsito letamine oportz q̄ ipsum letamē sit in via corruptionis potius q̄z sit iam

incineratū ꝛ ad terrestreitatē cinereami de ductum ꝛ calore naturali destitutū Nam optime congruit qđ iam p putrefactionez resudat ad superficiē suū naturale humi dum. Cū ei hoc humidū nutriat q̄z diu ad hoc radices plantaꝝ resudat. tamdiu debi tum plantis ꝓbꝫ nutrimentū. Quapter neq; recens letamen omnino queri neq; qđ iam vetustate incineratū existit. sed qđ est annuū vel tres ptes anni habens opti mum esse ꝓnunciat a cultoribus plantaꝝ Recens enī adhuc in se claudit humorem vetustū aūt in toto amisit in administran do humorē suū in nutrimentuz. ppter qđ etiam peritiores medicoꝝ consumptoruz habitacula p̄cipiunt sub tali letamine fieri Fomentū enim bui⁹ letaminis a fumiga tione sua aliquid carnibus eoꝝ per poros prebet humectationis. hoc etiā ostendunt industrie alchimorū qui optimas qualiz maturationes in clibano letaminis p̄cipiunt fieri vocantes clibanū letaminis ca lorem. qui cum tali ex quo dictū est humi do expirat ad fimi superficiē. Adhuc autē sicco letamine posito ꝛ non bene corrupto videmus arescere multas plantarum. nisi multo ꝓhibeātur humido aqueo ꝓ con tinuationē irrigationis. quia siccus calor qui ex tali fimo generat circa radices incē dit vitales radices plāte ꝛ exiccat ꝛ i aridi tatem conuertit totā plātam. ppter qđ ex omnib⁹ bis colligit letamen qđ mutat plā te habitudinē esse debere in dispositōnib⁹ iductis. Sic igitur administratum letamē mutat plante naturaz plus q̄z cib⁹ mutet animal quod cibat ex illo. Animal enī ma gis diuersum est ꝛ longius a se alterat ci bum q̄z planta. et ideo cū letamen hoc sit ci bus plante ꝛ vicinior plāte et similior sit ci bus q̄z aīmal. citius mutabit ex cibo q̄z ali quod animaliū. Adhuc autē iam sepi⁹ ha bitum est q̄ planta terrā habet p ventre. et in terra primā cibus plante recipit assimi lationem ppter quod trahit ad se plantaꝝ mutationē. Virtutes enim terre precipue sunt virtutes plantaꝝ. ꝛ p̄m terre mutatio nem erit ꝛ plantarū mutatio. nec est aliq̄s modus ita conueniens ad mutandū plā te naturam sicut per letamen et letaminis contemperationē. Jā enim ostendimus q̄ in planta non sunt tot numero digestiōes sicut in animali Scimus autē q̄ similium in corpore facilior est mutatio q̄z etherogeniorum. et ideo videmus qualdā plan tarum ex cibo non solū mutari ad alteruz modum saporis fructuū suoꝝ sed etiā fre quenter transeunt in alias species ex conti nuitate cibi ꝛ letaminis sicut superi⁹ de tri tico ac siligine dictum est. Hoc autē osten dit artis industria quoniā si quis in arbo re perforatis ramis qui sunt iuxta ramu sculos a quibus dependēt fructus imple at pulueribus optime contritis foramina ita q̄ puluereꝫ ipsi sint ex specieb⁹ multuz aromaticis ꝛ obstruatur ab vtraq; pte op time cum cera forti et spissa fructus erunt in sapore aromatici saporem puluerꝫ ob tinentes qui tamen ad fructuū substantiā non perueniunt nisi per euaporationem. Oportet igitur q̄ multo magis letamē cu ius humor ingreditur per substantiā cor pus plante et fructuū mutet naturalez ba bitudinem ipsius Oportet autē diligenter ꝛ considerare cauendo ne letamen ꝓgestuz super terrā fumet ad flores et fructus. aut etiā ad gemmas plantaꝝ. Fum⁹ enim ille siccus et intensus est ꝛ fetid⁹ ꝛ p poros ad interiora plantaꝝ ingredit. et pl⁹ erumpit q̄z malus cib⁹ sicut et animaliū corpa cor rumpunt huiusmodi fumi ꝛ odores Hoc autē iam experti sumus in vitibus sub q̄ bus sarmenta ꝛ palee et ouoꝝ teste fuma bant ad gemmas flores ꝛ fructus ꝛ multe ex his perierunt omnino. quarundā autez gemme inutiles facte sunt ꝛ quarundā flo res. Si que aūt aliqđ vuarū protulerunt omnino postea aruit ꝛ exiccatū est. Talis enīz fumus maxime nocet bis que rare ꝑ stantie sunt plantis sicut vitis. sic etiā plus nocet viris q̄z feminis ꝓpter raritatē cor poris virilis. Fumus enim hic indigestus ꝛ non alteratus pertingit intra corpus. et

idꝛo corrumpit naturas tam plantarū q̄z animaliū. ꝓpter qđ id qđ exherbis et locis plantaꝝ eradicatuꝝ est longius proijci ab ipsis debet ne corruptionis fetore plantis afferat nocumentū. Oportet etiā nos non latere ex ea dē causa paludes ab agricultoribus fieri debere. sicca enī palea sarmenta et stercora non apte maturātur sed potius corrumpunt̄ ꝛ corrumpūt per fumū suuꝝ quē emittunt. bumefacta aūt laxi⁹ resoluūtur in superficiebus. et efficiūtur molliora p quoꝝ spongiositatē exudet ad superficiez naturale bumidū ꝛ maturet in plantaruꝝ conuenies nutrimentū. Hui⁹ autē indicium est q̄ plante etaꝝ sicut animalia attrahunt bumidū et cibi sui vehiculū. Et cum non potent sicut animalia. paludalis enīꝝ potus eaꝝ pmiscet̄ letamini qui facit ipm in plātis vndiq̄ flueꝛe ꝛ ipsarū ꝓtes infundendo nutrire ꝛ mutare. Nec obstat q̄ videmus quosdā rusticoꝝ ꝓparare loca cultuum suoꝝ p incensos cespites et ligna. et tunc terra meli⁹ fructificat in plantis. boc enī non fit ꝓpter plātas. sed ad tempandā duplicē terre maliciā. friget ei terra ꝛ ex frigiditate sterilis boc modo aliquid caloris accipit quo semina in ea iactata meli⁹ conualescant. Similiter aūt ꝛ bumida nimis ex boc fecunda incensione ꝛ immixto cinere in cui⁹ poꝛis aqua nō teneꝫ cōtrabit siccitatē temperatā p quā magis abilis efficitur ad fructificandū. Ex omnib⁹ igit predictis constat letamen esse vnū eoꝝ que p̄cipue plantaꝝ mutant a siluestritate ī domesticationē. Siluestritas enī plāte nihil aliud est nisi neglectus cult⁹ ei⁹ et sapoꝛ fructus eius qui vsib⁹ humanis non cōpetit. Et domestica dicit̄ quādo p cultum ei⁹ sapoꝛ ad delectationē ꝛ vtilitatē hominuꝝ redigitur. Hoc aūt fieri p letamen probant ea que in animalib⁹ videm⁹ accidere. que cunq̄z enī animaliū sunt domestica. plurium sunt carniū ꝓpteꝛ nutrimenti abundātiam. et multaꝝ sunt qualitatū ꝛ diuersoꝝ coloꝝ ꝓpter nutrimēti diuersitatē. ꝛ sapoꝛ carnium eoꝝ est alius q̄z siluestriū. Oportet igitur ꝓportionabiliter boc etiā in plātis accidere ex nutrimēti administratione vt ait frater Albert⁹. Palladi⁹ autē refert q̄ stercoꝝ congestio locū suū tenere debebit qui abūdet bumoꝛe ꝛ ꝓpter oloris borrenda a pretoꝝ conuertatur aspectu. Humoꝛ abundās boc prestabit stercoꝛi vt si q̄ inſunt spinaꝝ semina putrefiant. Stercus asinoꝝ primuꝝ est p̄cipue oꝛtis deinde ouium ꝛ capraꝝ ꝛ iumentoꝝ. porcinū vo pessimum. Cineres optimi. Sed columbinuꝝ feruidissimū. ceteraꝝ q̄z autū satis vtile excepto palustriū. Cassi⁹ vero scribit vt refert Uarro Columbinū esse p̄cipuū. post ipm stercus hominis. Tertio caprinū ouinuꝝ et asininū. Equinū non bonuꝝ nisi pratis stercus q̄ anno reqeuit satis est vile nec herbas creat. si vetusti⁹ est minus ꝑderit. Pranis vero recentia stercoꝛa ꝑdrūt ad vbertatē herbarū et maris purgamenta si aquis dulcibus eluātur mixta reliquis vicem stercoꝛis exhibebunt. Uarro scribit q̄ ꝓpe villaꝝ duo debent esse sterquilinia vel vnum bifariā diuisum. ꝛ qđ in vno nouuꝝ est debet dimitti donec maturescat alterū vetus in agrū tolli. nec non illud sterquilinium meli⁹ cui⁹ latera ꝛ summū virgis ac frondib⁹ est a sole defensum. non enī succū quem querit terra solem exugere oportet. Itaq̄z peruꝑcurāt q̄ aqua in eū fluat quam maxime retineꝫ succ⁹. Stercoꝛādi sūt agri spissius in colle in campo rari⁹ cū luna minuitur. que res herbis si seruet̄ officiet. vt ait palladi⁹. Unilugero asserit Columella vigintiq̄tuoꝛ stercoꝝ carpēta sufficere. In plano vero decē et octo. rustici autē nostri duplū ponunt ꝛ vltra. Sed tusci ñ tantū. Itē cum multi tot dissipādi sunt q̄t ea die poterūt exarari ne stercoꝛa exiccata nil prosint. Ejiciūtur quidē letamina qualibꝫ p̄te byemis. Sed si tempe suo eiici nō possint anteq̄z seras moꝛe feminis p agros pulueꝛem stercoꝛis sparge vel caprinū manu p ijce et terrā sarculis misce. nec ꝑdest nimium stercoꝛare vno tempe sed frequenter ꝛ modice. Ager aquosus pl⁹ stercoꝛis q̄rit.

siccus minus. Sed si letaminis copia desit boc p stercoꝛe optime cedit vt sabulosis locis cretā ꝛ argillā spargas. cretosis et nimium spissis sabulum. boc etiā ꝛ segetibus proficit ꝛ vineas pulcerrimas reddit. nam letamen in vineis vini cōsueuit viciare saporem vel seminent̄ lupini in agris cultis ꝛ vineis de mēnse augusti ꝛ de mense aprilis vel maij. ꝛ cum ad debitū quasi augmētum puenerint euertant̄. Sic enī loco letaminis vineā ꝛ terram impinguāt. sed duobus annis ad plus ipsoꝝ durat in eis pinguedo. In partib⁹ aūt tuscie cultores exp̄ti lupinos serunt tempe quo seminantur rape in terris cultis vel stipulis bis aratis videlicet circa tres corbes ī iugero ꝛ expelse semina operiūt. Deinde tempe octobris ligonibus incidūt ꝛ in sulcis ponunt. ꝛ ibidem seminātes frumentū aratro semē operiunt ꝛ inde bonū frumentū colligūt estate sequenti. Mediolanēses vero seminant rauicias spissas ꝛ cum creuerint eas euertunt. Alij autē serunt gralegam. ꝛ euertūt cum ad substātie venerit complementuꝝ. Alij vero terras que sua macredine parū aut nibil fructificant ad multā fertilitateꝫ cum irrigatione boc modo reducūt. scz q̄ extracta de campis segete inducūt ī agros aquā p sulcos vel riuulos ordinatos. Est aūt melius si aqua est turbida de torrente qui sup faciem agri terrā nouā inducat et replendo sulcos agruꝫ equet p̄cipue si fuerit ager cretosus. nā si solutus fuerit sufficit aqua clara. prodest autē maxime talis rigatio in estate cuꝫ aq̄ in agris steterit sō radijs solis feruentis. boc enī modo talis ager multū impinguat vt plurimū. Item dicunt mediolanēses ꝛ omnes cōmuniter boc obseruant q̄ vbi linum seri debet lupinos quos ibi seminauerāt euertunt. nō solum si iam magni sunt sed etiā si tunc nati sunt ꝛ valde terrā fecundāt. Et plus dicūt si aliquibus dieb⁹ mollificētur in aqua ita q̄ bonuꝫ germen emittāt ꝛ manu serant et terrā arent eā etiā valde fecundant. Idem dicunt de cineribus. et ideo simū cōburūt. et manu seminat ꝛ euertunt cū lini vel alterius cuiuslibet semine. Ponendū est autem letamen i campis vineis ortis et arboribus p̄cipue a kalendis septembris p omnes menses seq̄ntes vsq̄z ad mensem maij subsequentis. et in tempe fortis gelu superiam natis segetibus potest congrue spargi. Poterit etiā sequentibus mensibus ī terris spargi si eadē die terra operiat ꝛ vineis ꝛ arboꝛibus si letamen fuerit valde maturum. Et est sciendū q̄ ex vno curru paleaꝝ rum q̄nq̄z aut sex currus letamis fiūt. ꝛ q̄ sex annis optime vna stercoꝛis sparsio terram fecundat. Itē notandū est q̄ letamen absq̄z animalibus fit boc modo videlicet q̄ in byeme palee vel alia stramēta pijciūt in vijs lutosis curijs vel fossatis et quibus cunq̄z foueis. ꝛ cum ibi p quindecim dies vel circa steterint ꝛ fuerint conculcate sepeq̄z pluuijs madefacte coaceruantur. ꝛ ad magnū letaminis montē de sup latum ꝛ concauū vt pluuiaꝝ aquas recipiāt post dies aliquot deferunt̄ ꝛ cū sic p totā estatē steterit spargunt̄ in agris

De aqua que conuenit maturitati letaminis et nutrimento plantarum.

Qua paludalis

a conueniēter letamen quod ē nutrimentū plantaꝝ maturat ꝛ plātas irrigat. Aqua enī fluente non bñ maturatur nec irrigat planta. quoniā illa quidem frigiditate sua constringit poꝛos letaminis ne expiret in eo calidum aut būiduꝫ naturale ad superficiē. Similiter aūt ea dē frigiditate constringit poꝛos radicū et nō sinit eas aperiri in tractū nutrumenti. ꝛ qđ est circa radicez lauat ꝛ deducit. Et ideo infortiter fluentib⁹ aquis paucas aut nullas videmus nasci plātas. terrestritas enī fundi lauatur ꝛ educit. nec remanet nisi lapis durus ꝛ frigidus in q̄ planta nasci vel nutriri non potest. Aqua autē stans fixum ī se recipit solis radium ꝛ calefit ꝛ illo caloꝛe coadiuuat ad letaminis maturationeꝫ

que immixto sibi humido suscipit formationem z figuratonē in plantā z plāte organa. Aduertendū est igit in omni seminatione vt seratur semē qñ a diutorijs maior habet e celo. hoc autē est quādo iuuat calido humido z viuifico lumine solis et lune simul. Luna enī q terre vicina est regit omnia terrea ad pullulationē z ꝓcipit ppter ß quia ipsa mouet lumine solis temperato qđ in ipa aliquantulū ꝓpatum est. In sole enī est cōiunctū siccō. z ideo est aliquātulū adustiuū humidi seminis. z ideo nouella semina z plātas teneras aliqñ obumbrāt a feruore solis bi qui ortos prudēter excolunt. sed in lumine lune est lumen eiusdem solis ꝓiunctum frigido tpato et humido vt ex lumine solis habeat caliditatē mouētem z ex frigido tpato recipiat tpamentuz z ex humido moueat siccitas ipsius. Incēso igitur primo lumine in luna cū ipsa est calida tempate z humida iacienda sunt semina. q tūc cōuenienter iuuat virtꝰ eoruz a luna ppter rationes iaz inductas. mouebit enī tunc virtutē formatiuā calore eiꝰ et spūs iuuat a tempato calore lune z ab humido lune iuuat materia formalis que formanda est. nec oportet attēdere ad stellas alias. quoniā virtus illarū cōunicat lumini solis z lune p applicationē lune ad eas que omnib⁹ applicat aspectibus earuz quolibet mense p accessum z recessum. Et ideo ab antiquis sapiētib⁹ luna regina celestis milicie vocata est z vitrea diane lampas. Ratio nomis prioris est. quia vicina nob existens plus influit sup inferiora q̄z alia celestis vtus. z applicās se in spacio mensis quolibet mense ꝑficit mutuato lumine qđ omnia ꝑficiūt in spacio multoz annoz. propter qđ egregi⁹ ꝓbus Aristoteles dixit q luna facit in mense qđ sol facit in anno hoc est byemē z estatē ver z autumnū. quoniā a prima accēsione vsq ad dimidiationem lumis ei⁹ est calida z humida sicut ver z a dimidiatione luminis eius vsq ad plenitudinē. z est calida et sicca sicut estas. Et a plenitudine vsq ad dimidiationē secūdaz est frigida z sicca. Et a dimidiatiōe secūda vsq ad defectū est frigida z humida corrupto seminili būore fleumatico. ppter qđ si satio fiat tpe quo est calida z sicca exiccabitur humidū substātiale seminū qđ formari debet in organa plāte z nō proueniet plante pfectio. Si aūt tpe illo fiat satio q̄ est frigida z sicca non mouebit calō seminū nec iuuabit humiduz. z ideo satio nō erit cōueniens. Si aūt tpe quo est corrupte senectutis frigida z humida existēs putrescēt forte semina z nō proueniet vilitas satiōis. In prima aūt accēsione oia iuuant z proueniēt viliter. Et ideo ꝺ vitrea lāpas dyane a frigida luce succēsa. Dyana enī lumen aeriū fabulātur eē poete qui aer spūaliter existit in corporib⁹ animatoz. lāpas enī hui⁹ spiritus corꝑis lunare est qđ lucē cōceptā z temperatā a sole formate pfundit z spūs aiatoz. z mouet eos vt moti pferāt vtutes ad naturales opatōes q̄s sol si ꝑ se moueret dissolueret ppter nimiā sui intpantiā z sicitatē. Ideo enī frigꝰ lune poptime obseq̄tur. q ptinēs extrinsecꝰ z accedēs intrinsecus tpate. z mouet interi⁹ spūs ad naturales opatiōes. z nō sinit eos dē dissolui per euaporationē q frigꝰ tpatū circundās extrinsecus repmit z reflectit spūs vt in interioribus ꝓfortent. maxime aūt ß est in plātis q̄ nō agūt nisi naturales opatiōes et nō sensibiles. sensus ei magis ꝓfortant extra. et naturalia magis vigēt in interioribꝰ. Aduertendū igit est vt in accēsione lune seminet istis rationib⁹. Oportet aūt ꝙ iderare q̄rtā circuli declivis in q̄ mouent lumia viuifica cum in circulo declivi fit generatō z corruptio vegetabilium. non est tamen i omnibus partibus causa generationis. sed in quarta que est ab arietē in cancrum. Omnis ergo satio est perfecta anteq̄m sol accipiat arietem. quia tunc semina in matricibus suis non inuenies sed in matrice terre euocabit ea et viuifico lumine mouebit. Et autumnales quidem sationes tunc radicate mouebunt in debitam sue substātie quantitatē z floris z seminū formationez.

Diana

Uernales aūt seminationes etiā in matrice terre iacentes tūc pullulabūt z coadiuuante sole tempato florebunt z germinabunt ante tps eximie siccitatis. Nec oportet ꝙ multū obseruētur venti. quoniā licet auster euocet terrā z pullulare facit plāta. tamen aquilo quando non est mortificantis frigiditatis continet semen ne euaporz z dissoluatur. Sed plerūq̄z cauendū est ꝙ ager non seraꝰ diuerso simul semine. Sepe enim contingit ꝙ vnū semen magis cōtrabitq̄z alterū z tunc vnū adurit alterum. et aliquando ꝓpositū tractū vtrūq̄z impeditur a germine. Ademus enī ꝙ plāta iuxta elleborū vel scamoneā posita cōtrahit ꝓprietates eius. Et zizania iuxta triticum posita ipsum adurit. Similiter facit coliꝰ vel caulis circa vitem. z sic est de mltis aliis. z sic etiā absq̄z dubio diuersitas seminis subtile humidū quod est in agro cōtrariis virtutibus corrumpit ꝙ non bene proficit ad fructū domesticuz sicut etiā diuersitas seminū animaliū quando vnū coit cum femina alterius speciei corrumpit vtrumq̄z Ita ꝙ neutrū ꝑficit fecunditati. propter qđ cauendū est ab hmōi diuersitate i plurib⁹ Quedā tamen semina ꝑ experientiā inueniuntur se inuicē non ledere. sed insimul sata conualescere z fructꝰ vbertatē successiue afferre veluti cū seruntur tempe congruo in pastinato solo semina atriplicū spinatoz feniculoz lactucaz petrocilli satureie blitis z caulium. Ex quibus primo euellunt atriplices. secundo spinacia. z ex caulib⁹ q̄daz vt transplantent vel omnes z nimis spissi rarificant z sarculātur z successiue colligūtur remanētibus ex quolibet genere q̄busdam seminib⁹ ppter semina. Itē seruntur congrue simul frumentū z spelta milium panicū z faseoli. Et similiter ordeū z frumētum. Amplius si vltra mensurā semina iactentur in agro macilēta z non ꝑficientia erunt. sed si seratur ager ß m ꝓportionem cibalis humidi qđ est i ipso ita ꝙ radices dilatari z confortari possint tūc etiam plāta exurgēs fortis erit z pferēs fructū quē q̄rit ex labore culture. Hec igit diligēter esse attendēda z naturaliter suadet rō z experientia cultꝰ. Oportet etiā attēdere ne forte vel semina ipa iacta sint corrupta. z ideo ꝓcipit Palladio ne semia iacta vetustiora sint q̄z annua. si ei vetustatē habēt vltra annuz nimis exiccata sūt z vtus formatiua ppio subiecto destituta būoris radicalē euanuit z ideo talia raro ꝑficiūt. Preterea frumentū z cetera semia eligant ꝓcipua in ea regione quā colimꝰ vl exprobemꝰ aduecta. nā omniū surculoz vl frugū genera preclara. terris tñ tuis expta cōmittere debes. In nouo aūt genere seminū aū experimentū nō est spes tota ponēda. Et nota ꝙ semia locis humidis citiꝰ q̄z siccis degenerant. Dia legumia a grecis autoribꝰ seri iubenti terra sicca. faba tantūmodo i humida terra iubet spargi. Licet tpatis agris serēdū sit. tñ si siccitas longa sit semia iacta nō minꝰ in agris q̄z in horreis ꝙuabunt. si necessitas cogit de salsa terra sperari aliqđ pꝰ autūnuz plantāda vl ꝓserēda est vt malicia eius bybernis imbrib⁹ eluet. aliqđ et iā terre dulcis vl fluuialis arene subiiciēdū est si illi ꝙgulta cōmittimꝰ. Locis vliginosis aut exilibꝰ aut frigidis aut opacis ō mēse septēbris circa eq̄noctiū triticū z alia semina q̄ añ byemē serūt dū serenitas ꝓstat ꝓgrue seminant vt eoz radices añ byemē ꝙualescāt. Siccis vō aut pinguib⁹ aut calidis aut soli exposit̄is locis pꝰ dicta tpa semient dūmō vsq ad byemis gelicidiū nullatenꝰ differāt. Fiunt ꝓterea semiaria i q̄bꝰ nutriunt iā semina q̄z surculi vt cū adoleuerit in aliū trāsferant locū. ß semiarū talē terrā z talit ꝓparatā desiderat. vt infra in tractatu primo scriptū ē. Sz vt scribit Varro. q̄ i semiario nata st si loca erūt frigidiora q̄ mollis nate sūt p brumalia tpa tegere oportet frōdibꝰ aut stramētis. si erūt timbres secum videdū ne alicubi aq̄ ꝓstat. Venenū ei est ppter gelu radicib⁹ tenell sub terra z sup̄ gultus ne eodē tpe eq̄ crescant. q tecte terre tpe pagant supra terrā aere frigidiore cingūt. Itaq̄z ita esse docent siluestria ad que sato

seratur

omnia

ma celestis
& vitrea
diane

nō

mur secdm
quadral

Diana

non accessit.nam prius radices nasci solēt nec longius p̄cedunt nisi tpe quo venit sol Duplex est causa radicum.nam quedam arbores naturaliter longius p̄ducūt radices q̄z alie.z quia aliq̄ terra facilius viaz dat radicibus q̄z alia.Si autē seminariuz surculis constitū est cacumina que mollio ra erunt natura vt oliue aut ficus integenda sunt binis tabellis dextra ac sinistra ligatis.Preterea scribit Catho q̄ terra seminarij talis esse debet qualē deliderāt semina z surculi in ea sata.Item dicit q̄ surculi non debēt eminere nisi quattuoz digitis supra terraz.z cacumina debēt fimo bubulo obliniri.

De plantatione et modo plātādi et de electione plantaz

Rboꝝ quedaz

a fructum faciunt z semen i fructu carne reclusum.quedaz vero nullum fructū ferunt in quo semen aliqō iueniatur ex quo possit planta similis generari.Que fructū z semen faciunt. quedam illud paruū z debile faciūt.quedā grossuz z potens in dura testa reclusum. Que semē paruū z debile faciunt virtutē generatiuā habent tam in semine q̄z in ramis diffusā et ideo ex vtroq̄z plātari z cōualescere possunt licet plantatio ex tali semine sit periculosioz z quādoq̄z in longā nimis speretur etatem.z ex ea nō domestica sed siluestris planta nasceť.Ex ramis vero plantatio citius z facilius ꝓualescit.et inde domestica planta ꝓuenit nō siluestris si ex planta domestica fuerit ramus accept⁹.et in hoc genere est vitis malagranata et ficus et multe alie.Que vero semen forte faciunt.vtutem generatiuā habent maxime in ipso semine collectā.Ideoq̄z ex ipso semine melio⁹ q̄z ex ramis ꝓueniunt.Et bui⁹ generis sūt nux castanea amigdalus et alie sikes. Arbores vero que nullū faciunt fructū.virtutem generatiuā diffusam necessario habēt in ramis cum natura specialē eis non deputauerit locum vbi earū sperma vl semē colligerent.Ideoq̄z ex ipis ramis cum suis gemmis aut ex plantis cū radicibus vel sine radicū matre euulsis optime conualescunt.et maxime que poꝛos habēt apertos p quos facile transeat nutrimentū. Siue autē ex semine siue ex ramis siue ex radicibus plantas aliunde diuulsas plātare desideras.considera vtrū locus in quo plantare intendis sit insidijs bestiarū expositus aut clausus et tutus a nocumēto corrosionis earū.Si est insidijs bestiarū expositus melius est q̄ in aliquo loco clauso.vmbrus tamen libero cui⁹ terra sit libera soluta dulcis et aliquantulū stercorata et optime ſb acta ligonibus z maxime noua sursum de subtus eleuata omnia semina rami vl plāthe duobus distātes pedibus aut vno in seminario plantent. videlicet si sint fortia semina vt nuces amigdala z similia singulariter.Si vero sint debilia vt vitis malag̃ nata palme et pira et similia tria vel quattuoz conjunctim ponant vt debilis virtus vnius alteri⁹ auxilio sustenteť. et assidua seu frequēti fossione dissipent herbe nascētes.nec ibidē alique domestice seminētur. Fiant etiā irrigationes tempe magni est⁹ cum celestis diu negat infusio. Sit autez aqua irrigans non frigida mortificās nuper de puteis vel fontibus hausta.sz de piscinis seu palude letaminis aut de foueis corruptis accepta.vel sit puteoꝝ vel fontium postq̄z eā exhaustā et i aliquo loco posita rectificauerit calor solis.Cui multuz pderit si in ea modicū fimi ponas eamq̄z sepe moueas z impingues.Et cū eaz summitas iniurijs corrosionis bestiaz duobus vel tribus annis elapsis euaserit cum vniuersis radicibus transferant ad scrobes videlicet in loco vbi eas postmodū stare disponis.Juxta quas palos figas et spinis si oportunū esse videbit munias. si vō locus clausus z ab iniurijs bestiaz tutus existit statim semina ramos vl plātas i loco vbi perpetuo stare debebūt confidenter pone et eis eadē tribue auxilia que supra in bis q̄s in seminario nutriendas eē dixi relata

Scrobes foueal

Spatia int arbores

sunt.Spacia vō inter arbores vel vites ꝑuenť ꝑm multitudinē arboꝝ z terraꝝ ꝓsue tudinē approbatā.z ꝑcipue ꝑm q̄ de singul⁹ plantis suo loco dicet. Scrobes autē fiāt late ac pfunde ꝑm magnitudinē plātule et radicū.dū tamē in solo arido vel decliui pfundius z in humido aut depsso aut minus pfunde plantent z in mediocri mediocriter infigant. Si terra nimis cretosa ē eidē plurimū cōrite letamen z sabulū misceatur.z si nimiū sabulosa letamen cū creta ponat.Ita tamē q̄ in macra terra pl⁹ z in pingui min⁹ letaminis apponat Sit autem fimus q̄ huic apponitur nō porcinus sed alioꝝ animaliū bū maturus. Cum aūt planta trāsferi domestica vel siluestris ps ad meridiē versa rubrica signetur. vel alio modo vt trāslata eisdē celi quibus añ steterat cardinib⁹ apponat. Cū vero plātas i scrobe deponis qd de radicibus lesum iueneris amputabis Observandū est tamen ne terra in qua plantat sit nimis madida aut nimis sicca cū planta disponit quia nimis mollis incōgrue radicibus adaptat. que vō nimis sicca est sua superflua siccitate radicū plantule naturalē humiditatē ꝓsumit.sed inter vtrū q̄z ꝓdictoꝝ tenēs mediū puluerisabilis seu dissolubilis sit vt cōuenienter apteť radicib⁹ aut ramis sine radice plātatis z pedib⁹ mediocriter ꝓculceť. Q̄z si necessitas te coegerit ih terra nimis sicca vel molli plātare de locis alijs ꝓueniens apporteť z in scrobe vsq̄z ad omniū coptionē radicū z etiā vsq̄z ad q̄si scrobis repletionē si habueris abundantiā eius. Fiant aūt plantatiōes ꝓdicte de mensib⁹ octobris aut nouembris in locis aridis z mōtuosis z calidis vt eius sdē terre superflua siccitas circa plantas humiditate byemis tēperet. In humidis aūt aut valliculosis locis z frigidis conuenientius in februarij et martij mense plantat ne superflua byemis z loci humiditas debilis plante naturalē calorem extinguat. In tpatis autē locis vtro q̄z tpe satis ꝓgrue plantant vel etiā trāsplātāt.hec quidē que dicta sunt in bis que

Qñ fiant plantaūr

cum radicib⁹ plantant ꝓprie locū habent

Que vero plantant semina mēse ianuarij ponenda sunt nō amplius quaternis digitis sub terra posita vt semine de mēse subsequētis februarij tumefacto.statim cū primo veris z solis calorē senserit aperiat cortex z pullulet noua plāta. Q̄z si loc⁹ sit calidus z siccus cōuenienti⁹ octobris vl nouēbris mense ponunt. Et rami q̄ sine radicibus plātant ō mense martij infigantur ab arbore nuper abscisi cū viridi succ⁹ sit cortici iā infusus.quoꝝ quidē plantatio satis etiā apte fieri poterit ō mēse octobris post humidū autumnū cū nondū humoz z spirit⁹ viuific⁹ plāte fugā habuit ad radices. Nā tēpe maxime frigoris calore naturali arboris ad terre viscera calida fugiente secumq̄z humorē z spūm trabēte si tū crami aut palmites plātandi recidantur a matre plantati debilitē ꝓualescent. Ramusculꝰ q̄ plantat torquēd⁹ nō est nec aliquo modo vexand⁹.z ps ea de qua radix sperat iniurie nulli subijciat z maxime in bis que amplos poꝛos z ligni rarā compositionez habuerint aut medullas magnas vt est salix et vitis z similia hoc seruabis.Sed in bis plātis que solidū z spissum lignū habēt vt buxus z sauina z similes.forsan proderit si rami ps inferioꝛ scindat.et in scissura immittat lapillus vt p longitudinē poꝛorum plāte facile humoꝛ terrestris ingrediēs plātam nutriat z ꝓualescere faciat.Caput inferioꝛ in terrā figendū non rotundo sz longo vulnere trāsuersum ferramētis icidat acutis aut ab arboꝛe lacerat⁹ plantet.sic eī poꝛos quib⁹ attrahit nutrimentū apertiores habebit. In omni plantatōe que post byemē in locis calidis z siccis facienda est vtile puto si scrobe terra modico maturo letamie mixta repleta succo aut lauatura letaminis aspergat. leniter tamē ne terraz cōdensetur z fouea modicū vacua relinquatur vt estatis tpe imbres colligat facili⁹ q̄ eius superfluā temperēt siccitatē. In bis autem plantationib⁹ q̄ ante byemē fiūt erit melius terram circa plantas exaggerare

04 semina ponenda quor digi

ipsamq; fortius cõprimere ne ad plantas supflua humiditas digestionẽ impediens colligat. Rami qui plãtandi sunt potꝰ biennales q; anni tantũmodo existant exceptis vitibus ⁊ quibusdã aliis in q̃bus annui tantũmodo esse debẽt atq; tales eligãtur qui sint leti succosi nitidi gẽmis grossis et pluribꝰ oculati. ⁊ ad vnã tantũ materiã sint redacti. In pluribꝰ aũt amputat congrue summitas ⁊ in determinata longitudine relinq̃tur vt in salice vite oliua ⁊ plmo si placet ⁊ in quibusdã aliis bis sitꝫ

De insitionibus et insertionibꝰ per quas plante siluestres mutantur ad domesticaq; dispositiões.

INsitio fit multis modis sed ea que maxime pficit vt pea rudis siluestriũ dispositio mutet in domesticã ⁊ pfui conuenientem dispositionẽ est q; similiũ fiat insitio i similia ꝑm genus ⁊ nõ ꝑm speciẽ sicut piri in pirum ⁊ mali in malũ. ⁊ sic de aliis. si enim diuersa genere in diuersa inserant nutrimentum taliũ ad aliã dispositionẽ alteratũ vix bene nutriet ⁊ forte corrũpet plantã insitã p rationẽ quã dixim⁹ de corruptiõe semis animaliũ ⁊ agroꝝ q̃n diuersa genere semina pmiscent. Est aũt plantaq; ad inuicẽ inter omnia animata plurima similitudo. licet enim arbores specieb⁹ suis differãt. tamẽ lignũ vniꝰ speciei arboris non multuꝫ differat a ligno speciei alteriꝰ Et hoc contingit ideo quia forma formal' plantaq; inter animata plus est immersa materie ⁊ quasi in nullo vel modico eleuata sup eã ꝓpter qõ vita etiã eius occulta est. Hac igit̃ de causa fit q; arboris vniꝰ nutrimentũ digestiõꝫ habet sufficientẽ primã vt nutriat aliam. ⁊ secũda digestio adhibita p alias conuertit succũ in saporẽ ⁊ figurã fructus ꝑm q; convenit secũde. Et ideo etiã q̃n dissimiles sibi plante inserunt̃ qualescunt et fructificant Optima tñ insitio est vt diximus similiq̃n tum potest in similẽ p̃cipue in truncũ aut ramos omnes inscissos vt sepe probaui.

Item ait Varro q; melior est insitio i arborem domesticã q̃z siluestrẽ q⁊ meliores fructus producit. Itẽ melior est si fiat inferior in stipite q̃z in ramis in altũ q⁊ melior fit immutatio in toto q̃z in pte. Quia aũt omis insitio fit p infixionẽ vniꝰ in aliã ⁊ pforem alligatõnẽ ita q; insita quasi venas radicales spargit in eaꝫ cui inserit fit q; illa cuius mollicies tãta est q; citius cõterit q̃z infigi ⁊ colligari valeat nõ possit inseri alicui plãte. et ideo herbe molles habẽtes stipites vt olera ⁊ nimis tenelli surculi. nulli plãte q̃z diu tales sunt inseri possunt quoniã inserta non cito radicat in ea cui inserit. ꝛ oportet q; pcessu tpis cõfortetur et continuetur cum ea cui inserta est. Hec igit̃ est causa q; mollis plãta nec in mollẽ nec in durã nec in similẽ nec in dissimilez inseri potest. Ad huc autẽ neq; in eã que multũ dura est cõuenienter inserit. multũ enim dura non de facili in se venas radicales recipit ꝓpter arditatẽ ⁊ difficultatẽ dure pforationis. et iõ tales insitiones plerũq; male proueniunt sed inserẽtes querere debẽt parua fragra ⁊ recentia in quibꝰ sit mꝛta succositas et parua duricies que quidẽ sustinere possit colligationẽ ⁊ facile aperiat a calore naturali hec enim cũ inseritur cito aperit se versus eã cui inseritur. et emittit in eaꝫ venas radicales p quas sugit melius nutrimentum q̃z sugeret ex terra. et ideo tunc cõualescit insita melius q̃z si in terra esset fixa. et hec est ratio in surculi insitione ꝓter illud qđ dictuꝫ est de ea in eodẽ libro. Item sunt surculi inserendi steriles. quia ferentes fructũ tantũ in eo ponunt q; non facile ad debitũ venire possunt augmentũ. Item de nouo nati ꝓpter rationes p̃dictas. Itẽ gemmis grossis et spissis ⁊ pluribus oculati. q⁊ vbi multitudo gemmaꝝ grossaq; et spissaruꝫ ibi abundãtie generatiue virtutis que maxime in humore digesto et spisso ⁊ optime commixto in gemmis coadunato cõsistit. Itez abscidẽtali arboris pte descisi. quia iea parte magis q̃z in alia pte in ramis p illustrationem tempati caloris solis est caliditas

Q⁊ surculi inserendi decidendi sunt ab orientali arboris pte.

⁊ humiditas que in omnibꝰ animantibus sunt causa vite. sed etiã in alijs accepti partibus qualescunt Oportet aũt scire q; insitionum multi sunt modi quibꝰ optime puemunt. ⁊ a siluestritate ad domesticationez plantã transmutãt. Primꝰ quidẽ ẽ q; fragra eiusdẽ arboris omnia vltra medium medulle ex trãsuerso incidãt ⁊ tunc alligẽt quod incisum est sicut vulnera ligari consueuerunt. ⁊ circũponat ceza vel lutum ad pluuie ⁊ extrinsecoꝝ nocumentoꝝ defensiones ⁊ ne rumpi aut eoꝝ plage aperiri agitatione ventoꝝ possint cõuenientibꝰ particis muniant. statim enim cõsolidato vulnere superiora ps emendatuꝫ in sapore pferet fructũ ꝓpter digestionem succi in nodo factam. ⁊ hec dicit̃ ꝓpue insitio. que quidem plantã in alterã non transmutat spẽm seu genus. sed etiã de siluestri domesticã facit Secundꝰ aũt modus est q; vna ⁊ eadem arbor abscidat in trunco ⁊ fragrũ superius in eadẽ arbore acceptũ trunco suo reinseratur. tũc enim conualescẽs insita pferꝫ fructũ alterius generis in sapore ⁊ quãtitate et figura q̃z prius ptulerat. Et iste modꝰ facit diuersitatẽ omnẽ que est in malis ⁊ piris ⁊ ceteris fructibꝰ. tanta enim est vis nodi et conuersionis poroꝝ qui prius ascenderũt q; succũ ex nodis ⁊ poris retentuꝫ dirigunt ad aliã formã plantalẽ que forma mõstratur in quãtitate ⁊ sapore fructus vt ait Albertus. Tertiꝰ modus inuentꝰ est in vite videlicet q; gemma vitis vniꝰ excidit vsq; ad medullaꝫ pfundo vulnere ⁊ transuerso ad medullaꝫ pfundo vulnere ⁊ transuerso vtrimq; obliquato. et tantũdem de gẽma vitis alteriꝰ eruitur ⁊ loco alteriꝰ ponitur. et fit colligatio sicut in alijs. et tũc conualescit ⁊ fructificat ⁊ fieret boc forte in alijs arboribus sed in vite expertũ est. Quartꝰ vero modus insitionis est quo fragrũ vniꝰ arboris in aliã inserit arborẽ ⁊ qualescit et fructificat in ea p modũ q̃ sepe dictus est. ⁊ iste modus regulariter cũ fuerit magis similium erit melior ⁊ meliꝰ qualescens ⁊ fit ꝓprie in illis arboribus que rectos habẽt poros ⁊ ptunicas ligneas a radice accipiunt nutrimentũ. Sed iste modus et similiter secũdus in plures subdiuidit modos Et vnus quidẽ est quo surculus inseret̃ inter corticẽ ⁊ lignũ noue matris imprimitur. Secũdus est cũ surculus scisso infigitur ligno. Tertius est qui fit more emplastri. Quartus qui dicit̃ ad buccellũ. Quintus vero in amedani seu salicis pertica viridi pforata. De quibꝰ omnibus p ordinẽ est videndũ Primus quidẽ modus quo surculus inter corticẽ lignũq; deponit̃ fit hoc modo. truncũ serra recidam⁹ acuta i loco nitido ⁊ succoso. ipsumq; cum falcia corticis de supponamus. deinde vimine salicis aut vlmi ligamus. ubiq; inter corticem ⁊ lignũ cuneũ ferreũ vel osseum i acutum tendẽs ab vna pte planũ ⁊ ab alia q̃si rotundũ tribus prope digitis cõsideranter deponimus ne corticis falcia scindat. et in eũ locũ sic ductꝰ cuneus statim surculũ mergimus ab vna pte decisũ salua medulla ⁊ cortice pti alteriꝰ pellicula exteriori remota. ita q; optime trunco adhereat surculus in cisura. qui supra truncuꝫ quattuor aut sex digitis emineat vel vlq; ad octo. duos vel tres aut plures surculos p trunci cõstituimus qualitate. quaternis digitis vel amplius aut minꝰ inter eos spacũ relinquam⁹. ⁊ lutũ desup cõuenienꝫ ponim⁹ ⁊ disponim⁹ peciã ⁊ ligam⁹ Hic aũt modus optime cõprehendit ⁊ conualescit. sed fieri nõ potest nisi de mense martij vel aprilis cum iam potest lignũ a cortice facile separari. Sed nec fieri potest nisi i trunco grosso vt mediocri. et in bis arboribus que grossuꝫ habent corticẽ ⁊ pinguez vt ficus pirus et malus castanea ⁊ similes. Cõualescit aũt maxie iuxta terrã huiusmodi facta insitio. Et etiã in quacunq; pte stipitis ⁊ grossoꝝ ramorum satis cõgrue puenit. sed duobꝰ ad minus annis perticaq; ꝓpter ventoꝝ rabiẽ abominiculis eget. Et modus autez secundus qui scisso fit stipite hoc mõ agendus est. Resecet̃ truncꝰ ⁊ desuper poliatur vt dictũ est in modo p̃dicto. deinde scindat̃

in ea parte que magis succosa videt. z que corticem ibidē planū z adequationi surculi congruū cernat habere qō maxime iuenies vbi maⁱ est spaciū inter corticē et medullam ꝓpter abundantiaz nutrimēti qō ad partē illā accessit. Qz si anteqz scindas vinculū ꝓpe summū stipitis ligaueris trū cum a nimia longitudine scissure defendes Deinde cuneū duobⁱ digitis vel modicū minus longū formabis in surculo ab vtraqz pte decisum salua medulla z aperta scissura cū aliquo cuneo z de ipsius scissure labijs sublata omni lanugine si affuerit cum puncto parui cultelli acuti surculū immerges taliter q cortex cortici adequaⁱ in pte interiori z lignū ligno exteriⁱ vt succⁱ inter cortices z ligna possit melius seu liberius ptrāsire. in scissura etiā surculi optime trūco noue matris adhereat. Deinde subducto cuneo vt in trunco surculⁱ sponte constringatur immissus sup primulas et cortices contungēdos aliquid corticis eiusdez arboris vel panni lineⁱ cerati ponatur z cū iunco stricte ligetur. Deinde vt ait Catho subtili puluere in superiorē partē scissure immisso creta plurimū compressa cuz pauca arena z fimo bubulo vt idem aut vel cū cera sup truncū z ligaturā ad defensionē caloris venti z pluuie congrue disponaⁱ z pecia fascietur. Ego aūt plus q̄z milies ꝓbaui z semp inueni sufficere solā cretā bñ cōpressam sine fimo vel arena vel cera et puluere in scissura. hec etiam proderunt ne vapor a radice ascendens ad nouū alendum filium eidē foras egrediens deneget. Notandū est tamē q istius modi actus z operatio diuersificat ꝑm diuersitatē grossitudinis z tenuitatis stipitis inserendi z cunei surculi incidendi. nā aut inserendⁱ stipes est valde grossior surculo aut mediocris aut nihil. Siquidez stipes est valde grossior duobus potest scindi modis. vno vt ab vna parte stipitis vsqz ad medullā tantuz cum cōgruo ad hoc calpro scindatur. ibiqz vnus tantū surculus infigaⁱ. alio modo vt ab vnaz pte stipitis ad aliā scissura ptrā-

seat. ibiqz duo surculi scz vnus a qualibet pte ponaⁱ vel vnus tantum si placuerit ab vna pte altera vacua remanente ponatur.

2 Si vero stipes est modicū grossior surculo. necessario ꝑ mediū scindit z vnū solum recipit surculū. Abicunqz autē vnⁱ tantū modo surculus ponendus est. debet cuneus eius formari vt in scissura ex vtraqz pte facta. tertia cū cortice maneat conueniēti. In quarta vero que intra stipitem stare debet nihil corticis et latitudinis videatur aut modicū eo modo quo melⁱ surculus tam in cortice q̄z in ligno stipiti exterius z interius adequaⁱ. Vbi aūt duo surculi ponendi sunt fiat in scissura cunei a duabⁱ ptibus vsqz prope medullaz et acumen accedat. ab alijs duabⁱ partibus sit quasi eiusdem latitudinis ita q ꝑs parū latior cū oī cortice ꝑmanens extra cum cortice matris equet. Pars vero strictior remota exteriori corticula versus medullā stipitis interius disponaⁱ. Si aūt stipes est equalis surculo qui inserendⁱ est formet cuneⁱ vt ab vtraqz pte sit cortex z vtriqz fiat adequatō et cortice vel peciola sup primulis posita sb tili vinculo scissa vel cordula cum modica strictura ligetⁱ. z post modū cū creta seu cera z peciola fascietⁱ. Et hic modus iuxta terram z in altū et in summitatibⁱ optime cōualescit. Et omnes iste forme que siūt scisso trunco possunt fieri cōuenienter de mēse februarij z martij. Etiā et mēse aprilis si surculus omni tenera pte priuet. z melius si colligant anteqz pullulēt et diu sb terra in loco frigido z vmbroso seruent summitatibus nō subuersis. Et etiā de mēse ianuarij cū calefactione ignis facta insitio comprebendit cū eiⁱ auxilio conglutinatⁱ curat succus. Sz tunc tpis erit insitio ceteris melior z melⁱ ꝙualescens cū iam cortici seu viridis succⁱ intulerit et gemme incipiunt esse suspecte. Ego etiā malorū insitiones feci circa principiuz augusti de surculis illa estate maturatis et satis congrue prouenerunt. Verūtamen talis insitio facienda est sub terra vel modicum supra eam vt cum

cumulatione terre a tāto estu insita defendatur. Vel supra eā vas aliquod stillās suspendatur. z hoc auxilio poterit hoc tempore etiā in alū fieri. Fit etiā vt ait Varro hec insitio cōmode in solsticio estiuo z canicule signo z ꝑcipue in fico. vt in tractatu insitionis fici latiⁱ scripsi. Potest etiam ꝑ dicta fieri insitio sub terra z circa terrā seu modicū supra eaz vbi sine dubio insiti rami musculi puenient omnibⁱ aliis locis adi crementa maiora. q ibi lignū z cortex maxime beneficio solis adherentis humescit. cuius loci insitio magis competit plantis paruulis in q̄bus insitio celebraⁱ. Si vero planta mediocriter fuerit magna cōmodius erit eandē i locis altioribⁱ inserere vbi cortex sit nitida z succosa q̄z ipsam circa terram inserere. quia sic fructⁱ ex ea pluribus annis tardiⁱ habet. Verūtamē quāto magis inferius fiat tāto magis domesticatuz fructus vt supra ꝓbatum fuit. Si vero fuerit arbor magna plurimos habēs ramos nil erit vtilius q̄z ramos in locis nitidis resecare. ibiqz quotcūqz volueris surculos inserere. Qz si adeo vetusta ē arbor q ramorum cortices nimiū sunt rugose ac humore cōsumpte arbor ea dē incidatur z relinq̄tur incisa vsqz ad annū sequentē. z tunc inserantuz surculi q̄ in ea nati fuerint letioresz in cōmodioze pte locati circumcisis z abiectis ceteris q̄ tot numero esse poterūt q̄t inserenti placebit. quia omnez numerum surculoz sufficiēter nutriet taⁱ arbor. Modus quidē inserendi quē Palladius emplastrationē vocat. sic ab eodem fieri affirmatur. Ex nouellis ramis nitidis z feracibus. gemma que bene aparebit sine dubio pcessura duobⁱ digitis quadratis circumsignetur vt ipsa statuat in medio. z ita subtiliter cortex leuetur acutissimo scalpro ne gemma ledaⁱ. Itē ex ea arbore cui gestimⁱ inserere. similiter cuz gemma tolleⁱ emplastrum. nitido tñ atqz vberi loco tūc ibi conuenienter impressum circa gemmā vinculis cogitur sine lesione germinis coherere vt ea que apposite reddit locū gemme prio-

ris includat. tunc luto suplinis et liberam gemmā relinquis. Cui multū ꝓderit si peciola cum cera sup iunctura z rimulas corticum apponaⁱ ad extrinsecoz nocumentorum defensionē z nutriēdis succi z vaporis viuifici retentionē. Ramos deinde suptores eius arboris resecabis ne mater ꝓprios volens nutrire filios scz ramos. alienū sibi filium ꝓpter vilitatē traditū peundū relinquat. Deinde vero. xx. diebus exactis aut pluribus resolutis vinculis reperies externi seminis gemmā mire in arboris alie ne membra trāsisse. Hic aūt modⁱ de mēse iunij fieri posse asserit. licet z ante z post modicum cōprehendat dūmodo gemma conueniēs habeat. Et modus quidez qui vulgariter dicit ad buccellū q̄ huic proximo plurimū est affinis fit hoc modo. Buccellum paruū grossitudine pollicis longum cū gemma in medio de nouo surculo eleuatum. in nouo surculo eiusdē grossitudinis suo cortice in tres vel quattuor partes scisso z denudato ponaⁱ. z tantū ad inferius consideraⁱter cōprimat q̄ lignum stipitis mediocriter stricte adhereat z cortex appositi anuli non scindaⁱ. Et siue gemma posita sup locū gemme sublate ponaⁱ siue nō. nihilominⁱ sine aliquo ligature vel alterius rei auxilio cōualescit abscindēda tamē ē omis circūdans soboles surculoz ne in site subripiant nutrimentū. Et tamen magnū adminiculū ꝑstabit si cortex pendens taliter rescindaⁱ q̄ remanēti appositus buccellus subtiliter adequet. Et ꝓpter dictam causaz peciola deinde creta sup iunctura z totū buccellū ponaⁱ libera gēma relicta. Deinde ne creta cadat linea pecia fascietur Fit aūt hic modus de mēse martij postq̄z cortex separaⁱ a ligno. et de mense aprilis z maij si surculi anteqz germinent collecti ꝑuentur ne pullulēt in loco frigido z vmbroso sub terra ꝑ pte submersi. Itē expertū est in mēse iunij z circa finē iulij buccellū paruum cū gemma de nouissimo surculo eleuatū z in nouissimo surculo positū eiusdē grossitudinis siue gemme adequētur siue

non sine aliquo auxilio ligature vel alteri
us rei oprime ualere. Et tã hic modus q3
supior prim⁹ q̃ emplastratio dr locũ habz
in his solis arborib⁹ qbus succ⁹ pinguis ẽ
in cortice vt ficis oleis castaneis z similib⁹
Potest etiã sine abscisione inserẽdi surcu
li eleuari buccellũ. z domesticũ eiusdẽ gros
situdinis ab vna pte scissum ibidẽ apponi.
et cũ filo ligari z pparari vt dictũ est supra
z cũ comphendisse videt supra buccellum
abscidi. relicta eni summitas succũ ad buc
cellum forti⁹ attrahit q3 abscisa. z hoc mo
do plures eiusdẽ speciei z diuersarũ in
vna virga formari. Mod⁹ vo q fit in ame
dani vl salicis partica fit B modo. partica
vel bacul⁹ dictor ligno⁹ pforet subtili tere
bra z acuta. ita q inter vnũ foramẽ z alte⁹
sit spaciũ vni⁹ semipedis. z surculis modi
cum raso cortice intromissis iacẽtes merga
tur in scrobe surculis eleuatis ita tñ q par
tice saltẽ salicis summitas aliq̃d remaneat
supra terrã. huic vo post annũ materia to
taliter eleuata z inter surculos incisa plan
tam quãlibet radicib⁹ plurimis decoratã
in ordinata scrobe depone. cui forsan ppe
rit si creta vel cera foramina z eorũ scissure
vndiq3 optime obturent. Quidã autẽ mi
bi asseruit se expertũ fuisse hãc insitionem
in palo salicis viridi pforato vsq3 ad me
dullã solũmodo. z infixisse surculos equal⁹
grossitudinis remoto cortice quatenus in
trabãt in foramẽ vt cortex surculi equaret
cortici pali. z cũ cera omnẽ rimulam obtu
rasse z posuisse palũ sub terra quattuor di
gitis iacenter in loco aquoso ita q̃ de pa
lo nihil apparuit. sed soli surculi sup terraz
z comphendisse optime oẽs z resecato inẽ
surculos trunco plãtasse z bene ualuisse.
Aliũ aũt modũ inserẽdi retulit Columella
dicens. Gallica terebra vsq3 ad medullã p
forandã plaga interi⁹ leniter inclinata vbi
deducto omni fragmine vitẽ vel ramũ ad
modũ foraminis delibratũ. succiduz tamẽ
z bumentẽ strictũ imprimi vna vl duab⁹
gemmis foris relictis. z tũc argilla et mu
sco locũ diligẽter operiri z ita vites i vlmo
inseri posse dixit. Predicti aũt duo modi
fieri possunt cõmode in mense martij z in
principio aprilis ac februarij fine. cũ viri
dis z nou⁹ succus calore aeris dissolutus
mouet in cortice. Itẽ scribit Varro aliuz
modũ inserẽdi suo tpe inuentũ esse in ppin
quis arborib⁹ B modo. Ex arbore q̃ vult
habere surculũ in eã quã inserere vult ra
mulũ traducat. z in ei⁹ ramo pcisso ac de
fisso iplicare in locũ quod cõtingit ex vtra
q3 parte quod intus est falce extenuatum.
ita q ex vna pte qua celũ visurũ est cortices
cuz cortice equatũ habeat. Ei⁹ ramuli quẽ
inseret cacumẽ vt directũ sit ad celũ curet.
postero anno cũ comphenderit vnde pro
pagatũ est ab altera arbore pscidit. Ex pre
dictis igit patet q licet insitio in similia sit
melior tñ z in dissimilia plerũq3 cõualescit
z infinita mirabilia facit q̃ apparẽt bis q̃ ex
periri desiderãt z in talib⁹ exercitant

Ex quibus dispositionibus et in quas transmutetur plãta siluestris in domesticationẽ

x his que supra

e determinata sunt scim⁹ plantas
siluestres eẽ spinosas z scabiosas
in corticis substãtia z paruor et multoruz
folior z plurimor fructuuz z in quãtitate
minor z acutior et siccor succor. Et ꝫ om
nia nõ dubitam⁹ accidere plãte ppter suũ
nutrimentũ. z ideo plãta in omnib⁹ bis di
spositionib⁹ mutat p nutrimentũ cultoris
agri in opositas dispositiões. Spinositas
eni venit ex humido nutrimẽtali intẽso qd
cogitur ad supficiẽ ptingere a medulla ip
sa sua intẽsione. z hec in domesticã mutat
ppter abundantiã humidi que nõ patitur
calorẽ acui sed frãgit eũ z nõ sinit terrestre
aggregari sz infundit z currere ipsum facit
in poros plãte. Similit aũt eiusdẽ humidi
abundãtia fluit in maior folior diuisionẽ
hoc etiã facit vt maiores sint fruct⁹ dome
sticar. Et q humor siluestriũ tenuis z sub
tilis est ppter paruũ eaz nutrimentuz erit

humor domestica z spissus z viscosus z ad
flegmaticitatẽ accedẽs ppter ei⁹ abundan
tiam z letamis administrati cõmixtionez.
Tenue aũt z subtile facile dispergit a calo
re z diuidit i plura z ideo numero sũt plu
rimi fruct⁹ arbor siluestriũ z nõ vermicu
lati sed integri in arborib⁹ diu pseuerãtes
quoniaz subtile z tenue nõ facile putrescit.
nec de facili claudit por sue vegetatiõis p
quẽ fugit ex arbore. pcipue cũ in eodez bu
mido sicut in ppio subiecto sit calor acut⁹
Abundans aũt z spissum z viscosum hũ
dum p maguas ptes fluit in vnum z non
est facilis digestionis eo q calidũ eius est
hebes z ideo fiunt ex eo magni quidez sed
non tot numero fruct⁹ sicut ex tenui subti
li z acuti caloris existẽte. z cito hebes ei⁹ ca
lor pmittit claudi eius porũ p quẽ fugit ex
arbore ita q multi taliũ fructuum cadunt
ante tps maturationis z de facili attrabũt
vermes. Qd autẽ emendat succũ z digerit
in domesticis nodi pcipue sunt insitionũ
qui tenẽt in torturis suis z trãsuersalibus
poris humidũ donec ad suauẽ maturetur
saporẽ. z talis quidẽ est trãsmutatio eaz p
insitionẽ domesticaz arboz. Ille aũt plan
te que sunt de genere granoz z olez ex solo
cultu z cibo domesticant in hoc q substã
tie eaz molliores z maiores efficiuntur. et
sui sapores z humores minus efficiuntur
acuti ppter causam quaz supra diximus.
Subtilitas ei corticis que est in domesti
cis z planicies ab⁹q3 dubio ex bonitate et
abundantia puenit nutrimenti

De locis inutilibus et vtilib⁹ generationi plantarum

Lanta i sua gene

p ratione in diget duob⁹ Quorum
vnũ est materia ex qua fit z alterũ
est loc⁹ sue generatiõis quẽ ad modũ z pa
ter. Et materiã quidẽ impedit loci salsugo.
eo q exiccat humorẽ z humidum radicale
plãtaz. Cui⁹ signũ est q terre salse cõmixte
vel sale seminate steriles efficiunt. Loca au
tem petuis niuib⁹ coopta oĩno nõ cõpe
tunt generatiõi plãtaz q ex primẽto cõperi
mus niuẽ a tpamento esse remotissimam
ppter frig⁹ glaciale qd est mortificatiuum
Oportet aũt scire q si aliq̃s loc⁹ in se tpat⁹
in byeme frequẽter sit niue cooptus iste ex
niue trib⁹ ex causis fecũditatẽ capit Qua
rum vna est q vis terre euaporãs reflecti
tur sepius ad terrã ppter niuis coopimen
tum. Alia aũt quia niue repressa caliditas
ad terrã illã spirãs gueniẽs generatõi pre
bet nutrimentũ humidũ qd paulatim z p
vices distillãs supioꝛb⁹ ptibus terre vigo
rem nativitati plãtaz ptinue infũdit. Ter
tia causa est q nix frigiditate sua locuz cir
cumstãte vigorẽ principioz generantium
plantã cõtinet ne euaporet. et continet ter
re superficiẽ ne emittat int⁹ in viscer ibus
terre vapores generatos q̃ congregati ad
supficiẽ ingrediunt radices plantaz et p
stant eis nutrimentũ z fecunditatẽ z fomẽ
tationẽ et generationẽ materie que ingre
ditur plantaz cõmixtionẽ. Sicut autẽ dixi
mus q loc⁹ ppetuus in frigore ppter niuo
sitatẽ non cõuenit generationi plantarum
ita z eodẽ modo in locis salitis z siccis nõ
apparet multũ generatio plantaz ppter re
motionẽ locorum a tempamento. hec eni
loca multã salsuginẽ habẽtia multe sũt sic
citatis z p consequẽs etiã multe frigidita
tis eo q calor complexionalis nõ pualescit
et retinet nisi in humido tempato. et si ali
us calor aliquando sit in talib⁹ locis ẽ ad
urens. et talis calor non remanet sz euolat
adustus frigidus et mortificans ea q̃ for
te nasci debuissent. Et signum huius terre
est q minoratur et contrahitur ex siccitate
et frigiditate. quia elongatur a calido z hu
mido que eleuant et faciunt crescere loca z
exaltari. propter quod terra dulcis que ab
undat in calido dissoluente et in humido
vaporante frequentius eleuatur in colles
et montes. et terra salsuginis multe depri
mitur et inferioratur. In locis autem ca
lidis per conuenientiam materie planta
rum et loci apte et bene nate proueniunt

diocriter pinguib⁹ ꝛ solutus aliqualiē spissū in quib⁹ pueniet sine ramulis q̄si magnus linū. Et tale cōpetens erit p̄dictis opibus. et utꝫ erit necessariū piscatorib⁹ p rhetib⁹ eoꝝ. nā canabū valde meli⁹ defendit in aq̄ q̄z linū ꝛ similiter rhete ex ipso factū. Seritur aūt de mense aprilis et in fine marcij et herbis sarculo mundat et manib⁹. Colligitur canabū cū matura sunt semia eius scz masculinū ꝛ in fascib⁹ ligatū ponunt ī aliquo loco duo fasces simul vt semia vniusꝫ sint sup semina alteri⁹ ꝛ radices oppositę. ꝛ cooperiunt summitates seminū cū herba vel quolibet stramie sup quo ponūtur lapides aut terra vt seminū maturitas compleat. et cū sic p̄ sex aut octo dies steterit eleuant stramina aut lapides et ponitur linū beamen sub vel iuxta semina et excutitur semen q̄ facile cadit. Sz femininū q̄ semen nō habet totū p decē dies añ masculinum colligit cū albescit. deinde totū simul macerat in aq̄ ibiq̄z dimittit donec stupa possit a lino separari. ꝛ ipm linū putrefactuz conteri. et maxime q̄ ex eo subtile est. Q̄ vō grossum est valde ꝛ longū velut particę depilari potest a ligno stupa q̄ facile abeo carpit postq̄z fuerit macerat̄ ꝛ in aqua lauādo ꝓcussum ꝛ postea exiccatū. Et nota q̄ ex eo dē semine canabi nascat canabū ramosum q̄ semina infinita p̄ducit. ꝛ aliud non ramosum q̄ seminib⁹ oīno caret. Semē ei⁹ optimū est p auiculis et ipsum libēter assumūt sibi in escā

De frumento.

Rumentū est gra

f num q̄ ceteris omnib⁹ corporis humani cōueniētius nutrimentū est ppē similitudinē sue cōplexionis. Ei⁹ quidē diuersitates multe sunt. Ita quoddā est nouum vni⁹ videlicet anni vt minoris etatis ꝛ hoc maxime cōueniēs p̄bet nutrimentū. et tale seri debet. Et quoddā ē maioris etatis. ꝛ hoc min⁹ laudabiliter nutrit nec seminibus cōpetit. qz raro vt debiliter nascitur satū Et cuiusdā granū est longū mediocriter. et albū vel rubeū subtilē habēs corticez et farinā interi⁹ albaz. et boc est optimum. Q̄ vero est grossum rotundū rubeū vel album aut lucidū est min⁹ bonū. Et pasta quidē q̄ fit ex eo nō est tenax. nec ei⁹ panis crescit in altū. Que vero fit ex primo ē valde tenax. et eius panis multū augeat. sed ex agro collect⁹ mēsure min⁹ rñdet q̄z grossū Et granū quidē q̄ in terra pinguj nascit. est pinguj⁹ grauiusq̄z in pōdere ꝛ nutribilius. Q̄ vero in terra macra oxi cōtrariū existit. Et q̄ in regione vel terra calida nascitur est calidi⁹. et q̄ in frigida est frigidius. q̄ in sicca sicci⁹. et q̄ in humida regione vel terra puenit est humidi⁹ Et ē q̄ daz in spicis tonsum. et boc licet breues faciat spicas. et nebulā seu melum ē timeat pl⁹ q̄z viscosum vt quidam dicūt. tamē a radice pullulat et spicaꝫ numeꝫ duplat. grossum vero ꝛ maxime spicas babēs rubeas licet eas magnas p̄ducat ꝛ grossas atq̄z multuz granosas. tamē parū pullulat et rariores ī uenitur spicas habere. In omi climate babitabili nascit. licet abundanti⁹ ꝛ nobilius pueniat in regionib⁹ tēpatis sicut in tertio q̄rto ꝛ q̄nto climate. Terrā desiderat pinguem aut mediocris pinguēdis et dulcis saporis. Cretā diligit ꝛ ī mediocriter soluta bonū pueni⁹ nimis vō solutā aut sabulu nudū recusat patēti campo letat ꝛ leditur umbris. locis humidis et aquosis degenerat et in loliū et auenā ꝓuertit. Frumentuz vō colliꝭ grano robusti⁹ est sed mēsure minus respōdet. Seminat aūt in frigidis et niuosis locis in fine augusti et toto septēbri. Tpatis in fine septēbris et toto mense octobris. In calidis vō in fine octobris et toto mēse nouēbris. In q̄b⁹ omnib⁹ locis primo exiles terre seranꝭ vt frumēti sati radices aū hyemē qualescāt. plumo pinguesque si mature seranꝭ luxuriāt in spuria diuersaꝫ herbaꝫ que frumēta necant. In iugero seu bubulca seminis corbis vna sufficiet. Q̄z si p̄dicto tpe terra fuerit nimis sicca. semina sparsa meli⁹ in agris q̄z in borreis ꝰuabunt. Si vō nimis mollis gelicidio

sequēti⁹ hiemis corrigetur si extra agrum aqua poterit deriuari ne germē extinguat Si terra sit tpata in octo dieb⁹ terrā egreditur vel paulo post. Coliꝭ campestris frumentari⁹ ager boc modo. Eo diligēter excultoꝑm doctrinā in generalib⁹ traditam ꝛ eo seminato iteꝫ areꝭ ꝛ ligonib⁹ pniuersum semē operiat. glebe rumpant et ex eis sulci mundent tā directi minores q̄z transuersales maiores p inferiores agroꝫ ptes impressi p quos aque pluentes libere sine obstaculo ad fossata deriuent. que si tpe q̄ granum est in lacte ꝛ incipit germinare in agro remaneāt semē extinguēt. Mense vero ianuarij post gelicidiū februarij ꝛ martij postq̄z frumentū est quattuor foliorum sarculo ꝛ manib⁹ ab omnib⁹ adulterinis herbis mundet ita q̄ herbosis locis maturius nō herbosis seri⁹. Mense vero maij non sunt tā genda frumēta qz florent octo diebus. deinde flore depositō diebus quadraginta grandescūt usq̄z ad maturitatis euentū. Idē dicit Palladius de ordeo ꝛ ō ceteris q̄ sunt seminis singularis. Mē/ se iunij locis maritimis ꝛ calidioribus ac siccis. tpatis vero ꝛ frigidis mense iulij tritici messis abscindit quā paratā esse cognoscis si equaliter spicaꝫ populus maturato rubore flauescit. Et modus quidez metendi solitus not⁹ est. Ipares vō galliaruz planioꝛ boc cōpendio vtit ad metendum. Et ppter hominū labores vni⁹ bouis opa spacium toti⁹ messis assumit. Fit igitur vebiculum q̄ duab⁹ rotis brevibus fertur. hui⁹ superficies tabulis munit que forinsecus decliues. in summo reddūt spacia lōgioꝛa ab ei⁹ fronte carpenti breuioꝛ est altitudo tabulaꝫ. ibi denticuli plurimi ac rari ad spicaꝫ mensurā cōstituunt in ordine ad superioꝛē ptem de curru. A tergo vero eiusdē vebiculi duo brevissimi temones figantur vbi bos capite in vebiculū vso iugo aptatur. ꝛ bos mansuet⁹ qui nō modū cōpulsoris excedat. Hic vbi vebiculum p messes ceperit pellere ois spica in carpentuz denticulis cōprehensa cumulatur abruptis

Gallia q̄

et relictis paleis altitudinē vel humilitatē plerūq̄z bubulco moderāte qui sequitur ꝛ ita p paucos itus ac redit⁹ breui tempoꝛis spacio tota messis implet. Boc cāpestribus locis vel equalibus vtile est vbi necessaria palea non babet. Secata frumēta ī mane usq̄z ad tertiā. vel tota die cum aer tpatus est ligātur q̄ in boris nimie siccitatis spice ac ligamina ex ea dē segete franguntur. deinde ligata portātur ad areaz fasciculis numeratis. ꝛ sub tecto aliq̄ aut in barchis taliter disponunt q̄ aqua pleres intrare ñ possit ibiq̄z cōgregent donec fuerit vniuersa messis expleta Postmodū triturantur aut virgis aut equabus. sed virgarū tritura melius totū frumentū de paleis excutit trituratio vō equaꝫ velocius ꝛ fractione paleaꝫ eas nutrimēto animaliū melius p parat. Ab omnib⁹ folliculis et seminibus extraneis euētatione mundātur ꝛ cōueni enter exiccata ꝛ refrigerata in areis ad borrea seruāda portātur. cui⁹ durabilitati p/ derit si sepe inquirat ne intra se acerui calore inficiantur extraneo. Q̄ quidē cū acciderit p granaria siue borrea moueātur vt euentent vel q̄ melius est ad solē et aerem deportētur. et refrigerata iteꝫ borreis inferantur. Generaliter tamē de omnib⁹ granis p̄ter miliū compertū est q̄ in stipul⁹ suis diutius q̄z excussa seruant. Frumētum ꝑm Isaac calidū est ꝛ humidū temperate. Cortex ei⁹ calidus ꝛ siccus est ꝛ mundificatiuus. nutrimentū eius est puissimuz. in aqua calida missus ꝛ p̄fricatus atq̄z colatus coctusq̄z pectora ꝛ pulmones viscosis humoribus purgat. ꝛ si aqua mittat in lac nutribilioꝛ efficit. Si cuz vino aqua mixto coquat et fiat cataplasma de eo mā millis duris ꝓpter lac coagulationem dissoluit. Isidoꝛ⁹ autē dicit q̄ farina frumenti cum melle mixta faciei pustulas sanat mā millis ex coagulatiōe lactis induratis cū adipe ꝛ vino decocta duriciē mollificat. Collectiones ꝛ apostemata maturat. neruos induratos ꝛ indignatos ꝛ quasi spasmatos relaxat. Et eadē dicit Diascoꝛides. Frumē

diuturna in ventre ventositatē z inflatiōz generat. Cocte vō sine cortice minus sunt inflatiue z cito digerunt. et si ꝑm ius fiat calefactiuis reb⁹ appositis vt pipere zinzibere vel oleo pfecta est medicina ad cout⁹ opationem. Comeste aūt cū origano menta cimino z similib⁹ suā ventositatē z inflatiōz minuūt. Assate min⁹ ventositatis z inflationis habēt sed ad digerendum durissime sunt. verūtamē si aqua infundat post allationem z cū cimino mēta z origano comedantur. duriciē amittūt Fabe confracte bobus in cibū cōtinue abundāter exhibite cito eos impinguāt. et boc modo boues magni z senes a peritis vaccarijs impinguāt in dieb⁹ qndecim z renouat caro eorum. Auicēna dicit q fabaz rectificatio est plōgatio infusionis eaz z bonitas decoctiōis z comedere eas cū pipe z sale z silib⁹ z cuz oleo et meliores oīm sūt grosse albe nō ꝓfo rate a gurgulionib⁹. Et ex ꝓprietatib⁹ eaz est q abscindūt ova gallinaz cū nutriūtur ex eis. et q faciūt videre somnia cū alienatione ꝓturbata et q faciūt accidere pruritus ꝓprie recētes. Itē emplastrū ex corticibus eaz sup femur infantis phibet ortū pilorum similiter quādo sepe iterat sup locū rasuz. Et fabe ābstergūt morphēā in facie z preciue cū cortice et pannū z lentigines z faciunt colorē bonū z eaz emplastrū ē bonuz apostemati māmille z caseitati lactis i ea. et que ex eis cocta sunt cū aceto et aqua cōferunt solutioni antique z ꝓprie cū fuerint cū corticib⁹ suis z ꝓferunt dissenterie. Plinius dicit q faba cocta cū colatura ei⁹ potata pulmonē mūdificat. apostemata māmillaz curat. cū rosis mixta dolorē z liuorem z lippitudinē oculoz curat masticata z ꝓpibus apposita. humores ad oculos reumatizantes cōpescit. Itē scissa z sup venaz incisaz posita sanguinē restringit. lac effluens de māmillis sistit z defluere de māmillis nō ꝓmittit. Pōdagricis z arteticis cū adipe ouis decocta subuenit si sup doloris locū emplastret. Tumores z inflatōes apostematū repcutit si in ꝓncipio decocta in aceto tumoru apponat. Itē dicit q qñ faba est in flore aquaſ maxime cōcupiscit cū vero effloruit diligit siccitatē. Itē dicit q in aqua marina vel salsa vix coquit. Dicē etiā q in insulis maris occeani nascit faba spinosa ꝓse que coqui non potest. Itē in egypto nascit faba spinosa longa decē cubitorum quā cocodrilli fugiūt timētes ne oculi eoz spinis eius ledātur.

De farre

Ar est quasi simile spelte sz est grossior in herba z gno. Seritur tpe tritici z spelte. Et corbis vna bubulcā cōplet. Abundatur z metit vt triticū. Far tempate complexiōis est. z est cib⁹ bonus sanis z egris. sanis cruz nutrit et ꝓfortat z bonū generat nutrimentum z pot⁹ est stipticū q̄z laxatiuū

De faseolo

Ascoli noti sunt. et eoz quidā sunt rubei quidā albi. Terrā et aerē talē desiderant q̄lem panicū et miliuz. et inter ipsa et cicera cōmode seminant. Serunt etiā in ortis inter cepas z caules. sed z in min⁹ soluta terra ꝓueniunt. z eisdē tpibus seminantur. Et quāto magis terra pinguis fuerit, tāto rarius seminētur herbis sepe mundent. Colliguntur aūt successiue ipsoz silique quotiens albedine sua maturitatē fatētur z sup linibeis aut sextorijs ad solem siccant. Rubei calidi sunt z humidi in medio secundi grad⁹. Albi vō parū min⁹ calidi sz magis humidi. Testat hoc q eoz grana vt cetera siccari nō possunt. et si desiccant diu ꝑuari non possunt. humores generat grossos et inflationem ventositatē fumū q̄z plurimū caput implentē. et somnia pessima ac terribilia facit z corrupta. Auicēna ꝓterea dicit q generāt humorē grossum. sz sinapis phibet nocumentū eorū. et similiter acetū cū sale pipere z origano

De gith

Jth est semen nigrum et quasi triangulare. Cui⁹ herba nascit in frumētis z spelteis et siligine z vulgariter dicit gittiron⁹. et facit flores rubeos ad modū campanellarū Est autē calidū et siccū in secundo gradu Virtutē habet dissoluēdi et cōsumēdi contra opilationē splenis z renū z yliacā passionem z dolorē stomachi ex ventositate valet puluis eius in cibis. Cōtra lūbricos detur puluis eius cū melle et fiat etiā emplastrum ex puluere ei⁹ z succo absinthij circa vmbilicum

De lolio

Olium siue zizania nascit inter triticū siccis corruptisqz tpibus vim acutaz habet et venenosam. Opilat mentez ꝓturbat z inebriat. Cum vino cocta z stercore azinino z semie lini cathaplasmate facto. apostemata dissoluit et scrophulas. Cocta cum radicis cortice et vulneri⁹ iam putrefactis apposita sanat et mūdificat. Itē est adustiua tritici q̄z trahit nutrimentuz eius. sicut papauer est zizania auene z caulis vitis quia adurit eā vt ait Albert⁹

De lenticula

Enticula nota est hec vult habere locū tenuē z resolutū vel etiā pinguē. sz siccū maxime q̄z luxuria z humore corrūpit vsqz ad lunā duodecimā. De mense februarij seritur Quartariū corbis in satiōe bubulce sufficiet. Cū aūt lens valde cito pullulet z incrementū accipiat oportet q̄si ager simādus est ꝓius q̄z seratur cū fimo arido misceat. et cū in illo quattuor vel q̄nqz dieb⁹ ꝑteterit: tūc spargat in agrū. hoc Albert⁹. Sz Palladi⁹ ꝑcipit hoc fieri debere vt cito nascat et crescat. Frigida est in ꝓmo gradu. sicca i tertio. Nutrimētū ei⁹ est grossum z addi gerendū duz. melancolicū sanguinem generat z si cū corticib⁹ comedat. cerebz fumo grosso impleat z melancolico. vñ causa est doloris z fallaciū formidolosoz q̄z somniorum. Ventositatē z inflationē z constipationem faciūt. Preterea ceteris granis stomacho nociuior est et pulmoni ac dyafragmati et pelliculis cerebri ceteris q̄z neruis pellicula z ꝑcipue oculoz q̄ humiditatem eoz desiccat et exasperat. sanis oculis officit quāto magis infirmis. Est igit cōplexioni sicce noxia sz eis q̄ humide sunt cōplexionis aliq̄n ꝓsunt si sine cortice coquant. Itē ydropicis valet cū cortice vero nocent nimis ꝓpter ventositatē z inflationem quā faciūt. grādis et noua melior est z coquibilis ꝑm cibū z medicinā q̄z parua vetus et dura. Si cineri misceatur melius seruabitur

De lupinis

Upini aut terras aut vineas impinguādi aut seminis colligēdi causa serunt. Qui ꝓma causa in vineis vel agris spargunt de mēse augusti. vel collectis vuis serēdi sunt et ligonib⁹ cooperiēdi vel aratro. Deinde mēse aprilis vel maij cū addebitū augmētum ꝓuenerint euertendi sic eni vineas et agros letamis more impinguāt z fecūdāt et in agris tūc serat miliū z panicū et tempore veniēte frumētum. Et vineis quidem magis letamine ꝓferūt q̄ eis nō bñ competere dicit quia ꝓsueuit vini viciare saporem. Serunt etiam optime post collectas messes in stipulis vel faualib⁹ bis aratis vel circa principiū augusti Deinde mense octobriiuxta terrā ligonibus inciduntur. et ꝑ sulcos ponunt. super quos seminato frumento vomere terra voluit. z sic denuo optimū granū ibidez efficit. vbi etiā anno sequenti iterū frumentū seri potest vel siligo. Possunt etiam seri eodem tempore inter panicum in secunda eius sarculatione qui collecto panico remanebūt vtagz impinguent frumentarium ꝑm modum ꝓdictum. et tunc due corbes eius vel plures in bubulca ponuntur. Qui vō semis

colligendi causa seruntur mense octobris & nouembris debent seri & corbis una bubulcã complet. limoso agro lupinꝰ non nascitur Cretã formidat et exilẽ terrã ac rubricaz diligit. Lupini sarculãdi non sunt et sarculati extinguunt quia vnã tantũ radicẽ habent nec boc quidẽ desiderãt qz herbas ꝓter auxiliũ cultoris affligũt. ¶ Mense iunij vel iulij colligitur. et statim si placuerit ferẽt ex area sed est ab humore longe ponendus in horreis. siceni diutissime custodit maxime si granaria eiꝰ afflauerit fumus assiduus. Lupini vt ait Isaac calidi & sicci sunt in secundo gradu. Et eoz aliꝰ est amarus q̃ ex natura sua talis est. et bic medicine cõpetit. Alius dulcis & insipidꝰ qui ex mora multa in aqua dulcoratꝰ est & insipidꝰ factus. Farina lupinoz cũ melle valet cõtra lũbricos. ad idẽ valet panis factꝰ ex farina eius melle et absintbio positꝰ sup stomacbuz et melius si addat modicũ aloes. Eadẽ farina apostemata maturat & rũpit. Lupinus vt ait Auicenna subtiliat capillos & abstergit pãnos & morpheam et faciẽ et tũc maxime qñ decoquitur cum aq̃ pluuiali donec dissoluat. Quidã dicũt q farina lupinorũ pilos natos aburit & exurgere alios nõ permittit. Isaac aut q si aqua in q̃ dulcoratur loca cimicũ abluant morientur. Bulcorati vero lupini nutrimentũ grossum est et ad digerẽdũ durũ. Ideoqz bumores generat viscosos

De lino

Linum desiderat

Laerẽ tempatũ et terrã solutam et pinguez. & quãto pinguior fuerit tanto ipsiꝰ stupa erit grossior. quãto vero macrior tãto eiꝰ stupa subtilior erit. Iz ex eo paz et breue in tali terra nasceẽ. buiꝰ autez seminatiõe terra satis macrari & ledi creditur. Ideoqz auxilio leiaminis eget si tale semen recipe assueſcit Eiꝰ terra semel añ byemem debet arari vt glebe ꝓter gelu seqntis byemis in puluerẽ reducant. deinde pꝰ byemẽ cũ primũ poterit seqũda vice arabitur deinde aspergat et iterũ arat q̃nqz vel sex vicibꝰ inter omnes in tantũ q̃ quasi in puluerẽ redigat. Ita tñ q̃ prima vice ꝑfũdius. secũda vice minꝰ ꝑfunde aret. & sic ꝑfundatio vsqz ad vicẽ vltimã minuatur. Deinde a medio aprilis vsqz ad eiꝰ finem ipsius est optima satio que in summo terre fit minus vno palmo terza supra semẽ aratro reuoluta. In cuius satione ꝑm morem alexandrie vbi linuz optime procuratur. potest vnus bos vnum ducere aratꝝ. et duo simul iuncti possunt ducere duo vt vnum aratrũ per vnum brachium vel parum plus quodam fune sequatur ad primum. quozũ vnũ quodqz suuz babeat bubulcũ qui aratrũ teneat et conducat. Tres corbes buius seminis vel parum plus sufficiunt in bubulca. Cui multum proderit si talis ager erpegetur postq̃m fuerit seminatus. Nz si tempus fuerit magne siccitatis ei valde proderit si poterit irrigari. potest etiam seri ante byemem i locis calidis in quibꝰ linũ natũ frigore non ledat. & tũc melius puenit in terra mediocriter cretosa q̃z in nimis soluta. nec est necesse q̃ sit pinguis & q̃ vltra duas vices aret dummodo terra pulueriset. et cũ fuerit seminatũ melius est q̃ cũ erpere solũmodo de quibusdã spinis facto semẽ opiat. ¶ Deiꝰ etiã est q̃ vnus bõ cũ fune trabat erpicem q̃z bouet ꝓpter nocumentũ vrinaz. et ꝟ est cuilibet bomini facile. Hec berba bis mũdanda ẽ que maxime grũgo. id est. custute vel lini poda gra inuoluẽte suffocat. Ideoqz extirpandꝰ est anteq̃z circa linuz inuoluat. licet ꝓpsum ambulãdo ledat cũ magnũ est. et ideo mũdatoz debet añ se manibꝰ aperire. et ire per eum eleuatis optime pannis. sed cum prima vice mundatur. quia tunc paruum est et conculcatũ releuatur et nõ ledit ambulando ꝑ eum. Colligit cum maturato colore flauescit. et eodem die ne rore tangantur sub tecto portatur ligatuz in fascibus. Deinde malleolis ligneis excutiuntur semina & ipm linum ad macerãdũ in aqua ponit in qua quattuor vel quinqz diebus si putrida sit stetisse sufficiat. Si autem nõ sit corrupta vsqz ad septem dies in ea stare oportet vt putrescat caro berbalis & cortex ex quo fit stupa remanet incoruꝑt. Vel potest optime macerari ꝟ modo vt mediolanẽses obseruãt. Cũ maturũ est colligitur sine aliq̃bus berbis admixtis et in puis fasciculis ligat cũ berbis vel siligie aut iuncis & in campo siccat & quantũ pot defensa a pluuijs ꝓcipue cũ est siccum. postea defert ad domũ & sub tecto ponitur et seruat vsqz ad mẽsem augusti donec completa sit triturationis necessitas. tũc autẽ semen auferẽt & ad aquã portat & in ea ponat ac sepe cuz pticis submergat vel ponderet quibusdã lignis vt optime balneet & in ea dimittat ꝑ dimidiã diẽ tantũ. & sic bene balneatũ reducat ad domũ & totũ ponatur in cumulo iuxta muz sub tecto & paleis operiatur. & sic dimittat trib⁹ diebus in qb⁹ calefiet ac macerabit. & tunc cũ infrigidatuz fuerit vel tenerũ ac leue effectũ vel semina in eo remanẽtia incipiũt germinare vt stupa eius a carne remota ꝑ se nõ torquetur cõpleta erit maceratio. & tunc vnusquisqz fasciculꝰ diuidat in tres vel quattuor manipulos magnos & cũ ipo lino ligent. et in area optime exiccet & reponat. Postea poterit quolibet tpe parari vt moris est. Erit aũt signũ tempate maceratõis quãdo macerat in aqua cũ tactu mollescit adeo q̃ omnẽ rigiditatẽ amiserit. Cognoscit etiam si ex eo aliquid extrabat de aqua & siccatuz probet si caro berbalis a stupa facile separatur. Verũtamẽ si minꝰ q̃z expedit maceretur erit stupa fortior & albior. sed non perfecte sepabit ab ea caro berbalis & erit durior ad filandũ. Deinde optime lauat & in aqua excutit & ad solẽ siccat. Cum autẽ siccatũ fuerit cõcutitur malleolis ligneis vt eius caro rumpat. Deinde ad solẽ caliduz ponit & cum fuerit calefactũ in pannis calidis in domo simul ponit & cooperitur. et cũ paliquas boras sit steterit gramet. boc eni modo mundat optime nec stupa rumpitur gramãdo q̃d fieret si statim gramatur cũ eleuaret de sole. Et si tempꝰ fuerit humidũ cũ multis pãnis calefactis adignem ꝓparatur gramẽ. Deinde aspatulis eiꝰ mũdificatio cõplet. Deinde pectinat & filat. Virtꝰ seminis lini ꝟm Auicennã est prima virtuti seminis fenugreci. Calidus est in primo gradu & mensuratũ in humiditate & siccitate. Si sumat cũ melle & pipere mouet coitum

De ordeo

Ordeum tolerat

O omnẽ aerẽ & deliberat terraz pinguem vt optime ꝓficiat & i mediocri etiã puenit. Et patenti magis q̃z vmbroso loco letat. Vtis tpibus & eodẽ modo vt triticũ serit & septẽ dieb⁹ sub terra morat. & tũc egredit vt ait Varro. Legumina vo quinqz dieb⁹ ꝓter q̃z faba. Seri etiã ab Alberto dicit in principio veris & vtrũq; fieri potest. Sed buiꝰ sationis messis ad maturitatẽ tardiꝰ puenit. Ordeũ tñ marzolũ qđ bononie marsola vocat serit toto mense martij & ꝓncipio mẽsis aprilis & mẽse iulij est maturũ. Itẽ inuenit ordeũ quod in triturato̅e mundat vt frumentũ & istud eodẽ tpe seritur quo frumentũ in seminando corbis vna bubulcã ꝓficit. Colit & mundatur vt frumentũ & maturatur modicuz añ ipsum. ideoqz messis eius primo recipitur que cõsummãda est anteq̃z grana refracta spicis lapsa decurrant quia nullis velut triticũ folliculis vestitũtur. Eius culmos quos pinguones dicim⁹ in agris aliq̃z diu tacere sinamus. quia boc modo grã descit & trituratur vt triticũ. Ordeum ꝟm Isaac & Auicennã frigidũ est et siccum in primo gradu virtutẽ habz mundificatiuã et excolatiuam. plus tamen faba desiccat. et ꝓpterea ab inflatione liberat. ordeum et triticum nutribiliora et laudabiliora sũt ceteris granis. sed ordeum citius digeritur et ideo de membris citius dissoluitur. frumentum vero tardius digeritur & tardius a membris dissoluitur. Galienus ẽ ordeo et faba scõm medicinam dicit. Ordeum

plagas cū oleo sanat. Et cinis corticis ꝑ se pilos ablatos restaurat ⁊ multiplicat

De vineaꝝ diuersitate

Jnearuꝝ genera

v diuersa sūt ꝑm diuersas ⁊ varias cōsuetudines regionū. Mā q̄daꝝ cū auxilio palorꝝ ⁊ particaꝝ in ordine siūt. ⁊ hoc duob⁹ modis. Uno quidem modo vt cuilibet palo sit vitis adiūcta. ⁊ sic fiunt i plurib⁹ ꝓtib⁹ lombardie ⁊ romaniole. Et hoc quidē modo in exili terra trib⁹ plantē tur pedib⁹ distātes quaqz versum. In pin gui vō quattuor. in mediocri tribus ⁊ se mis. Alio vō modo vt vna vitis sup̄ mul tos palos ⁊ particas extendat. ⁊ sic fiunt in plurib⁹ ꝓtib⁹ marchie anthonitane. Et ꝑ quidē modo plantent distātes cōsiderata pinguedine vel exilitate terre adeo vt spa cium vniuersum possint ꝓgrue opire. ⁊ hec quidē ligonib⁹ tantū colunt nisi fuerit al te plurimū ⁊ distātes. Quedā rursus siūt velut arbustule more puinciali quas sine pali auxilio stare ꝓstat. Et hec quidē aut fi unt ꝓ certas acies adeo ab inuicē distātes q̄ arari possint et diuersis seminibus seri. aut eque distātes vndiqz q̄ arari non pos sint. ⁊ ꝑ quidē modo trib⁹ distent pedibus aut min⁹ vel amplius ꝑm q̄ fuerit loꝯ aut exile solū in q̄ plantant. Quedā etiā in aci ebus siūt cū particis. aut in forma pergula riorum quorū q̄ a pte stipitis sunt depsa. ⁊ ab oꝑposito eleuata. ⁊ hic modus a q̄bus dā mutine ⁊ in alijs locis plurib⁹. ⁊ maxie in ortoꝝ spacijs obseruat. Quedā vinee fi unt cū arbustulis ad ꝑ formatis ꝓ agros pl⁹ vel min⁹ eque distātes ꝑm q̄ magis vl min⁹ de vino vel tritico paterfamilias op tauerit. mediocris tñ mod⁹ distātie ſ decim vel viginti pedū habet. ⁊ iste mod⁹ maxie apud mediolanū ⁊ in illis ꝓtib⁹ obseruat. Quedā plantant in ripis fossatoꝝ cū siūt. aut postea sup ripas aut etiaz ꝓ agros iu xta magnas arbores vt eas q̄ sunt in agris aut ripis operiāt ⁊ fructificēt. ⁊ hic mod⁹ plurimū obseruat in mītis ꝓtib⁹ italie. Et

item supradictis vineis que in ordinib⁹ siūt quibusdā ponunt pali ⁊ ꝓtice. quibusdam vō pali aut frascones loco ipsoꝝ solūmō ⁊ sarmētes in quattuor ꝑtes aut duas tantū velut ꝓtice extendunt ⁊ ligant. ⁊ ꝑ modus apud terdonā ⁊ cremonā ⁊ piscoriuz ꝑci pue obseruat. et quedā sine amminicul⁹ la cere sinunt in terra. qō ꝓ sola necessitate vt indigētia puintie faciendū est. et ꝑ marie potest in mōtib⁹ valde aridis tolerari vbi vue nō putrescūt in terra iacētes sed a solis nimio feruore seruant

De diuersitate generū vitis

Juersitates gene

b rum vitis multe sunt. Mā q̄dam valde timēt nebulā ⁊ pruinas. que dam paz. Et quedā timēt siccitatē ⁊ vētos ⁊ quedā ea facile tolerāt. et quedā valde fe cunde sūt. ⁊ q̄dā paz. Et quedā vites sūt q̄ rum fruct⁹ cito maturant. quedā tarde. et quedā valde fructū suū in floze pdūt. q̄daz non. Et quedā melumine fructu priuātur quedā fructū suū ab eo defendūt. Et q̄daz facile ventis rumpunt. quedaz adeo tena ces existūt vt ab eis facile non ledant. Et q̄ dam timēt pluuias. quedā nimiā siccitatē Et quedā sunt spissos nodos habentes. q̄ dam earū gēmas ꝓ lōga internodia distu lerunt. Et quedā sunt lōgos ⁊ grossos pal mites facientes. quedā puos. Et quedā ma gnā medullā faciūt. quedā puā. Et quedā frondes faciūt valde intercisas. quedā pa rum. Et quedā rotūdas ⁊ ꝓtinuas Et que dā faciūt vuas albas. ⁊ quedā rubeas. que dam nigras. Et q̄dā faciūt botriones mul tos ⁊ puos. quedā paucos ⁊ magnos. ⁊ q̄ dam faciunt grana callosa. quedam mol lia. Et quedā durū corticē granoꝝ. quedā subtilē ⁊ tenerū. ⁊ quedā faciūt grana val de pulcra ⁊ lucida. quedā obscura ⁊ q̄dam dulcia et quedam acria. et quedam faciūt vina seruabilia. et quedam corruptibilia. Quas oēs diuersitates facile videre pōt vir industri⁹ et exꝑtus.

De diuersis speciebus vitium

Pecies uitis ual

s de multiplices inueniunt. Et ipa rum multe diuersis nominibus in diuersis puintijs ⁊ ciuitatib⁹ appellant. Sed quoniā ex eis quedā sunt meliores. ⁊ quedā minus bone. Primo meliores ⁊ eaꝝ bonas ꝓditiones aꝑte scribā. ⁊ eaꝝ po nam nomina. Beinde breuiter dicā de aliis minus bonis. vt habita vtrarūq; noticia. sciant volētes plantare vel inserere vineas eligere meliores. Dico itaq; in primis q̄ est quedā species vue que vocat sciana q̄ satis tarde pullulat. ⁊ est vua alba quasi ro tundū habens granū ⁊ faciēs mediocriter magnos ⁊ spissos botriones. et folium me diocriter intercisum. ⁊ in quolibet sarmen to etiā in veteri nato duos vel tres quattu oz et q̄nq; quādoq; botriones ꝓducit. Et tāta est duricies ligni ei⁹ q̄ sarmētes nō fle ctunt inferius ꝓter vuaꝝ pondus Unde vltra modū ramulos implet. ⁊ vua ei⁹ est valde vinosa ⁊ lucida ⁊ cito maturitatem recipit. Et vinū ei⁹ est valde subtile et dya phanū ⁊ mediocriter potens ⁊ seruabile ⁊ maturū. Macrā terrā aut mediocrem et montuositatē deliderat ⁊ in ea melius q̄z i aliqua alia fructificat si stricte putet. Maz longos palmites cū vuis nutrire non pōt et hec apud brixiā ⁊ ꝑt mōtanas mantue ꝓcipue frequentatur. ⁊ ꝓ ceteris in speciali veneratiōe habet. Est ⁊ alia spēs que voca tur albana q̄ tardissime pullulat. ⁊ est vua alba modicū longū habens granū ⁊ faciēs satis magnos botriones ⁊ spissos ⁊ lōgos ⁊ mediocriter fructificat ⁊ facit folia medi ocriter intercisa. ⁊ ei⁹ sarmenta vi pōderis non flectunt tāta est duricies ligni ei⁹. Et eius grana a sole plurimū colorant ⁊ val de cito eius maturatio complet. ⁊ est satis dulcis in sapore. sed corticē austerū aliquā tulum amaꝝ habet. ⁊ ideo melius est q̄ vi num ex ea exprimat q̄z q̄ feruescat in vuis ⁊ in tinis diu cū corticib⁹ ⁊ racemis. ⁊ vinuz quidē eius est valde potēs ⁊ nobilis sapo ris bene seruabile ⁊ mediocriter tenue Et si tēpestiua paulisper fit ei⁹ vindemia meli us seruat vinū eius Et hec species vue pre ceteris apud forlinū ⁊ in tota romaniola i veneratione habet vbi strictissime putat. Mā cum longis palmitib⁹ min⁹ defendit Est ⁊ alia spēs vue que tribiana vocatur. que est alba cū grano rotundo puos ⁊ p multos botriones faciēs. In iuuētute ste rilis ⁊ pcedente tpe fecundat nobile vinuz faciens ⁊ bñ seruabile. ⁊ hec species ꝓ totā marchiā ꝓcipue cōmendat. Est ⁊ alia spe cies q̄ grāgno lata dicit que vnū os tantū habet in grano. ⁊ est lucidissima ⁊ longuz habet aliquantulū granū. ⁊ facit vinū val de limpidū et potens ⁊ durabile et nobilis saporis ⁊ odoris. et hec apud terdonam. ⁊ in illis ꝓtib⁹ maxime cōmendat. Est alia species q̄ a quibusdā malixia ⁊ a q̄busdaz faracla vocat que granū albū ⁊ rotunduz habet ⁊ turbidū cuz subtili corꝛice. que mi ro modo ponderat ⁊ in terra satis macra defendit. ⁊ vinū facit mediocris bonitatis ⁊ potētie nō multū subtile nec multū ꝑua bile. ⁊ hec ꝓcipue apud bononiā in bono re habet. Est ⁊ alia spēs que gorganica dr que alba est ⁊ rotunda mirabiliter dulcis clara seu lucida ⁊ colore aurea ⁊ cū grosso corꝛice seruabilis vltra oēs alias. et valde fertilis sc̄z femina. q̄ mascula nihil valz cu ius grana sunt longa ⁊ in colore valde au rea sed sterilis est oino. Et ei⁹ vinū est val de subtile ⁊ dyaphanū. que potētie ⁊ satis seruabile. ⁊ hec apud bononiā ⁊ paduā in magna veneratōe habet. Est et alia spēs q̄ albamaza dicit que est alba nō lucida sed maculis plena. rotūda ⁊ mirabiliē dulcis ⁊ vinū facit dulcissimū. Et q̄busdā annis ē fertilis ⁊ sepe sterilis et ꝓcipue si stricte pu tetur sed satis fertilis est si cū longis palmi tibus relinquat. ⁊ hec in multis ꝓtibus bo nonie inuenit. et maxime in burgo pauica lis in bonore habet. Est et alia spēs q̄ vo catur buranexe que est vua alba multum dulcis ⁊ pulcra. et in arboribus bñ fructifi cat. Itē est vua que vocat affricogna que

non est delectabilis ad edendū.et in arboribus miro modo fertilis est.et ideo ꝑcipue cōpetit in locis vbi boies vuas inuadūt.z be due spēs apud pistoriuz pre ceteris diliguntur.Sunt etiā quedā alie vuaz albaz spēs satis bone sicut liuidella que bonuz z seruabile facit vinū z multū que apud pisanuz ꝑcipue plantaf.Et verdiga que paruos facit palmites z multū fructū. Et verdecla que grana facit viridia z parua.z mltas fert vuas.Que due spēs z inferiores q̄ minus bone dicunt in antiquis vineis z in quibusdā nouis ꝓcomitatū inueniunt bononie.Sunt z alie speciꝭ vuaz albaz q̄z quedā licet apud quosdā in magno habeantur honore.tamē apud nos diuersis rationibus aut ꝑpter paucitatē fructꝰ ipsarū aut quia nimiū melumē timeant minꝰ bone ꝑperientiā reperiunt.Et be sunt muscatellus z liuatica que optime ad esū sūt z in arboribꝰ. sed in vineis spissis et iuxta terrā non respondēt ad votū. Et greca et vernatia que licet apud nos bonū faciant vinū tamē facit nimis paz Et berbigōes et coceruia et grapola z fusolana z lumiza que bonū facit vinū.et quibusdā annis sunt miro modo fertiles z maximos botriones agētes.sed quasi singulis annis fructu destituūtur in flore.non ferētes aliquo modo melumen. Uuaz similiter nigrarū vel rubearz multe sūt spēs.quedā valde bone z quedā parū.Et bone quidez sunt grilla et zizaga siue mardegana que sunt quasi eiusdē ꝓditionis.sunt enī modicuz nigre multū fertiles omni anno habētes longa grana z ipoz corticē subtilē et pulcrum. et delectabile vinū faciūt et satis seruabile. sz ꝑpter nimiā pluuiā crepāt eoz grana. z in montibꝰ nō bene ꝓueniūt sed i cāpestribꝰ agris letant.Differūt tamē qz zizaga nobilius vinuz facit sed minꝰ qz ꝙuos facit botriones z raros sz multos.z parua grana Grilla vo facit omniū baruz opposita z be species abundāter inueniūtur bononie et in multis alijs terris . Est et alia spēs vue nigre que vocaf nubriolū que non est delectabilis ad edendū.z est miro modo vinosa z vult terrā pinguē z stercoratā z valde timet vmbras z mature pullulat z vinum facit optimū et suabile z potens valde.nec audet vltra vnū diē vel duos stare in graspis.et ꝫ in ciuitate astensi et in illis ptibꝰ in maximo bonore habef.Est et alia species que vocaf maiolus que est vua nigra valde cito maturabilis.et pulcros et lōgos z spissos botriones facies in sapore dulcissima et vinū facit durū et satis seruabile q̄si nigrū et satis fertilis est sed melumē aliqn tulumtimet et in plano et in montibꝰ ꝓuenit.et hec maxime apud bononiaz in locis infinitis habef.Est et alia species que buracla vocaf que valde nigra est habēs longa grana.z vinū faciens valde nigrū et bonum in terris humidis et aquosis.sz i mōtanis et siccis locis nō letaf.et hec apud farrariam ꝓceteris spēbus eligit.Est et alia species que vocaf gimaresca.hec nō est mltum nigra longū habēs granū.et ante maturitatē omnia folia pdit.in sapore acris siue acida.mediocriter fertilis.botriones facit raros et vinū optimū et diu seruabile z hec vua non comedit ab auibꝰ vel canibꝰ. nec libēter ab hominibꝰ.et ex ea plurimuz i ueuit in ptibus montanis bononie.Est et alia species que dicitur graionꝰ quasi p̄dicte similis in sapore et vini durabilitate et forma.sed maiores valde botriones facit. et grana grossiora.et abundantiꝰ vinum sz minus nobile et magis pingui loco letaf. et hec in pluribus ptibus bononie inuenitur.Est et alia species vue nigre que dr paderinga que grossos et spissos facit grappos et multas vuas pfert z vinū grossum et pro hyeme delectabile facit. sed in estate non durat.et hec in infinitis vineis bononie inuenitur.Sunt et alie multe spēs vuarum nigraz que ꝑpter varias cōditiones malas minꝰ approbant sic est pingnolꝰ q̄ multū diligit apud mediolanū sup arbustulis.sed apud nos nō bene fructificat. et albatica cum qua tinguntur alia vina q̄ nimis melumē timet.et vinū nimis austerum facit.Et varana clētina et pozzina q̄ licet sunt mirabilis dulcedinis ad edendū z bonū faciunt vinū.tñ sunt fere steriles z nimis melumē timēt.Et valmurica z tusta que valde nigre sūt Et melogonꝰ q̄ añ omnes spēs denigraf.z canicula que pulcerrima vua z seruabilis est q̄ omnes alternis fructificāt tantū annis.Est etiā quedā species vue rubee vt cinapuū valde dulcis et seruabilis sed paz fertilis.Sunt etiā q̄dā genera z spēs vuaz siluestriū que labrusce vocantur.quaz quedā sunt albe quedam nigre que valde pua faciūt grana et puos grappos que sup arborēs z sepes spinarū viridiū suo naturali motu cōscendūt z nō putātur sed si putarent z p cultū domesti carent grappos facerēt maiores granaq̄z grossiora q̄z prius. Et be que nigre sūt tingunt vinū z clarificāt si integre vel cum racemis cōquassate ponant in dolijs nec viciant saporē vini. Et que albe sunt clarificant z purificāt vina alba. Sunt z quedā spēs vuaz grossaz z duraz que dicuntur pergule z brumesce quaz quedā sunt albe quedā nigre quedā rubee z quedā habent grana rotūda quedā longa valde. quedā mediocriter.quedā specialia non habēt nomina. Et eaz quedā tempestiue maturationē recipiūt quedā tarde. Et ex bis eligende sunt que magis placēt ad esum. quia ꝑpter nihil aliud plantant cū ex eis vinum non fiat.satis tamē cōpetunt ad agrestuz faciendū acerbe

Be aere qui vitibus competit z de situatione vinearum

Elum mediocris

c qualitatis tepidū magis q̄z frigidum esse debet.siccū potius q̄z nimis vmbrosū Sz añ omnia vitis pcellas ventosq̄z nimis formidat. Aquilo tamē vites sibi obiectas fecūdat. Auster vo nobilitat. Ideoq̄z in arbitrio nostro est an plus de vino habeam⁹ an meli⁹. Be situ vinearum etiā sciendū est q̄ campi a montibus remoti z valles nō aquose largius vinum ferunt. Colles vo z campi iuxta eos existētes z naturā eoz habētes nobilius vinuz faciunt. Preterea est sciendū q̄ in locis frigidis in montibꝰ a meridie vineta ponēda sunt. Calidis a septētrione Temperatis ab oriēte vel si necesse fuerit ab occidēte vt bac industria excellens qualitas temperet Loca naturā sepe vitibꝰ mutant. z iō earū genera cōueniēter aptent. Plano igit loco statues vitē que nebulas sustinet z pruinas. Collibꝰ q̄ siccitatē z ventos. Pingui agro graciles atq̄z fecūdas. Macro feraces et solidas. Frigido et nebuloso eas que hyemē celeri maturitate ꝓueniunt. aut q̄ duris acinis inter caligines securiꝰ florent Ventoso tenaces. calido generi teneriores z humidi. Sicco eas q̄ pluuias ferre non possunt. Et ne multa dicā eligēda sunt genera que p defensione viciorū suoz cōtraria loca diligunt bis in q̄bus durare ñ possunt. placida sane regio z serena tute genꝰ omne suscipiet. Industriꝰ ergo vir pbata diligat z locis talibꝰ mādet que imitari possunt ea vnde sumuntur. sic merita queq̄z seruabit.

Be terra que vitibꝰ apta est.

Elum adueneaf

f ponēdas nec spissum nimis nec resolutū sit ꝓpius tamē esse resoluto debz nec exile nec letissimū tamē leto primū nec campestre nec ꝓceps nec siccuz nec vliginosum. modice tamē roscidū nec salsum nec amaz q̄ vitū saporez corrupto vino contristat. Tofus z alia durioza vbi gelu relaxant et solibus pulcerrimas ferunt vineas refrigeratis estate radicibꝰ z humore detēto sed z soluta glarea et calculosus ager z mobiles lapides. si tamē ꝫ omnia se glebis pinguibꝰ miscuerint et silex circū terrā suppositus quia frigidus est z tenax humoris radices estate fluere ñ patitur. Itē loca ad que de cacuminibꝰ terra decurrit vel valles quas fluminuz saturauit aggestio. Argillosa terra cōmoda est. sed argilla sola grauiter inimica. Niger sa-

de quibus ꝓcipiendo⁊ fructuū spes habe-
tur vt sunt valde maturi et rotundi ⁊ gros-
sas ⁊ rotūdas gemmas habētes ⁊ spissas
ſm speciem vitis illius. Itē succedentia ma-
teries vt videlicet custodes et sarmenta in
bono loco nata ex quibus materia sequē-
tis anni ꝓsumit̄ brevia valde relinquas.
Item locus qui vitē seruet vt custodem re
linquas etiā in parte infima vel in aliquo
congruo loco cū ꝓpter vetustatē aut defor
mitatem aut nimiā longitudinē vitis idi-
get renouari. vt postq̄ sufficiēter creverit
in loco custodis residuū amputet. Itē no
tandum est q̄ si vitis mature putet matu-
rius pullulat ⁊ plura sarmenta maiora ꝓ
ducit ꝓpter retentionē humoris qui nō ef
funditur consolidatis plagis ante cursum
eius quare totus cedit in augmentum ra
mor. Q⁊ si tarde putet seri⁹ pullulat ⁊ fru-
ctus plurimos ꝓsequeris ꝓpter effusionē
supflui humoris aquosi digestionē humo
ris viscosi ex quo fructus generatur impe
dientis. Ideo vites ⁊ vinee exiles pa⁹. pin
gues vō que supfluo humore indigesto lu-
xuriant nimiū i frondes ⁊ palmites et que
pruinas timent serius amputent. Itē post
bonā vindemiā strictius puta ꝓpter con-
sumptā virtutē vitis. post exiguā vero lar
gi⁹ ꝓpter vires eiusdē alterna resumptas
requie. Arbores vitifere quedā nullo mo-
do putantur vt que ferunt labrustas q̄ sūt
vites siluestres que nunq̄ putari cōsueue
runt. Vel vites domesticas que particis
tantū a quibusdā siccitate purgant. Que-
dam de tertio in tertiū putātur annum vt
sunt arbusta ⁊ arbores magne q̄ vites do-
mesticas sustinent nisi sint fructifere arbo
res que auiditate fruct⁹ non putant. Uti-
le tamē est si eis annis quibus arbores pu
tande nō recidunt nimia spissitudo ⁊ rami
supflui amputent.

De formatione vinearū et radi cum inutiliū amputatiōe

Duellam uitem

n Columella dicit post primuz an-
num ad vnā materiaz esse formandā. nec
recidendā totā sicut ītalie ꝓsuetudo est an
no secundo expleto. quia vel intereāt vites
in totum recise vel infecunda sarmenta ꝓ
ducāt. que amputato capite velut pampi-
naria de duro coguntur exire. quare iuxta
ipsam cōmissurā veteris sarmenti ad vnā
vel duas gemmas inferioris capitis relin
quenda sunt. qō est merito in viticula fo-
tiore seruanduz. nā debilis nimis viticula
secundo anno recidēda relinquitur. Et sa
ne adiuuāda est calamis nouella vitis vt
exiguis palis vt sequēti anno robustiores
accipere possit. Et tā diu recidēda est v⁹q̄
ad vnā vel duas gemmas donec leta ⁊ fer
tilia sarmenta ꝓducat. Qō cū fecerit siqui
dem vitis velut arbustula est formāda ad
vnā tantū materiā reducat. Si vero cum
pali et particaz auxilio stare debet. i ea due
materie sunt seruāde que tante longitudi-
nis forment quanta deliberat stipitis alti
tudo vt videlicet in exili solo breuioris vni
us scilz pedis. in pingui vō et leto maioris.
duoz scz vel triū peduz altitudinis dispo-
nantur. anno deinde sequēti quattuor ad
plus materias habere debebūt que in par
tes quattuor diuidātur. Deinde sequenti
bus annis totidē vel plures ſm doctrinaz
in eaz putatione traditā. Q⁊ si vitis super
arborē vel arbusta conscēdere debet p eta
tes ad hoc ꝓducenda est donec ad ramos
fuerit ibiq̄ incidi debebit vt in ei⁹ sūmitate
nata capita sequēti anno diuidātur ſm di
uisionem que inuenitur in arboris ramis.
Deinde cōsequēter p ramos vitis ꝓcureꝫ
ascensus vnā semp materiā ad cacumē ar
boris dirigendo. Formantur vince diuersi
mode ſm varias cōsuetudines ciuitatum
⁊ locoz. nā in quibusdā locis formātur in
ordinibus cū palis et particis aut cum sar
mentibus tensis aut sine aliquo auxilio vt
alibi dictū est. In quibusdā fiunt i acieb⁹
⁊ tunc aut cū vna partica tantū vel duab⁹
siue trib⁹ cū sint in leto solo ⁊ maxime i aci
ebus arboz quib⁹ vites mediantib⁹ q̄busd
dam palis sustentant. Aut etiam fiunt in

pergulariis paruis. ⁊ tunca parte stipitis
sunt depresse ⁊ ab altera dirigunt in altum
que multo indigent ligamine et labore ſz
plurimū fructum ferunt. Ego autez pono
vnam particā solā in pte depressa. ⁊ vnam
in parte alta bene fortē que omnes palmi
tes valde longos ⁊ fere ad terrā pendētes
sustinent cū magna fertilitate vuaruz. sed
vnā particā ab altera distare facio p vnuz
brachiū solūmodo ⁊ talia pgularia facio i
ripis vineaz ⁊ agroz in quibus sūt sepes
⁊ arbores sup quas reponūt sarmenta ml̄
ta ⁊ maxima p anno sequēti. ⁊ hoc modo
paucis expensis multas vuas ꝓcipio in ri
pis ⁊ sepib⁹ viridib⁹ que alias nisi p clau-
sura ⁊ lignis p igne pauce aut nulle utili-
tatis existunt. que etiā plurimū loca exor-
nant. In quibusdā formantur in arbusta
humilima ordinata vndiq̄ vel i magnas
arbores acieb⁹ distinctas. Arbusta humi
lima vitifera formanda sunt vt eis plan-
tatis postq̄ biennio vl̄ triennio elapso suf
ficienter cōualuerint in sex vel septem aut
octo pedū altitudine recidant. ita q̄ in exili
solo breuiora. in leto vero ⁊ pingui altiora
formētur ibiq̄ natis ramis anno sequenti
omnes exceptis quattuor melioribus am
putent ⁊ remanētes in ptes quattuor diuer
sas cum pticis aut iuncis forment ⁊ ligatis
lapidib⁹ sufficiētibus perpendicularit̄ co-
gantur p latera extendi ne dirigant in altū
qui cū fortificati fuerint longitudinē trium
vel quattuor pedū sinātur habere. In quo
rum capitib⁹ erunt vites fortibus vinculis
alligande. ⁊ hic mod⁹ ꝓcipue obseruatur i
ꝓbus mediolanēsibus. Sed in pgamen
sibus faciunt stipites magis depressum vi-
delicet trium pedū ⁊ ramos innatos etiaz
plures eleuant in altū formātes arbustu-
lam vitiferā ad modum campane inuerse
In cui⁹ medio sup stipite morat qui putat
vitem ⁊ arborē ⁊ ipsam vitez circūcirca ex
pandit faciens palmites omnes fores vn-
diq̄ stare declines. Magne vero arboreſ
formande sunt vt in altuz ⁊ depressum ha-
beāt vndiq̄ multos truncatos ramos ſm
possibilitatē vitis arborē operientis super
quoz capita ligabunt vites q̄ postmoduz
omnes onuste ad inferiora flectent. Dos
sunt etiā cōmode formari vt vites ferant.
⁊ ipse arbores augmentū non ꝓdant. hoc
modo videlicet cum popul⁹ salix vl̄ olm⁹
erūt circa grossitudinē brachij circa. xij. vel
xv. pedes summitas incidat. ⁊ ramis ibidē
nascentib⁹ vn⁹ rectior ꝓmittat in altuz ex-
tolli quantū voluerit. et singulis annis vl̄
alternis ramusculi auferātur a bea sola sū
mitate relicta. ceteri vō rami infra dimissi
formētur vt in humilib⁹ arbustis vitiferis
dictuz est. ad quos vites ligent nec abinde
supra conscendere ꝓmittant. Itē vt Uarro
scribit. vbi terra naturaliter humida est ibi
altius vitis tollenda est eo q̄ in partu ⁊ ali
monia nō vt in calice querit aquā ſz solem
Quocirco vtile esse puto in locis campestri
bus humidis pampinare vineas tpib⁹ cō
gruis. s. mense maij ⁊ iunij ⁊ ipsas liberare
ab omnib⁹ supfluis ⁊ inutilibus pāpinis
⁊ sarmentis. Deinde maturatis fere vuis
post mensem augusti eas supfluis frondi
bus denudare vt sol vniuersas vuas vide
re ⁊ coquere possit vt vinū forti⁹ et matu-
rius fiat. ⁊ supflua hūiditate cōsumpta fiat
melius duratiuū ⁊ melioris odoris

De releuatione vinearum ꝑ palos et par

Uinee releuande

v sunt ⁊ vites ligande anteq̄z gem
me nimiū turgescāt. ⁊ vinee qui
dem que in ordinib⁹ cū palis ⁊ particis fu
erint ita q̄ in eis vites spisse sunt vndiq̄ di
stantes equaliter releuande sunt vt cuilibz
viti palo affixo eadem in medio vitis cin-
gatur conuenienti vinculo si vinea est de-
pressa. Si vō alta in duobus cingenda est
locis. prius tamen ad nouez palos sex can
nis aut particis conuenienti altitudine al
ligatis ita q̄ vna vitis sit in medio et cetere
circumstantes. sic enī defendūtur a casu et
vindemiantibus quasi ad omēs vites ap
tius patet accessus. Deinde palmites i par
tes q̄tuor diuidātur ⁊ fortiores fortiorib⁹

particis debiliores debilioribꝰ alligentur. In his vō vineis que rariores habēt vites pali p totū tribus distātes pedibꝰ affigantur ⁊ eisdē cannis vel particis firmiter ligatis superinducāt vites ⁊ taliter disponant. q̄ operiant vniuersa spacia ⁊ ligent. et hic modus obseruat in mītis vineis marchie anbonitane sed mihi non placet. Ubi vō palmites velut funes tendunt cuilibet viti circa eam tres pali parui ponunt ab iuicem distātes medio pede. et vinculū quoddam circa eos velut sertuz cingat. deinde palmites extendant ⁊ inter vitē ⁊ vitez furcula parua ponat vt baculus ligēt ne vue flectantur ad terrā. Et taz huic vineę q̄z ceteris in quibus palmites longi relinquuntur multū pderit si facta ppe palum ligatura extra eā postq̄z iaz lacrimas effundūt suauiter modicū torqueant sarmentes. nā huiusmodi tortura nascit infra ligaturaz succesſura materies. nec vuis nascentibus aliquā inferet lesionez. Et hic modꝰ apud aſt laudabiliter seruat ab omnibus. sed palmites circa vitē sine particis ad duos tres vel quattuor palos post vineę fossionē satis irrationabiliter ⁊ inepte ligant. In his autē vineis que in aciebus consistūt si cuz particis aut sarmētibus tantuz fiunt nota est eaz operatio Si vero in paruis pergulariſq; assixis paruis palis iuxta vites et lōgis tribus pedibꝰ ex oppositō remotis baculus fortis inter vtrūq; palum paruū et magnū ligetur a parte vitis depressus ⁊ ad oppositā eleuatus sup quibꝰ sufficiētibus particis positis vites distribuantur eq̄les Si vō in arbustis vel arboribus sūt vites nihil aliud agenduz est nisi vt vites in pluribus locis ligent ad stipites ⁊ earū palmites p ramos ⁊ truncos equaliter distributi ligent. Gz putendū est omnibꝰ mis vitē resolui ac religari q̄z refrigerā vt palladius ait.

De fimatione vineaz et radicū inutilium amputatione

Ense octobris ul'

nouembris februarij vel martij fiunt pue foueę circa vites ⁊ amputatis cūctis radicibus que in summitate sunt terre letamē imponit. et maxime hoc est in vite nouella seruandū vt amputent radices supuacue quas pduxit etate que si conualuerint inferiores radices faciūt in terra et remanet vitis in summitate suspensa que res eā frigori faciet obnoxiaz ⁊ calori. sed be radicule non ad stipitez debent recidi ne aut plēs inde nascant aut noua plaga corpori vitis impressa vi secuturi algoris vratur. Rectdantur autē relicto digiti spacio. et si placida byemē est vites relinquam⁹ aptas cuz ante byemē hoc est factuz si violenta ante mensem decēbris operim⁹. Si perfrigida modicuz columbini stercoris circa viticulas largiemur. Sed cū alium fimuz ponimus. paruis parū magnis vō vitibꝰ plus apponimus. Plurimū igit operatur in vineis letaminis administratō frequens ad multū pferendū fructū. sed quia consueuit vini saporem viciare ⁊ durabilitatē ledere qui nobilius vinū habere cupiūt de mense augusti vbi vinea miserior est. lupinorum corbē vnā in bubulca seruut. et cū ad debitum augmentū puenerint eos euertunt. ⁊ optimū stercꝰ vineis prebere dicunt Uel i foueis circa vites factis ponunt minutatim incisos sarmentes et pāpinos ⁊ operiunt.

De vineis ligonisandis

Ense martij no'

m uella vinea incipiat puluerisari. qō tūc ⁊ deiceps vsq; ad octobrē singulis mēsibus agendū est non solū ppē herbas sed ne tenera adhuc semina solidata terra ꝓstringat. Sed i mense iulij mane et vespere tā caloze depositō debet effodi et auerso gramine puluerisari Graminū radices sunt cū obsint plurimū extirpāde. Fiant pterea sulci p illas ptes in quibꝰ aqua colligit vt ad extremas ptes facile defluat que si remāserit nouellas extinguit et antiquas vites elidit. Eodez mense martij est

celebranda completaz vineaz fossio añq̄z gemme nimis turgescāt quia si fossorē aptus vitis viderit oculus cecabit spes magne vindemie. Deinde mense maij fit secunda fossio vineaz eo tpe quo nondū florēt vel eo quo iam florere desierūt. quia q̄ florent constat nō esse tangēda. In qualibet autē fossione cauendū est ne fiat eo tpe quo terra nimis madida vel nimis sicca est. ſz cuz medie dispositionis existit. Et quanto terra magis puluerisabitur tanto melius erit Sufficit tamen si mediocriter pfunde fodiatur Sit aūt studiū vt vniuersa terra fodiatur equaliter vt nihil in ea crudi soli remaneat ⁊ maxime iuxta vites quā rem virga in qua sit altitudinis pastini modꝰ designatus diligens custos in multis locis exploret. Nā hec cautela dolosos fossores ab hac negligētia submouebit

De nocumentis que vitibꝰ accidunt et cura ipsaz

Ecidunt nocu'

a menta in primo anno plātatis vitibus vt pereāt vel semiuiue remaneāt. Qō quidē q̄z fit ppē herbas circa eas nascētes quaz radices sibi nutrimentuz surripiunt. qō si accidat frequenti fossione ⁊ herbaz incisione inuent. Aliq̄n vicinis arboz vel sepium vmbris. et tunc aut amputāde sunt aut frondibꝰ denudā de. Sepe etiā ex nimio solis ardore deficiunt quo casu aut obumbratione aut operimento terre circa eas cū aliquo stramine omnino siccent aut aque cōuenientis exhibitione lesionē euitant Accidit etiā q̄z nocumentū vitibus ex vicinitate quarundam plantaz. sicut caulis coruli ⁊ lauri. Cōpertum est eni hec adurere vitē. Ideoq̄z in vineis plantari nō debent Quādoq̄z patuntur animaliū corrosionē que plurimū ledunt eas ⁊ toxicāt. Ideoq̄z si pauce sunt vites spinis cōgruis muniant si plures fossatis cingant ⁊ sepibus. Quādoq̄z vites i byeme gelu pereunt. quare recidende sunt iuxta terrā ⁊ in talibus locis in putatione curādū est vt nunq̄z stipes erigat aliquis supra terrā. ⁊ cuz aproximat byems vites putēt nō curtatis flagellis ⁊ omnibꝰ simul i quibusdā locis cū iunco ligatis iuxta terram flectant ⁊ sup capita ipsoz ne surgant aliquid terre ponat. Deinde post byemē deducto ligamine releuent. vel fiant i arboribus tantū sup quas non facile gelu sic-cantur. Aliquādo autē frigus non totam perimit vitē sed solū nouos palmites qui ppter ligni teneritudinē ⁊ medulle magnitudinem se defendere nequeūt. Qō cuz acciderit sursum in loco idoneo palmitibus pcreandis. aut etiā modico de palmitibus relicto si aliquid viriditatis ibidem habuerint recidat. sic enī quasi renouabitur ⁊ formabitur vitis. ⁊ forsan eodē anno aliquez fructū feret. Accidit etiā plerūq; vt postq̄z palmites ⁊ uuas ptulerint pruinis omnē viriditatē amittāt. quare in talibus locis omnia genera vitū plantāda sunt que taz de vire scāt vt sunt albana garganica ⁊ maiolus. Plerūq; vineas inuadūt truge que omnē viriditatē corrodūt ⁊ vmes viridez ⁊ azurri parui q̄ taiaturi vocant bononie. q̄ natos cū uuis palmites pforant ⁊ desiccant. Cōtra que subuenendū est vt p manus mulierū ⁊ hominuz colligant ⁊ pedibus conculcent vel igne crement. Accidit pterea sepissime vt tpe caloris descēdat cuz feruenti sole paruissima pluuia venenosa ⁊ adusta. q̄ pulgariter apud bononiaz melumē vocāt que multa genera vitū adeo ledit q̄ eaz fructū omnino in nihilū reducit Ideoq̄z vbi hoc frequēter accidit ea plātent vitū genera que modicuz vel nihil leduntur ab eo vt est malisia ⁊ albana ⁊ grilla ⁊ quedā alia genera nota. Tempestas etiā sepe omnino vineas cōsumit. Cōtra quaz nihil omnino valere pt nisi forsan pia oratio ad deū mūdo corde directa. Licet q̄daz tā mares q̄z femine ignorātes naturam et generationē grandinū imprudēter aut fallaciter asserāt cōtra grādines ⁊ fulgur quedam fieri posse. Accidit etiaz q̄q̄z q̄ vitis ligone ledat ⁊ tunc quidē vitis stricte ligēt

immissa ꝓmanentia erũt. Quidã autez te-
das accẽdẽtes in musto extinguũt ⁊ nõ si-
nunt vinũ verti. Quidã aũt cedri fructus
vstũ ⁊ gallas vstas immiscẽtes vino ꝓma
nens hoc faciũt. Alij cinerẽ ex sarmẽto vi-
nee cõbusto ⁊ semen feniculi terentes et in
massam redigẽtes miscẽt cũ vino. Quidã
vina que vertunt in alia vasa ⁊ in alias do-
mum trãsferũt. Si enĩ a calore lesa sunt in
refrigerantib⁹ locis ea recõdunt. Si autẽ
ab humore et frigiditate in calidis locis et
siccis trãsponunt. Alij vo semen lini vel li-
gnum querc⁹ cõburentes cinerẽ immittũt
vino. Alij lac ⁊ mel miscentes vt valde sint
lenia immittunt vino vel musto. Argilla
post ebullitionẽ vini ĩmissa expurgat deor
sum secũ transferẽs turbulentũ ad fecem.
magis aũt si vsta fuerit ⁊ bñ redolẽs vinũ
facit ⁊ dulce. Reptilia enĩ byeme eã come-
dentia viuũt. dulcorat enĩ argilla vinum ⁊
ꝓmanens facit. Elleborꝫ nigrũ ⁊ albũ pau
cum immissum expurgat vinũ ⁊ ꝓmanẽs
facit. Vinũ coctũ vsqꝫ ad tertiã ptem imis
sum musto ꝓmanẽs id facit. frumenti fari
na ꝓmanentia vina facit. Resina pini reti-
net vina. Alumen scissum stiptica vina fa-
cit ⁊ acuentia vel acida sedat. Quidam di
cunt q⁹ impossibile est vinũ verti si ꝓscri
bant in vase vel in dolijs hec diuina verba
Gustate ⁊ videte quoniã xp̃s suauis ẽ do
minus. ⁊ bonuꝫ est q⁹ scribant in pomo qõ
mittat in vas. Cõfectio mirabilis ad vinũ
seruandũ q̃ vocat pãnacia. Recipe aloes
vncias.ij. Incẽli vncias.ij. amomi vncias.ij
melliloti vncias.iiij. cassie vnciã.j. spice na-
di vncias.ij. folij vncias.iiij. mirre vncias.ij
Hec oia in pãno ligata mitte i vnoquoqꝫ
dolio postq̃ vinũ ibi fuerit immissuꝫ ⁊ ia
expurgatũ. Immitte aũt in vnoquoqꝫ va
se cochleariũ vnũ bazꝫ speciex ⁊ post a pãno
dissolue ⁊ vino puluerẽ dimitte. ⁊ postea p
tres dies radices calami moue. Quidam
aũt aliã cõfectionẽ faciũt. Recipe croci vn
cias.iij. boc aũt bonũ colorẽ reddit. Incen-
si masculi cribrati vncias.iij. Bausteꝫ facit
folij mãipulũ vnũ. hoc bonũ odorẽ dat vi
no. hec oĩa cribrata misce ⁊ ex eis in quãli-
bet anforam vini mitte coclearia duo cuꝫ
vinũ nõ buliat sed subsistat. In oĩ vino hoc
ꝓprie seruat vt iã subsistẽtia ea species con
dias. Alij vo sic vina cõdiunt. Recipe car
damomi vncias ii. rice cassie spicenardi mel
liloti ana lobalsami squinãti costi spice celti-
ce. Omnia equali põdere tere et reconde ⁊
vino immitte. Item accipe semen artheme
sie ⁊ herbã pentafilon ⁊ puluerisa. et cuꝫ vi
num est bulitũ pone intus et non versabis
Alij vt nõ verset in graspis duob⁹ vel tri
bus diebꝫ bulire ꝓmittũt ⁊ i februario trãs
mutant ⁊ ex eo tertiã vel quartã ptẽ buliũt
⁊ simul miscent. deinde ponũt vnaꝫ cõmu
nem parapsidẽ salis in duodecim corib⁹
vini. Vel aliter in februario trãsmutetur ⁊
quarta ps eiꝰ buliat ad ignez et despumet
donec sexta vel octaua ps minuat. et iuxta
finem ebullitionis ponat in quolibet calda
rio in ganula ⁊ lurixij sicci vel lurixij tantuꝫ
Ita q⁹ pax cũ vino buliãt ⁊ cũ eo calido po
nantur in vase. Et si ponunt in eo graspe
bñ ablute pꝰ in musto ponte clarius erit
vinũ. ⁊ obturet vas vt nõ respiret ⁊ sit bene
circulatũ. ⁊ boc certũ est. Vel aliter fit dele
ctabile ⁊ mirabile ad bibendũ hoc modo.
Nocũqꝫ vinũ sit cõparant vue ⁊ vinum
nihil cũ graspis bulitũ totũ ad ignẽ buliat
⁊ despumet ⁊ in vase ponatur: Deinde acci
pe .xx. gariofilos ꝓ quolibet corbe ⁊ in filo
vel pecia positos in os vasis mitte ⁊ est cer
tum. Alij dicũt si mustũ expressum ⁊ i ꝓti
nenti separatũ a graspis. ponat in tina ⁊ co
opertũ cũ aliquo pãno mũdo vel nouo se
rtorio sic vsqꝫ ad dies .xv. vel .xx. dimittat. ⁊
quolibet die despumet. deinde in doliuꝫ mit
tatur erit mirabile i claritate ⁊ sapore.

Qualiter vinum versatum libere tur et clarificetur

Accipe cerasa acria
a in bona q̃ntitate ⁊ tota integra in
vegete vbi est vinũ versatũ proice
et sic vinuꝫ incipit ebulire. et sic dimittat ꝓ
tres dies vel vsqꝫ q̃ cesset bulire. quoniam
in ipsa ebulitione purgat vinũ a fecib⁹ op
time. ⁊ cũ vinũ clarũ videris in alia vegete
repone certũ est. Si autẽ cũ vino versato
mel in bona quãtitate distempueris et ĩ
vase vbi est vinũ versatũ iactaueris et per
pendonẽ cũ baculo ipm vinũ cũ melle agi
taueris ⁊ postea sic dimiseris clarescet vi-
num ꝓpter mel. nã mel qõ turbidũ est i vi-
no ad fundũ descẽdere facit. Quidã autez
optime faciẽtes tpe vindemie racemos re
centes nõ cõpressos in magna quãtitate ĩ
vase versati vini ponũt vbi racemi pro ma
tre sunt ipsi vino. Nã racemi versum redu
cunt ad debitã bonitatẽ ⁊ saporez post ali-
quod tps. Hoc aũt sciẽdũ q⁹ anteqꝫ aliqd
fiat vino verso trãsuasandũ est ⁊ a sua ma
la fece liberandũ. Quidã aũt versuꝫ vinũ
in graspis de q̃bus recẽter vinum sit extra
ctum iactãt vt in eis clarescat. tbiqꝫ dimit-
tunt quantũ expedit qõ si multũ fuerit nõ
totũ subito sed particulariter ꝓ vices suc-
cessiue agendũ est ne calore graspaꝫ extin-
guat ⁊ ebullitionẽ qua clarificat in totum
ꝓhibeat. Et quãto minꝰ mustũ steterit in
graspis tãto fortius opatur. Palladius
aũt dicit vinũ ea die limpidũ fieri ac opti-
mum si grana piperis pistacei viginti ad-
iecto modico vini simul cõteras. ⁊ sex vini
sextarios mittas diu añ omnib⁹ cõmotis
tunc q̃escere patiaris ⁊ coles vsui mox fu-
turum. Itẽ feculentũ statim limpiduꝫ fieri
si septẽ pini nucleos in vnũ vini sextarium
mittas diuqꝫ cõmoueas. ⁊ paululũ cessa-
re patiaris mox sumere purritatẽ. colariqꝫ
debere ⁊ in vsum referri. Quidã aũt clarifi
cant cũ nucleis persicoꝝ. Alij aũt cum solo
claro ouoꝝ ⁊ pauco sale. Vel ꝑm alios. ac-
cipe lapides albos fluuij ⁊ eos in clibano
coque donec in eis crepaturę incipiunt ap
parere. quo facto in puluerẽ subtilissimuꝫ
deducant. Itẽ accipe salẽ albũ ⁊ ipsum te-
re subtiliter ⁊ in vase decẽ corbiuꝫ pone sex
vncias pulueris lapidis ⁊ quattuor salis.
⁊ in vas cõmiscendo immittas ⁊ si ꝓ quolibꝫ
corbe addideris oua duo vel tria erit opti
mum qõ etiã de dictis lapidibus crudis ⁊
subtilissime puluerisatis ⁊ sine sale fieri po
terit. ⁊ hec ꝓbatissima sunt. Et optimuꝫ est
q⁹ aliquid de melle addat. nã mel rubeũ al-
bi vini restaurat colorẽ ꝓditũ. ⁊ omne mel
est viscosum ⁊ graue atqꝫ omniũ liquorũ
conseruatiuũ. Qõ si nimis fuerit turbidũ
plus de vnoquoqꝫ addat. ⁊ hec retinent fe
cem ⁊ turbulentiã ad fundũ sui põdere vt
nõ possit sursum facile denuo eleuari. Et
nullo ꝓsus sapore vinũ inficiũt. Si vo in
tantũ turbidũ est q⁹ efficiat liuiduꝫ ⁊ fluat
vt oleũ calore naturali eiꝰ in totuꝫ extincto
nulla tanꝫ mortuo potest medicina vale
re. Si vo vinũ nõ omnino extinctũ rubeũ
est habens colorẽ corruptũ ⁊ croceũ cũ vi-
no albarico vel alio multũ rubicundo aut
cũ lauatura corticũ siccaꝝ vt recentiũ vue
alba tice. vel cũ colatura seminũ ebuloꝝ re
staurabit. ⁊ succꝰ ipsoꝝ seminũ saporẽ ver
sati vini corrigit. Et similiter mel rosarum.
Idẽ etiã fieri poterit cũ lauatura dictoꝝ se-
minum siccatoꝝ. Itẽ optime clarificat boc
modo. In vase viginti corbiũ accipiant q̃
draginta oua ⁊ in aliquo vase fracta cum
manib⁹ vel mũdo granatello plurimũ agi
tent. deinde vna cõmunis parapsis tarta-
ri misceat ⁊ vino addito in vase ponatur.
Quo facto cũ claua ꝓpendonẽ in vase po
sita fortissime agitet ⁊ pluribꝰ vicibꝰ desub
tus ꝓfezariã extrahat ⁊ in vas iterꝫ repona
tur. Cũ vo clarificatũ fuerit omnis turbu
lentia ꝓspinaꝫ in costis desubter extrahat.
Sed est sciendũ q⁹ in vino albo sola clara
ponãt. In rubeo vo vitella ⁊ clara. Et i mul
tum turbido plꝰ de rebꝰ apponit. Itez loco
tartari optime sal ponit ⁊ tandẽ modicuꝫ
aque fluminis in vase ponat. Alij colligũt
in vindemijs vuaꝝ semina q̃bꝰ optime sic
catis ⁊ ex bis facta farina manũ plenaꝫ in
qualibet corbe ponũt ⁊ diligẽter ꝓmiscent
Clarificari optime atqꝫ a sapore versati li
berari ab experto valde dz. si in tartareo va
se libra media aluminis de rocha tbari. et
tantũdem zucbari rosati cũ libris octo mel
lis ponat boc modo. Vel coquat et opti-
me despumet q̃ refrigerato alumen valde

puluerisatum ⁊ zucharū dissolutū in eo p
misceatur ⁊ cratere vel situla vini in his cō
mixto cuncta ponant in vase. optimeq; cū
scissa pertica agitent ⁊ vas disclausuz vsq;
ad diē dimittat sequentē ⁊ in secūda die vl
tertia clarū erit. Q; si valde turbidū ⁊ pu
tridum erit vinū de vnoquoq; p̄dictoz
plus aliquid apponat. Ex acerbo autē ma
turum efficit si in p̄dicta mēsura libra vna
p̄fati zucbari cum vno mellis rubio po
natur modo p̄narrato. que res etiā vinuz
faciet boni saporis ⁊ odoris. Vel clarifica
tur optime ⁊ fit purū et odoriferū hoc mo
do. Accipe mediaz libā de bono alumine
roche et mediā aluminis zucharini et sub
tiliter puluerisa ⁊ pone mediā vnciā de p̄
dictis p qualibet corbe si est paz turbiduz
et si est multū turbidum pone vnā vnciaz
⁊ accipe vnā libā taxi albi vel rubei p̄m q
est vinū in. xxiiij. corbibus. et accipe plenaz
manū salis albi. et tria ova recentia p qua
libet corbe. et si vinū est albū non ponas vi
tella ouoz. si est rubeū pone totū. quibus
ouis fractis in aliquo vase ⁊ fortiter agita
tis ⁊ apposita in ipsis ouis vna situla aque
fontis vel putei. et itez agitatis et supradi
ctis rebus appositis et fortiter itez agitatis
⁊ in dictā vegetē. xxiiij. corbiū positis ⁊ cuz
pertica scissa optime cū vino in vegete agi
tatis ⁊ p̄mixtis donec totū fuerit turbiduz
extrahendo desubtus p fezariā et ponēdo
desup p coconē dimittat. et in secundo die
clarū erit. et vsq; ad octo dies quolibet die
vnus cyatbus extrabat. ⁊ similiter p spinā
inferiorē in costis ter in die tota turbulen
tia donec cōsumpta fuerit extrabat. Scie
dum est tamen anteq; p̄dicta fiant trāsua
sari debet vinū in aliud vas ⁊ a sua mala
fece liberari. Potest etiā clarificari si paz
fuerit cum colatoriis pannoz vt claretum
colatur

Qualiter vinū albū denigratur et in aliū colorē mutatur

Ostquā uinuz al
p bum de sua vindemia in aliquod vas transmutaueris et per vnā diē resede
rit in tinā de qua vinū nigrū extractuz fue
rit iacta p; duos dies extrabes clarissimū
et valde rubeū. Itē si in tuis vuis tot sunt
albe q; parū essz rubeū vindemientur diui
sim et in tina tūc nigre primo ponant et al
be desuper et totū optime nigrū erit. Pal
ladius dicit virib; bāc esse naturā vt alba
vel nigra si redigatur in cinerē vinoq; ipo
nature ei vnā quamq; formā sui coloris im
ponere. Candidū vō reddat ex rubeo et al
bo eadez rōe sez vt combusti sarmēti cinis
modij vni; mensura mittat in doliū qō ba
bebit anforas decē. et tribus sic relictū ope
riatur et luteet. eritq; albū vl nigrū quadra
ginta diebus exactis. Vel rubificat et de
nigratur optime tpe vindemiaz cuz vuis
que vocant albatice. ⁊ cum labruscis bene
maturis cuz steterit circa duodecim dies
conquassate in aliquo vase si ponat earuz
vinū nigerrimuz in illud qō intendim; de
nigrare. et ex denigrando vino pluries la
uentur racemi dicte albatice vel labruste. ⁊
est etiā optimus mod; ad denigrandū vi
num puz vel mixtū in tinis vt cum graspe
eleuate sunt sup liquorē q; melius fieri po
test p̄mant in eundem. et iteruz bis vel ter
fiat idem. et sic a corticib; quarū nigraruz
tingetur. Rubificat etiā siue denigratur ⁊
clarificat et eius colorem mortu; reuiuiscit ℔
modo. p qualibet corbe accipiat media li
bra seminū siccoruz ebuli ⁊ in vino calido
mollificētur. deinde manibus vel cū pisto
rio cōterantur ⁊ pluries cū vino lauentur
et lauatura in vase cum ouis et tartaro et
vino rubeo et sale mittatur et agitatuz ser
uetur

Qualiter vinum de vno sapore mutetur in alium

Ncōdiendo mu
i sto greci mustū decoctū ad medi
etatē vel tertiā p̄tē musto adijciūt
Suaue de duro fieri dicūt si ordeacij pol
linis ciatbos duos simul cū vino subactos
mittas in vini vasculo et bora vna ibi esse

patiaris. Aliq; vini dulcis feces admiscēt.
vel melius postq; vn; curr; vuaz positus
in tina fuerit mel liquefactū ad ignē in bo
na quātitate iacteť. Deinde quocūq; portē
tur ī tina ponant q; si puluerē piperis mel
li miscueris potēs fiet. Et si gariofilos ad
ideris vel aliud odoriferū eoz acquiret
odorē. Idē erit si in musto sine graspis bu
liente ponant Vinū ad potandū suaue sic
dicunt fieri. feniculi vel satureie singulorū
congruū modū vino infundi atq; turbari
Vinū quoq; optimi odoris fieri iter pau
cos dies si baccas mirti agrestis mōtanas
siccas ⁊ tonsas mittas in cadū. vbi aliq; di
ebus saltē decē requiescere patiaris ⁊ tunc
coles ⁊ vtaris. Flores etiā vitis arbustule
collectos in vmbra siccare curabis. tūc dili
genter tonsos ⁊ tritos habebis in vasculo
nouo. ⁊ cū volueris tribus cadis vnaz flo
ris mensurā quā syriacā vocant adijcis. ⁊
dolium suplinis ⁊ sexta vl septima die ape
rias ⁊ vtaris. Potest etiā recens in puissi
mis manipulis ad funiculū ligari babētez
in capite lapillum q; mergat in vino. et tot
diebus suspēsum teneri donec tp̄m odori
ferum reddiderit ⁊ nō vltra q; malo sapo
re inficeret. Vinū velut vetus efficit de no
uo si amigdala amara ⁊ absinthiuz ⁊ pini
gummā ⁊ fenugrecū simul fricas quantū
sufficere estimabis. et pariter fundas et ex
bis vnū ciatbum in anforā mittas. Vinuz
quoq; asserūt ex molli forte sic fieri. Altee
boc est ibisti folia vel radices aut eiz cau
lem tenerū decoctū mitte aut gypsum aut
cicerie cotulas duas aut cypressi pillulas
tres aut burs folia quātum manu ceperit
aut apij semen ⁊ cinerē sarmentoz. cuius
vis flamme corp; reliquit exile omni soli
ditate detracta. Et generaliter quocūq; tē
pore in acerbū vel forte vinū dulcissimum
pom poterit. ⁊ vinū acerbū in dulce. si dul
cedo displiceat ⁊ vinū nobile in ignobili et
potens in debili. Q; si vis et addere aliquē
saporē extraneū pone q̄ poles in gropol'
ad filū ligatis cū puo lapillo. ⁊ omni die ō
vino temptādo gusta. ⁊ cū habet de sapo
re q; sufficiat vt nō ppendat omnino extra
be filū. et pbatū est foliū optimū saporē vi
no conferre

Qualiter vinum et vasa liberen tur a muffa

Juinū moidam
i id est. muffam habet vel aliū ma
lum saporē. vitē albā. id est. vital
bam cū suis radicib; accipe ⁊ subtius botē
infunde radices eius sub terra ita q; veni
ant radices eius recte ad foramen dolij de
super. ⁊ immerge ramos in vino palmum
vnū p foramen dolij desup. ita q; trib; die
bus ibi p̄maneat ⁊ perdet illū malū odorē
Alij accipiūt vitalbam longā ⁊ p̄curant q;
ab vno capite infigat in vase in loco spine
fezarie ⁊ flectat ad terrā ⁊ sub ea mergatur
ita q; stet firma ⁊ aliud caput reuoluat du
obus vel trib; digitis supra terraz et vide
bis quotidie p poros vitalbe muffam exi
re. ⁊ sic minorabit saporem muffe. Ad idez fac
vnū panē panicij inter testas et caliduz po
ne sup monistros vel mufferos dolij. Item
vinum a muffa curari fert si diebus pluri
bus pane calidissimo obturet q̄ quidem
totiēs dicit faciendū donec apposit; panis
nullaten; denigret. Vel accipiant semina
lauri q̄ dicunt orbara ⁊ bulianti i vino ⁊ po
nantur in vase. boc enī modo dicit liberari vas ⁊ vinū sed malo sapore inficit. Et iō
melius est q; rami lauri buliāt in caldario
vini ⁊ in vase ponant ⁊ misceat vinuz. Ra
mi vero simul vl diuisim ligati p vendonē
suspendant in vino ibiq; dieb; aliquib; di
mittātur donec vinū fuerit liberatū. dein
de auferant. ⁊ ℔ modo nō inficit vinū ma
lo sapore. Itē expertus sum q; multa mespila
acerba in quattuor vl plurib; cordulis in
fixa. posita p cocitonē vt descendāt ī vinuz
⁊ ibi p quindecim dies vel vnū mensez di
missa optime liberant vinū ⁊ vas a muffa
Itē curari fert si mane et sero in vase mani
pulus saluie suspendat ne vinū contingat
⁊ extractū aqua lauet. foramie optime ob
turato. Itē a muffa vinum curari fertur si

prouocat.non ergo bonum sanguinē generat.ventrē tamen ꝛ intestina cōfortat Vinum autē insipidum melius est pontico. quia temperatū est ad comparationē pontici. Unde congruit calidas complexiōes habentibus maxime stomacho.paruꝫ tamen nutrit.citoqꝫ vrinam eijcit. Vinū fortissimū est cunctis calidius ꝛ fortiorus actionis.citoqꝫ caput ascendit ꝛ ebulire et feruescere facit corporis bumiditates. Unde fumus ascendens de stomacho nocet cerebro mentemqꝫ percutit. Necesse est ergo vt illud caueant complexiones habentes calidas nisi multū fuerit cōmixtum. quia si multum fuerit cōmixtū ꝛ quantū oportet et decet accipiatur. ꝛ scōm q conuenit etatibus ꝛ regionibus et consuetudinibus laudabile est quia grossos dissoluit bumores ꝛ vias venarum a putredine mundificat atqꝫ sanguinem clarificat. Venib⁹ autem et qui eorū vicinātur etati propter superfluitatis coadunationē in eorū corporibus est huiusmodi vinū optimum maxime si puritati fuerit vicinum.quia eorum calorem confortat.crudorumqꝫ bumorum abundantiā dissoluit. conuenit etiam his quibus grossi bumores et crudi collecti fuerint. Diuersitas vini propter liquorē est. quia aut est subtile aquosum aut terrestre grossum aut mediocre. Vinum autez subtile aquosum semper inuenitur cū albedine et claritate. Unde facile in stomacho digeritur et venas perforat et vrinam prouocat. Ideoqꝫ est vtile febricitantibus. quia non fortiter calefacit neqꝫ mentem pcutit. nullum etiaꝫ cerebro vel neruis nocumentum infert. Et si mixtum non fuerit erit melius.maxime ad extenuandam sitim. Vinum terrestre ꝛ grossum oppositum ē subtili aquoso.vnde stomachum grauat.quia durum est ad digestionem faciendā ꝛ difficile ad perforandum venas vrinam non prouocat ꝛ tarde ad caput ascendit propter sui grauitatem et grossiciem. Idcirco non facile facit ebrietatem. Item vinum quoddam est odoriferum quod cito sensum odorabilem in pellicula cerebri stantem perforat propter sui leuitatem. Quoddā est nullius odoris propter grossiciem et grauitatem sui.et quoddā est horribilem odorem habens. Vinum odoriferum suū liquorē significat esse temperatū et subtilem omni sordicie mundificatum penitusqꝫ digestū Unde clarum sanguinem generat laudabilem ꝛ mundum. cordis confortatiuum. animāqꝫ letificat.tristiciam et angustiam expellit.quoniam mundificat sanguinem a putredine in corde existentem.propter ℏ huiusmodi vinuꝫ omnibus etatibus ꝛ cōplexionibus conueniens est. si accipiatur ꝑm q oportet ꝛ ꝑm q natura sustinet Postea mutat vicium anime in virtutē. vertit enim eam ab impietate ad pietatem.ab auaricia in largitatem.a superbia in bumilitatem.a pigricia in solicitudinez. de timore in audaciam.ab ignauia in facundiam astutiam et ingenium.sed hoc fit cum temperate prout oportet bibitur. Sed si vsqꝫ ad ebrietatem bibatur generabit supradictis contrarium.quia ebrietas rationalis anime lumen extinguit. vnde ꝑmanet caput velut nauis in mari absqꝫ gubernatore et velut militia sine rectore. Vinuꝫ vero nullius odoris innuit sue fumositatis grossiciem et grauitatem et indigestibilitatem Idcirco illaudabilis est nutrimenti et turbidum ꝛ grossum generat sanguinez. et fumum turbiduꝫ ꝛ obscurum.quare fit causa tristicie.sed non cito caput ascendit. Vinum autem grauez et horribilem habens odorem est pessimum. Nam sui odoris horribilitate et grauitate cerebro nocet et mentem percutit et neruis cerebriqꝫ pelliculis lesionez infert ꝛ pessimū generat sanguinem ꝛ maxime si est ponticū

Incipit liber quintus De arboribus et natura et vtilitate ipsaruꝫ arborum

Uperius in libro secundo multa de arboribꝰ generaliē dixi. cū de natura plantaꝝ ꝛ rerū cōmunium cultui cuiuslibet generis agrorum sermone ꝓmuli locutus sui. Nūc aūt in hoc q̄nto libro specialiter de singulis arboribꝰ est ptractandū. Uerū quia quedā sunt eis cōmunia quedam ppria. Primo generali loquar ꝑmone de cultu omniū in cōmuni postea vero dicam de cultu singulorū que in nostris inueniuntur regionibꝰ ꝑm ordinē alphabeti vt facilius vniuscuiusqꝫ inueniat tractatꝰ Et primo quidē de fructiferis latius. Ultimo de infructiferis ꝛ eaꝝ vtilitatibꝰ breuiter ptransire intendo. Bicā igit̄ de fructiferis quid sunt ꝛ de diuersitatibus earuꝫ. ꝛ qualem terrā desiderāt ꝛ qualē aerē ꝛ qualiter plantent̄ ꝛ quando ꝛ qualiter inserantur ꝛ qualiter colant̄ ꝛ qualiter fomentur ꝛ qualiter a nocumētis liberent̄. Itē de fructibus ipsarū qualiter colligātur ꝛ quādo ꝛ qualiter seruari possint ꝛ quid ex eis fieri potest. Et de virtutibꝰ quas habēt in corporibus humanis

De arboribus in cōmuni

Escriptiones arborꝫ ꝛ diuersitates ipsarū ponere

non oportz in cōmuni aut numerare q̄ satis vnicuiqꝫ note sunt in regione ppria ꝛ p singulares ipsaꝝ tractatꝰ aperte patebūt. Aerē vō quedā calidū valde desiderant sicut piper ꝛ palma.quedā frigidū vt castanea.plurime vō tēpatū vt fere oēs. Et quedā in omni aere viuūt vt malus pirus ꝛ quedā alie. Et quedā desiderāt terrā pinguē valde vt morꝰ ꝛ ficus ꝛ silēs. Quedam macrā ꝛ sabulosam vt palma ꝛ pinꝰ. In hoc tñ arbores oēs ꝓueniūt q desiderāt terrā in superficie siccam ꝛ subtus in visceribus bumectā ad quā dirigunt̄ radices earum. Magna quippe corpa arboruꝫ multum desiderāt cibum p̄cipue corpa domesticarū.quaꝝ fructus magnus ꝛ plurimꝰ singulis desiderat̄ annis. Qualiter autem plantent̄ ꝛ quando ꝛ qualiter inserantur sufficienter dixi in secundo libro. Colende sunt boc modo circa autumnū oportet effodere terram circa eas vsqꝫ ad denudatōnem radicū. ꝛ aliquid imponi letamis vt bocipsum cooperta radice continue ꝑ pluuie fluxum radicibus aꝑportetur. Qꝛ si nimium est sabulosa terra cōueniēter recipiet cretā pinguem. Et si nimiū cretosa eidez sabulum fimi loco ponatur .hec aūt nō solū stipiti aꝑpotianda sunt sed tribus q̄tuoꝛ aut quiqꝫ pedibꝰ circūquaqꝫ ꝑm magnitudinē arboꝝ et radicū. ꝛ cuꝫ terra que ibi primo fuerat cōgrue misceat̄ q si ℏ vsqꝫ ad extensionē radicuꝫ fieret sine dubio plurimum arbori iuuamen afferꝝ Ex bis enim emendato nutrimento iocūdioꝛ efficit arboꝝ ꝛ redit ad ipsaꝫ aliquid iuuentutis ex tali cibo.ꝑpter qđ i loco inter duas aquas sito optime ꝓueniūt arbores.aut in loco q̄ est sup riuos. Et taliū arboꝝ planioꝛ est ꝛ subtilioꝛ cortex. ꝛ rami magis ꝓfortati ꝛ exaltati q̄ aliaꝝ. In loco etiā declivi ad quez fluit bumoꝛ de montibꝰ ꝛ pinguedo ꝑpter similē bumoris abundantiā. Nā in vallis visceribus optime colit̄ ager consuꝰ et nobilitat arbores sua bonitate talis locꝰ. Si aūt aliud baberi nō possit ꝑ cānalia induc̄atur riuus q̄ quandoqꝫ ad radices arborum clausus inundet ꝛ reddat terre viscera bumecta. Si aūt nec boc apte fieri possit neqꝫ terra sit bona ꝓuenient arbores cito spissos ꝛ byspidos cortices habētes qui sui spissitudine incrementū ꝛ fructuꝫ arboris impediūt. Formā de sunt arbores vt aū q̄ꝫ plantent̄. Siquidē pua fuerit plāta omnes circūdantes recidant̄ ramusculi ꝛ sola summitate relicta ponat̄ in scrobē. Si vō magna sit plāta oīb⁹ prius amputatis ramis ꝛ solo stipite eidem relicto plantetur.

Quomō sunt a plantr

Si aũt fuerit insita que duos habuerit stipites debiliores auferatur vt relictus solus letior in arboreꝫ erigaſ nisi sit forsan ficus aut malus punic⁹ vel similis que põt vnũ vel duos aut plures habere cõmode stipites pro domini voluntate. Cũ vo plantata comphenderit vsqꝫ ad triennũ non putetur nisi forsan loco incongruo nascerẽtur in ea ramusculi adeo leti q summutati cuius optaſ augmentũ nutrimẽta subducãt q̃ casu eẽs relictis ceteris tãqꝫ tot⁹ arboris inimici tollãtur. Post prenarratã etatem putent quecũqꝫ in parte stipitis nata erũt ea tamen cõsideratione adhibita q stipes erigatur a terra plus vel minus ſm naturam arboris vel maciẽ loci. vt in pingui solo altius. in exili depressius erigatur. ibiqꝫ ramoꝝ diuisio in ptes congruas procuretur. Si stipes sursum directus non perrexerit pertica cũ vinculis corrigatur. Et si diuisus supra truncuꝫ in partes non fecerit ramũ cui⁹ summitas sursum directa celuꝫ aspiciat idoneioꝝ sensim eleuetur in altuꝫ. ꝛ directe partice alliget. Q, si nec boc q̃deꝫ cõmode fieri poterit nihil vtili⁹ erit q̃ꝫ plãtam pcidere vbi conueniens ramus nasci speratur vt cũ natus erit ꝛ cõualuerit leuibus vinculis alliget vt qõ sponte noluit faciat iusticia violenta coactus. Deinde põra vbi rami nimiuꝫ spissi aut scabri aut non cõuenientibus nascunt locis duris et acutis ferramentis ab arbore recidantur. Et si aliquã celi plagam deserentes ad q̃sdam se conspirãtes contulerint a prauo reuocati pposito desertum locũ inhabitare cogant. Si vero superbiẽs humor se p latera non diffundens ramusculos in altuꝫ extulerit in eo recidatur loco vt fragra sint conuenienti⁹ pcissura. Sic ergo ab adolescentia eius vsqꝫ ad debitũ complementuꝫ pcuretur solicite vt stipes in ramos et rami in virgas ꝛ virge in fragra fructifera diuidantur. Deinde cũ minorata virtute et succedente senescẽtis arboris impotentia: pondere fructuũ rami rumpunt aut hũore deficientes arescunt ꝛ tantũ pferunt vel fructificant alternis annis. amputeſ ab ea omne ramoꝝ superfluũ ꝛ importabile põdus vt non totus humor necessario. ſꝫ ps potius in substantiã conuertaſ ramoꝝ ꝛ alia nutrimẽto fructuũ ne pereãt tribuatur. Cõsiderare tamẽ oportet quantitateꝫ nutrimenti q̃ potest põstare locus generationis arboris. In ea enĩ pportione oportet defalcari de virgis ꝛ ramis q nõ relinquantur nisi tot q nutrimentuꝫ sufficiens possit esse in loco ꝛ sugere ex loco. Si autẽ non fiat ita erũt arbores intermissis annis reddentes fructuꝫ ꝛ nõ satisfacient cultori ad votum. Dicte autẽ putationes ꝛ formationes fieri possunt a principio nouẽbris vsqꝫ ad finẽ martij. vel vt naturalius ꝛ magis proprie loquar a tpe casus foliorũ q̃n cunqꝫ in bis que frondes amittũt preter gelidum acumen vsqꝫ q̃ incipiunt pullulare.

Accidit quãdoqꝫ nouellis plãtis vt quasi arescant ppter vehementẽ intemperantiã estus solis. Quibus subueniri oportet fossione ac irrigatione frequẽti. obiectis etiaꝫ defendant vmbraculis vt stramintibus ad plantã ligatis vel luxuriosis et frondẽtib⁹ herbis. vel viscosa emplastrent argilla vel sepo aut oleo vel vnguento frigido regio corticis liniatur australis. Formice pterea plantã vel insitam tenerã cõualescentẽ inuadere consueuerũt ꝛ in frondib⁹ quibusdam ab eis generatis vermiculis folia cõtrabere. ramusculoꝝ etiã impedire augmentum. Cui subueniendum est vt recisis foliis que lesa ꝛ contrita pspicis nimia q̃ in summitate consistũt a vermiculis diligẽt manuum seu digitoꝝ pstrictione purgentur. quo facto ab eis importunis hostib⁹ plãtula liberata in altũ tuta conscendet. Et vt plantis paruis vel magnis vel etiã fructuum lectoribus ascendẽtes formice pfatam aut aliã non inferant lesionẽ eisdem ne suꝫsum repere possint tale obstaculum faciamus. succũ portulace cũ aceti media parte permixtũ pcipit Palladius debere infundi vel vini fecibus truncꝫ arboris illiniri. aut rubrica cum pice liquida. sed modeste

pro arboris noxa ne id qõ p remedio exhibetur faciat venenũ. Vel qõ puto melius. vellus lane aut lini vel feni aut palee q̃ntitas circa stipitẽ in altiori dictaꝝ rerũ parte ligeſ. inferiore sparsim ꝛ q̃si pectinata pendente. Vel fiat vas figuli rotundũ ꝛ latuꝫ i cuius medio sit amplũ foramen p qõ plãta figatur sicqꝫ vt aquã vndiqꝫ possit sine effusione tenere vt ad plantã formice accedere nõ possint vel circa truncum plante viscus circulariter inuoluaſ. sic enĩ eaꝝ exercitus nocu⁹ a solito impedit⁹ ascẽsu. inuitus ab arbore deuiabit. Alij dicunt q si cordula serica oleo uncta cingaſ. phibebiſ formicaꝝ ascẽsus. Pore omnibus autem cauendũ est ab animaliũ ingressu quoniam illa plerũq̃ plãtas rodunt ex q̃ planta plurimũ contristaſ. ꝛ quãdoqꝫ arescit aut. nimis nodosa efficit ita q substantiã ei⁹ crescere impedit ꝛ fructificare non permittit. Q, si est in tali loco q ab ingressu animalium defendi nõ possit. affixo eidẽ cõgruo palo spinis pungentib⁹ muniaſ. Contra impulsus ꝛ rabiẽ ventoꝝ q̃bus nouelle insitiones ꝛ maxime in locis eminentib⁹ facte facile dissipant vnicuiqꝫ virge insite cõuenienti amminiculũ spissis vinculis alligẽtur. ꝛ si facta fuerit insitio scisso trunco duplici cũ amminiculis relinquaſ estate. Surculis vo inter corticẽ lignũqꝫ depositis tutũ est eas triennio sub amminiculoꝝ custodia remanere. Oportet aũt in omni arbore attẽdere ne spuria i arbore nata aut ex radicib⁹ iuxta stipitẽ erumpẽtia dimittant. quoniã illoꝝ nutrimẽtũ subtrahitur arbori ꝛ cũ ualuerint ꝛ multiplicata fuerint arescet arbor. primuꝫ quidẽ in ramis. postea vo in stipite. Oportet igit talia i pncipijs amputare. Amputãda etiã sũt quecunqꝫ in ramis ꝛ virgis aruerint ne vicinas sibi erumpãt arboris mẽbra. Accidit etiaꝫ plerũqꝫ arboribus q̃ humor supflu⁹ indigestus ad partẽ expellit cutis. vt in hominibus et animalib⁹ plerũqꝫ videm⁹ cuius putrefactio vermes generat q̃ arboris salutem nequiter pſequunt. Ideoqꝫ cum in aliqua pte stipitis corticẽ tumefieri vides. illico locũ scinde vt inde virus noxiũ elabatur. Q, si vermes iã creauerit vnco ferreo eos inde curabis auferre. Si vo ppenderis in plurib⁹ locis humorib⁹ indigestis ꝛ fluidis corticẽ viciari eandẽ in quibusdaꝫ scinde locis ab alto stipitis vsqꝫ ad imum vt putrescẽtia in ipso durescãt. Si languida est arbor vt fruct⁹ vermiculosos aut lapidosi generis ferat vicio forsan humoris a malicia qualitatis terre pdeũtis sublata terra circa ptem radicuꝫ. alia melioris addatur saporis. Et pforato circa terrã stipite cuneus ex quercu foramini affigaſ. Qõ etiã agendũ puto cũ in arbore adeo nutrimentũ abundat q calor naturalis eiusdem quasi extract⁹ diminuta digestione succũ inspissare non potest ad debitã fructuũ generationẽ. Ideoqꝫ luxuriare cogit in multitudinẽ foliorũ. sed ꝛ nascunt sup arbores alie plãte capillares viridis. Studiũ autẽ est radere aliq̃d de bispiditate corticis ꝛ deponere viridia desup nata. ꝛ sepi⁹ stercorare radices maiores ꝛ infundere eas bñ apte. ꝛ imponere lapidẽ in scissurã vt melius attrabẽdo possint restaurare tpe humido situm quã ex ariditate agri paſiunt. Si aũt terra nimis cõculcata est vt magnas habꝫ berbas ꝛ pfundas radices habẽtes plurimũ generat impedimentũ. Cõsolidata enĩ vltra modũ terra. non pmittit ad radices descẽdere humorẽ. et sua cõpressiõe implet ꝛ obturat poros radicũ vt extrabere nutrimentũ nõ possint. Impedit etiã eua porationẽ que ab inferioꝝ⁹ fit ad radices pertingere eo q vaporis debilis calor tantã vtutem spissitudinis loci penetrare non valet. Huic aũt impedimẽto fossione succurritur nõ aratione. quoniã aratri cõtinuus sulc⁹ multã infert radicib⁹ lesionẽ. Herbe aũt magne q̃ radicib⁹ q̃ꝫ ad ima ptingũt pripiunt nutrimẽta arboꝝ⁹ eo q habent radices molles vl̃ molliores et rariores q̃ꝫ arbores ꝛ ideo citꝰ trahũt nutrimentum. Oportet igit eradicari illas ꝛ radicit⁹ euelli. Sꝫ forte q̃ loco denudato penitus ab

berbis indelectabilis efficeret dimitti pos-
sunt germina subtilia sicut fila que nō nisi
de supma superficie nutrimentū trabūt. bo-
rum enī graminū nocumentū aut omīno
nullū est aut nō tantū de quo sit curandū
Plurimū etiā nocet arboribꝰ erucarū ge
nus folia ꝛ quicqd virosi est in eis corro
dēs ꝛ flores dissipās vt oīno fructꝰ pereat
Igit in decēbri ianuario ꝛ febuario ipsaꝝ
oua que sunt sup ramusculis qbusdā telis
inuoluta. priusqꝫ nascant optime colligāt
ꝛ igne crement. qz cōculcatione aut pcussi
one vix omnia deleri possunt sz ignis cun-
cta cōsumit. Accidit etiā plerūqz piris i de
crepita etate vt duricie corticū radicis tra
here nutrimentum nō possint sufficiēs ad
nutrimentū ramoꝝ arboris ꝛ fructuum. q̄
re sequit vt alternis aut rarioribus annis
fructū ferāt. Scindant ergo per medium
grossiores radices arboris ꝛ in scissuris ne
claudi possint fluuiales immittāt lapides
vt humor in terra sufficiēter digestus q̄ per
compactū corticē intrare nō poterat p scis
suram aptos ingrediat meatus. Ramorū
etiā supfluus adeo minuat numerꝰ q̄ suc
cus attractus sufficere possit nutrimento
fructuū ꝛ ramoꝝ. Arboribꝰ igitur pdictis
modis excultis si ager est nimis humidus
pferent arbores fructꝰ vermiculosos eo q̄
humidū cōceptū indigestū et molliter pas
sum putrescit interiꝰ. a qua putredine cuz
subtile humidū vaporare incipit. animal de
genere vermiū procreatur qō postea fructū
arboris corrodit ꝛ inutilez reddit. cuius si
gnum est q̄ semp in loco semis vbi subtili
or est humor vermis generat. Oportet igi
tur si possibile est vt pportionabiliter defic
cetur locꝰ vt plante nō vltra modū cibētur
Si aūt forte faciliter fieri nō poterit pforet
stipites arboꝝ iuxta terraz vbi ad stipitem
vniunt radices maiores vt p foramē illud
distillet humor superfluus ꝛ curabūtur tūc
fructus. Si aūt ecōtrario arid⁹ est locus ꝛ
pprietates babēs bezemi ita q̄ vix cultu cu
rari potest arbores efficiētur spinose ꝛ fru
ctus afferēt parvos ꝛ acidos. et ideo a tali
bus locis plāte pcidende sunt. Fructꝰ colli
gantur sine ramoꝝ fractura ꝛ colligentis
euitato casu pcipui in arboribus quaꝝ fru
ctus perticis nō excutiunt si rami altioresꝫ
debiles cōgruis funib⁹ cū fortioribꝰ alligē
tur. Inferiores vero longis sm q̄ sufficiat
scalionibus erectis fructu exonerent. vbi
beatur pertica fortis nō multū longa cum
vnco ferreo ab vtraqz pte bñ firmato cuiꝰ
vnū caput ad ramuz inferiorē debilē colli-
gendū ponat. aliud vero ad ramuz superi
orem forte vbi meliꝰ pportabitur ꝛ apte cō
firmet. Cū ipso etiā possunt rami colligēdi
ad locū colligētis trahi et tracti in aliq̄ pte
cuz oportuno vnco firmari ꝛ colligi sine pe
riculo collectoris. Legunt aūt fructꝰ precī
pue pira diuersis tpibus sm diuersitatem
maturatiōis ipsoꝝ. hac cōsideratiōe adbi
bita vt bi qui tpe maturant estiuo tunc le
gantur cuz odore colore et sapore sibi attri
buti maturitatē fatētur. qui si aliquātulū
legātur añ. videlicet cuz prima indicia ma
turitatis apparuerint. diebꝰ pluribꝰ serua-
buntur ad vsum q̄z bi qui fuerint vltima ma
turatione collecti. Qui vō in fine maturā
tur autūni ad vsum veris vel saltē hyemis
seruaturi octobri mēse legātur sereno ꝛ sic
co tpe existētē cū luna sui fulgoris q̄rta po
titur etate. Et hec de arboribꝰ in cōmuni
dicta sufficiāt

mondola

De amigdalo

Rigdalus est ar

a borsatis nota. Et eiꝰ quidē diuer
sitates in fructu due sunt. quonu-
am quedā faciūt fructꝰ dulces q̄dam ama
ros. Dulces esui boim cōpetūt. Amari qꝫ
sūt calidiores magis cōpetūt medicine q̄z
esui. Itē quedā sunt grossum valde ꝛ durū
habētes corticē quedā subtilē. Et quedam
amigdala sūt longa q̄dā quasi rotūda ꝛ q̄
dam grossa ꝛ q̄dā pua. Eligēda sunt gros-
sa rotunda subtilē corticē leu testā habētia
Amāt aerē calidissimū. licet ꝛ in tempato
pueniāt ꝛ psueuerūt mature florere. nam
in terris calidis multū fructificāt propter

abundantiā sui humoris vt ait Albertus
In terris autē frigidis inspissatꝰ est succus
eius. ita q̄ fructui nō est abilis. et ideo i ter
ris multuz frigidis aut omnino perit aut
parū vel nihil fructificat. et fructꝰ ejus nō
diu durat in terris frigidis natus. ꝛ ē eua-
nidus frequenter. ita q̄ ex ipso non oritur
planta. ꝛ ideo in terris frigidis oportz plan
tare nucleos qui ex terris calidis sunt alla
ti. Terrā durā siccam ꝛ calculosam delide
rat. licet in mediocri pura terra satis apte
pueniat. Sed in nimis aquosa modice vl
nulli⁹ vtilitatis existit Amigdalꝰ seritur ia
nuario ꝛ febuario mense in locis tpatis.
In calidis vō octobri ꝛ nouembri semine
ꝛ plantis q̄ de matris radice tollunt. Sed
i hoc arboris genere nihil vtilꝰ est q̄z semi
narium facere. Fodiemꝰ ergo altā sm pal-
ladium vno semipede areā. Vel sm albe
tum duobꝰ pedibꝰ. mihi aūt vnius pedis fos
sio satis sufficiens esse videt. Deinde i ipsa
area seu seminario obruemꝰ amigdala nō
amplius quattuor diguis ita vt cacumina fi
gamus in terra spacio inter se binoruz pe-
dum vel vniꝰ solūmodo sepata. Sed ipsa
amigdala ad ponendū grandia legamus
ꝛ noua nō nimis grossam testā habētia. q̄
anteqz ponamꝰ mulsa maceremus nimis
aquata ne germen extinguat ex mꝛto mel
le mordacitas. Aliq̄ eas nuces prꝰ liquī-
do fimo p triduū macerant. deinde die ac
nocte eas stare patiunt i mulsa. sed que su-
spitionē tantum possit habere dulcedinis.
Terra aūt seminarij debz habere letamen
admixtū. cui multuz pderit si etiā misceat
sabulum vt terra sit soluta ꝛ mollis. Cū vō
in seminario disposita erūt si siccitas inter
uenerit. ter in mense cōuenienti aqua rige-
mus herbis circūstantibꝰ sepe purgantes
Erit etiā diligentis cultoris vnicuiqz nuci
eius posite signū paruū infigere vt semi-
narium sine lesione germinuz anteqz sup̄ ter
ram emineāt fodi possit. Proderit etiam
multū seminario si añqz in eo ponant ami
gdala terra noua q̄ subtus fuerat desuper
eleuet. ꝛ optime puluerisata semē recipiat

Cum in seminario adoleuerint duobꝰ an
nis elapsis. pdictis mensibꝰ transferant ad
locum vbi ppetuo tpe stare debebūt. Sta-
tuende aūt sunt vt ad meridiē spectent. xx.
aut. xv. pedibꝰ ab inuicē sepate. Inserit mē
se decēbri ꝛ ianuario ꝛ locis frigidis febru
ario Si surculos colligis ꝛ cōdias anteqūz
gemmēt aut germinēt. Utiles autem sunt
qui de summitate sumunt. Sub cortice et
in trunco inserunt in se in persico ꝛ in pru-
no. Sed eius insitio non est ita vtilis vt sa
tio. vt ait Albertꝰ. primo anno quo planta
tur vt optime cōualescat. a mense febuarij
vsqz ad mēsem octobris singulis circūfodi
atur mensibꝰ. et herbis ibidē nascentibꝰ li
beretur. vel quater ad minꝰ in tempe dicto
cum terra nō nimis mollis est. sed talis q̄
in puluerē aliqd humoris habentez possit
cōuerti. Sequētibꝰ vō annis ter vl bis ad
minus circūfodiat vt imbres supueniētes
accipe possit. qui pculcata nimiū terra de-
negātur gidē Tpe aūt floris non circūfodi
atur quia flos eius facile fossura excutitur
vt idem ait. si terra eiꝰ macra fuerit i autūno
effossa letamen accipiat. si nimiuz sabu
losa conueniēter lapides letamen ꝛ cretaz
accipiet. Formari autē debet vt supra dixi
cum in cōmuni de formatōe arboꝝ locutꝰ
sui. Sit aūt vno solo stipite cōtenta q̄ a sex
pedibꝰ vsqz ad decē erigat a terra vsqz ad
ramos primos. Sidez multa nocumenta
emergūt que aliis arboribꝰ plurimis q̄nqz
eueniunt. ꝛ eaꝝ cura superi⁹ est cōuenienē
inserta. Preterea tamen accidit eis q̄ si ro
dantur fructꝰ eaꝝ sunt amari. ꝛ ideo pluri
mum a pecore sunt seruāde Itē cū timetur
ne pruina ledant. nudent radices eaꝝ ante
q̄z floreant. vt marcialis asseruit. Albertus
vō addit q̄ lapidibus paruis albis cū are
na grossa operiant. Et si ō pruina nō time
tur arena submoueat ꝛ reponatur humus
Teneras nuces creare dicit Palladiꝰ mar
cialem asseruisse. si añ florem radicibus ab
laq̄tis aqua calida p dies aliquot infera
tur. Ex amaris dulces fiūt si circūfosso sti
pite tribus digitis a radice fiat caverna q̄

quã noxius bumor exudet.vel medi⁹ tere bretur trunc⁹ z melle ligni cuneus impma tur oblinit⁹. Uel si circa radices ouis ster cus aut parui suis infundas.vt Palladi⁹ us ait. Cõfixa clauis multis plurimuz iu uatur ad fructũ. z maxime si aurei sunt. vt ait Albert⁹. Si feraces ñ sũt tede cuneum terebrata radice mergam⁹ vel sic silicez in seramus vt cortice tegente claudat. Hec ar bor hoc habet proprũ q in senectute plus fructificat eo q bumor ei⁹ tũc a calore non exiccat sicut in iuuẽtute. Fruct⁹ eius colli guntur perticis excussi cũ maturi sunt. licz acerbi z adhuc teneri a mulieribꝰ z maxie pgnantibus cũ multa auiditate petantur Natura aũt sunt amigdala cũ cortex cir ca testã existẽs aperit z separat ab ea. Be coriata aũt si aqua salsa lauẽtur cãdida fi unt z plurimũ duratura. Bz sine aliqua i dustria vel cura seruant in longũ si fuerint exiccata. Si difficulter coriũ dimittat pale is obruta ptinuo relaxabũt. Ex virgis ami gdali fiũt optime virge clauaz quibus mi lites vtunt. Itẽ ex stipite ei⁹ iuxta radices fi unt fortissimi mazi ad scindendum ligna. Amigdala dulcia calida sunt z humida i medio primi grad⁹. viridia tenuiora z lau dabiliora sunt q̃z sicca ppter eorũ humidi tatẽ. Idcirco si sicca in aqua calida vna no cte excorticata iaceãt fiũt in actione viridi bus vicina. Pdorno si viridia priusq̃z habe ant cortices aperturã edant. gingiuas cõ fortabũt. stomachiq̃z calorẽ refrigerabunt Byascoydes idẽ affirmat z addit q caput grauãt. caliginẽ nutriũt. venerẽ accendũt. somnũ faciũt z ebrietati resistũt. Amigda la amara calida z sicca sunt in secũdo gdu valent ꝯ alma z tussim ex frigiditate cũ zu charo ad reprimendũ eaz amaritudinem Oleũ ipsoz valet cõtra surditatẽ z saniẽ i aurib⁹ immissum. Itez valet ꝯ lumbricos cũ farina lupinoz sup vmbilicum posita. Itẽ valet optime ad mẽstrua puocãda cũ trifera magna suppositorũ faciũ. Auicen na dicit q amigdala amara sua pprietate interficiũt vulpẽs si cũ aliquo cibo comedã tur ab ea. Itẽ cõferũt posita supra pannuz z lentiginez z cicatrices z pcussiones z ap planãt ꝓtritionẽ faciez z cũ radix coquitur z linit sup pannũ ẽ medicina fortis. Et cor tex z folia sunt mũdificatiua z extenuatiua z sanatiua vt dicit diascoridez z comedere amigdala dulcia impinguat. Galien⁹ vo dicit q aperiũt opilatiões in epate mirabi li apertione amigdala amara.

De auellanis

Vellane note sũt

a Ex bis quedã sunt siluestres que in nemoribꝰ z sepib⁹ nascunt. qdã domestice. Siluestres sunt que sapore ose grossam testã babentes. Domestice vo q dam sunt rotũde grosse z quedã longe ex q bus longe saporosiores sunt z citi⁹ matu rant. omnes tñ maturitatẽ fatent cũ a suis folliculis sepant. que cũ ad solẽ siccate fue rint diu seruãtur. In oi fere aere puenũt. loco gaudẽt macro. frigido. humido. sabu loso. licet in omni fere genere terre nascant z cõualescant. Donẽde aũt sunt in nucib⁹ suis nec ampli⁹ duob⁹ digitis terra supra eas ducẽda est. Meli⁹ tñ plãtis z sobole p ueniũt mẽse februarij plãtande sunt. licet mense martij octobris vl' nouẽbris plãtari possint z qualescãt. Ex ligno hui⁹ arboris fiũt optimi circuli vasorũ vini z arc⁹ ad sa gittandũ sanis boni. Auellane sunt calde et paz sicce z sunt nucib⁹ frigidiores et põ ticiores. eaz eni corpa sunt solidiora z spis siora vnctuositate carentia. Ideo pl⁹ nuci bus sunt nutritiue. tardiores ñ ad digerẽ dum z ad descendendũ ex corpe vẽtris. in flationẽ in corpe generãt. maxie si cũ interi ori cortice comedãt ablato eo fiũt digesti biliores z vtiles antiquã habẽtib⁹ tussim. pcipue si pistate cũ melle elui dent. Itẽ eius cortex est stiptic⁹ z stringit ventrẽ.

De berberis

Erberi sũt fruct⁹

b cuiusdã arboris pue valde spino se sicut arbor malipunici. et sunt rotundi rubei quasi subnigri sicut fructus spine albe aliquantulũ oblongi. Plantã tur vt malipunici frigidi sunt z sicci i scõdo gradu valẽt ꝓtra febrilẽ distrasiam sirup⁹ ex eis z zucharo fact⁹ cõtra calefactionez epatis. puluis eoz cũ succo solatri ꝓficiat z epati supponat. Auicẽna dicit q sunt fri gidi z sicci in tertio gradu. dixit etiã q sunt vincẽtes colerã valde z scindũt sitiz valde. Hui⁹ fruct⁹ arbustula optima ẽ p sepibus z clausuris si haberẽt plantaz copia. q̃ quidem p sationẽ fruct⁹ vel seminis ei⁹ habe ri potest

De ceraso

Erasus est arboz

c nota z desiderat aerẽ frigidũ aut tpatũ. Calidũ vo sustinere nõ pt. In tepidis tñ regionib⁹ pua puenũt cera sa. Montana vel i collib⁹ vel ppe montes ꝓstituta regiõe letãt. Solũ aũt desiderant positiõis humecte. Quedã sunt dulcia q̃ dã pontica. z hec magnã faciũt arborem. z sua spõte directe sursum ascẽdunt. z hec p prie dicunt cerasa. Alia vo sunt valde acria z hec arborẽ valde minorẽ faciũt z sursum nõ dirigũt sz solũmodo platera diffundũ tur. z hec vocant marene siue mazasce que multas plãtas faciũt sup radices i circui tu suo valde radicib⁹ plenas z ad plantan dũ abiles. Plantãt semine ei⁹ posito tẽpe octobris vel nouẽbris. Virgulta etiã ipsi⁹ p amminiculis posita affirmãt a palladio facile in arborẽ pslire. q̃ aũt seminib⁹ plan tate fuerint pdictus mẽsib⁹ trãsplantantur Inserit mẽse nouẽbris vl' si necesse sit extre mo ianuario. Ego aũt inueni ei⁹ institionẽ factã tpe februarij z martij optime pueni re. licet melior sit ei⁹ z omniũ arboz gũmã habentiũ insitio q̃n gũma vel bis non est vel fluere desinit. Varro aũt scribit q inse rit tpib⁹ brumalib⁹. Best a die duodecimo decẽbris vsq; ad kalẽdas februarij. Inseri tur aũt optime sub cortice z trũco scisso et in sũmitatib⁹ ei⁹. sz q̃ in trũco inserũt oẽm lanuginẽ auferre debebũt. Inserit in se. in pruno. in platano. z vt q̃dã dicũt i populo Amat scrobes altas z spacia largiora vide licet. xxx. pedũ vel. xl. assiduas fossiones. pu tari in ea putrida z sicca debebũt z q̃ den sius artata prulit vt arescãt. Fimũ ñ amat atq; inde degenerat. Formãt vt stipites dul cium ab octo pedib⁹ vsq; ad duodeciz eri gatur a terra pl⁹ etiã vel min⁹ fm q in leto solo fuerit l' exili. Stipes vo mazane az acriuz sex pedib⁹ vel circa eleuet in altuz. Si cera sus bũore ꝓcepto putrescat i trũco foramẽ accipiat. Si formicas patit vt alio modo ledat ei subueniẽdũ est vt supra dixi cuz lo cut⁹ fui de arboribꝰ i cõi. Cerasa nõ aliter q̃z i sole siccata seruãt. Ut sine ossib⁹ nascã tur sic fieri debere asserit marcial. Arborez tenerã ad duos pedes recides z eã vsq; ad radicem findes medullaz partis vtriusq; abradere ferro curabis z statũ vitalq; pri vinculo stringas z oblinis simo summaz ptẽ vel creta z latex diuisuras post annuz solidat dicta cicatrix. hãc plantã surculis q̃ adhuc fructũ nõ attulerint inseris. z ex bis absq; ossib⁹ poma nascẽt. Cerasa dulcia ci to de stomacho descẽdũt z eoz iuuamẽtũ stomacho ẽ puũ. Et pontica faciũt ꝓrariuz boz. Acetosa vo desiccãt pl⁹ q̃z pontica z cũ B incidũt z cõferũt stomacho fleumatico pleno supfluitatib⁹. Byascoydes aũt dicit q bumida molliũt ventrẽ z sicca retinẽt eũ Et gũmi ei⁹ cũ vino z aq̃ mirtũ curat tus sim antiquã z meliorat colorẽ faciez z acu it visum z puocat appetituz z cũ vino solo cõfert lapidi.

De castanea

Astanea est ar

c boz nota. Er bis q̃dã sunt dome stice q̃dã siluestres. Et domesti ce q̃dã sunt mediocres fruct⁹ facientes q̃ ca stanee dicũt. Et quedã faciũt fruct⁹ valde grossos q̃s mediolanẽses marronal vocãt Biligũt celi statũ frigidũ z tepidũ ñ recu sant. Si bũor assenserit delectãt decliuis z opacis regionib⁹ ac maxie i septẽtrionem Bblis Amãt solũ molle z solutũ non tamen

arenosum. In sabulo pueniũt sz bumecto Terra nigerrima illius est aptra ⁊ carbũculus ⁊ tofus diligẽter infract⁹. In agro spisso ⁊ rubrica vix pueniũt. In argilla et glarea nõ pñt nasci. Serẽ plãtis q̃ sponte nascunt ⁊ semine. Sz q̃ plãtis serunt ita egre sunt vt biẽnio de eaꝝ vita sepi⁹ dubitetur.

Serẽde sunt ergo castaneis suis nouẽbri ⁊ decẽbri ianuario ⁊ februario. Eligẽde sũt castanee ad serendũ recẽtes grãdes mature. sz ita faciendũ est vt durẽt vsq; ad februariũ. Castanee in vmbra siccent expãse tũc in angustũ ⁊ siccũ locũ trãslate cumulate: q̃z diligẽter fluuiali opiant arena. Post dies .xxx. eas arena remota in aquã frigidaz mittes q̃ sane sunt mergũt q̃ supnatãt non valẽt. Itẽ quas pbasti ĩtr obzones et p⁹ .xxx dies ite; pbabis. ⁊ B cuz tertio feceris adveris initiũ serere debebis q̃ mãserint illibate. Aliq̃ in vasculis ꝑuant arena pariter immissa. pastinari ergo loc⁹ debebit q̃ buic deputat arbusto altitudine pedis vnius ⁊ semis vel duoꝝ vel toꝝ vel sulcis iordie destinatis. aut terre aratris resolui q̃ simo satiatus ⁊ redact⁹ in puluerẽ castaneaꝝ semen accipiat. nõ ampli⁹ pedis dodrãte demersum vnicuiq; semini. ꝑpter notaz surculus dz affigi ⁊ ipa semina simul trina vl quina ponant. ⁊ inter se q̃tuor vel triũ pedum spacio sepata. quas cũ transferre placuerit binas plãtas trãsferre debebut. ita tñ q̃ in nemoribus spissiores. in agris vo semi⁹ libus rariores scz. xl. pedũ distantes vt possint platera ꝓuenient diffundi plantentur.

Loc⁹ tñ deductoria liq̃s accipiat ne incidens hũoꝝ limo germẽ extinguat. Inserit mẽse martij ⁊ apl ⁊ maij in seꝝ i salice. sz in salice tardi⁹ pueniet ⁊ maturat. In cortice inseritur ⁊ inoculat. et meli⁹ inserit ad buccellum B modo. pcidat arbor nobilis generis ⁊ cũ sequẽti anno pullulauerit ad moduz populi. colligant surculi añq; gemmẽt. ⁊ i frigido ⁊ vmbroso loco seruent obtuti. vt postmodũ de mẽse aprilis ⁊ maij habeant ⁊ tũc ex eis cõmode fiet insitio ad buccellũ vel more emplastri. Q, si multas fieri insitiones oportet ex surculi inserẽdis multi fiant buccelli cũ gẽma lõgitudinem vni⁹ grossi digiti ⁊ plurisper. deinde inciso surculo inserẽdo in loco ꝓgruo ⁊ cortice ei tres vel q̃tuor ptes scisso. eligat buccell⁹ equalioꝝ stipiti. q̃ tantũ deprimat inferi⁹ q̃ eq̃t. ⁊ cortex elevat⁹ long⁹ minus buccello formetur. ⁊ qõ excorticatũ est supra buccellum totaliter incidat. Nouũ castaneũ circũfodi debet assidue mẽse martij ⁊ septẽbris. incrementũ magis acq̃rit si putationib⁹ adiuuetur. In nemorosis locis deprecli⁹. In agris vo q̃ seminãtur alti⁹ in eis rami forment. Castanee colliguntcũ ꝓpter maturitatẽ de ericijs suis ceciderũt in terrã vel cũ in eis apparere incipiũt excutiunt pericijs. ⁊ collecte cũ ericijs in aceruũ intra sepẽ rotundã timore porcoꝝ coaceruant. ⁊ cuz sic in carzarã alias gazara q̃busdã diebus steterint aperiunt. ⁊ be meliores q̃z pdicte sũt ad seruandũ viridesq; vsq; ꝓtorũ martiũ possũt viridesq; uari sz alie q̃ mature abarboze cadũt vsq; ad q̃ndecim dies solũ non seruant viridesq; sed ad fumũ posite vt siccẽtur diu seruari pñt ⁊ saporosiores ceteris esse dicunt. Seruãtur viridesq; i sabulone. vt dixi. vel in cratib⁹ ad fumũ duobus fere mensib⁹ posite vt postmodũ deliccate mũdentur ⁊ diu seruent. Lignũ castanee optimum est in domib⁹ ⁊ mirabilis durabilitatis sub terra ⁊ ad pluuial extra tecta. ⁊ iõ ex eo fiũt optimi pali ꝑ vineis ⁊ pgulis. Et ex eo fiunt optime vegetes ⁊ tine ⁊ vasa in q̃b⁹ castanee licce seruant. Castanee sm Ysaac calide sunt in ꝑmo gradu ⁊ licce i secundo. Significatio caloris eaꝝ dulcedo earũq; saporositas ⁊ ponticitas inuit siccitatẽ. Et ad digerendũ satis sunt faciles ⁊ nutribiles nõ multuz stiptice vel diuretice sunt. Si assent eaꝝ corp⁹ rarificat ⁊ i aqua elixent quia eaꝝ cõplexio tempat ex aque mollicie ⁊ humiditate sunt boni chimi in corpe generatiue ⁊ siccitatẽ pectoris et corporis temperamentũ ⁊ vrine difficultatez dissoluũt. Colerici eas cum zucharo comedant fleumatici cũ melle. Itẽ be sm medicinam virtutẽ habẽt laudabilẽ q̃ abomiationis ⁊ vomit⁹ cõstipatiue sunt ieiunitatis intestini cõfortatiue. Cathaplasma quoq; ex eis cuz ordei farina ⁊ aceto siue vino factum ⁊ sup mãmillaꝝ tumorẽ positum eis potenꝫ auxiliabit. Castaneaꝝ quidẽ corticibus vstis ⁊ puluerizatis. ⁊ cũ saipa tpatis. capitiq; adolescẽtis in modum cathaplasmatis positis coꝝ capillos cõfortat et augmentat ⁊ cõtra alopiciã valet. Auicenna dicit q̃ in castanea est absterssio ⁊ inflatio in ventre inferiore ⁊ stipticitas ⁊ confortat membra ⁊ est tarde digestionis sz est boni nutrimenti. si ergo cũ zucharo misceat eius nutrimentũ est bonũ. Galien⁹ dicit q̃ nutribilioꝝ omnib⁹ granis adeo q̃ est prima granis panis

De coctano

Octan⁹ siue citonius est arbor nota. Et ex bis q̃dam sunt q̃ faciũt pira citonia. et be arbores maiores sunt ⁊ minora habent folia Et quedã sunt arbores minores ⁊ latiores habẽtes frõdes. quaꝝ fruct⁹ proprie vocant coctana siue citonia. Amãt locuz frigidũ ⁊ humectũ si in repido ponãt opus est illis irrigatione ferunt tamen statũ mediocris situs inter naturã frigoris ⁊ caloris ⁊ in planis ⁊ declinib⁹ pueniũt magis tñ inclinata ⁊ cõuexa desiderãt Terrã desiderant satis pinguẽ ⁊ in soluta magis q̃z creta lerant. Plãtant plãtis cũ radicibus iuxta ipsas arbores inuẽtis. Itẽ taleis ⁊ cacuminib⁹ in locis calidis de mẽse octobris ⁊ nouẽbris. frigidis vo martij et februarij. Temperatis vtroq; tpe seri possunt Ita lõge ponẽde sunt sm Palladiũ ne alteram quatiente vẽto stillicidiuz tangat alterius Mense februarij inserunt meli⁹ in truncoq̃z cortice in seipsas. Inserant autẽ nouelle arbores quib⁹ succ⁹ i cortice est. Si maioꝝ est circa radicez meli⁹ inserit. nisi cortex et lignũ bñficio loci adherẽtis bũescat. Itẽ recipiũt in se surculos ꝑpe oĩs generis. scz punici sorbi omniũ maloꝝ q̃ meliora producunt. Bũ minoꝝ est iuuet stercore Balioꝝ vero cinere vel crete puluere semel toto ãno misso radicib⁹. Poma i bis cito matura ⁊ maioris puentus assiduus humoꝝ efficiet. Rigande sunt quotiens celestis negatur infusio ⁊ circũfodiende locis calidis octobri ⁊ nouembri. locis frigidis februario et martio. ⁊ nisi circũfodiat assidue aut sterilis efficit aut eius poma degenerant. Formãtur vt vnũ soluz stipitẽ habeant q̃tuoꝝ vel quiq; pedib⁹ eleuatũ a terra Pdutande sunt ⁊ a nocumẽtis seu viciosis omnibus liberãde. Si egra est arbor amurca equaliter mixta aqua radicib⁹ dabis infundi q̃ annis singulis factũ custodiet a victis. sz arboris lõge derogabit etati vt ait Palladi⁹ Colliguntcoctana mense octobri cũ aduenẽte pruina maturitatẽ aureo colore fatent ⁊ que magis odorifera sunt debẽt eligi. Si p cortidones suspendãt i frigida regione forte durabũt p annũ et amplius. vel seruant inter binas tegulas posita si luto ex omni pte claudant vel si defricto incoquãtur aut passo. Alij siccis locis tantum reponũt a quib⁹ vent⁹ excludit. Alij i mel le dimittũt in quo genere condiendi satis matura diligunt. Alij milio obruũt vel in paleis separata demergunt. Alij vasculis optimo vino plenis immittũt. Alij dolijs musti immergũt q̃ odoratũ vinuz reddit. Ex citonijs fiunt bone ⁊ spisse sepes spinas tñ non habẽt sed ingressum bestiarũ inhibent ⁊ quãdoq; fructũ ferunt ⁊ incisis satis igni respondent. Citonia vt ait Ysaac generaliter diuidunturin duo videlicet in crudum ligneũ et perfecte maturatũ. Crudum itaq; ligneum pessimum est ⁊ durissimum ad digerendum et nibil nutrit. Idcirco ea omnino vitare oportet. Maturatũ vniuersaliter frigidum est in fine ꝑmi gradus. siccum in medio secundi. Propterea ponticitas i eis maioꝝ est q̃z in ceteris malis. Ideo valet ad sanguinis fluxum ⁊ egestionem ac vomitum. Confortatiuum est stomachi si moretur in eo. Et si comedãtur stomacho vacuo constringit ventrem

Si post cibū accipiat laxat. cōprimēdo et
constringēdo os stomachi. Sz ex his que
dam sunt pōtica et quedam dulcia. ¶Pon
tica z stiptica frigidiora sunt z ad digeren/
dum duriora. z ideo nō sunt cuz carne sua
edēda sed liquor ei⁹ tantū. ¶Cōfortat stomachū
cōfortat. urinā puocat z egestionē vomitū
qz pstringit. Et si cū carne edant ingeniari
oportet vt carnis duricies auferat vel elix/
ando aut supra aquā calidam apponēdo.
aut qō meli⁹ est scindant. z abiectis granis
mel in cōcauitate ponat z excorticent z in
uolvat in cineres calidos mittant. sic enim
erunt stiptica valde pfortatiua. Acetosa sō
tiliora z penetrabiliora sunt. ideo sitim ex/
tinguūt z acumen colere rubee z vomitui
colerico z egestioni cōferūt. urinā puocāt.
z vim appetit⁹ augēt. odor eaz vomitū pro
hibet. z succ⁹ post vinū bibituz deponit fu
mum salientē ad caput. Vñ dicit Auicen/
na q citonia pferūt vomitui z ebrietati z se
dant sitim z cōfortat stomachū recipientē
supfluitates z cōferunt dissenterie. z qñ su
munt post cibum soluūt adeo q qñ pluri/
mū ex eis sumit extrabūt cibū añ digestio
nem Bulcia vo sunt magis tpata qōdam
caloris habētia. vñ vis eis manifesta nō in
est ad sitim extinguendā vel caloē

De citro

Rbor citri nota

a est. desiderat aerē calidū siurrigu
is z maritimis locis maxime gau
det qb⁹ humor exundat. Si qs tñ ꝑ genus
arboris i regione frigida nutrire desiderat
loco parietib⁹ munito. vel in ptē meridia/
nā verso disponat hāc arborē. sed hibernis
mensib⁹ tectū stramine velet agresti vt vbi
etas refulserit aeri arbor nuda z secura red
datur. Terrā rarioris nature desiderat. mē
se martij seritur multis modis. s. semie. ramo
talea z claba. Si granis velis serere ita fa/
cies. terrā in duos pedes fodies z eidē cine
rem miscebis. breues areas facies vt vnde
cunqz p cānales aq̄ decurrat. In his areis
palmarē scrobē manib⁹ aperies z tria gna
deorsum versū cacumine iuncta pstitues.
z obruta qtidie rigabis. Citi⁹ pcedent si be
neficio aq tepētis vtaris natis germinib⁹.
semp prima herba runcet. potest hinc tri/
ma plāta trāsferri. Si ramū velis ponere:
nō ampli⁹ sesquipede debebis immergere
ne putrescat. clabā seu cōmodi⁹ est q sit ma
nubrij grossitudine longitudine cubitali.
Ex vtraqz pte leniget nodis z aculeis recī/
sis sz integra sūmitate gēmaz p quas spes
futuri germinis itumescat. Diligentiores
tñ fimo bubulo ad'linūt vtriqz qō summū
est. vel marina alga vestiunt vl' argilla sub
acta ptis vtriusqz extrema cooperiūt. atqz
ita in pastinato solo deponūt. Talea z gra
cilior z breuior esse pt. q sitr vt claba merge
tur. sz talea palmis duob⁹ supsit claba ois
obruit. aliis arborib⁹ nō debet annecti. Ta
lea siue claba ei⁹ calidissimis regionibus p
autumnū ponit. frigidissimis iulio z augu
sto posītas z qtidianis irrigatiōib⁹ animā
tas ¶Palladi⁹ vsqz ad poma z magis incremē
ta pduxisse affirmat. Inserit mēle apli
locis calidis. maio frigidis. nō sub cortice
sz scisso trūco circa ipsas radices z i piro et
moro ꝑm quosdā. gaudēt assidua fossiōe z
hinc pueniunt poma maiora nisi q arida
sunt rarissime debem⁹ abscindere. ¶Hec ar
bor pomis nō caret cū humoris abundan
tia maturis seacerba substituāt. Acerbor
vero etatē florentia cōsequātur orbē quen
dam cōtinue fecunditatis sibi adminis trā
te natura. Ferunt acres medullas mutare
dulcibus si pertriduū mulsa aqua semina
ponenda macerent rouino lacte. Aliq mē
se februarij truncum aliquo foramine ab
imo terebrant ita vt altera parte nō exeat.
ex hoc humorem permittunt fluere donec
poma formētur. tunc foramen luto replēt
sicqz quod est medium dulce fieri confir/
mant. ¶Poma eius possunt in arbore fere
toto anno seruari vel in paleis ¶Meliusqz
si vasculis quibuscū qz claudant. ¶Poma
citrina ꝑm Isaac ex quattuor reb⁹ sunt cō/
posita. prima est cortex. secunda est caro.
tertia medulla. quarta semen Cortex est ca
lidus in primo gradu siccus in secūdo. qō
acumen eius qz odor ostendūt. eius tamen
substātia dura est z solida. Idcirco nō est
p cibo accipiēda. sed si exigua pōs eius pro
medicina sumat stomachū cōfortabit z di
gestiuā vim adiuuabit. bonūqz odorē pre
stabit. atqz erit cōtra venenū mortiferum
potēter cū vino datus. Qui sicc⁹ inter pā/
nos missus eos a tineis pseruat icolumes
Itē pgnantib⁹ datus esui escaz irrationa/
bilem appetituz curat. Caro aūt frigida est
z humida in primo gradu. vnde ē stomachi
refrigerativa z ad digerendū difficilis pro
pter eius duriciē. quapropter necesse ē sto
macho exinanito añ omnē cibū accipi cuz
melle z zucharo. z si in medio vel i fine prā/
dij edatur fit causa z materia dure ac gros
se febris. Medulla vo subtilis est z aquo/
sa omniqz caret nutrimēto. Sed hec ē du
plex. qz quedā est insipida quedaz acetosa.
Insipida frigida est z humida in secundo
gradu. vñ calorē refrigerat z sitim mitigat
Acetosa vo frigida est z sicca in secundo gra
du. Virtutē habet incidentē extenuantē et
refrigerantē. Idcirco fit caloris epatis mi
tigativa z stomachi ꝑfortativa. Virtutem
appetitiuaz excitat z acumini colere rubee
mitigationē ꝑbet. sitientibus pfecte subue
nit. Suspitionē ac tristiciā de colerica car
diaca generatā remouet. Egestionē vomi
tumqz colericū sedat. Impetigines ac len/
tigines cū ea fricatas destruit. qō testatur
qz pānis incausto madefacti cū ea purifica
ti ad pristinū redeūt colorē. Semē caliduz
est z siccū in secundo gradu qō sua amari
tudo ostēdit. Idcoqz ꝑm cibū est incōueni
ens. sed ꝑm medicinam est salubre. apposte
matū qz dissolutiuū z cōtra venenū propi
natū cū vino Frōdes qz ipsi⁹ arboris quia
sunt odorifere z quidā acuminis habēt.
sunt corticibus pomoz ꝑpinqua in iuua/
minis actione

De corno

Ornus est arbor

parua que licet nascat in memorib⁹ z sit cō
muniter arbor siluestris tñ qz domestica z
ta p cultū facie fructū ad quedā vtilem. nō
de ipsa dicā. ¶Hec arbor fere omnē aerē su
stinet. z in omni terra z maxime pingui et
humida cōualescit. ¶Plantat semine suo z
plantulis q cum radicib⁹ iuxta ipsas inue
niuntur. Fructus eius maturitatē fatetur
cum ex rubedine colorē nigrū assumpsit. et
facile ab arbore cadit. Ex ligno bui⁹ arbo/
ris quia durissimuz est z tenax fiūt optimi
dentes molendinoz z manubria malleoz
z virge ad triturandū frumēta z garminā
dum lanā. z generaliter omnia q̄ ligni du/
riciem z tenacitatez requirūt. z ideo vtile ē
ex eis facere sepes vbi ñ est necessaria clau
sura spinaz. nā hec arbor spinas nō habet.
Et qz non habet ipsaz plantarū copia fiat
seminariū de semine eius tarde collecto z
ad solē siccato. seminent aūt de mense octo
bris z nouembris. Cornua valde pōtica sūt
z stiptica. z quāto min⁹ sunt nigra tanto
magis sunt pontica ad vsum cibi nō cōpe
tunt. sed ꝑpter medicinā valent ad vētris
fluxū z vomitū pstringendū qui fit ex acu
mine colere ꝑpter ipsoz frigiditatē et stip
ticitatem. Itē ex eis fit optimū acetū si pi/
stentur z cū fortissimo aceto misceantur z
in panes formata z siccata seruent z vino
cū opus fuerit misceant

De ficu

Icus est arbor

f nota. Et ei⁹ quidez diuersitates
sunt multe. Idcoqz vnusquisqz
illa genera eligat que in loco in quo plan/
tare desiderat vel in simili videt melius p/
uenire. hoc tñ puideat vt in locis aridis et
macris nō plantet eas que a tempe magni
estus in talibus locis ab arbore cadūt. Itē
in locis non tutis non plantet ea genera q̄
ante folia ficus producunt. ¶Hec arbor ae/
rem calidum vel temperatum desiderat z
in mediocriter frigido cum hominis auxi/
lio sustentatur. videlicz si est ab oriēte z me
ridie discooperta. et ab alijs duab⁹ ptibus

aliquibus obstaculis munita. Itē nō im-
pingueſ terra eius ne eā nimis tenerā by-
ems inueniat. et tunc stipes eiꝰ paleis mu
niatur vsqz adramos circū quaqz ligatis
z supra terrā circa pedē simꝰ animaliuz re
cens ponaſ z maxime colūbinus qui rece
dente frigore post byemē auferaſ nisi ter-
ra fuerit macra nimis. frigidū vō aerez re
cusat. Terrā pinguem vel mediocrez deli
berat. z in macra etiā z sicca quedam eius
speciesdefendunſ. in qua sicciores z dulci
ores fructꝰ pueniunt. In pingui vō et bu
mida aquosiores z minꝰ dulces. magisqz i
sipidi z grossiores. Plantaſ plātulis aliū-
de acceptis locis siccis mense octobris vel
nouembris. Tempatis mense februarij. fri
gidis vero mense martij vel aprilis. cū ta
leam vel cacumen ponaſ. vltimo martij vl
in mense aprilis. cum ei se viridior succꝰ in
fuderit. Si cacumen ponas ramū bimuz
vel trimū ab australi pte decides. z sic ob-
rues vt diuisa cacumina terra interiacēte
velut tres surculos reddant. Taleā sic po-
nemus vt ei leuiter ab vna pte diuise lapi-
dem mergamꝰ infisso. eligende sunt plāte
in quibꝰ frequens nodus exuberat. q vero
nuide sunt z oculos suos p longa interno
dia distulerūt sterileſ esse credunſ. Si plā
tam fici nutriasin seminario. et maturaz i
scrobem trāsferas poma generosiora pro
ducet. Scrobes amat altas z magna iter
ualla ppter longitudinē radicū eiꝰ. In lo-
cis frigidis ficus seramus que cito pueni
unt. vt ante imbres genꝰ boc possit occur-
rere. Calidis vero z estuosis eam que sero
maturat. Ficus inseriſ mense aprilis inter
corticem. vel si nouelle sunt arbores scisso
ligno. statimqz operiendū est z ligandum
ne ventus introeat. Melioꝰ compbendunt
si circa terrā recisa inserātur arbusta. Ali-
qui et iunio mense inseriūt. Varro scribit q
ea que verno tpe inserebātur possunt etiā
circa solsticiū inseri vt ficus. qz densa mate
ria nō est. z ideo sequit caliditē. A quo fit
vt in locis frigidis ficeta fieri non possunt
aqua recēti in sicco munita tenellū eniz ci
to facit putrem. Itaqz canicule signo com
modissime existimaſ ea inseri. Que aūt na
tura minꝰ sunt mollia vas aliqđ sup ligēt.
vnde stillet lente aqua. ne pꝰ eraresçat sur
culus q̄z cōualescat. Cuiꝰ surculi corticem
integrū dicunt seruandū z eū sic exacuen
dum vt non denudes medullā ne extrinse
cus imbres noceant aut nimiꝰ calor. argil
la oblinendū ac libro obligandum. Catho
aūt scribit q etiā p vindemiā ficꝰ inseri pt.
Surculꝰ est legendꝰ anniculus. Inutilis
eni creditur minoris vel maioris etatis. Itez
inocularisiue emplastrari ficꝰ potest et ad
buccellū inseri potest mense iunij z iulij. ñ
ad buccellū fieri pōt z mēse aprilis et maij
Inseriſ aūt in caprificoī moro z platano
z oculis z surculis vt Palladiꝰ ait. z in se
multo meliꝰ. Gaudet assidua fossione. cui
mixtū pderit si pautumnū sterc⁹ apponas
maxime de auiarijs. Formaſ ficus in locis
frigidis vt vnū solū habeat stipitē a terra
modicū eleuatū. q̄ sic meliꝰ a frigore defen
datur. In locis vō calidis vnuz vel plures
dūmodo nō vltra tres vl quattuor stipites
habeat p dñi volūtate. Recidēda sunt ea
quecūqz aut putrida aut male nata repe
ris. z ea ratiōe putāda est. vt inclinata per
latera possit expādi. Truncꝰ arboris scari
ficandus est q̄ loco tumet vt possit humor
fluere ne vermes creet. qui si creati fuerint
uncinis ferreis tollātur a fico. Alij solā cal
cem viuam latebris vermiuz apponūt. Si
formice molesteſ sūt rubrica butiro et pice
liquida mixta circa truncū debet induci. si
fructus suos velut egra piscit. aliqui radi
ci terebrate cuneum figunt. vel securi arbo
ris corium sepe piscindūt cū folia incipiūt
producere fici. Ut multū z pinguem ferat
fructum in principio germinis cacumina
summa dicim⁹ Vel boc tantū cacumen
quod ex arboris medietate procedit. Ut fi
cus cito maturet suco cepe longiores cuz
oleo z pipere mixto vnge poma q̄n grossa
incipiunt subrubere vt Palladiꝰ ait. Sed
tunc sine aliquo medicamine propinque
maturitati existunt. Ficus virides seruari

possunt. vel in melle ordinate ne se tingāt
vel singule intra viridē cucurbitā clause lo
cis vnicuiqz cauatis vt ait Palladiꝰ. Sic
centur aūt z seruent hoc modo quo cāpa
nia tota custodit. In cratibus ficꝰ expandi
tur vsqz ad meridiē. et adhuc mollis in q̄
luz refundit. tūc calefacto furno ad panis
coquendi modū. suppositis tribꝰ lapidib⁹
ne ardeat qualis includitur z clauso furno
vbi bis cocta ficus fuerit sicut est calida in
terpositis foliis suis in vas fictile claudaſ
bene picatū densius pressa z operculo dili
gentius obducitur. Si pluuijs abundan
tibus crates nō possis expādere. sub tecto
eas ita cōponeo vt semipede erigāt a terra
z eas ad vicē solis cinis subiectus vaporet
z subinde ficus sicut est diuisa vertatur vt
ficorum coria siccētur. z pulpe tūc duplica
te in cistellis seruent aut loculis. Alij matu
ras mediocriter ficus z diuisas in cratib⁹
expandūt totas sole siccādas et nocte reci
piunt sub tecta. Ficus sicce cum pingue di
ne sua seruāturꝑm hyspanoꝝ morē ℔ mo
do. siccent mediocriter z optime refrigera
te in vase aliquo cōponant z bene ponde
rate seruentur. Ficus scisse quas cesenates
optimas habēt pcurant ab eis hoc modo
Colligūtur ficus grassule mediocriter hoc
modo mature. z ad solē p biduū integre di
mittūtur. Deinde pinguiores scindūtur p
medium ex trāsuerso. z iterū parte interio
ri ad solē conuerse duobꝰ vel tribꝰ diebus
siccant. z duabꝰ simul iunctis. et iterꝝ duo
bus vel tribus diebꝰ ad solē relictis randez
in testa ponunt. z iterꝝ ad solē triduo dimit
tuntur. Deinde in serinio p. xv. dies tenent
z postea iterꝝ ad solē si necessariū videbitur
reponunt. quibꝰ postea refrigeratis in ali
quo vase stricte fortiter ponderant. Et ca-
ue cū siccant q̄ roze vel pluuiā nusq̄z tāgāt
Ficus ceteris fructibꝰ laudabilioꝝ et nutri
bilioꝝ est sz grossos creat būores. Viridis
quedā est cruda nō pfecte matura z q̄dam
pfecte matura. Cruda nō bene matura pa
rum est calida magis grossa ppter domi-
nium terrestris ptis in ea. Unde Ypocras
Ficus q̄nto longinq̄oꝝ a maturitate. tāto
minꝰ calida est z magis grossa. Perfecte
matura est calida in primo gradu z tempe
rata inter humiditatē z siccitatē. Ficꝰ ex tri
um reruz cōpositione cōsistit scz ex semine
pulpa z cortice. Seminis nutrimentū nul
lum est vt arene vel lapidis. Cortex siccus
est vt cutis. propterea durissimus ad dige-
rendum. Caro nutribilioꝝ solubiliorq̄z exi
stit. Sicca vō ficus calida est in pncipio se-
cundi gradus. sicca i medio primi. ob quā
rē calefacit z siccat creat. z in colericos mu
tatur būores. ceteris tñ fructibꝰ nutribilioꝝ
est minusqz inflatiōis habet. sz si superfluos
in stomacho humores iueniat dura fit ad
digerendū. ad corruptionēq̄z mutaſ z in-
flationē z ventositatē generat z pessimum
sanguinē. in supficie etiā corpis pediculos
creat. Si aūt humoribꝰ muntificatū inue
niat bene digeriſ ac sanguinē laudabilē fa-
cit. corpusq̄z mūdificat z pulmonez renes
ac vesicā humoribꝰ grossis. Qui vult cius
noxietates vitare z ieiunus accipiat. et post
ipas piper vl zinziber z vt laudabilē sangui
nē generet nuces simul aut amigdala mā
ducet. Itē ꝑm medicinā valet si cū ysopo co
quaſ pectꝰ pulmonēq̄z mūdificat. Tussim
diuturnā emendat. Gargarizata cū apozi
mate eiꝰ in cānalibꝰ pulmonis apostema
dissoluit. Cocta in vino si clistere fiat valet
ad dolorē ventris q̄ ex grossis humoribus
pcedit. Auicēna ꝓterea dicit q̄ est alba me
lioꝝ. deinde rubea z postea nigra. et succus
foliorꝝ vehemētis est calefactiōis z absterſi
onis. z in ipa q̄dē est lenificatiō vltima z lac
quidē eius coagulat liquefactionē sangui
nis z lactis z calefacit alias liq̄facit coagu
latū. Et illa quidē q̄ est humida velocis ē
nutrimēti. Et ramis q̄dē fici ineſt tantum
subtiliatiōis q̄ qñ caro coquit cū eis dissol
uitur. et ficuū decoctō ꝓfert apostematib⁹
gutturis z apostematib⁹ radicū auriū gar
garizata. lac eiꝰ ꝓfert pūcture scorpiōis in-
unctū z similiter rutele. et silr illa q̄ est ima
tura aut folia recētia ponit sup morsuz ca
nis rabiosi z cōfert

De lauro

Aurus est arbor

l satis magna cuius frondes sunt late longe ꝛ solide. semper viri des ꝛ odorifere valde q̄ arbor odorata facit que ē fructus parus niger. In omni fere aere puenit ꝛ maxime in tempato vel calido delectatur. Terrā solutā ꝛ maritimam diligit. Plantat ramis ꝛ surculis aut semine eius de mense martij. ppte cum humor ad corticem ramor puenerit. Eius frondes ꝛ rami optimi vt in eis ficus sicce seruent et in geladia ponunt vt eam odorifera reddāt. et circa diacitonitē siue in parua ipsius frustula diuisim disponunt. In quacūq; aūt re ad coquendū ponant plurimū eius odorem augent. et cerebrū ac stomachū odore ac sua ponticitate confortāt. Fructus eius qui est odorata in vino muffa infecto positus ipsum sanat. sed idē suo sapore satis ingrato afficit. Auicenna dicit q grana corticesꝛ folia eius sunt calida et sicca sed grana sunt calidiora ꝛ siccio ra. nā sunt i secundo gradu ꝛ eius oleū est calidius oleo nucis ꝛ confert doloribus neruor omnibus. et resoluit laxitudinē Et quādo de cortice eius aut granis bibitur aureus. id est. pondus dragme vni ꝛ semis frangit lapidē ꝛ interficit fetum ppter suā amaritudinē additaq; sup amaritudinē aliorū ꝛ confert mordicationi scorpionis cuz vino. ꝛ est bona vespere et api quando pungūt. Et omnino est tyriaca venenis omnibus bibita. Diascorides dicit q frondes lauri libros et vestes cum quib⁹ ponunt a tineis defendūt a vermibus ꝛ a corrosione tutos reddūt

De malo

Alus est arbor no

m tissima. Eius quidez diuersitates multe sunt. nā quedaz mala mense iunij ꝛ iulij maturitatem recipiūt. que si vsqz ad completā maturationez in arbore dimittātur fiunt dulcia et odorifera valde Quedā vero sunt que vsqz ad hyemē non maturātur. et adhuc colligunt acria ꝛ acerba. sed postea p se maturationē tempe procedente recipiūt. Et quedā sunt grossa vade. quedā parua. quedā mediocria. ꝛ quedam rubea ꝛ quedā crocea ꝛ quedaz viridia. et quedā diu seruabilia et quedam parum. Et quedā dura et solida. quedā tenera et facile frangibilia. et quedaz in arbore durabilia. quedā ab ea facile cadētia. Sūt autē multe malor species quaz meliores aut deteriores quilibet poterit p experientiam in qualibet regione eligere aut vitare Hec arbor in omni aere puenit et pingue ac letū solū diligit cui humorē non tam rigatio q̄z natura suppediteret. Et si i arena vl argilla sit rigationib⁹ adiuuet. Montanis locis debet ad meridiē versa cōstitui Macrum et aridū soluz poma vermiculosa et caduca facit Seritramis et semine sed tardus est in vtroq; puentus. Melius igit est vt in locis calidis octobri ꝛ nouembri. In frigidis vo februario et martio plātas siluestres malor ponam⁹ ꝛ cum qualuerint inserātur. Spacia vo inter ipsas arbores viginti aut triginta pedum esse debebunt. Malus inseri potest in piro in spino in coctano in sorbo in persico platano populo ꝛ salice mense februario ꝛ martio ꝛ per solsticium q̄nquaginta dieb⁹ vt ait Catho. ꝛ alijs arborib⁹ q̄bus pirus. Et in cortice et i trunco ꝛ emplastro ꝛ ad buccellū rī amedani vel salicis pertica pforata. vt in generalibus plene traditū est in libro secundo. De arboribus primo plantationis sue anno circūfodiātur ꝛ ab herbis singulis liberēt quolibet mense estatis. deinde quibusdaz annis bis vel ter qualibet circumfodiant estate. Sed postq̄z cōualuerint et suas radices fundauerint neq; exarari neq; etiaz effodi desiderāt. Idcirco magis eis prata conuenūt. sterc⁹ non exigunt quidē sed libenter assumūt et maxime si ei cineres misceātur Amāt modestas irrigationes. putatio bis apta est sed maxime vt arida aut male nata tollātur. Formātur vt sex vel octo pedib⁹ stipes erigat a terra q̄ alio stipiti

nunq̄z sociat⁹ existat. Cureturq; vt stipes in multos diuidat ramos ꝛ rami in vgas ꝛ fragra q̄ fructū ferāt. Et q̄ equaliter per omnia latera expādat taliter q̄ rami q̄q; nimiū onerati ligamine apposito sustēntur vt hec in ca. cōmuni de arboribus pleni sunt tractata. Accidit facile huic arbori vt poma eius caduca sint. qō si euenerit scisse radici lapis imissus poma tenebit. Si ipsa poma ramos onerauerint iunij et iulij mense interlegēda sūt queq; viciosa vt succus q̄ ingrate bis posset impendi ad meliora vertat. ꝛ generosis abundantiā mistret quā numerosa vilitate pdebant. Q; si hoc cōmode fieri nō possit palis perticis ꝛ funibus defendat a ruptura ramor ne copiosa ipsius liberalitas in eius interitū ꝛ pniciez conuertat. Cito senescit hec arbor ꝛ in senectute degenerat. Estiua poma tūc colligēda sunt cuz colore ꝛ odore aut dulci sapore maturitatē fatent Seruabilia vo colligenda sunt circa finē septēbris ꝛ vsqz ad medium mensis octobris q̄n casu plurū sanor ꝛ nigredine seminū maturitatē porrendūt cum longis scalis vsqz ad ramos quos attingere possunt. Abinde supra cū manib⁹ debilib⁹ ramis cuz funib⁹ vel uncinis adfortes bñ formatis. Legenda sunt diligenē que volum⁹ mala seruare ꝛ ea in obscuro loco vbi ventus nō sit vel puus vt ait varro. Mā si fortis est fenestre claudant. stramentis prius in crate subiectus vel paleis. aut loco in cumulos secreto disponimus Aliq̄ omnia simul ponūt ꝛ locū operiunt Vinū ꝛ acetū fit de malis sicut ex piris infra dicet. Poma diuidunt in duo. s. in cruda nō matura ꝛ in cōplete ac pfecte in sua arbore maturata. Cruda dura sūt ꝛ lignea male nutriunt. stomachonocēt. doloresq; generant ꝛ venas nō penetrāt. ꝛ eor assuefactio causa est febris diuturne que dure dissoluitur qō ꝛ de ceteris fructib⁹ intelligendum est. q̄ non sunt pfecte in suis arboribus maturati. Perfecte in sua arbore maturata. diuersa sunt p sua diuersitate saporum. Quedā enī sunt pontica. quedaz acetosa. quedā dulcia. Et pontica quedā sunt terrestria frigida ꝛ sicca ad digerendum tarda. multū aūt stomachi pfortatiua propterea q̄ stomachū cōprimunt ꝛ humiditatē superfluā ibi inuentā descendere faciunt. Sunt etiā egestionis cōstrictiua et marie si ante cibū sumātur ꝛ cōuenientia sūt his in quor stomachis calor ꝛ humiditas dominātur. sed grossa sunt ad digerendum et dura tarde penetrātia venas inflationē faciunt. neruis nocent Liquor vo eor laudabilior est ꝛ subtilior et leuior. idcirco stomachum pfortat ꝛ intestina ꝛ valet ad sanguinis fluxum. ꝛ dissinterīā ex colerica egestione et vomitum. Propterea pomor huius modi succū oportet mādendo exprimi carnem vo eiici aut ingeniari quomō eor ducia et aspertas auferat. Hoc itaq; fit tribus modis. aut illa eluando in aqua vt ex aqua humiditatē attrahāt et mollitiē aut sup fumū aque calide suspendendo vt bullectent ꝛ maturent. aut secta p medium granis interioribus duris eiectis eor locis mel aut zucharū apponēdo sm naturaz accipientiū ꝛ pasta inuoluēdo. et in cineribus calidis aut prunis dimittēdo donec pasta exterius excoquat. hmōi ars molliciez prestat maturitatē sapor ositatē ꝛ ad digerēdū velocitatē ꝛ noxietatē eor in neruos aufert Acetosis aūt dominat aquosa substantia cuz terrestri exiguo quare frigiditas eor ꝛ siccitas temperationes sunt pōticis ppter vicinitatē liquoris aeree nature. Vñ actio sua composita cū sua stipticitate cōfert et constringit stomachuz et ventrē ꝛ egestionem colericā ꝛ vomitū inhibet. Cū frigiditate vo ꝛ tenuitate liquoris sitim extinguit. et acumen colere rubee ꝛ cardiace colerice vires aufert et humores grossos qui calidi sunt i stomacho destruit. Dulces vero chimos tenuat vt totū corpus valeant penetrare. huiusmodi poma añ cibū et post cibū sunt bona edi. sz pira añ cibuz sunt nociua. Dulcia vo q̄ tpata sunt inter quatuor qualitates stomacho minime nocent ꝛ ad constrictionē ꝛ laxationez ventris vim

manifestā non habent. Frōdes rami ⁊ cortices quia stiptica sunt ⁊ acida cōfortatiua sunt stomachi. vulnera solidāt. ⁊ humorem malos ad ea cōcurrētes pbibent. Auicenna dicit q in eor substātia dominat humiditas supflua frigida. et fortasse illa q̄ sunt vebemētis dulcedinis in caliditate sunt tēperata aut declinant ad eā. Et in pomis q̄dem est inflatio. ⁊ ppie in eis que non sūt dulcia. et insipida sunt aquea valde. et ad partē humidā supflue declina. Et acetosa ⁊ immatura generāt flegma putredines ⁊ febres ppter tate sui humoris ⁊ sue crudita tis. et quia facile recipiūt putrefactiōes Et vinū quidē pomor et reliquor antiquuz melius est q̄z recens ppter resolutionē vapozum malor ab eo. Et assiduatio comestionis pomorū facit euenire dolores neruorum ⁊ ppie vernalia ⁊ odorifera cōfortāt cor. et si sit ibi angustia ex caliditate sūt magni iuuamēti. et confortāt debilitatem stomachi que stiptica sunt aut pontica vt acetosa. et conferūt dissinterie ⁊ maxie pontica. Et tam poma q̄z succ ⁊ folia ipōrum conferūt venenis

De malopunico

Malapunica sunt

m malagranata que nota sunt. Ex quib quedā sunt dulcia quedaz acria siue acetosa. quedā aūt mediocris saporis inter dulce ⁊ acre composita. Regio tilis apta est que calida aut tēperata existit. Frigidā vo sustinere non possunt. Solum cretosum amat becarbor ⁊ in soluto etiā pualescit. Itē macilentū licet etiam in pingui pueniat. Albert tñ dicit q vult solum arenosum ⁊ pingue. Serit plantis de matrū radice diutilsis. Melius tamē si ramus est cubitalis incisus manubrij grossitudine ac vtroq capite falce lenigat acuta velut obliquā immergit. prius tamē porcino stercore ⁊ in capite ⁊ in pte que ima ē liniatur. vel in crudo solo malleo cogatur ad interiora defigi. Meli autē proueniet si ponēdus ramus gēmata iam matre su

r inseritur

mat. Curandūq est ne virgulta deponas inuersa siue corticib spoliata. Si i scrobe depones tres lapillos in ipsa radice constitutos puidetur vt Palladi ait ne poma scindātur. Fiūt aūt pdicte plantatiōnes locis tempatis martio vel aprili. Calidis aūt ⁊ siccis nouēbri. Inseri posse firmat de ramorū cōnexione vt medulla vtrumq diuisa se iungat. In se tantū inseri pōt circa finē martij vel kalendas aplis in trūco secto in quo surculꝰ recētissimꝰ inseri statiz debet ne mora exiguū q̄ est exiccet humorez. Circumfodi debēt autūno et vere et fomarī vt vnū aut duos vel tres ad plus habeāt stipites a terra modicū eleuatos et singul annis recidi oīa que in stipite nascent aut circa radices. Plura eis accidūt nocumēta quare si acida fiāt nō rigent assidue. naz siccitas in his suauitatē pstat et copiaz cuius nimietati aliq̄d debz humoris apponi Si acida nascant alla queatis radicib debet tede clauꝰ infigi. Alij algā marinaz obruunt ad radices. Cui nōnulli miscent sterc⁹ asininū atq porcinū. Si florē nō continet cū aque pari mēsura tempabis. et terp annū radicibus illi infundes vel amurcam mutes infusam. Vel radicib algā ingeres. bisq rigabis in mense. vel arboris florentis truncū vt palladi ait. plumbeo circulo debebis includere vel corio anguis i uoluere. Si crepāt poma lapidē in media arboris radice supponi. vel squillam circa arborē seris. Si vermib laborāt et tangis radices felle bubulo cōtinuo moriuntur. Aut si clauo eneo vermes eosdem purges difficile nascent. vel asini vrina stercori admixta porcino vermib obuiabit. cinis cuz lixiuio circa punici truncū frequēter infusus leta ⁊ fructuosa reddet arbusta Asserit martialis cādida in his grana fieri si argille ⁊ crete quartaz ptez gipsi misceas ⁊ totot triennio Bgen terre radicib eius adiūgas. Idē dicit mire magnitudinis poma fieri si olla fictilis circa punici arborē obruat. ⁊ in ea ram cū flore claudat ne resiliat ligatus ad palū tyccoopta olla q̄ pluuie muriat

6i fuerint arida

6i flores nō gignāt

Qualit poma nugā fiant

incursus. autūno patefacta sue magnitudinis poma reddet. Multa in punico aut poma pcedere si titimali ⁊ portulace succ equaliter mixt anteq̄z gēment allinat arboris trunco. Colligunt aūt cū suoruz granoz rubedine cōpletā maturitatē porrendunt. Seruant vo si picatis appēdiculis ordinata suspēdas Vel aliter lecta integra in aqua marina vel salsa mergant vt cū biberint post triduū solē siccent vt sub diuo nocte pmaneant. Postea in loco frigido suspendant ⁊ cū eis vti volueris aqua dulci pridie macerabis. Itē si induātur argilla ⁊ ea siccata frigido loco pendeāt. Itez si olla sub diuo obruant q̄ habeat arenas vsq ad medium. et mala cū tenacib lecta impmant cannis singulis vt sambuci virgulis et ita sepata in arenis figant vt ipa quattuor digitis emineāt ab arena. Hoc ⁊ subtecto in scrobe fieri potest. ⁊ vtili est ad seruādum si nō ramo longiore tollant. Aliter in serto la cui ad medium aq̄ mittat suspendunt mala ne humorē tangāt ⁊ seria claudit ne vētus irrūpat. Itē in dolio sic ordinant intra ordeū ne se inuicē tangāt ⁊ doliuz desuper aperit. Ex malis granatis B modo fit vinū. Grana matura diligēter purgata i palmeam fiscellā mittis. ⁊ in coclea exprmis ⁊ leniter coquis vsq ad medietatē. ⁊ cū refrigerint picatis ⁊ gipsatis vascul claudis. Alij succū nō excoquūt sed singulis sextarijs libras mellis singulas miscēt ⁊ in pdicto vase custodiūt. Ex malis punicis fiūt optime sepes spisse spinose fortes ⁊ multū fructus ferētes Mala punica vtiliora sunt medicine q̄z esui. nutrimentuz q̄pe eor si laudabile est ⁊ bonū tñ paruū est ppter subtilitatem eor facilēq̄z digestionē. Hec aūt q̄ttuor ptib cōposita sunt q̄ tamē omnes sunt stiptice. prima est cortex. secūda caro. tertia liquor. quarta grana. Liquor frigidus est. sed diuersis modis pm suos sapores et liq̄ditates. Sūt nāq pōtica acida muza dulcia ⁊ insipida. Pontica impossibile est accipi pm cibū q̄ ppter asperitatē ⁊ duriciez abhorret ea natura. nec recipit nisi pm medicinā. pinde hmōi malagranata si paz i supficie excorticent ⁊ tritor succ aut cum vino aut cū syrupo laxatiuo potet superiora stomachi exprmunt ⁊ expellūt humiditatē putrefactā de inferioribus. ⁊ post mundificationē stomachū cōfortant absq̄z lesione neruor ei. Idcirco valet ad febres diuturnas q̄ ex putrefactis humoribus pcreātur ⁊ ad pruriginē ⁊ scabiē ō putredine salsi fleumatis ortā. Acida in multis reb ppter paruitatē terrestris substātie meliora sunt actionis q̄z cetera. Calores epatis extinguūt. membra pfortāt ⁊ pīertim os stomachi epar ⁊ cor. Vñ valēt ad cardiacam colerā ⁊ ad dolorē qui nascit in ore stomachi ex colera rubea. habet etiā hoc ppium q in oculis ictericor stillatū citrinū ab eis abiscit colorē. ppterea si ablato cortice mala granata acetosa omnia pistent ⁊ succus extract cū melle coquat vt vnguēti simili tudinē habeat valet ad expulsionē vnguium oculor. purificatq̄z acie a grossis visco siscq̄z humoribus. Malagranati liquor dulcis grossior ⁊ calidior est ⁊ digestibilior et ppterea calorīs aliquantulū stomacho ingerit citoq̄z in colerā rubeā mutat. et ideo frebricitātib incōueniens est q̄z humectat ventrē. pectoris lenit asperitatē. tussi tribuit mitigationē. Muzum vo qō est inē dulce ⁊ acetosum mediū ad epatis calorem ⁊ stomachi non min valet q̄z acetosum. sed vim vomituz cōpescendi ac ventrē stringē di nō habet. Insipiduz aūt qō est quasi aq̄ sapor sui liquoris ⁊ aquositatis copia ad frigiditatē ptinet. Vñ est incōueniens pm medicinā ⁊ pm cibū vel potū. pm cibum q̄z sapozē non habet vt a mēbris corpis attrahatur. pm medicinā q̄z ppter aquositatem nec stomachū pfortat. nec vomitū nec solutionē phibet. Idcirco fastidiū facit stomacho. debilē molleq̄z ipsum reddit ⁊ cibum in stomacho digeri nō pmittit. Vñ fit causa rugit ⁊ inflationis. Malagranatoruz nuclei a succo expressi sunt vtiles ad restringendum vomitū colericū et egestionē. precipue si assentur eorumq̄z puluis bibatur.

Calorem etiaz stomachi atqz colere rubee acumen extinguunt. Eoz vero cortices frigidi z sicci acterestres sunt. qui in aqua coquantur z fiat clistere valet contra dissinteriam z diarriã. Itẽ apozima ex eis factũ gingiuas confortat z cõstringit fluxuz sanguinis emorroidaz et mulierũ. Itẽ idẽ cortex i vino coctus z potat⁹ lumbricos ascarides z cucurbitinos de vẽtre mortuos abijcit. Flos eoz qui balaustia vocat strictioz z siccioz est ꝓdictis omnib⁹. debetqz aliqñ tulum siccari z in vitreo vase recondi. Est eñ frigidũ z siccũ in secũdo gradu z seruatur in efficacia ꝑ duos annos. Valet autẽ contra vomitũ colericũ z fluxũ sanguinis z ventris ex debilitate virtutis contẽtiue. nã contra vomitũ terant balaustie z coquantur in aceto z spongia intincta ponat⁹ sup surculum pectoris. et cõtra fluxum coquatur in aqua pluuiali z fiat fomentuz. Auicenna dicit q cortices maligranati z balaustie vtrũqz retinet omnẽ fluxuz sanguinis cõsolidat plagas z vlcera antiq z fortes efficit dentes motos

De moro

Morus est arboz

m nota plurimũ vitis amica. Que calidũ desiderat aerẽ aut temperatum. frigidũ vero recusat. loca autẽ querit sabulosa z plerũqz maritima z i mediocriter soluta puenit. sed in tuffo vel argilla vix cõprehendit. stercoze aut pingui terra valde letat. Ideoqz inter domos in ciuitatib⁹ vbi est multa pinguedo plurimũ letatur z magna virtdisqz efficit. Seri potest i locis temperatis mense martij vel circa finẽ februarij Calidis vero mense octobris z nouembris. Seri autẽ potest semine sed poma z virgulta degenerant. Melius aũt seritur taleis z cacuminibus z meli⁹ taleis sesquipedalibus ex vtraqz parte lenigatis z fimo oblitis. Et cũ scrobẽ paulo ante fecerim⁹ imergimus z in cinere terre admixto tegamus nec amplius quasi quattuoz digitis sup terram relinquam⁹. Plantã robustã transferas mense octobris z nouembris. Tenerã februario z martio. Scrobes desiderat altas z interualla magna. xxx. scz pedũ vel citra ne vna vmbris premat alterius z in radicibus se impediãt. Inseritur autẽ in se. et in persico ꝑm quosdã vel fico. que si comprehendat cõualescere bene nõ debz. vlmo etiam insita vt ait Palladi⁹ cõprehendit sed magne parturit infelicitatis augmẽta. Fossionibus letat z stercore sed humor assiduus moris ꝓdesse non credit. difficulter crescit nisi fuerit in valde leto solo z putrida i bis vel arida post trienniũ quotiẽs opus fuerit sunt putanda. Circa Kalendas octobris moris ablaqueãda est z radicib⁹ ei⁹. vini veteris feces recentissime infundende. Formanda est autẽ vt vno tantũ stipite sit contenta z rami principales circa octo pedes eleuent a terra. Vel plus aut min⁹ ꝑm q in leto solo fuerit vl exili. vt i leto altiores in exili depressiores formen. Feracẽ letioreẽ qz mori arborẽ aliqui fieri tradiderũt si ꝑ foramina circinde trunco singulos cuneos i seramus terebinti. Accidit preterea nocumentũ magnuz moro vt ei⁹ impediat augmentũ z fructib⁹ eius vt inutiles omino fiant si folijs suis spolietur. et maxime si non fuerint que in summitatib⁹ sunt ramusculorum in eis relicte. Vtqz peius est ipe sũmitates cũ frondib⁹ sint collecte vt sepe importune nimiũ faciunt mulieres cum eas ꝓpter vermiũ sericorũ escam suscipiũt. Folia que sũt optimus cibus vermiũ colligũtur statim cũ vermes nati fuerint vsqz q a cibo desistunt z incipiunt facere opus suũ fructus autez cum sua nigredine et teneritudine maturitatẽ fatent. Mora ducbus sunt modis. aut acria non ꝑfecte matura. aut perfecte dulcia maturata. Acria frigida sunt z sicca. vim habent stipticã. stomachi et intestinoz confortatiuã z ventrẽ constipant. quare huiusmodi siccata multum valẽt ad diarriã et dissinteriã maxime si colerice sint. Item eoz succus valet plurimũ ad gutturũ vel fauciũ aut vue dolorẽ. maxime cum salpa z modico zucharo coctus

Matura aũt dulcia modicũ ad calorez ꝓtinent ad humiditatẽ vero multum quare cito de stomacho eiciunt. Ventrez bumectant z vrinã prouocant. Si tamẽ cibum in stomacho ante se acceptũ inuenerint cõmorant cibo resistenter z in corruptionẽ cõuertunt z stomacho ac capiti nocẽt. Si vero stomachum vacuũ inuenerint bene digerunt modicũ tamen nutriunt. ieiunis accepta in aqua vel niue refrigerata refrigeratiua sunt valde sitim auferũt et incensionem caloris extinguũt. Radix mori cũ aq cocta z potata ventrẽ humectat z lumbricos z cucurbitinos expellit. Si vero frondes simul cũ radice coquant z aqua eoruz retineat in ore valet ad dolorẽ dentiuz. Si aũt cum vino coquant z gargarismus fiat valet ad humores ad vuã descendentes z guttur. Si pistata mori radix i aceto ponatur z ad solẽ diebus. xij. dimittat z deliccata redigat in puluerẽ bic dentes perforatos z putridos euellit appositus. Auicẽna dicit q morum est malũ stomacho. corrũpitur enim in eo z quãdo corrumpit velociter nocet. Et oportet q comedant omnes species ante cibũ z recipiant in stomacho in quo nõ fit corruptio. Et moz qñ sallitũ est z siccatũ retinet ventrẽ vehemẽter z cõfert dissinterie. Et vi cortices eius fit mũdificatio z solutio eius est plurima z in omnibus speciebus mori est ꝓuocatio vrine. Et cortex mori est tyriaca iusquiami.

De muniaco

Vniac⁹ est arboz

m quedã que est quasi simil ꝑruno. sed est magis nodosa. Et eius fructus est magnitudinis cõmuniũ ꝑrunoz sed similis fructui persicorũ in forma. Est tamen valde odoriferũ z in colore aureuz eius pomuz. Aerẽ z terrã desiderat vt prunus. solutũ tamẽ solũ diligit nõ argillã vel cretam. Seritur semine fructu⁹ mense februario z ianuario z mense octobris nouẽbris februarij z martij transplãtatur. In se vero z pruno z persico z forsan amigdalo ꝑtinet inseri. Circumfodi debet assidue z siccis tpibus irrigari atqz putrida z arida in ea recidi z vt prunus formari. Omnes sunt bumda poma eius qz persica aut pruna. magis tamẽ stomachi aut cerebri cõfortatiua cuz optime matura existũt qñ eoz color sapoz z odoz apte demõstrãt

De mespilo

Espilus seu nespilus est arboz nota. Et ex pomis eius quedã sunt grossa z domestica modicũ pontica. Et quedam sunt silue stria pua z valde pontica. Aerẽ calidũ tẽperatum z frigidũ sustinet. et terraz desiderat sabulosam pinguez vel glareosam cui arena ꝑmixta est vel argilla cum sayis. Seritur mense martio vel nouembri taleis sz solo stercorato ita q vtrumqz caput talee stercus obducat. Seritur z semine sed ilõgam sperat etatẽ. Inserit autẽ in se in piro pomo z spina alba z citonio. Surculus tamen eius ex arboze media debet assumi. nã de summitatib⁹ vicios⁹ est. In trũco scisso inserenda est. nã corticis macies ieiuna si in cortice inserat nil nutriet. Albert⁹ aũt dicit q quando insitio fit de eis super truncum alterius generis scz mali vel piri vt etiam alicui⁹ spine. tunc fructus eius multuz excrescit i quantitate sed nõ producit ossa. quia fructus est in ꝓprio ligno crescens Ego autẽ sepe inserui in pirum z malum z coctanũ z spinã albã z non inueni ossib⁹ carere nec in quãtitate augeri. Si autẽ deficerent escula id est nespila. in aliqua regione expertũ est vt dicit Albert⁹ q quãdo inseritur fragrũ persici in truncuz spine magne que est similis fago in ligno et cortice z vocat spina fagina vulgariẽ crescũt nespila maiora z meliora que visa sũt. Amat putari z circumfodi. fimus z vitiũ canis si radicibus infundant eam fertilẽ reddunt formaz vt modicũ supra terraz circa quattuoz habeat stipites vel ramos qui ad exteriora elevati tendant z altitudinẽ bouz excedant. Si vermib⁹ occupatur stilo eneo

ꝑm Palladiū sunt purgandi ⁊ amurca vt̄ humana veteri vrina vel calce pfundendi. sed parcius ꝓpter arboris noxam vel aq̄ decocti lupini sed putatur binc arbor steri lis fieri. Si formice infeste sunt rubrica cū aceto ⁊ cinere tempata necabūtur. Si po ma labūtur frustz de eius radice p̄cisum in media trunci parte figamus. Mespila ad seruandū legunt nondū mitia. que ⁊ in arbore durabunt diu vel ī viriolis picatis vel in ordinē suspensa vel cū pendiculis se mimatura ⁊ aqua salsa ꝑ quinqz dies ma cerata. postea sepe infundant ne enatent. Die serena legant ac media et paleis obru antur discreta ne ea vicissim tact⁹ afficiat Seruant ⁊ melle si nimis matura college rit. Ex mespilis bone sepes fieri possunt si spisse plantent vel virgis ꝓpaginent vt̄ spi norum albor aut coctanor ꝑ totū sepibus inserant. Mespila siue escula frigida sunt ⁊ sicca in primo gradu. proprietatē habēt stomachū confortādi. ⁊ colericā egestionē ac vomitū auferunt. vinā prouocant. ma gisqz ad medicinā competūt q̄z ad cibum parū eni nutriunt ⁊ grossum faciunt cibuz Meliora aūt sunt si añ cibū sumant q̄z p⁹ cibū. qz stomachi sunt ꝓfortatiua ⁊ neruo sitati eius nō nociua

De mirto

Mirtus est frutex ī litrore maris sup quo mare sepe exundat p̄cipue abundans. Ae rem querit calidū aut tempatum aut frigi dum ſm Albertū. Terrā autā desiderat sa bulosam solutā macrā ⁊ beremi proprieta tem habentē. Serit̄ plantis ab ipsa matre euulsis. Mirtuli qui sunt fruct⁹ eius frigi di sunt in primo gradu. ⁊ sicci in secundo. q̄ principaliter cōpetunt medicine secunda rio folia ⁊ flores. Et quāto vꝰ recentiores sunt fructus ei⁹ ⁊ flores tanto meliores fru ctus post maturitatē collecti in magna ef ficacia post bienniū seruant ad solez debēt siccari flores non possunt diu seruari sz fo lia diutius, virtutē habent constringēdi ex ponticitate ⁊ cōfortandi ex aromaticitate Contra vomitū ⁊ fluxum ventris ⁊ pfluui um mulieris ex debilitate virtutis conten tiue vel ex humiditate denī ipsi fructus ad comedendū vel succus expressus. Det ctis am syrupus ex succo eorū addito zucharo quod optimū est contra p̄dicta. et potest p annū seruari si bene coquat succus. Si ve ro nō habes zucharū adde mel. Ex pulue re vt̄ ex fructibus decoctis ⁊ albumine oui fiat emplastrū circa os stomachi cōtra vo mitum. ⁊ contra dissinteriā circa renes ⁊ pe ctinen ⁊ vmbilicū. fiat etiaz fomentū ex aq̄ fluuiali decoctionis folior eius circa infe riora ꝓpter fluxum ⁊ dissinteriaz et pfluui um mulieris. Item fomentū ex hac aqua circa frontē ⁊ timpora ⁊ pedes somnum p uocat in febre acuta ⁊ soluit dolorē capitis ex caliditate et fasciculi summitatū eius in aceto vel aqua pluuiali cocti ⁊ sup os sto machi positi refrenant vomitū et super re nes pectinem ⁊ vmbilicū valent ꝓ fluxum ventris ⁊ in acuta febre soluunt dolorem q̄ fit ex acumine calor⁹ dissoluentis. Syru pus ex floribus factus miro modo valz ꝓ predicta. Puluis etiā florum eius datus in cibis ad eadē valet. Et vlceribus supꝓ situs ea consolidat. Item puluis mirtulo rum ⁊ florū eorū in mane ante cibum dat⁹ cōfert laborātibus fetore oris q̄ stomachi vicio factus est. Auicenna dicit q retinet solutionē ⁊ sudorē ⁊ omnē fluxum sangui nis ⁊ omnē fluxum ad mēbra. Et quando cū ea fit fricatio in balneo confortat corp⁹ ⁊ desiccant humiditates que sunt sub cute Item eius oleū ⁊ succus ⁊ decoctio ipsius confortāt radices capillorū. et phibent ca sum ⁊ plongant eos ⁊ denigrāt ⁊ proprie eius semina. Et folia eius sicca probibent fetorem ascellarū ⁊ inguinū. Itē sedāt apo stemata cal[illegible] ⁊ adustionē ignis cuz oleo et similiter emplastrū ex ipso fructu et phi bet a vesicatione. Itē emplastrum factum ex fructibus eius decoctis in vino est con ueniens mollificationi iuncturarum. Et eius folia cum in vino decoquūtur ⁊ sit i

de emplastrum sedant soda vehemēntem Item sedat obtalmiam et epitum ⁊ cuz co quitur cum oleo sanat eorum apostema ta. Item confortat cor ⁊ aufert tremorē cor dis. Item confortat stomachū ⁊ ꝓprie rob eius. et eius semina phibent cursum sup fluitatū ad stomachū. Itē est bonus ī pro hibendo mēstrua. Itē ei⁹ succus ꝓfert pun cture scorpionis

De nuce

Nux est a nocen / n do dicta eo q̄ eius vmbra nocet alijs arboribus nota est. hec arbor nullum recusat aerē neqz genus terre licz in pingui soluto solo maior ⁊ letior efficiat Seritur extremo ianuarij nucibus suis eo more quo seruant amigdala ⁊ eisdez mensi bus. Sed quas nouembri disponas aliq̄ tenus sole siccabis vt exicceatur noxium vi rus humoris. quas vero mense ianuarij ⁊ februarij positurus es aqua simplici ꝑ die macerabis. Ponētur autez transuerse vt latus id est ipsa carina figatur in terrā. Ca cumen ipsum cū in seminario vel alibi nu cem componim⁹ in partē dirigim⁹ aqui lonis. lapis subtus vel testa vt ait Palla dius ponenda est vt radicez non simplicet sed repercussa respergat. Transplantat in locis calidis ⁊ siccis mense octobris cū ca sum foliorū passa est ⁊ melius mense nouē bris. In frigidis vꝰ mense februarij ⁊ mar tij. sed in tempatis vtroqz tpe satis cōmo de transplantat. Biennalis in frigidis. et triennalis in calidis regionib⁹ transferat. Radices autē plantaz in hac resecare nō debes. letior fiet si sepius transferatur. limo bubulo ima planta tangenda est. Iz meli⁹ cinis in locis frigidis ⁊ sabulum in calidis spargetur ī scrobib⁹ ne calore stercoris ad uratur. nam ⁊ cinis creditur corticis ei⁹ te neritudinē ꝑcreare ⁊ fructuū densitatē. Al tis delectat scrobib⁹ pro arboris magnitu dine. ⁊ interualla maiora desiderat scz qua draginta vel quinquaginta pedez ad mi nus. quia stillicidijs foliorū suorum pro ximis vel sui generis nocebit arborib⁹. In seritur autem in se in trunco februarij men se et in pruno. vt ait Albertus. Debet ali quando circumfodi. ne causa fiat vicio se nectutis. Et cannalis longus a summo trū co vsqz ad imum tempore veris debet ex cuti vt beneficio solis ⁊ venti durescant. que in putredinē transibant. Formant au tem vt sex vel octo aut decem pedibus sti pes earum eleuetur a terra ibiqz diuidat ī ramos. qui primo sursum deinde ꝓceden te tempore flectentur inferius. et ꝑ magna latera se diffundent. Si dura nux erit vel nodosa et stricta et inde nucleum facile au ferri non possit cortex circumcidendus est vt tandem vicium mali deducat humoris Alij radicū summa precidūt. Alij terebra te radici palum de buxo imprimunt vt̄ cui⁹ primum clauum aut ferreū figunt. Que ꝓ bari possunt sed ea inutilia puto ⁊ omi ra tione carere Colligunt autem eas perticis excutiendo cum inter nucleum et testā ali qua rubedo apparet. aut cum ab exterio ribus cortic⁹ incipiunt posse spoliari. et ī aceruum congregantur vt quibusdam di ebus elapsis possint a dictis cortic⁹ fa cile remoueri. Deinde in area duobus vel tribus aut quattuor diebus ſm q̄ sol ma gis vel minus calidus fuerit dimutantur. vt siccentur et seruabiles fiant. Q, si ame q̄z ad solem ponātur aqua lauentur pul criores ⁊ magis venales efficiuntur. Et cū siccate fuerint vtile erit omnes perforatas et a vermibus occupatas eligere. et ab alijs segregare vt statim rumpantur. et nucleis siccatis seruentur ꝓpter oleuz faciendū qui diuturnitate temporis remanentes in testis a vermibus toti consumpti fuissent. Reliquas autem electas seruare. Quas in arena seruandas obrues vel folijs suis aridis. vel in arcba ex suo ligno facta inclu das. vel cepis miscebis. quod etiā eis acre dinē tollit Marcial' aūt exptū se ait virid⁹ nuces putamib⁹ suis liberatas ī melle de mergi ⁊ p⁹ ānū virides eē et ipsum mel sic

medicabile fieri vt ex eo facta potio arterias curet z fauces. Ex ligno eius fiunt optima scrinia z valde pulcra z durabilia et cetera similia vasa ad res gubernandas. Et fortes rote p currib9 z tenaces diuqz durabiles, z in his oībus excedit omnia ligna. Amina que in nostris inueniunt partib9 Ex fructu autē fit oleū cū instrumētis ad hoc paratis qđ est valde pulcruz et delectabile crudū in cibis assumptū. Ex vna autē corbe nucū fit tertia ps nucleoz ex quib9 fiūt xv. libre olei si bone fuerint, alij autez habēt xviij. libras. Nuces quedā sunt virides q̄dam sicce. Virides min9 sunt calide siccis Aliquantulū aūt humiditatis habēt ppt̄ maturationē imperfectā. vñ paruz sunt sicce z parū sunt stomacho nociue. que manducate cū ruta faciunt ptra venenū Sicce vero nuces sunt p̄m Auicennā in tertio g̃ du calide. et in p̄ncipio secūdi sicce. Et sunt tripliciter. nā quedā sunt vicine tempori q̄ fuerunt virides, quedā remote et quedaz mediocres. Nuces propinque sunt humide modicū vnctuositatis habēte l. et q̄nto magis ab eo dē elongant tempe. tanto magis eaz hūiditas cōsumitur eisqz vnctuositas dominatur. Ideo tunc comeste citoī humores colericos cōueruntur. Quib9 itaqz vetustioz9 existentib9 z vnctuositate ipsis nucibus multo magis domināte fit earuz sapor quasi vetustissimū oleum et cibi naturam amittunt. Nuces villis stomachi sūt contrarie nisi cū inuenūt stomachuz temperatū. aut tantā habere frigiditatē q̄ calori nucuz valet repugnare. Idcirco tali stomacho fiūt boni nutrimenti boneqz digestionis. Sed calidū habēnb9 stomachuz p̄stant vstionem z in colericos mutant humores ac fumosos aut furiosos. capitiqz dolorem faciūt z oculoz vertiginē Sed vt ab eis omne auferatur nocumentuz mundari eas necesse est z per noctem vnā in calidam aquā poni vt partē humiditatis aq̄ acquirāt fiantqz quasi virides. nuces si añ cibum cū ficubus edātur contra rem venenosam corpus defendunt. Q, si ex eis cathaplasma fecerimus cum cepis melle z sale proficiet morsui canis rabidi. Rursus catha plasma factum ex eis cum ruta z melle super apostemata ex colera nigra ea mire dissoluit. Que etiā cum suis trite corticib9 z super vmbilicū posite destruunt apostema intrinsec9 corpori manens Corticis q̄z vel frondium siue arboris vnū exagiū esui datum cū vino strangurie optime subuenit z si cum aceto potetur repugnat febris rigorē habentib9. Auicenna dicit q̄ folia z cortex nucis sunt cōstringentia fluxuz sanguinis z eius cortex adustus est desiccatiuus sine mordicatione. Et ei9 medulla masticata. id est. nucleus viridis ponat super apostema melancolicū z vlcerosum z confert. Itē cū melle z ruta cōfert torsioni neruorum z facit sodam. et oleū antiquatum facit euenire gutturis dolorem. Et emplastrum nucis cōfert māmille apostemose. Et nutrita cū melle cōfert stomacho frigido Et cū ficubus et ruta est medicamē omnibus venenis. Biascondes p̄terea dic̄ q̄ vmbra nucis est valde mala dormientib9 subea et diuersarū egritudinū generatiua Et succus corticis z radicuz eius potatus subuenit difficultati vrinandi ad q̄ntitatez vnius exagij z cum aceto potatus repugnat febrib9 venientib9 cū frigore z rigore crines tingit z purificat et p̄hibet casum capillorum

cum flux sanguinis

De olea

Olea est arbor no

ota. Et eius quidē multe sunt spēs. quas p̄pter similitudinē virtutis eaz monstrare nō expedit. Alere calidū vel tempatū requirit z i modice frigido viuit. sed valde frigidū sustinere non potest Terrā desiderat cui glarea sit admixta aut creta sabulonis coniunctione resolutā aut pinguē sabulonem. Aut terraz nature depressioris z viuide. Cretā autē figuli omnino repudiat. z vliginosam z in q̄ semp humor existit. z macrū sabulonem z nudam glaream. In eis enim q̄zuis compbendat non cōualescit. Et sit9 quidē terraz sibi aptus est hoc modo q̄ locis estuosis septētrionali colle frigidis meridiano gaudet. medijs cliuis delectat. In his enī cōtinue propter defluxū stillat ad eā humor quē multū requirit z satis retinet circa radices ei9 eo q̄ locus ei9 non est p̄ceps sed late deuexitatis neqz imū neqz arduū patit locum quia in imo nimia est aquositas in arduo pauca. Locis calidis z siccis octobris z nouēbris. Frigidis vo februarij z martij mense plātant que vel pastinis cōstituende sunt. vel suū locū scrobib9 tenere debebūt. Seruntur aūt aut ex radicatis plātis aut a stipitibus euulsis z ad inferius laceratis aut ex ramis. pullulat etiā a nucleo sue amurce. sed a plātis z ramis in terrā infixis melius cōualescit. ppter qđ miratus fuit Virgilius ramū olive q̄ fere siccus videbatur pullulasse cuz in terrā fuerit infixus. Que cū ponunt in pastino aut scrobib9 decisis capitib9 z brachijs z in truncū redacte plaqz ad mensurā cubiti vni9 z palmi i fermēto terre fosse defigant locū palo antea dep̄mente. Ordei grana p̄m Palladiū subter iaciant. z amputet bis quicq̄d putridi aut arentis inuentū fuerit. Et tūc capita earuz luto velant z musco vinculis quibuscūqz constricta. Sz maximū beneficiū est vt p̄ficiat incremēto si p̄tes rubrica vel alie notent quib9 oppositē steterāt z cōtra eas situratione ponant. Cū plantant in scrobibus fiant quattuor vel trib9 pedib9 late z duobus p̄funde. in q̄b9 vbi lapides desunt glarea misceat z stercus. Si clausus est loc9 modice que ponuntur emineāt supra terram. Si vo pecora formidant altiores trunci esse debebunt. Si oliuetū instituas sint a se discrete quindecim pedib9 vel viginti omnis subinde circa eas herba vellatur z quotiēs se imber infuderit frequentissimis fossionib9 sollicitent. z subinde ducta a trunco ēra atqz cōmixta in aliquātulo altiores cumulos congerat. Si aūt fermentarius est ager z pinguis quē conserimus oliueta inter se quadragenis pedibus distent si macer vicenis quinis cui proderit si ordines in fauoneū dirigant Si puinia i qua plantare desideras indiget oliuetis. z non est vnde planta sumat seminariū faciēduz est vt ibi rami serra incisi in modum sesquipedalem deponātur. inde post quinquennium poterit valida plāta transferri. Ipse riqz autē quod facilius ac vtilius est radices olearum que in siluis plerūqz sunt aut in locis desertis in cubitalē mensurā recisas. in seminario si placuerit aut in olueto disponunt z ammixtiōe stercoris adiuuāt quare puenit vt ex arboris vnius radicibus numerosa planta nascat. Inserit in se. z rami quidez in trunco subtili insiti illico conualescūt. Hec insitio fit optime per vīdemias vt ait Cathō. Colunt autē vt i singul9 mēsib9 q̄ sūt in seminario vel scrobib9 noueille pastinent. Cū vero adoleuerint terra in estate vel bis ad min9 fodi eas oportet. z omnib9 herbis circūnascentibus liberari. In locis aridis aut tepidis mense octobris ablaqueande sunt olee ita vt eis a superiori parte humor possit induci. omnem sobolē Columella p̄cipit euelli. Palladio aūt videt dimitti paucas semp ac solidas ex quibus vel in vetustate matris loco derelicta succedat. vel melius nutrita vel aggeste terre beneficio etiā suas habens radices ad oliuetū faciendum sine seminarij cura transferatur arbuscula. Eodē octobris mense locis frigidis z exilibus stercorāda sunt olueta. muscus semp radatur ab eis z putentur vt Columella dicit. octo annorum etate transacta. Palladio autez videtur vnoquoqz anno sicca infructuosa cū aliqua debilitate nascentia resecari debere cui magis assentō. Ait etiā Palladi9 egregie q̄ hec arbor amat mediocriter ab hūore suspēdi. Scalpi assidue letaminis vbertate pinguescere ventis clementer feracib9 agitari. Formatur vt paucos habeat stipites z parum eleuentur in altum. z vt per latera quantum poterit diffundatur. Accidit oleis ex vicinitate aliarum plantarum plurimum nocumentum eo q̄ ipsa oliua

Plantari possunt rami piroꝝ vt ꝺ̄ oliuis dictum est. eteodē modo, sed quādoqꝫ tardus est euentꝰ et nō pfecte fructificāt. Itez plantātur pira ꝛ nascī quidē necesse est originem suā repetēte natura. sed est hoc expectare homini longanquū ꝛ non domestica sed siluestria nascerētur. Melius ergo est vt piroꝝ plātas radicatas seramꝰ a agrestiū vt cū comprehenderint inserātur. Spacia vero inter ipsas arbores vt optime conualescant. xxx. pedum esse debebūt. In aridis et siccis locis mense octobris ꝛ nouembris frigidis februario et martio. Temperatis vero viroꝝ tempe cōgrue pirus plātatur. Inseritur conuenienter in piro agresti vel domestico ꝛ in malo in quibus optime puenit. Item in spina alba et coctano sed in his ad debitū augmentū puenire non pōt. Item in quibusdā aliis arboribꝰ insita cōprehendit sed inutiliter ꝛ ideo hoc omitto. Potest autē hec inseri arbor sub terra vel supra eā iuxta terrā. vel in altum ſm distinctionē traditā in libro secūdo cum ī cōmuni de insitiombꝰ locutus fui. Fit eiꝰ insitio sub cortice ꝛ in trunco scisso. Itē ī ame dani vel salicis pertica perforata ꝛ sub terra sepulta. Item pillum modū qui emplastrauo nominat. Item pillū qui dicitur ad buccellū. Horꝝ autē modoꝝ doctrinā sufficiēt in libro secundo ostēdi. Assidua gaudet fossione. acletaminis vbertate pingue scere. Formatur aūt vt vnū solum habeat stipitē. qui vsqꝫ ad octo vel decē pedes aut plures erigatur a terra ibiqꝫ ramoꝝ diuisio pcuretur. Accidunt piris multa nocumenta que cū eoꝝ curis nominata sunt in huius libri ꝓncipio cū sermonē feci ꝺ̄ arboribus in cōmuni. Et colligunt sine periculo si rami debiles altiores cōgruis fumibꝰ cum fortioribꝰ alligent. Inferiores vo cuꝫ scalis et scalionibus exonerent. Hec ei arbor valde fragiles ramos habet ꝛ casui colligentis expositos. et maxime cū ad etatez decrepitā incipit declinare. Pira colliguntur diuersis tpibus ſm diuersitatez maturationis ipsoꝝ vt tñ estiua tunc legātur cū odore et colore sibi ꝑpo maturitatē portendunt que si duobꝰ aut tribus diebus ante legātur. videlicz apparentibꝰ primis maturitatis indicijs pluribꝰ seruabunt diebus ad vsum ąꝫ si sint vltima maturitate collecta. Que vero in fine maturātur autūni per byemē seruatura octobri mēse legāturꝫ sicco tpe ꝛ in lune descensu. Seruantur pira si a caducis diligenter electa integra ꝛ ꝑpe dura et aliquanto viridia obruta intra paleas vel frumēta ponātur. in loco tamē obscuro ꝛ sicco. Alij cū tenacibus suis statim lecta picatis vrceis condiderunt ꝛ ouibus vasculoꝝ gipso clausis aut pice. ipa ſꝫ diuo obruta sabulone texerunt. Alij pira que se non contingerēt in melle seruarunt. Itē pira duracina ꝛ ignis purgata in sole liccātur et in frigida aqua salsa manere permittuntur. postea in aqua pura biduo macerentur vel in sapa vel passo et vsui rebuātur. Vinum fit de piris si concussa ꝛ laccarissimo condita ponderibꝰ compamantur vel prelo. hoc in byeme durat ſz prima aceſſit estate. Acetuꝫ de piris sic fit. pira siluestria vel asperi generis in cumulo suantur matura per triduū. deinde mittuntur in vasculū cui fontana vel pluuialis aqua miscetur. et opertuꝫ vas ꝑ. xxx. relin quit dies. ac subinde quantū sublatum fuerit ad vsum acetī tantū aque ad reparationē ad datur. Liquamē de piris sic fiet. Pira maturissima cū sale calcātur vbi carnes eoꝝ fuerint resolute. vel in cupellis vel in vasis fictilibus picatisqꝫ claudunt. post mēsem tertiū suspense be carnes liquorem dimittunt. saporis iocūdi ꝛ coloris albeduli. Ex ligno piri pulcre assides seu tabule fiunt q̄ optime leuigātur. exq̄bus multa opa congrue fiunt. Pira quedā siluestria. quedaꝫ domestica sunt. Siluestria frigidiora duriora et siccioza et magis pontica sunt domesticis. Rursus pira quedā sunt acerba pontica. et quedā matura dulcia. Acerba pontica quasi omia sunt de natura siluestrium et stomachuꝫ confortant ventrēqꝫ constipāt. et sunt frigida et sicca medicine

ad arborum insitionem

non nutrimēto conuenientia. Ideoqꝫ oportet ī genitari vt mollescāt ꝛ asperitatē amittant vt videlicet elirent aut super calide aq̄ fumuꝫ suspendant aut operta pasta assentur aut cū melle condiant. Plateari ꝺ̄ dic q̄ pira siue cocta siue cruda sint ventrē cōstipant. ꝛ si cocta sunt ī aqua pluuiali ꝛ posita sup os stomachi compescūt vomituꝫ ex colera. ꝛ sup pectinē fluxuꝫ sanguīs constringunt. Pira dulcia matura tempate cōplexionis sunt quia minꝰ ceteris frigida sunt. quapropter calefaciūt ꝛ augent digestionem valentqꝫ in his quoꝝ stomachi frigidi sunt ꝛ sicci. Habēt aūt pira ꝑprietatem q̄ si cū fungis coquant omnē auferūt lesionem p̄cipue si siluestria sunt ꝓpter pōticitatem suā. Cinis arboris piri agrestis bibitus in his qui fungoꝝ sunt comestiōe suffocati multū valet. Frondes piroꝝ ꝛ rami stiptica sunt solūmodo. sed piroꝝ stipticitas cū aquosa dulcedine mixta est. Auicenna dicit q̄ pira siluestria exiccata consolidant vulnera.

De pruno

Prunus est arbor p nota. Et eiꝰ quidē diuersitates sūt quia quedā est domestica ꝛ q̄daꝫ siluestris. Domestice quedā faciūt pruna alba quedā nigra quedā rubea. Aerē desiderat tepidū principaliter. et frigiduꝫ satis cōmode sustinere potest. loco gaudet leto ꝛ humido similiter. lapidosis ꝛ glareosis iuuatur locis. letamē recusant. quia ex ꝫ fructus vermiculosos ꝛ caducos faciunt. Seruntur ossibus suis aut rumno mēse nouēbri solo putri ꝛ subacto. duobus palmis vl minus obruant ossa ea dē ponant. et februario. sed tunc sunt ꝑ triduū lixiuio macerāda vt cito germīare cogant. cui rei ꝑderit si in seminario nutriant vt postmoduꝫ ela pso bienniotransferant. Ponātur eisdem mensibus ꝛ plantis quas sumemꝰ ex radicibus aut cortice matris radicibus cū ponuntur fimo oblitis. hec arbor non multū ꝓfundas querit scrobes quia non multū in profundo radices figit nec multum magna spacia quia se inuicez parum impediunt. Inseritur in se in persico ꝛ amigdalo. sed eam degenerē reddit ꝛ paruā ꝛ in se recipit amigdalū ꝛ malum ꝑm quosdam. et muniacū. Extremo martio fit eius insitio vel mense ianuarij anteqꝫ gumma eius incipiat lacrimare. Sed ego etiā mēse februarij expertus sum sepe optime puenire. Iuuatur frequenti humore ꝛ assidua fossiōe extirpande sunt a radice soboles. exceptis rectioribus que seruabunt ad plātas. Formatur autē vt vnū solum habeat stipitem non multū eleuatū a terra. Si languida ē arbor pruni amurca cū aqua equaliter tēperata radicibus eius debet infundi. vel cineres ex furno ꝛ maxime sarmentoꝝ. Si poma decurrant oleastri opirum terebrate infige radici. Si vermes aut formicas patitur cureī vt supra in tractatu cōmuni de arboribus dixi. Pruna siccanti sole scisa in tribus vel quattuor ptibus circa ossa. Alij in aqua marina vel in aqua feruente recenter lecta pruna demergunt ꝛ inde ſꝫ lata in furno faciūt aut sole siccari. Ex pruniis fiunt optime sepes ꝛ vtiles. qz sua spissa pullulatione spissas eas ꝛ fortes faciunt ꝛ fructum abundāter ꝑbent. Et cū duobꝰ vel tribus aut quattuor annis inciduntuꝫ quibusdā rarioribus derelictis multos ꝑparant vinearū palos ꝛ igni satisfaciūt abundanter. Sed vt diuersaꝝ prunoꝝ sufficiens habeatur ꝑ sepibus faciendis copia: nihil erit vtilius q̄z tempe maturitatis eaꝝ pueros ad forum ꝛ ad plateaſ mittere vbi vendunt. et a personis vilibus comedunt qui omnia ossa cuiuslibet generis inuēta colligunt. ꝛ hec siccata suprādictis temporibus plantanda seruātur. Ex quibꝰ quattuor vel vsqꝫ ad sex simul in seminario poni possunt vt cum cōualuerint ad faxinas sepium trāsferant ꝛ sulcos. Pruna paruꝫ nutriunt ꝛ alba quidē dura sunt ad digerēdum. stomacho nociua sed exiguuꝫ soluti ua. Ideoqꝫ cuꝫ sint grossa non debent comedi nisi grandia ꝛ pfecte in arbore matu

De agnocasto

Gnuscastꝰ est fru

a tex. id est. arbustula parua q̄ omni tempe viridis reptur In aquosis locis magis ⁊ in siccis minus. et eius lignum est duz. ⁊ eius folia sunt sicut folia oliue sed sunt leniora. Calidus est ⁊ siccus in tertio gradu. Et ꝑm Auicennaz est calidus in primo ⁊ siccus in secundo. Flores ⁊ folia comperunt vsui medicine ⁊ magis flores q̄z folia. ⁊ flores quidē agnuscastꝰ vocantur qui in vere colligūtur. ⁊ per annuz tantū seruant. et virides maiores sunt efficacie q̄z siccati. Dicitur aūt agnuscastꝰ q̄a libidinem reprimendo castū vt agnus latorem reddit. Lectus enī ex eo stratus libidinem stringit ꝓhibendo pollutionē ⁊ virge erectionem. vt dicit Auicēna. Fomētentur etiā genitalia ex aqua decoctionis eius ⁊ succus potetur. Contra gomorreā decoquatur modicū castorei in succo eiꝰ et detur in potu. Item folia eius decoquātur in aceto addito castoreo ⁊ genitalia cathaplasmentur. Et nota q̄ quedā extinguunt libidinem inspissando sperma vt semen lactucе psillium citrulli melonis. cucumeres. cucurbite. portulace scariola. acetū campbora ⁊ similia. Quedā inaniendo spiritus et consumendo sperma vt ruta. maiorana. agnuscastus. ciminū. calamentū. ⁊ anetuz Hec enī sunt calida apertiua ⁊ ventositatē exterminātia ⁊ soluunt. Item fomentum factum ex aqua decoctōis agnicasti matricis exiccat superfluitates ⁊ ipsius angustat orificiū. Cōtra litargiā valet decoctio agnicasti apij ⁊ saluie in aqua salsa si ex ea fortiter capitis posteriora ps fricet. Auicēna dicit q̄ suffumigat mulier cū vehemēs desiderium coitꝰ adest ⁊ liberat et eius folia fugāt venenosa. De buxo

Buxus est arbor

b que solidissimū croceū ⁊ pulcerrimū lignū habet q̄ pulcris frondibus ⁊ viridibꝰ semp vestita est. Ex q̄bꝰ domicelle serta faciūt. Plātari pōt nō solū ꝛ plātule radicate de stipite matricis euulse ponant. sz etiā si rami eiꝰ frōdibꝰ denudati infigant in terrā. Rasura buꝰ ligni q̄a frigida est ⁊ ficca decocta in aq̄ putei ꝓstringit fluxum capilloz. vt dicit Biasconides Tingit etiā crines si eiꝰ decoctiōe sepiꝰ abluant. Ex ipsiꝰ lignis fiūt optimi pectines ⁊ coclearia ⁊ manubria cultelloz ⁊ calculi ⁊ tabule ceree. et omne opꝰ puū q̄ pulcerrimū lignū sculpēdū reqrit. recipit enī ⁊ retinet cōmode oēm formā

De bullo

Bullꝰ est arbustu

b la pua q̄ in arenis fluminū nascit. q̄ pulcras valde vgulas ⁊ mīras emittit. q̄ colligūt de mēse aplis cū succo ꝛ eis mouet ⁊ excoriēt. Bende fiūt ex eis corbes et cauee auiū ⁊ cauee casei siccādi ⁊ fuādi. et canistra in q̄bꝰ panes portāt ⁊ fructꝰ. Item ex radicibꝰ eiꝰ ligant manubria falciū ⁊ falcinelloz q̄ ad incidēdū ligna ⁊ putādas vineas necessaria sūt De cypresso.

Ypressꝰ est arbor

c nota ⁊ pulcra q̄ viridis sp existit. ⁊ iō libenter i claustris monachoz ⁊ fratz plātat. Eiꝰ eī lignū est valde odorifez ⁊ pulcrum ⁊ ex eo fiūt pulcerrime atq; odorifere assides q̄s boies libēter ponūt i fūdis instrumētoz musicoz vt licij cibare ⁊ alioz. ⁊ i oibꝰ opibꝰ delicatis. Hec arbor vt ait Auicen. calida est i ꝑmo gōu ⁊ ficca in sco. Et q̄dā dicūt q̄ ē frigida. folia et nuces eiꝰ stiptica sunt. ⁊ eiꝰ folia delēt morpheā ⁊ ꝙ olidā vulnera ⁊ nuces eiꝰ ꝓfortāt neruos ⁊ roborāt molificatōz ⁊ stringūt etiā ⁊ decocto nucis cū aceto delet dolorē dentiū

De canna

Anna siue arūdo

c nota ē Terrā desiderat mediocriē būidā ⁊ pinguē. Canneta fiūt hoc modo. videlicet q̄ pastinata eq̄liter terra de mense februarij et breuissimis scrobibꝰ vno pede distātibꝰ. cānaz oculi ꝓscrobes singulas obruant. Si calida ⁊ sicca prouincia est valles būidas ⁊ irriguas opꝰ est deputare cānetis. Si est humida regio locis mediis instituant sz succo villaz subditus. Ligonisant vt vinee ⁊ ligonibꝰ in equalitate terre incidunt de mēse octobris et nouēbris. Sz si q̄ sunt antiqua cāneta mense februarij sarrientur recisis q̄ sunt in radice purganda. id est. putribꝰ male porrectis. et si q̄ gignendi nō habēt oculos. Ex cānis fiunt pali ⁊ ptice vinearū ⁊ scorea quibꝰ inter se domus pauperꝫ distinguūtur. Et ꝑm Auicennā sunt vehemētis infrigidationis. Et folia canne radix ⁊ cortex ꝓsunt alopicie ⁊ abstergunt sordes. Et radix eius cum cepa siluestri extrahit carni infixa. Et lanugo que est eius flos quando cadit in aures facit euenire surditatē quoniā inuscat in ea ⁊ nō egredit.

De fago bijkaffa

Agus est arbor

f magna nascens in alpibus ex q̄ optime fiunt lancee ⁊ sellarum assides ⁊ libroz. Item fabricis vtilis est i sicco. sed humore corrumpit. Isidorus autez dicit q̄ glans siue fagi fructus est multum dulcis ⁊ nutribilis. eius medulla muribus est multū accepta ⁊ glires impinguat. turdis ⁊ columbis cōuenit. et eos nutrit. ⁊ eiꝰ carnes coquibiles facit. Eius ligni substātia operibus est apta sed non multuz durat quia libenter a vermibus corrodit. sed est valde necessaria vitree arti si nondum a vermibus corrosa est. quia ex eius cinere vitrū cū alioz quorundā apositōe pignis conflagrationē ꝑparat

De fraxino kewoessa

Raxinꝰ est arbor

f satis magna q̄ in pinguibꝰ ⁊ būidis nemoribꝰ delectat. Cuiꝰ lignū satis igni cōperit. ⁊ est optimū p circulꝰ vegetū ⁊ tinaz ⁊ salis curruū aliaz scalaꝛ turrium. Item edificijs cōperit exiccata ñ viridis

dū tamē terraz nō ptingat q̄ statim būore corrūpit. Eiꝰ etiā silua de tertio in tertiū vt quartū annū incisa optimas ꝑ vineis ꝓfert pticas. Plinius aūt dicit q̄ folia fraxini sunt vtilia cōtra venenū. Mā succo exꝑsso potui dato cōtra serpētes sūme auxiliat. tāta q̄z ei vis est cōtra serpētes vt eiꝰ vmbrā vesperti nam vel matutinā non attingāt. et si inter ignem ⁊ fraxini folia ponit serpens ignez potius q̄z in fraxinū fugiet. Et eiꝰ cortices et folia ventrē stringunt ⁊ vomitū ex defectu virtutis cōtentiue factū si cum aq̄ plutiali ⁊ aceto decoquant ⁊ sup stomachuz apponant. Et est arbor calida ⁊ ficca i scō gradu. vt dicit Palladius

De fraxinagolo

Raxinagolus est

f arbor fraxino in frondibꝰ ⁊ lignis similis q̄ in locis domesticis seu cultis delectat. Hec arbor fructꝰ quosdam siue granula ꝓducit que nigra sūt q̄n existunt matura ⁊ valde dulcia sz q̄si nihil supra ossa ex pulpa habēt. Item exiccata mēsibus cōseruant pulpa

De fusano

Usanꝰ est arbor

f parua q̄ in alpibꝰ oritur ex cuius ligno fiunt optime fuse ⁊ viellaruz archeti

De genestra Zanoth 3

Enestra est que

g dā arbustula adeo pua q̄ plūmū ad herbe naturā accedit q̄ i montibꝰ ⁊ locis macerrimis aut etiā maritimis orit. Et flores facit valde pulcros q̄bꝰ ꝓsertis domicelle vtūt ⁊ ex ramusculeiꝰ defectibꝰ iūcis pūt palmites vineaz ligari. Item ex genestra ꝑt fieri stupa q̄ loco canabi vel lini succedere pōt. De Iuo tijaffa

Uus. id est taxus

i est arbor pua q̄ in alpibꝰ ⁊ mōtibus eis primis iuenit q̄ optima ē ꝓ balistis ligneis ⁊ arcubꝰ faciēdis

opibus

De oplo · arbarffa

Plus est arbor

o sans magna que lignū habz valde albū z pulcrū quasi alero sūt ex q̄ fiunt optima iuga boū. Incisoria etiā z parapsides z allides p delicatis opibus faciendis

arffa

De populo et albaro

Opulus et albaro

p rus quasi similes sunt in magnitudine z forma frondiū. sed populus magis in altū extollit z eius lignū nō polit̄. Albar⁹ vo magis platera ramos extendit. et eius lignū est albius z pulcri⁹ passibus faciendis. edificijs in sicco satis comperunt licet longissimo tempe nō durēt. locis humidis z arenosis p̄cipue populus letat̄. in montib⁹ et locis saxosis z cretosis durare nō possunt. Plantāt ramis annalib⁹ vel biennalibus aut etiā maioris etatis in terra infixis z facilime comp̄hendūt. Item compert̄ est albarū incidi et q̄ cunq; inerint fragmina incisure. inde quasi siluā spissam nasci. Potest etiā hoc euenire ex pullulatione radicū que circa precisam arborē vniuersam occupāt terrā in superficie eius. p̄ter qō etiā p̄fate arbores plurimū inueniunt obesse vineis z frumētarijs agris. Populus habet hoc p̄priū q̄ si estiuo pute tempe facile perit aut infirma z scabiosa efficit. Dicit autē populꝰ eo q̄ incisa pullulat ad modū populi. vt dicit Isidorus

De rosarijs

Rosaria nota exi

r stūt. Sūt aūt quedā alba quedā rubea. Et iterū q̄dā domestica z q̄dā siluestria. sunt. Alba vo tā domestica q̄z siluestria fortes p̄stituūt sepes. q; multas et fortes habēt spinas z oēs adeo retortas q̄ eas volētes ingredi retinēt violēter. Sz rubea rosaria debiles virgulas z spinas p̄ducūt. Plantāt aūt plātulis z virgultis i puas pticulas diuisis z i seminario satie. aut semib⁹. Et semia q̄dē sunt q̄ i pomulo rubeo sunt collecta q̄n maturitas ad plantandū apta cognoscit cū p⁹ vindemias colorē fuscū z mollitiē q̄ndā bīnt. Si q̄ sūt rosaria antiq̄ circū fodiūt z aridias vniuersa recidit. Iterū q̄ rara sunt p̄nt virgaꝝ p̄pagine reparari. Rosa frigida est in p̄mo gō. sicca in scō. viridis z sicca cōpetit vsui medicine. Siccant aūt aliq̄ntulū ad solem. et possunt p̄trienniū seruari. Cū receptio rosarum inuenit siccе ponēde sunt in medicinis q̄z faciliꝰ p̄terunt. Ex viridib⁹ autem fit mel rosatū. zucbaꝝ rosatū. electuariū de succo rosarū. Syrupus rosatus oleū rosatū. z aqua rosata. Mel rosatū sic fit. p̄mo mel despumet deinde colet. postea addant folia rosaꝝ abiectis stipitib⁹ z quibusdā albis q̄ sunt in pte inferiori z minutatim incisa ponant z fiat decoctio aliq̄ntula. z signū decoctionis ei⁹ est odor z color rufus in septem libris mellis vna rose ponat p q̄nq; annos seruari p̄t. Et habet virtutē cōfortandi ex aromaticitate. mūdificādi ex melle. Competēter dat flegmaticis colericis et melancolicis in hyeme z estate debilitatis cum mulsa facta ex aqua et melle rosato. ad mundificationem stomachi ex frigidis humorib⁹ mel rosatū cū aqua decoctiōis seminis feniculi tribus granis safa additis. Vel sm Nicolaū fit hoc modo. In decem libris albi z purissimi mell despumati succi recentiū rosarum libra vna ponat. et in cacabo ad ignē posito cum bulire ceperit: viridium rosaꝝ cū forficibus vel cultello i cisarum libre quattuor addant z tādiu buliat q̄ ad succi cōsumptionē redeat. z cum bulierit semper agitetur et in fictili vase repositus. quanto magis tenebitur. tāto melius erit. Cum aqua frigida sumptum stomachū confortat z constipat. et cuz calida mūdificat. detur in mane z in meridie. Eo dē modo fit mel violaceū z valz tipice febri citantib⁹ cū calida aqua datū. Zucbaꝝ rosaceū sic fit. folia rosarum viridiū pistata cum zucharo bene p̄terant z ponantur in

vase vitreo p triginta dies ad solem z q̄tidie moueant vt bī misceant. In quattuor libris zucbari libra vna rosaꝝ ponat. z potest p trienniū seruari. Virtutē habet constringendi z cōfortandi. z valet p̄ dissinteriam. lienteriā. z diarriā ex debilitate virtutis cōtentiue factā. Item valet p̄ vomitum colericū. contra syncopim z cardiacā passionem cū fit ex calefactione spiritualiū def cum aqua rosata. Electuariū de succo rosarum sic fit. Recipe zucbari succi rosaruz ana libā vnaz z vncias quattuor. sandali trium generꝝ ana dragmas sex. spodij dragmas tres. dyagridij dragmas. xij. cāphore dragmā vnā. Tempera ad modum electuarij cū syrupo facto ex zucbaro z rosaꝝ succo z detur cū aqua calida ad modū castanee in matutinali hora. valet aūt cōtra guttā calidā z colerā rubeā purgat. Et cōualescētes tertianarios q̄die purgat sine molestia. z reliquias malor humor q̄ ibi remāserunt potēter educit. Syrupus rosatus sic fit. Quidā decoquunt rosas i aqua z in tali aqua rosata addunt zucbarū z faciunt syrupū. Alij aūt faciunt ponere rosas in aliquo vase habente strictū orificiuz z superinfundunt aquā feruentez z dimittunt ibi stare donec aqua sit rubea. et inde faciunt syrupū. Alij conterunt rosas virides z succum exp̄mūt z in tali succo faciunt syrupum. z hic est optimus. Et nota q̄ syrupus factus ex recentib⁹ rosis p̄ius aliquantulum laxat. postea cōstringit. factus vero ex ficcis in p̄ncipio z in fine p̄stringit. Contra fluxū ventris z vomitū colericum detur cū aqua pluuiali vel rosata. febricitantibus post minutionē cū aqua frigida potui def cōtra syncopim similiter. Scōm Nicolaū sic fit. Accipe rosas recentes z pone in vase p̄se z in caldario pone aquā donec bulliat z bullientē sup rosas p̄dictas infunde z postea ipsum vas tege ne fumꝰ exeat. ex quo aqua ibi refrigerit rosas inde eisce z alijs recentib⁹ aquā bullitaz eandem iterū superinfunde mutādo rosas donec aqua illa rubea fiat. De hac aūt aqua quattuor libras accipe z in quattuor libras zucbari infunde. Cū autē bulire incepit albumen ouoz aliq̄ cum zucbari aqua frigida multū agitata donec spumescat concutias z illā spumā in syrupo bulliēte spargendo infunde. z cū quasi nigrescere illa inceperit suauiter cū cacia remoue. z iterū alia m infunde donec clarus fiat syrupꝰ. Et cum cepit syrupꝰ quasi filū facere si cū digito tetigeris aut cacie dependēs adhereat coctū est. z valet calor z siccitati febriuz. sitim reprimit cōfortat z constipat. Eodez modo fit syrupus violaceus z syrupꝰ nenufarinus qui valent cōtra maximos calores in acutissimis egritudinibus. Oleū rosatū sic fit. Quidaz decoquunt rosas in oleo cōmuni z colant. Alij terunt rosas virides in oleo z vase vitreo soli exponūt p dies q̄nquaginta. z hoc est bonū. Scōdum Nicolaū fit hoc modo. In duabus libris olei cōmunis abluti libra vna viridiuz rosarum aliquantulū cōcussarū ponatur in olla posita plena sup ignē in caldario pleno aqua suspenso z tādiu buliāt donec aq̄ tertia p̄s minuat q̄ demū albo panno lini immissum torculari exp̄mat. Eodē modo fit violaceū sabatinū z mirtinū oleum. Et valent ista olea p̄ acutas z pacutas inuncta sup epar z pulsus tempora z plātas manuū z pedū quoniā calorē extinguunt. Aqua rosacea fit multis modis. Nā q̄daz habent patellā plumbeā quā ponunt sup quod dā terto inuerso cui est ab vna pte bostium. vñ sub eo ponit ignis z inter textuz et patellam est cinis grossitudinis duoruz digitoꝝ ne aqua saporem fumi accipiat. et circa textum est fornacella parua de lapidibus z luto facta. Deinde patella rosis ipletur z capellum plumbeū ponitur supra ipsam ita q̄ versus partem vnde aqua rosata egreditur aliquātulum pendeat. z ignis cōtinuo sit sub ipsa patella. tantumq; rose dimittuntur in ea q̄ in eis sit humiditas consumpta. et tunc reiiciuntur z alie recentes in earū loco ponūt z in aliq̄ vase vitreo sub pipio capelli posito aqua recipit.

Beinde in engbestarijs ad solem posita q̄
busdam dieb⁹ decoquenda relinquitur ⁊
seruatur. Alij volentes omnē sapozē fumi
⁊ odozez euitare in aqua rosata ponūt pa
tellam predictā ⁊ capellū in cacabo aq̄ ple
no. atq; ita ī fornacella disposita q̄ ab vna
parte possit in eo aqua imitti que loco ei⁹
que ab igne consumit succedere possit. ⁊ h̄
est optima. Et quidā in filo folia rosaruz
posita in vase vitreo ⁊ suspensa ne vasi ab
aliqua pte adhereant soli exponūt ⁊ desup
adeo claudunt q̄ vapoz rosaz exire ñ pos
sit. ⁊ hec est melioz que esse possit Tñ valde
parum ⁊ cū nimio labore fieri potest. Ha
bet autē virtutē confortandi ⁊ cōstringen
di. Contra fluxum ventris ⁊ vomituz cole
ricum detur aqua rosata simplex vl' aqua
decoctionis mastices ⁊ gariofilozū ⁊ preci
pue contra fluxū ex debilitate virtutis con
tentiue vel acumine medicine q̄ñ ipsa ni
mis ducit puenientē. Sincopisantibus et
cardiacā patientib⁹ detur in potu ⁊ super
aspergat faciei. In colirijs cōpetenter ad
oculos ponit ⁊ in vnguentis ad faciem q⁹
abstergit pannū faciei ⁊ subtiliat cutē Ro
se licce naribus apposite cerebrū cōfortant.
⁊ reparant spiritus. Contra fluxū ventris
ex colera detur aqua pluuialis in qua ro
se sint decocte, ad idem valet emplastruz ex
rosis ⁊ albumine oui ⁊ aceto positū sup re
nes ⁊ pectinem. Contra vomituz fiat deco
ctio ī aceto ⁊ spongia marina intincta ori
stomachi supponatur. Contra sincopim
detur aqua decoctionis rosarū. detur etiā
puluis in ouo sorbili. Item contra rubozez
oculoz si sentiat pūctura valent rose cocte
in aqua ⁊ cataplasmate. Antea dicit flos
rose qui interi⁹ reperitur, valet autē contra
fluxum ventris ⁊ vomitū. Itē puluis ei⁹
que suppositus humiditatez eius cōsumit
Et nota q̄ succus rosarū viridium in vase
vitreo potest seruari per annū. Auicenna
dicit q̄ rosa rectificat fetorem subozis quā
do in balneo amministrat. Et emplastruz
de rosis coctis ⁊ tritis ⁊ nō expressis posi
tum sup apostemata calida ea soluit.

De roze marino

Os marinus est

r quedā arbustula parua odorife
ra que semp habet frōdes viridef
que quasi assimilant zanipzo ⁊ scope. In
marinis locis p̄cipue delectat. et ideo ros
marinus appellat. Plantat autē plantulis
de radice matris diuulsis. Item ramis in
terrā infixis his mensib⁹ q̄bus alie fiūt plā
tationes. Calidus ⁊ siccus est sed excessus
eius non determinat in gradu. Folia ei⁹ et
flozes competūt medicine ⁊ flos eius dici
tur anthos. Unde Dyantos electuariuz fit
ex eo. Arbustula ipsa etiaz lanondes dicit
vel detrolibanos. vnde cum istoz receptō
inuenit folia debent poni. Flozes autez ali
quantulū deliccati ad solem per annū siki
seruantur. et folia habēt virtutē confortan
di ex aromaticitate. dissoluendi ex calidita
te. extergendi mūdificandi ⁊ consumēdi ex
siccitate. et Dyaforeticā ex caliditate. Cōtra
sincopim ⁊ cardiacā detur Dyantos cuz vi
no. Item fiat decoctio flozū in vino ⁊ tale vi
num detur patiēti. Contra frigiditatez sto
machi ⁊ ad digestionē p̄fortandam detur
Dyantos vel vinū decoctionis flozū et ma
sticis. Cōtra dolorē intestinoz ⁊ stomachi
ex ventositate detur vinū decoctionis eius
et cimini. Et cōtra cerebri frigiditatem fiat
eius decoctio in vino ⁊ patiens capite coo
perto fumū recipiat. Contra humiditatez
vue acetū vel vinum decoctionis eius gar
garisetur. Contra stranguriā ⁊ dissinteriā
flozes vel saltē folia decocta in vino cata
plasment. Ad mundificationē matricis et
conceptū iuuandū. fiat fomentū circa pu
denda ex aqua decoctionū eius. flozes au
tē in oleo decoctos supponūt sibi mulieres

De rubo

Ubus notus est

r Competit sepibus faciēdis. quia
eas fortes et spissas ⁊ pūgētes fa
cit. Sed p se non mūtū p̄petit nisi plātas ar
borum vel aliaz spinaz admixtas habeat

quibus sustineat. que adeo sint solide q̄ ñ
flectant ⁊ destruant ab eo. Plantat autez
plantulis suis que facile inueniunt vbi ru
bi capita tangūt terrā. quia ibi statim radi
ces emittūt. Itē plantat seminib⁹ suis ma
ture collectis ⁊ siccatis ⁊ vsq; ad initiuz ve
ris seruatis ⁊ tunc seminatis. Fructus ei⁹
sūnt mora que mulieres ⁊ pueri comedūt
sed optima sunt p porcis. Rubus calidus
⁊ siccus est vt quidā dicūt. Constantin⁹ tñ
dicit summitates ei⁹ esse stipticas ⁊ valere
cōtra vsturas ⁊ calida apostemata. vñ vi
detur q̄ sit frigida ⁊ sicca. Cōtra rubozem
oculoz cortices ei⁹ cum vitellis ouoz con
terātur. ⁊ addito croco oculis supponant.
Cōtra qualibet vsturas cera mūda resol
uatur postea addat oleum rosatū. deinde
succus turionū eius in maiori quantitate
Contra calida apostemata folia summita
tum trita cū aqua rosata supponant. Con
tra dissinteriā succus turionū eius cuz aq̄
ordei p clistere immittat. vel ex turionibus
cū albumine oui ⁊ aceto fiat emplastrū su
per pectinem ⁊ renes Si sit vicio supiozuz
lenticula aliquantulū exusta in succo eius
detur ad manducandū

De salice

Alix est arboz no

s ta sic dicta eo q̄ plātata facile ī al
tum salit. Hec arboz in locis būi
dis ⁊ arenosis siue solutis delectat et non
multū p̄funde radices facit. Plantat optī
me si terra p̄forata cū palo aut foraterra:
planta biennalis in pte inferiori acuta fo
ramini fortē imprimat ⁊ vsq; quasi ad su
perficiez foramen ex sabulo impleat vl' ter
ra soluta. si terra vbi plantata sit cretosa ex
istit demū creta supponatur. Q, si soluta
est terra in qua plantat sufficit si ex eadem
impleat foramen. cui multū p̄derit si eisdē
cardinibus quib⁹ in salice steterat oppona
tur. Fit aūt eius plātatura de mense octo
bris ⁊ nouēbris aut februarij. et melio⁹ men
se martij cū iam ipsis plātis adhuc sup sali
ce existentib⁹ viridis succus infundat. Eis
autē plātatis mense aprilis ⁊ maij abrada
tur quicq̄d in stipite p̄ter superiorez ozitur
ptem. Tertio quoq; aut quarto anno inci
duntur omnes equaliter sex pedib⁹ supra
terrā. Sed si duob⁹ tantū pedibus super ter
rā ipsius formaret stipes pceriores p̄duce
ret perticas ⁊ longiori tpe durarct. q̄a hec
arboz tanto in ramis erit fecūdioz. quāto ē
terre p̄pinquioz ⁊ est ad incidendū aptioz.
Verūtamen si est in loco animalib⁹ expo
sito magis timet corrosionē ipsoz. que oc
to vel decem pedib⁹ a se inuicē distare de
bebunt. ne si nimis spisse fuerint superfluis
umbris perimātea que seminātur ī agris
De tertio in tertiū annū pertice incidūtur
videlicet subtiles iuxta salices. ⁊ grossiores
tribus vel quattuor digitis ab eo remote.
incidant rotunde. vel nō multum oblique
Et quicq̄d est in salice siccū vel mortuum
amputet. nec fiant in eo cauaze remote. sed
paulatim equaliter p̄ omnia diffundātur
Ex boc eni modo perticas pceriores et mi
nus ramosas efficiēt. et tpe longiori dura
bunt. Et nota q̄ si eo anno quo nō incidū
tur amputent vimina pua inutilia rema
nentia maiꝰ suscipiēt incremētuz. Ex ligno
salicis solido p̄ perticis faciendis nō absci
so fiunt trabes ⁊ materie dom⁹ satis bone.
⁊ ex grossis fiūt assides ⁊ conche ⁊ parapsi
des incisoria ⁊ multa vasa vinaria. Ex pca
uis vero fiūt aluearia ⁊ situle ⁊ sextaria. ex
perticis fiunt vinee. ⁊ ex eis ⁊ viminib⁹ fiūt
sepes ⁊ clausure curiaz ⁊ porticuū et mlta
alia vtilia. Hec arboz p̄petit medicine vsui
bm corticē folia ⁊ flozes. habet autē virtutē
cōstringēdi ⁊ p̄solidādi. Contra dissinteri- Contra d
am succus expressus ex foliis ⁊ potui dat⁹ l
valet. Contra vlcerationē intestinoz ex dis Con ulcera
sinteria factā detur puluis cortices ei⁹ cō
busti in aliquo potu. Idem puluis vlcera
tiones exterioz partiū consolidat. Idē pul
uis vt testatur Diascorides cuz aceto po
tui datus ⁊ cum aceto cataplasmat⁹ ner
uos verrucas ⁊ poros curat. Itē folia sali
cis respersa aqua ponenda sunt circa febri
citātes. Isaac autē dicit flozis seu seminis

salicis banc esse virtutē vt si qua mulier il ludin potu sumpserit filios nō generat sed efficitur infecunda

De sauina

Auina est arbor

f sans pua que semp viridis est. et habet folia q̄si cypressso similia. hec arbor satus cōmode viuit in omni loco Et libēter plantat in viridarijs z in claustris religiosor. quia circulis z perticis iuxta eā positis ramos cōueniēter vndiq; expādit Plantat autē ramis sicut de buxo dixi in terrā infixis. Hec arbor calida et sicca est i tertio gradu. cui⁹ folia competūt medicie. pbiennio seruari possunt Uinū decoctionis ei⁹ valet cōtra dolorē stomachi z intestinorū. Itē decocta in vino valet p̄ stranguriam z dissinteriā. Cathaplasmata etiā valet contra dolorē iliacū. est enī dyaphoretica z diuretica. Fomentatio etiam ex aq̄ decoctionis ei⁹ in vino valet cōtra p̄dicta. z etiā menstrua puocat z fetū mortuū educit. Item decocta cū oleo z suppositta idem melius operat. Cōtra tenasmon ex frigida causa valet si fiat decoctio ei⁹ in aceto z vino z fumū inde patiēs recipiat.

De sambuco

Ambucus est ar/

f bor nota q̄ in sepib⁹ nascit. et ramis in terrā infixis plātata faciliter comp̄ hendit. Ex cui⁹ ligno grosso vel mediocri fiunt arc⁹. et ex grosso nō nodoso fiunt optime sagitte. Itē fiūt cannelle tinnatorum z vegetū ex ei⁹ ligno. Uirtus ei⁹ est calida et sicca in secundo gradu. Medicine cōpetit p̄cipaliter cortex eius. secūdo folia et flores virtutē habet diureticā attractiuam z purgatiuā Cōtra quotidianā p̄tēdēte purgatione añ boram accessionis detur vinū decoctionis corticis mediani sambuci Itē succus sambuci p se datus vel cū melle lūbricos interficit. Ad menstrua puocanda succus corticū pessagineturz vel folia cathaplasmentur. fomentū ex aqua salsa decocti

ontis corticū ei⁹ tumorē pedū soluit z dolorem exteriorum partium

De sicomoro

Icomor⁹ est que

f dam arbustula pua quasi assimilatur sanguino i forma ligni. que pulcras valde pducit vgas. et ei⁹ cortex ē pulcerrim⁹ z adeo adheret ligno q̄ ex eo fiunt pulcra manubria cultellor. z nascit in nemoribus ppe alpes

De sanguino

anguin⁹ est arbor

f similiter pua que multū pullulat in sepib⁹. et eas valde inspissat sed spinis caret. et pulcras et solidas virgas p ducit ex q̄bus fiunt breues illi ad auiculas cū noctua capiēdas. z vimina ipsi⁹ texēdis telis optima sunt

De spina alba.

Pina alba est ar

f bor satis pua q̄ optima est p sepibus. q̄a valde acutas hz spinas. nec in radicib⁹ p agros pullulat. Et i se optimam recipit insitionē. nespila z pirus et malus in ea facile compbendūt. sed ad debitum augmentū puenire nō possunt p̄ pter iequalitatē magnitudinis eaz. Lignū habet albū et solidū. Ideoq; cōpetit pirid ibus z cochlear⁹. Plantat autē plantulis que inueniunt in stipitib⁹ matrū sub terra modicū nate que aliquas sub terre superficie radiculas pduxerūt. Uel ex eis plantulis que i magna quātitate inueniuntur nate in arenis in locis valliuz ad quas fluminum torrētes semina pduxerūt. Potest etiā ex ipsis seminib⁹ post vindemias collectis seminarū facere i locis arenosis z solutis. et inde post biennium ad loca sepius commode transferre. Hec arbor frigida et sicca est in primo gradu. et ei⁹ decoctio cōfert instrumentis iūcturaruz z podagre et mollificationi stomachi

De spina iudaica

Pina iudaica me

f lior omnib⁹ est p sepib⁹. q̄ in quo libet folio duas habet spinas. vnā videlicet rectā. magnā z acutissimā. z alias puā. retortā z spissam. q̄re sua pullulatiōe fortē constituit sepem

De spina ceruina

Pina ceruina nō

f multū sepib⁹ cōpetit. q̄ nō est bñ spinosa. hz ex ea optimi p vineis fiunt pali q̄ sub terra lōgo tpe durant

De scopa

Copa est arbustu

f la valde pua. similis quasi zanipro cui⁹ radix est rotūda z adeo dura z nodosa q̄ ex ea optimi fiūt cipbi si bene solida inueniatur

De tamarisco

Amariscus est ar

t bor calida z sicca in secūdo gōu. Uinū decoctōis ei⁹ valet ad oppilationē splenis z epatis. Itē stranguriaz dissoluit z pl⁹ in cibo cocta. Additez valet frequēs bibitio cū vase ex tali ligno facto. Cortices aūt sunt maioris efficacie q̄z folia

De vimo

Imus est arbor

v nota que omnez aerē sustinere potest z terrā desiderat pinguē vt optime cōualescat. nec cretosam neqz solutam recusat. Que plantat plātulis cuz radicibus inuētis que facile cōualescunt. Hec arbor optima est vt vites sup eā ascēdant. Ex ligno eius fiunt trabes z materie domor. licet nō diu durent in eis. Itē fiūt ex eo muzoli rotaz z fusoli molendinorumz z scale turrium z bis valde competit Item fiunt mazi ad ligna scindenda z vasa vinaria stringenda. quia tenax est z non facile scinditur lignū eius. Itē fiunt fūrce et furcones. z competenter omnia instrumenta que tenacitatē habent vt potius curuent q̄z rumpant aut scindant. Et folia quidem eius optima sunt p pabulo boū

De vinco

Incus est arbor

v nota que plantatur vt salix quia eiusdē est nature. et ideo conuenienter in ea inseritur. Et hec quedā facit virgas croceas quedā nigras quedā rubeas Item que in loco calido z exili oritur tenaciores virgas producit. Que vero in pmbris aut in loco pinguissimo oritur minus tenaces fac. Itē ē alia spēs vinco q̄ gorre vocāt q̄ optimi sūt p tinis z vegetib⁹. q̄ longas z ramul' carētes z in sūmitate grossas z valde tenaces virgas pducunt. z hec quidem facillime radices emittit z compbendit si ex virgis fiunt frusta vno pede minora z in terra infigantur duob⁹ solum digitis supra terrā relictis. que nullo tempore in stipite altius ascendere debet. Ex eis etiam fit optimū gorretū. si in loco soluto plātentur vndiq; vno pede distātes. q̄ singulis annis incidi debebit

De vindecto

Indectus est ar/

v bor satis bñ nota que nō efficitur magna. et in locis delectat aquosis z palustrib⁹. ex qua fiunt p̄o vineis cōpetentes pali z magis sub terra durantes q̄z pali fraxini aut vlmi.

De zuuro

Yurus est arbor

3 cui⁹ cortex grossus est z optim⁹ ad planulas et zunaros. q̄ singulis trib⁹ annis vel quattuor ab arbore sua tolli dicitur et renasci. quod est contra naturam corticis aliarum arborum q̄ excoriticate siccantur. Est enim cortex in arboribus sicut corium in animalibus. cuius si q̄ pars abscisa sublata fuerit non renascetur in eodem statu. sed cū deformitate et maxima cicatrice

m z

pastinēt.et quas seminib⁹ vere cōplebim⁹ autūni tpe debem⁹ fodere.ita vt vtraq; pastinatio decoquet bñficio algoris et solis. In locis aūt humidis seminādis i vere vtile erit circa finē nouēbris multos imp̄mere sulcos ꝓcauos ad quos labat supfluus arear humor tpe satōnis.vt maturi⁹ talis loc⁹ sulcis repletis semib⁹ ipleat. Si vō penuria terre habeat quocūq; tpe anni terra inter humiditatē ⁊ siccitatē inuenit equalis pastinari pōt ⁊ statim seri.sz si optime loc⁹ impinguat⁹ fuerit ea q̄ sata erūt maius suscipiēt incremētū. Pastinatū vō fiat pfundum.p̄ma vice grossum cū pāga ⁊ sup terram tim⁹ spargat. Deinde cū ligonib⁹ iterum minutatī pastinet.⁊ q̄ntū fieri p̄t letamen ⁊ terra misceant ⁊ i puluerē deducantur. Cū aūt seminādū erit cū fimo fiāt aree circa duos pedes ample ⁊ longe q̄ntū vo lueris sup q̄bus iactabit semē ⁊ rastro operietur.⁊ si q̄d terre dure i supficie remāserit ꝓterat.⁊ iterū aree cū fimo opiant maxime cū fit satio byemal. Impinguat eni terrā ⁊ a frigore semē defendit. Herbe aūt sez lactuce blita borago cauliculi ⁊ cetere q̄ in eodem loco p̄mit⁹ erāt euulse cū fit pastinū cōmode circa sulcos areas plantant vt in sequenti habeant q̄dragesima ⁊ seminario nō afferant nocumentū ex q̄b⁹ quas volueris poteris ad semē p̄ducendū p̄uare. Pōt autē in ortis satio plurū herbarū fieri toto tēpe anni q̄ aer ⁊ terra naturaliter seu bois industria inuenit inē humiditatē ⁊ siccitatē equales aut ab eē litate nō nimiū discrepātes. Sz p̄ncipalis ⁊ p̄cipua satio duplex ē. Una vernal' que fit mēse februarij vl' martij. Altera autūnalis q̄ fit mēse septēbris vl' octobris. Ita tñ q̄ locis frigidis autūnalis satio maturi⁹ fiat.vernalis tardi⁹. In calidis vō regionib⁹ autūnalis seri⁹ fieri pōt. ⁊ vernal' maturi⁹. Doctñ scias q̄ in tpatis locis ⁊ in calidis p̄fata satio ānalis melior inuenit si facta fuerit i fine nouēbris vel in p̄ncipio decēbris q̄si februarij vel martij mēse fiat.licet añ aduentū februarij semia nō nascant.q; valde maturi⁹ herbe p̄ quadragesima habebunt.⁊ pozri cepe citi⁹ poterunt trāsplantari. Possunt aūt cōmode semiari herbe sepatim ⁊ mixtim. Mā si mixtim seminant cū q̄ualuerit euellēt q̄ fuerint trāsplantāde.vt pozri cepe ⁊ caules Et ex his q̄ transplātari nō debēt.p̄mo euellēt atriplices ⁊ spinatia q̄ nō durāt in ortis et remanebūt blite ⁊ petrosilli⁹ satureia et alii qui caules.⁊ ex lactucis ⁊ feniculis alique. q̄bus ad ꝓgruā raritatē deductis sarculabunt vt ad debitū veniāt cōplemētum. Et herbe q̄dē q̄ transplātari nō debēt rare serende sunt. Que vō trāsplantabunt spissi⁹ seri debēt. Et est notādū q; vbi debēt plātari pozri cepe ⁊ caules faseoli miliū panicu; cucurbite cucumeres meloues et citrulli. possunt de mēse decēbris ianuarij ⁊ februarij seri oēs herbe q̄ cōsumunt añ p̄dictarū plātationū tps.vt sunt spinatia atriplices ⁊ lactuce caules pozrine ⁊ cepolline et cetere similes. Cauendū est etiā ne q̄ habent semina sint corrupta. Ideoq; eligēda sunt q̄ farinā interi⁹ habēt albā ⁊ que magis fuerint ponderosa ⁊ pinguia siue grossa.et in plurib⁹ eoz sint talia q̄ nō excesserint anni etatē. Sepe tñ puenit q; semina q̄ntūcūq; sint bona.si iacta fuerint nō nascant ex aliq̄ malicia corpoz celestiū impedita. Ideoq; plerūq; vtile inuenit diuersa semina simul seri ne tps alicui seminip̄trariū ex toto terram denudet. Licet ei aliq̄n plāte se inuicē impediāt vt sez p̄batus est in q̄rto libro.i ñ herbas vt plurimū videm⁹ cōmode simul nasci ⁊ iueniri.vt aptē pz i p̄tis ⁊ in locis ceteris in q̄b⁹ diuersas sit herbas ⁊ raro vni⁹ tantū generis natura suo naturali motu producit.quā q̄dē sequi debem⁹ in oibus tanq; ducē Scias etiā q; omniū herbaz optima est satio cū luna fuerit i augmēto ppē trōez quā supra dixi in libro scdo. Et sepe euenit vt nō sit vtilis satio cū luna ꝓcesserit in defectu. Herbe trāsplantant i terra bñ pastinata cū palo facto foramie vel p̄ se in areis vel multe ex ipis circa herbaz areas q̄ nuper fuerint semiate. Trāsplantatio fit fere ex omnib⁹ herbis exceptis spinacijs atriplicib⁹ ⁊ anetis. omni tpe quo plātule aliqualiter creuerint ⁊ terra nō fuerit nimis sicca licet nō fuerit mollis vt mōti requrunt Fit aūt trāsplantatio vt sapoz herbaz i melius cōmutet ⁊ domesticet.⁊ q̄ nimis spisse nate fuerint adeo rare ponant vt sarculari possint ⁊ ad debitū p̄uenire augmētum. Nec est in trāsplantatōne necesse firmari radices. sed in q̄busdaz vtile est amputari radicū summitates.vt i tractatu cuiuslibz herbe patebit. Sarculant q̄z quotiēs herbe nociue nascūt in eis q̄ tā sarculo q̄ manibus optime auferant ne meliorib⁹ herbis surripiāt nutrimentū. Fit etiā sarculatio cū ꝓpter p̄dus terre atq; imbrū ict⁹ ⁊ ambulantiū ꝓculcationē terra fuerit nimium solidata.duz tū scias q; q̄n terra fuerit nimis mollis nō tangat. sed si fuerit nimis sicca licet terra moueri nō possit herbe nihilomin⁹ recidant q̄ res multū ꝓficit ortis Accidūt ortis multa nocumēta. Q̄nq; cū necessitas nos cogit ortū facere in terra nimis solida ⁊ cretosa.cui multū ꝓderit si sabulum misceat aut letamis multitudo et terra sepissime moueatur.et q̄nq; terra est adeo soluta q; humor ꝓcept⁹ facile resolutur. Hortus estiuo tpe nimiū exiccat. Cuiꝓ derit si eis dē mi sceat letamē ⁊ creta.si nō potest facile irrigari.aut diu negat celestis infusio. Si aūt ort⁹ est oino nimis aquosus magnis cingat fossatis. ⁊ ipsum ortuz fiant etiā tales fosse q; humor aquosus supfluus defluat ad ptes extremas. Si vō fuerit nimis siccus ⁊ aridus foueis nō cingatur. q̄a ortū subducūt humores Et alte duobus pedibus pastinet.quia ortus cultus sic negligit siccitates.⁊ tpe caumatis irrigetur ⁊ plāte paruule obumbrent. byeme vero rigida cooperiant noue seminationes. ne superfluo frigore que sata fuerint corrūpantur. Cōtra nebulas ⁊ rubiginē paleas et purgamenta plurib⁹ locis p̄ ortū dispositā.vt ait Palladius.simul oia cū nebulā videris instare cōburas. Cōtra limaces si abundauerint qui eas de orto remoueant sint lectores. Contra formicas si habent in orto foramen coz noctue foramini apponamus.vt Palladius ait. Vel organo ⁊ sulfure tritis foramen aspergē. Si de foris veniant omne orti spaciū cinere aut crete candore tingemus. Si feceris lineā de oleo nō audebunt intrare donec fuerit exiccatum sed hoc est difficile.sed erit vtile hoc facere circa arbores patientes formicas. Contra erucas semina que spargēda sunt lemperi uiue succo madefiāt vel sanguine erucaꝝ vel p̄ manus puerorū colligātur ⁊ occidātur cum ortuz infestant. Cicer est inter olera p̄opter multa portenta serendū.vt olera infesta nō generēt animalia.in cozio testudinis omnia semina que sparsurus es sicca.vel mentā locis plurib⁹ ⁊ maxime inter caules sere. Cōtra mures et talpas prodest i ortis cattos aut mās̄uetas mustelas habere. Aliqui foramina coz creta ⁊ succo agrestis cucumeris implēt. Et alij foramē cum pastino vsq; ad terrā solidā auferunt deinde ponunt aquā in foramine in terra solida existente.⁊ inde egrediens aīal occidunt. Preterea omnia semina orti et agri feruntur ab omnib⁹ malis et noxijs aīmalibus aut monstris intacta seruari si succo radicum tritaruz agrestis cucumeris antea macerētur. Herbe colligūtur p̄opter cibum ipsis recisis cultello modicū supra terram.et ex multis sola folia colliguntur. que ad debitū quasi peruenerūt augmentum vt in blita sclarea borragine petrosilio et in caulibus obseruatur. Sed in byeme caules totaliter recidantur. Porro in bis omnibus excepto petrosilio et feniculis ⁊ saluia et quibusdā alijs.si sepe stipes cumnatus fuerit vel creuerit auferatur longiori tempe sine seminib⁹ virides habebunt. Verū p̄opter medicinā oportet colligere postq̄z integrā incipiunt habere quantitatem quā debent anteq̄z florū alteret color et cadāt. Sz semia colligunt postq̄z terminus eoz finit et exiccant ab eis cruditas et aquositas. Et radices sumēde sunt cū adest folioz cas⁹. Flores vō colligere optz p̄ aptionē integrā añ extermiatōz ⁊ casū Sz

origanū

Contra

Contra tal

Contra. c rubiginē et nebulas

Contra limaces

Contra formicas

tota herba colligi dz cū ad suā integritatez puenit. Et fructꝰ quidē sunt colligēdi post q̄z finit cōplemētū eoꝝ z aliq̄z sint ad cadēdum pati. Et q̄cūq; colligūt decrescēte luna meliora sūt z magis duabilia bis q̄ colligunt in ei⁹ augmēto Et silr q̄cūq; colligūtur in claro aere meliora sūt bis q̄ colligūt in dispositōe būditatis aeris z vicinitate ipsius pluuie. Et siluestres q̄dez domesticis sunt fortiores z minoris q̄ntitatis ꝑm Plinium. Et ex siluestrib⁹ mōtane sunt fortiores Et ille q̄z loca sunt ventosa z sublimia sūt itez fortiores. Et ille q̄z colorē fuerit magis tinctus et sapor magis apparēs z odor fortior erūt potētiores in genere suo. Amplꝰ scias q̄ vtꝰ ḃbaz debilitat pꝰ duos aut tres annos ꝑm plurimū. Herbe flores z semina duāda sunt i locis siccis z obscuris q̄ in sacculis aut vasis ꝑstrictis melꝰ seruāt. ne odor z vꝫtus exalet z p̄cipue flores. Radices ār melꝰ i subtili arena duant. nisi sint radices q̄ siccate seruant q̄ silr in loco sicco z obscuro melꝰ duabunt Semia tñ pomorū z cepaz melius q̄z aliaz in suis siliquis seruabunt

Be allio sokhagma

Aliū de mense no

uembris optime plātat i terra mixta alba z subacta sine stercore. licet in alia terra etiā stercorata puenīat Dz z seri p̄t mēse septēbris z octobris februarij z martij. z i locis calidis mēse decēbris. et si dimittāt in terra q̄n matura sunt renouāt eoꝝ radices z folia z faciūt semē seq̄nti anno. qđ semiari p̄t z allia producit. Plātant i areis vno pede seu palmo distātes Itē p̄nt poni in areis herbaz due aut tres acies in q̄liber. Sarculāda sunt frequēter vt melꝰ eorū capita crescāt. Si bñ caputata facere volueris vbi ceperint eoꝝ stipites ꝓdire procul calca ita succꝰ reuertet ad ea. Colligūt cū eoꝝ stipites se āmodo sustinere nō p̄nt in lune defectu z claro aere. Fertur eni q̄ si serant luna sub terra posita z sub terris lūa latēte vellāt odoris fetitate carebūt. Itē in paleis ꝓdita vꝫ fumo suspēsa dura būt. Alliū calidū est z siccū i medio q̄rti gradus. vtutē bz cōsumēdi dissoluēdi z expellēdi venenū. Cōtra morsus venenatoꝝ aīaliū accipe allia et tere z cataplasmēt. Succꝰ etiam interiꝰ receptus discutit venenū. vnde tyriaca dicit rusticoꝝ. Cōtra lumbricos accipe allia paz piperis petroselinū succum mēte z acetū. et fac inde salsamētū. z comede cū pane vꝫ carnibꝰ. Ad apiendas vias epatis z renales meatꝰ: fiat salsamētū cū vino z succo herbaz diureticaz z det̄ patienti. Cōtra strāguriā z dissinteriā z dolorē yliū accipe allia z coque i vino z oleo. et facias inde emplastꝝ z pone pectini z circa ỹgā z loca dolēta. Alliū visui obest. q̄a deficcat. et totū corpi nocet si vltra modū sumat. qz generat leprā. apoplexiā. z maniā. z multa alia mala. Auicē. insup dic. q̄ allium decoctū clarificat vocē z guttur. et ꝑfert tussi antiq̄. et dolorib⁹ pectoris ex frigore. Isaac dicit q̄ paz dāt nutrimēt allia. et sūt nocīua colericis et calorē naturalē bñtib⁹. frigidis et būdis naturaliē vrinā puocant. et ventrē bū ectāt. et siccis natura ꝓrariū faciunt. sz volētes caloris eoꝝ nocumētuz vitare bis ea elixēt. deinde ꝓdiātea cū aceto

Be atriplice hero sthenior

Triplex seritur

mēse februarij et martij et aplis z ceteris mēsib⁹ vsq; ad autūnū si poterit irrigari et ñ desiderat trāsplātari Et a q̄busdā seritꝰ mēse decēbris i terra bñ culta et stercorata et melꝰ puenit si rare fuerit seminatꝰ. Pōt ār seri p se i suis areis. et silr cū aliis herbis et spamputādꝰ ferro q̄ pullulare ñ cessat. sepe ei rigari desiderat si tpꝰ magne siccitatis fuerit. seiaeꝰ p q̄tuor āños duari p̄nt. atriplex frigidꝰ ēt. i. gōu būdꝰ in scdo. paz nutrit. Eiꝰ ei liquor ē aq̄ sus z cito ejicit. z ideo est vētris solutiuus Cataplasmatꝰ sup calidū apostema illico refrigerat z sanat. Semē eiꝰ mūdificatiuum est z colatiuū. vnde vtile est ictericiam habētib⁹ q̄ nascit de epatis opilatiōe.

ex quo duabꝰ dragmis cū calida aq̄ z melle potui datis colericus valde puocat vomitus.

Be anisso

Nisum desiderat

terrā bene pastinatā z pinguem z optime puenit si humore iuuet et stercore. Seritꝰ mēse februarij z martij per se z cū aliis herbis. ac semē eiꝰ suspēsum p triennīū durat. Anisum calidū est z siccū i tertio gradu. Alio noie dicit ciminū vel feniculū romanū. z est semē cuiusdā herbe q̄ simili noie appellat. Virtutē habet cōsumēdi z dissoluēdi. potest aūt seruari p quatuor annos in multa efficacia. Cū lauat faciēs ex aqua ipsiꝰ clarificat eā. z similiter accepto eius z vsus cū mēsura. sz nimiꝰ vsus eius facit citrinat. Cōtra ventositatē indigestionē z acidas eructatiōes det̄ vinum decoctiōis anisi feniculi z masticis vꝫ puluis ipsoꝝ in cibis addito puluere cinamomi. z dolorē intestinorū ex frigiditate mitigat. Cōtra viciū matricis ex frigiditate valet decoctio eiꝰ cuz trifera magna. Contra epatis opilationē det̄ decoctio eiꝰ cū aliis rebus diureticis Cōtra liuorē ex pcussione z p̄cipue si sit i facie circa oculos ꝓterat cū cimino et supponat cuz cera calefacta. Ad augmētationē lactis z spermatis valz pulueris eiꝰ sumptꝰ in cibo z potu. z Boperatur aperiēdo meatꝰ lactis z spermatis

Be aneto Papor

netum desiderat

cōmunem ortoꝝ terrā. Et seritur mense februarij z martij septēbris et octobris. z in locis clementib⁹ etiā mēse decembris p se z cū aliis herbis. Omnē celi statū patit̄ sed in tepidiori letat. Rarꝰ seratur z irrigetꝰ si nō pluat. Aliq̄ semen eius nō obruunt opinātes q̄ ab aue nulla tāgatur. Anetū calidū z siccū est in secūdo gōu Eius semen p̄cipaliter competit medicine secundario radix recens. nā sicca nullius est vtilitatis. tertio herba. Semē eius per triennium potest seruari. melꝰ tamen est si annis singulis renouetur. Decoctio herbe z seminis valet ad stranguriā z dissinteriam z lac augmentat. Contra dolorē matricis fasciculi aneti bullīāt in vino z cataplasmentur. Semen eius ventositatez tumorē z inflationē dissoluit z similiter rami eius. z ipsum semē ventrē de humoris putredine mundificat. habz etiā p̄prietates extinguendi singultū de plenitudine factum. Q, si vratur calidiuz et siccum est in tertio gradu. et valet contra vulnera putrefacta z diuturna in ventre nata. Auicēna dicit q̄ assuefactio comestionis aneti debilitat visum

Be apio

Pium mense fe/

bruarij martij et aprilis z maij seri debet z multū multiplicatur i circuitu. et eius vetustiora semina citꝰ nascuntur. et nouella sunt serius seminanda Apium aliud est domesticum aliud siluestre. Et domesticū aliud ortēse aliud aquaticum. Quod in ortis nascitur calidiuz est in p̄ncipio tertij gōis z siccū in medio. Iōq; coctū vꝫ crudū esui datū opilatōz apit vnā puocat z vētrē strigit. Dz ār p̄prietatez mēbroꝝ ꝑstipatōz dissoluēdi z viā būoribꝰ faciēdi. eosq; ad stomachū vuluā et caput attrahēdi. Nocz ār epilēticis z p̄gnātib⁹. et vomitū īducit. vinū decoctōis ei⁹ tortionē vētris ex vētositate factā cōpescit. Semen maioris ē efficacie. scdo radix. tertio herba. Aq̄ticū ār tranū bz eo q̄ i aq̄s nascit vbi rane morāt. vꝫ eo q̄ renibꝰ opuulat paz ē calidū. vñ digestibilꝰ ē et calidis nata pueniens. Et cataplasmate fciō ex eo z mica panis sup stomachū eiꝰ ardorē mitigat. Siluestre bz apiū risꝰ eo q̄ melācolicū purgat būorē ex cuiꝰ abūdātia tristicia generatur Apiū risus i vino vꝫ aq̄ decoctū stranguriam z dissinteriā soluit z fumigium ex eo facti cū mēstrua puocat vꝫ succꝰ ei⁹ suppositus Et nota q̄ apiū risus ore sumi ñ dz q̄ in q̄busdā locis adeo violentissimū est inuentū q̄ si sumat est causa mortis

Nō de det assuefieri

Be absinthio

Absinthiū calidū

a est in primo gradu. & siccū in scō duas dz habere vtutes cōtrarias scz laxatiuā & astrictiuā. primā ex caliditate. secundā ex grossicie & pōticitate substantie. vñ nō est dandū nisi materia existēte digesta. Bebz aūt colligi circa mediū maij et in vmbra siccari. Cōtra lūbricos in inferioribus intestinis existētes det cū puluere cētauree vl' persicarie vel nucleoz psicoz vel foliox. Ad mēstrua puocāda pessarizetur succ9 ei9. vel fiat suppositoriū ex eo & apio & artbemesta coctis i oleo. Cōtra ebrietatem det succus ei9 cū melle & aq̄ tepida. Cōtra suffocationē ex sanguine. alias fungis det succ9 eius cū aceto & aqua calida. ad duriciem splenis absinthiū coctū cū baplasmetur. Cōtra dolorē & liuorē mēbroz ex pcussione ex succo absinthij & puluere cimini et melle fiat emplastrū. Cōtra vermes auriū instillet succ9 ei9. Succ9 ei9 potat9 visum clarificat & oculis imposit9 rubore et pannū remouet. Libros & pānos a vermib9 et tineis tutos reddit. Et incaustū & cartas a corruptione cōseruat

Be arthemesia

Arthemesia que

a alionoie dr mater herbarū calida & sicca ē in tertio gōu. Folia ei9 magis q̄z radix cōpetūt medicine. et viridia magis q̄z sicca. Valet ꝑ sterilitatez q̄ fit ex frigiditate. nā si esset ex caliditate magis obesset. qđ satis ppendi pōt ex cōplexione mulieris si ē macra vl' pinguis. det ergo puluis ei9 cū puluere bistorte et nucis muscate cū melle cōfect9. vl' syrupo simplici in modū electuarij. Item si balneet in aq̄ in qua cocta sit artbemesia vl' ex tali aq̄ fomēt vulua. vel ex ea & oleo cōmuni fiat suppositoriū. Ad mēstrua puocāda fiat pessariū ex succo ei9. Cōtra tenasmon ex frigida causa patiēs recipiat fumū ei9 p anum. et herba calefacta & sup lapidē posita sedeat

Aristologia du-

a plex ē. s. lōga & rotūda. & vtraq̄z calida & sicca ē in tertio gōu. Radix magis q̄z folia cōpetit medicine. radix colligit in autūno & exiccata pōt p biennium seruari i multa efficacia. Et folia cū floribus vtrē bīt dissoluēdi & ꝑsumēdi & expellēdi venenū & suari pōt p duos annos. Cōtra venenū & morsū venenatoz aialiū det puluis ei9 cū succo rute. Puluis etiā eius carnes conzodit i vulnere & fistula. Ad expellēdū ferū mortuū coquat i vino & oleo radix ei9 & fiat de fomētū iuxta femur. Puluis etiā ei9 cū aceto cōmixt9 cutē optime a sanie & scabie mūdificat. Alber. dicit q̄ hz mirabilē vtutē i attrahēdo spinas & alia carni infixa. Hoc idē dicit Auicē. Item dicit q̄ mūdificat sordes auris & ꝑsonat auditū q̄n ponit in ipa cū melle & ꝓhibet saniē si generet in ea. Et si liniat sup splenē cū aceto ꝑfert valde. & rotūda in omnib9 est fortior

Be abzotano

Brotanū est her-

a ba calida & būida i ꝓmo gōu. ē stiptiatiua & aptiua valde. Ei9 emplastr9 phibz attractiōz materier9 ad mēbra Item phibet lapidē in renib9 & puocat menstrua sedēdo i ei9 decoctōe & ꝑfert vlceribus ei9. & eijcit secūdinā & fetū & ꝑfert coadunatiōi oris matricis & apit ipm & duriciei ei9 bibitū ꝑfert & more emplastri suppositū. & ponit ex eo vlq̄z ad q̄nq̄z dragmas

Be affodillis *fildj magiaro*

Ffodilli et centuz

a capita & albuciū idē est. Caliduz & siccū ē in .j. gōu. folia ei9 sūt silia foliis ponri radix ei9 ꝓpetit medicie mag̃ q̄z herba & viridis meliorē q̄z sicca. In radicib9 ei9 iueniunt q̄dā capita i modū testiculoz. diuretica hz vtutē attrahēdi ꝑsumendi & dissoluēdi.

mirre. bulias i libra semis boni vini rubei et libra semis succi affodilloz vsq̄z ad medie pris ꝓsumptionē. vel si ponat ad solem in vase eneo p tot dies q̄ ad medietatē deducat miro modo ꝓest si tali collirio illiniantur oculi

Be acetosa *Sóska*

Acetosa frigida et

a sicca est in secūdo gradu. In ipsa est stupticitas & supat colerā & eius humor est laudabilis. Radix ei9 cuz aceto cōfert scabiei vlcerose & excoriatiōi inguis & ex ea fit emplastrū scrophulis ita q̄ dicit q̄ si radix ei9 suspēdat in collo babētis eas iuuet ea. Et ei9 decoctio cū aqua calida cōfert pruritui. & similiter ipa in balneo ē vtil'. et comedit ꝓpter desiderū viri

Be blita

Blita desiderat ter-

b ram pinguissimā bumidā stercoratā & subactā vt optime ꝓficiat. Seritur ea q̄ ppter cibū querit mēse decēbris februarij & martij ꝑcipue. hz potest fere toto tpe seri si terra iueniat equalis. Et optie q̄ spissa fuerit rarificat & alibi trāsplātatur cū aliquātulū creuerit vt sit q̄nq̄z vel q̄tuor foliox radicib9 simo recēti obductis Et q̄ inueniē in loco vbi fuit seminaria euulsa & satis areis plātet circa ipas ab vtraq̄z pte sulcox Item potest semiari in areis vbi sūt melones & citrulli & cucurbite cū incipiunt ramos extēdere siue sint ibi cepe siue nō q̄ remanebūt remotis melonib9 citrullis vl' cucurbitis. Barculāda est sepe & ab herbis inutilib9 liberāda si ꝑ se sola fuerit. Hz blita q̄ ppter semina colligēda serit optia erit si mēse sera augusti. deinde mēse ianuarij p sulcos oztox vel p areas trāsplātet. Bē enī postea meliora semia ferūt Et nota q̄ ex eodem semie blite nascunt q̄dā nobiles q̄ primo anno seia ñ ꝓducūt hz solū anno seqnti & hec debēt ppter esum suari. Et q̄dam nascunt ignobiles q̄ ꝓma estate surgūt i stipitem & semē ꝓducūt. & Ꝑ dissipent ex orto.

Item seri pōt p se & cuz alijs mixtim q̄ remanebit & sarculabit remotis q̄ceteris herbis. Ei9 semē p q̄tuor annos durat Blita frigida & būida est i tertio gōu. laudabilē chimū generat ventrē humectat. & cōuenit calidis natura vl' accidētaliter calefactis & sitim extinguit Blita lēdes & alias imundicias capitis & facie maculas emēdat capillas repat capitis & ꝑseruat. malos būores nutrit si nimis sepe i vsu habet. vt dic Bias scorides. Aristoteles aūt dic q̄ sup ei9 radicē sicut & sup caulē pōt plātari surculus. q̄ tandē corroborata radice i arborē trāsmutatur Be borragine

Borago seritur men-

b se augusti & septēbris & optie de mēse aplis. s. sola i areis vl' circa nouellas areas alias herbas. nec apte olio tpe seri pōt. & trāsplātat ꝓgrue fere toto tpe anni. Scia ei9 colligūt semimatura ne de siliqs suis cadāt & herba cū semib9 p duos vel tres dies ponit i aceruū vt semia maturitatis recipiāt cōplemētū. et sup linteamie cōcunt sup q̄ semē facillime cadit. alit ei baberi nō possz. semē p duos ānos suat. Borago calida & būida ē in ꝓmo gōu. Hz aūt pprietatē leticiā generādi si i vino missa potui det Coz etiā valde ꝓfortat vñ valet cardiacis & i aq̄ cocta cū melle vl' zucbaro potui data cānales pulmōis & pectoris optie mūdat optimū sanḡnē generat. Vñ valet cōualescētib9 ex egritudie sincopizātib9 cardiacis & melācolicis comesta cū carnib9 vl' ꝓdita cū sanḡne. Cōtra sincopim det syrupus ex succo ei9 & zucbaro fact9 Cōtra cardiacam addat dicto syrupo puluis de corde cerui. Cōtra ictericiā comedat freq̄nē cocta cuz carnib9. Item succo ei9 & scariole vtat & pluri mū cōfert Be basilicon

Basilicon. id est.

b ozimū calidū & siccū est i ꝓmo gōu. Cui9 tres sūt spēs. s. gariofilatum qđ babet minuta folia. & Ꝑ maiorus ē efficacie. Item est benuētanū qđ latissima hz

folia. Et est aliud quod mediocria habz folia. Hec herba ex aromaticitate habet virtutem cōfortandi z ex qualitatibus dissoluendi cōsumendi extergendi z mūdificandi. Contra cardiacā z sincopim ipsius herbe decoctio detur cū aqua rosay. Ad idez valet vinū in quo eadem herba p noctem steterit. et si in ea cocta fuerit tale vinū multum cōfortatiuū z aromaticū erit et valet contra p̄dicta. et contra indigestionē z fluxum ventris ex frigiditate. Sed contra fluxum valet p̄cipue si herba vl semen quod melius est decoqua t in aqua pluuiali cuz modico acacie. et talis aqua det patienti. Item valet ad matricē mundificandam z menstrua puocanda

De betonica

Etonica calida

b z sicca est in quarto gradu. Folia eius p̄cipue competūt vsui medicine viridia et sicca. Ad dolorez capitis ex frigida causa fiat gargarism9 ex colatura coctionis ei9 cum saxifraga in aceto. Cōtra dolorē stomachi detur decoctio ei9 in succo absinthij cuz aqua calida. Ad matricem mundificandā z cōcepti iuuandū fiat fomentū cum aqua decoctionis eius. Fiat etiā suppositoriū z det electuariū confortatiuū ex puluere ei9 et melle

De branca vrsina

Ranca ursina ca

b lida z humida est in primo gradu virtutez habet molliendi. Contra apostemata frigida cōterant folia eius cū anxungia porcina veteri z supponat. Contra viciū splenis fiat vnguentuz ex ea cōtrita diu in oleo macerata. z colature ei9 addatur cera

De bistorta

Istorta est radix

b cuiusdē herbe simili nomine appellate que frigida et sicca est i secūdo gradu vel in tertio. Virtutē habet cōstringendi cōsolidandi z cōfortandi. Cōtra vomitum ex debilitate vel feruore puluis ei9 conficiat cū albumine oui z sup tegulā coquatur z detur patiēti. Contra dissinteriaz detur cū succo plātaginis. Ad mēstrua cōstringēda fiat fomentū ex aqua decoctōis eius z puluere eius

De cucurbita

Vcurbita deli

c rat terrā pinguez bñ subactā stercoratā z humidā. Plantat in fine aprilis z p̄ncipio maij trib9 vl quattuor pedibus distātes ℞ modo bina grana simul mittant circa tres digitos in terrā vt ramedeorsum et acuitas sursum maneat eleuata. sed p noctē anteq̄z plantent mittātur in vas aqua plenū. deinde grana eijciant natantia z plantent alia q̄ non natant. in loco vbi ponant misceat cū terra letamē. nō plātent in foueis ne pluuie aggregent in eis z germē extinguāt. Cū bene nate fuerit z eleuate modicū sup terrā sarcplent z circa eas terra ponat. et cum op9 fuerit suauiter irrigent. Et si plantate fuerint in modica terra mota cū augeri incipiūt vniuersa terra circa eas fodiat p̄funde. vt radices possint extendi p spacia diuersa. Cū creuerint cooperatura fiat desup ad modum vinee ad staturā bois z rami foliati ponant desup propter vmbrā z sup ipsas cucurbitas ppē calorem herba ponat vt melius crescāt. vl sinātur ire p terrā ea vites si placuerit. cui multum p̄derit vt multa z cuius poma faciāt si ipsius capita p̄ncipaliora z grossiora modicum i summitate rumpant vt ramos faciant q̄ poma p̄ducāt. Itē inuent9 est modus plantādi maturi9 cucurbitas z melones z babēdi maturi9 fructus. Pdaz ponatur de terra trita sup massaz fimi calidi nuper extracti de stabulis de mēse martij z super dicta terra plantēt semina. hec cito nascent ppter fimū calidum stercoris. Et nata defendant in nocte a pruinis cooptorio aliquo. z tpe quo pruina cadere destruit statim cū modico illi9 terre z fimi transplātēt

in loco vbi volueris eas esse. Que vero p seminibus seruare volueris grossiora que de primo natis fuerint vsqz ad hyemem in vite sua indurari dimitte. Deinde ad puuz fumū suspende vbi semina optime seruabunt. Et nota q̄ grossicies appendicij futuram cucurbite magnitudinem indicat. Et cū plātare volueris aperias. z scias q̄ q̄nto in altiori loco in cucurbita semina fuerint tāto longiores creabunt. Et q̄nto magis in p̄te inferiori fuerint tāto latiores cucurbite creabunt. Et nota q̄ semina p̄dicto modo seruata p triennū seruabuntur Cucurbita frigida z humida est in secūdo gradu. flegmaticū chimū generat. vñ competit calidis natura. z p̄prie colericis. Nā ipsoz calorē mitigat z sitim extinguit z est eis optima. Et maxime si cū coctanis aut malogranati succo aut agresto aut aceto malorū granatoz det. Flegmaticis aūt detur cum pipere sinapi vel menta. z si in pasta inuoluta asset z succ9 in pasta inuent9 potui det. calorem febris mitigat z sitim extinguit. In acutis febrib9 detur aqua eius vel syrupus ex ea factus. et ipsa cum carnibus cocta colericis in estate confert. Semina eius frigida z diuretica sunt ppē subtilitatē substātie z p̄cipue cōpetunt medicinis. Contra opilationē epatis renū et vesice. z ptra apostemata pectoris semia mūdata a corticib9 suis bene terant z in aqua ordei aliquantulū coquant. et aqua colata potui det patienti. Si aūt non potest bibere talē aquā fiat ex ea syrupus z det. Et nota q̄ maiorē babēt efficaciā si non bulierint sed ablactent

De cucumeribus et citrullis

Vcumeres et ci

c trulli desiderāt eandē terrā cum cucurbita z eisdē mensib9 z eodez modo plantant z circūfodiunt. sed debent habere meliora intervalla z maiora. z post q̄z nati fuerint nō rigent. q̄a irrigatiōe facile destruunt. Et cū plātata fuerint eorū semina p̄st sex vel octo dies inquirant ne sint corrupta. q̄ scietur si dura sunt. vl aperiantur q̄ si mollia sūt nō sunt bona. Iōqz loco ipsoz alia sunt ponēda. et iteruz post sex dies rimanda z alia ponēda si inueniātur corrupta. Herbis iuuant. et ideo sarculo z runcatōne nō indigēt. Si semina oui no lacte z mulsa maceres dulces nascūtur z candidi longi z teneri. Et si aquā in patēti vasculo sub eis ponas duob9 palmis infertiorem tales fiūt. vt Gargilius marcialis affirmat. Cucumeres z citrulli frigidi sunt z humidi in secūdo gradu. Et sunt valde i digestibiles. z citrulli deteriores sunt cucumeribus. et in vtroqz ps exterior est durissima ad digerendū. sed medulla ipsoz p̄fectiorē generat chimū babētibus calidum z fortē stomachū. z exercitātibus in estate conferūt cū substātia sua. Fleumaticis vo z otiosis nocent multū z sp̄aliter stomacho z neruositati eius. sed aqua siue succ9 ipsoz confert febricitantibus z sitim sedat. Non comedunt cocti sed crudi tantū. sed cucurbite cocte solūmodo comedunt. Citrulli quāto minores teneriores z viridiores seu acriores sunt tāto meliores. nec boni sunt postq̄z eoz substātia ad duriciez et colorē citrinitatē accedit. sed cucumeres meliores sunt cū maturi existūt. q̄d cognoscitur cū molles sunt z fiunt leuiores

De caulibus

Aules in oī aere

c pueniūt z desiderāt terrā pinguē stercoratā z p̄funde fossā. z amāt potius terrā mediocrē q̄z sabulū aut cretā. Cauliū quidā bñt folia plana lata z grossa. et hi cōmuniter habent in ptib9 nostris Et quidā habent folia crispissima. et hi licz sint boni sunt tamē minus mūdi. p̄pter erucas z alios vermes q̄ nimis occultant i eis Sunt etiā quidā caules habētes folia magna z subtilia z aliq̄ntulū crispa p totum q̄ caules romani dicunt. et hi meliores sūt omnib9 magisqz coquibiles si terrā valde pinguē habuerint. nā in macra nō sūt aliis meliores. Seminari p̄nt z trāsplātari toto

tempe anni quo terra non fuerit cōgelata aut adeo sicca q̄ colinō possit. z durāt eoz semina p quattuoz annos. Et q̄ serunt de mense februarij z martij decēbris et aprilis z maij habēt tota estate z hyeme donec pruinis z frigore destruant q̄ si stipites eorum nō euellant in vere producūt semina. q̄ cū matura fuerint colligunt. Verūtamē si plures auferant ab eis ramusculi seminū cū nascunt ita q̄ materia seminis p̄sumat vincunt. z postea folia pulcra producūt. et p annos plures eoz vita durabit. Quidam tñ nimis facile semina producūt. z bi nō p̄nt sic facile seruari. Alij sunt q̄ non sic facile semina p̄ferunt. z bis p̄prie cōpetit hec cautela. Et q̄ seminant post medīū augusti vsq; ad octo dies intrāte septēbri. deinde trās plantant de mēse septēbris vel octobris cū aliquantulā creuerint erūt magni z pulcri in quadragesima sequēti z post ipsam. et semina non producunt z gelu z pruinā hyemis non timebunt. Si vo añ dictū tps serant semina producent in quadragesima. et elui non cōuenientes erūt. Q; si p9 dictus ferant tps nimis teneri z debiles erūt. z veniente frigore hyemis non durabūt. et hoc in ptibus tuscie z bononie est pbatū Spissi valde seri possunt z irrigari si tps fuerit nimie siccitatis. Et nota q̄ cauliuz semina p decē annos dicunt posse seruari. Cū vo plantant in foramine cū palo facto amputent summitates radicū ne cū ponunt surſum plicent q̄d eis magnū nocumentū afferret. Et nota q̄ ponēde sunt plante incrementi maioris. q̄a licet seri9 cōp̄hendant: tamē fortiores fiēt. nec est necesse q̄ fango vel molli letamīe radices linant. nec q̄ terra sit mollis. nā z in mediocriter sicca plantati viuūt licet arescāt folia donec veniēte pluuia p̄ma cōfortabit vigoz eoz. Et nō solum caules mēse martij vel aprilis plātati sed etiā qui iunij vel iulij vel augusti mēse plantant erūt in hyeme magni. Plātātur aūt soli i loco vbi nihil aliud est. et optime similiter p sulcos omniū herbaz z ceparū et allioz sc; vna acies p sulcū vel due. vna sc; a qualibet tripa sulci p vnū brachiuz vel minus ab inuicē sepati. sed quāto rariores plantant tāto maiores efficiunt. et quāto spissiores tanto minores. Itē caules quos dixim9 p quadragesima esse plantandos. optime plantant inter magnos caules in duplo spissiores q̄z ipsi magni sint. pri9 optime culta terra et quasi i pulueres redacta qui remanebūt maioribus resecatis z poterunt rarificari vt magni fiāt. et durēt p totum annū. nā illa estate semina non producent. Itē plantari possunt pagros inter milium panicū z fabas. et p sulcos frumēti et alioz granoz z inter cicera z in sulcis melonum z cucumerū. Itē plantari possūt in vineis z in eis bñ puenient sed eas maxie ledunt. Compertū est enī caulē esse inimicum vitis z debilitare plurimuz z adurere vitem si fuerit circa ipsam. Itē caue cū caulē plātas ne tantū terre submergas q̄ sūmitas stipitis plātule nō remaneat supra terram. q̄a statim plāta periret. Caules sarculandi sunt z ab herbis inutilib9 liberandi. Et cū post intēsam siccitatē estatis veniūt pluuie q̄bus renouari sperant auferātur ab eis folia inutilia q̄ sicca fuerunt vl̄ forata. Caulis frigid9 et siccus est in p̄mo gdu. Sed Auicēna dicit q̄ est siccus in secūdo turbidū z melancolicū generat sanguinez z eius nutrimentū est puū. Cum vo coq̄t cū carne pingui aut gallinis fit bon9 parū Jus eoz ventrē humectat z vrinā p̄uocat Eoz vo corpus est siccū vnde est cōstipatiuum. sunt ergo simul recepti in hac actōe temperati. sed solū ius datū solvit et substantia sola cōstipat. Nocumentū eoz aufertur si elixent. et aqua piecta coquantur i alia cum pingui carne pecudū aut suis. et cum pipere vel cimino z allio dent. Auicēna dicit q̄ ei9 decoctio z semen tardāt ebrietatem. Et ex p̄prietatib9 eius est exiccatio lingue. et facit somnū. et comestio eius clarificat vocē. Galienus dicit q̄ si caules assati dentur pueris ad comedendū faciunt eos citius ambulare. Plinius dicit q̄ folia cauliuz mirabiliter sanāt vulnera canū

folia multum canū sanant

Item dicit q̄ caulis parū coctus soluit vētrē z multū coctus stringit eum. Itē dicit q̄ caulis confortat neruos. vñ valet paraliticis z tremulosis. lactis vbertatē p̄bet. Et ē9 succus valet cōtra venenū z p̄ morsum canis rabidi

confortat nervos

De cepe

Epe desiderant

c terrā solutā pinguē z optime ſbactaz. Eoz semina tribulata duran pannū tantū sed in machis. i. in intestinis suspēsa p trienniū seruant illesa. Serunt a quibusdā de mense nouembris circa pincipiū z maxime p vniuersam tusciam. fit supra ipsaz seminariū velut pgulariū de aliquib9 straminib9 coopertuz versus aquilonē p vnū brachiū z per duo versus meridiē eleuatum. Et a multis seruntur mēse decēbris z martij cū primum post hyemē seri possunt. Sole seruntur in areis z mixtim cū alijs herbis seri possunt cū aliquantuluz creuerint siue sit de mēse maij sp̄alis vl̄ iunij plantant in areis per vnū semissem vel spannā ab inuicē sepate. z i area quattuoz acies poni debēt. Quas vero vis ante maturitatē comedere plātabis in areis. vbi sunt cucurbite cucumeres citrulli z melones. z cum be creuerint sepe tollunt. vbi etiā si dimittant ad maturitatem p̄uenirent licet nō sint ita grosse sic̄ be species que in areis sole ponunt. Cū plantari debēt recidant radices vsq; ad grossitudinē vnius vel medij digiti iuxta cepam z p vnū digitū tantū sub terra mergantur Hec enī planta adeo facile comphendit q̄ si solūmodo poneret vel caderet supra terram vel ad p̄tes longinquas portaret etiā discooperta vel in terra quasi arida. dū tñ optime puluerisata plantaret. summa facilitate nascetur z augebitur. Sepe circumfodi desiderāt z ab herbis quibuslibet liberari. Q; si terra eodē anno stercorata non fuerit debet plantationis tempe stercorari vt optime cōualescant. Collectis autē cepis maturis. q̄d patet cū se sustinere non possunt z ammodo non augent meliores earuz plantant de mense augusti vt anno sequenti semina faciāt. Deteriores vo plantantur in quadragesima vt virides habeātur. mediocres vero seruant que si minuēte luna euulse fuerint claro z sicco aere existente meli9 seruabunt in loco obscuro et sicco. Cepe calide sunt z humide in secūdo gradu. pinde sepius comeste cū sui acumine humores malos generāt in stomacho. sitim. inflationē. ventositatē. capitū dolorē atq; insaniā faciunt p̄pter fumuz ex eis ad caput ascendentē z cerebrū p̄cutientē. Vñ assuescentes eis cadunt in maniā z terribilia somnia z melancolica cernūt p̄sertim si exegritudine exeuntes eas comederint. Crude vero comeste nibil nutrimenti coz̄ tribuūt. sed si elixent et aqua piecta in alia coquātur dāt nutrimentū bonū z maxime plurimū si cum carne pinguissima et bono condimento odorifero condiantur. Si aūt crude p̄pter medicinaz moderate ſm q̄ oportet sumātur calorē inducunt et grossos z viscosos humores incidunt. ozā venaz aperiunt. vrinā z menstrua p̄uocant. et appetitū augmentāt z venerem suo calore z humiditate augmentāt. Succus earū naribus immissus vel si odor eaz naribus fuerit attract9 caput optime purgat. Crude vo comeste cremenia capillorū p̄stant. Auicēna dicit q̄ in cepe est acuitas i cisiua amaritudo z stipticitas. et quod est longi9 est acutius. et rubeū est acuti9 albo z siccū humido z crudū cocto. et in ipo est attractio sanguinis ad exteriora quare est rubificatiuū cutis. Cepe p̄terea cum comedit̄ p̄prie cōfert nocumento aquarū z semen ei9 delet morpheā. Et cū fricat i circuitu loci alopicie ex eo cōfert valde. Et ipsū cū melle eradicat verrucas z plurim9 vsus eius facit ſuber. Et est ex eis q̄ nocēt intellectui p̄terea q̄ generat humorē malū

De cimino

Jminum desiderat

c terrā pinguē z aerē calidum.

et scritur de mēse martij. Calidū ⁊ siccū est in tertio gradu. p̄ q̄nq; annos pōt seruari. Uirtutē habet diureticā ⁊ fumositatē subtiliandi. vñ sumptū in cibis ⁊ potib⁹ et salsamentis digestionē p̄fortat. Unū decoctionis eius ⁊ ficuū siccar ⁊ seminis feniculi dolorē ⁊ tortionē intestinorū ex vētositate mitigat. Itē vinū valet p̄ra frigidā tussim Cōtra tumorē fauciū ciminū ⁊ ficus bene trita in vino coquant ⁊ emplastrū factum sup locū dolentē ponat. Contra frigidum reuma capitis puluis ei⁹ et baccarū laur simul in testa calefact⁹ ⁊ in sacculo positus capiti supponat. Contra sanguinē oculoz nō in p̄ncipio sed post puluis cimini cū vitello oui p̄fectus sup tegulā calidā ponat. ⁊ diuisum p̄ medū sepi⁹ supponat. Cōtra liuorem ex cōcussione vel alio mō factum dū recens est puluis cimini subtilis bñ cōfectus ad ignē ⁊ sepius apposit⁹ certum remediū est. Et nota q̄ ex frequēti vsu cimini fit discoloratio cutis

De croco

Croc⁹ est duplex

c scz siluestris q̄ scritur eodē modo sicut alie herbe q̄ est modice utilitatis. sed facit altū stupitē et multas mazolas in q̄bus nascit crocus q̄ cū apparet i ortu solis colligit. Itē est bon⁹ crocus domesticus qui nō scrit q⁹ semina non p̄ducit. sed cepule ei⁹ colligunt de mense aplis vel maij ⁊ dimittunt octo dieb⁹ in aceruo vt maturent ⁊ tūc mundant ⁊ siccant in loco calido nō tamē ad solē ne coquant. Cū sūt mature cognoscit q̄a tunc folia eius sūt sicca ⁊ seruant vsq; ad mēsem augusti. et tūc aut ante aut post vna sepata ab alia ī areis pastinatis plantent cū raticulis q̄s habent p̄ vnā spannā distātes ⁊ q̄ttuor digitis submergant in sulcis. ⁊ duob⁹ vt trib⁹ annis dimittant ⁊ quolibet anno de mēse aplis si tū folia sunt sicca ⁊ de mēse maij ⁊ iunij ⁊ iulij si herba nascit in areis runcatur sarpādo terrā p totū in superficie p duos digitos deorsum vt nō tangant cepe. Et si placuerit circa finez augusti aut de mense septembris radat terra vt area ⁊ ab q̄ virtute mundet. deinde nascētibus floribus colligant. ⁊ croc⁹ siccet ad lentū ignē aliq̄ loco clausus seruat. Et elapsis duobus vel tribus annis totū euellit de mense aplis ⁊ iterū plantat vt dixi. Terrā desidera cretosam vel mediocrē. et potest optim⁹ plantari vbi fuerint cepe cū sint euulse. Itē sciendum q⁹ croc⁹ non multū ledit vmbras. sed plurimū ledit a muribus q̄ subterra comedunt cepas eius. cōtra quos nihil tātū valet q̄ntū tendere trapulas iuxta eū foramina. ⁊ sulcos p̄cauos inter areas facere qui eū defendāt ab humore aquo q̄ valde timēt. et p̄ter hec sunt impedimēta trāsitum murū ⁊ talpaz q̄ multū appetunt cepas eius. Croc⁹ est calidus et siccus in p̄mo gradu ⁊ in suis qualitatib⁹ tpatus ⁊ ideo cōfortatiu⁹. Uñ cōtra debilitatē ⁊ defectus cordis multū valet. Rubore oculorum ex sanguine ⁊ macula tollit si trit⁹ cū roris ⁊ vitello oui oculo apponat. vt dicit Bla'cor'des Itē qui crocū p̄ius bibit ebrietatē ⁊ crapulam nō timebit. Itē corone ex eo facte ñ p̄mittūt hominē inebriari. Itē somnū facit ⁊ stimulat venerē. vt dicit Plini⁹. Itez dicē q⁹ curat morsus serpentū ⁊ araneaz ⁊ punturas scorpionū

De cepulis malixijs

epule malixie pla

c tantur vt pozzi. s. vna in foramine p̄ vnū pedē distātes que magnuz caspū faciunt quo postea vtimur estate sequēti post pasca resurrōis. ⁊ sūt fere eiusdē cōplexionis cū alijs cepis

De carduo

Arduus scritur

c mēse martij. Terrā stercorata diligit ⁊ solutā q̄zuis in pingui possit melius p̄uenire. et Bilis valet p̄ talpas sed ī solidiori terra pangatur ne ab inimicis animalib⁹ facile p̄foret. Sunt in area iam p̄parata cardui luna crescēte serēdi, semina discreta semipedis spacio Cauendū est ne semina inuersa ponant. nam debiles ⁊ incuruos creabūt ⁊ duros. nō alte imp̄menda sunt sed tribus digitis cōprehensa mergant donec ad p̄mos articulos digitorum terra puenerit. Herbis liberent assidue donec plātaria soldent. ⁊ si estus increuerit irrigētur. Si acumina seminū p̄stringas spinis carere Palladi⁹ ait ⁊ affirmat Uñ dē se octobris cardui plāte ponant inter frumentū iam natū ⁊ alias segetes cum palo. qō est vtilius q̄z eos in crudo solo ponere quos cū ponem⁹ radices sūmas eorū ferro resecam⁹ ac si fimo cingim⁹ ternorum spacio pedū separem⁹ incremēti causa pedali scrobe depositas binas aut trinas. Cinerem sepe sub byeme siccis dieb⁹ fimū q̄z miscebim⁹. Colligunt aūt nō simul. q̄a nō simul sed successiue maturātur. nā tunc est colligēdus cardu⁹ cū habet adhuc flores in inferiori pte vt scrtū. nō aūt cū flores omnes ceciderint. q̄a deterior esset. Sane singulis annis quotidie auferēde sunt plante vt nec matres fatigent. ⁊ soboles p alia spacia dirigant q̄ tamē cū aliq̄ sunt radicis p̄te vellēde. quas seruabis ad semia colligēda. liberatis omnib⁹ pullis testa suptegere debebis aut cortice. nā solet semina sole vt imbrib⁹ interire ⁊ pire

De camomilla

Amomilla cali

c da ⁊ sicca est in p̄mo gradu. Et ē ppinqua vtutrose in subtiliatione sua. ⁊ ipsi⁹ caliditas est sicut caliditas oleipueniens ⁊ aptiua ⁊ subtiliatiua spissitudinis mollificatiua ⁊ resolutiua absq; attractione. Et hec est ei⁹ ppr̄ietas inter medicinas. Sedat a postemata calida mortificando ⁊ resoluēdo ea ⁊ cōfortat membra neruosa oīa. Et ē ex medicinis pl⁹ p̄ferentibus laxitudini q̄z reliq̄. Et ē p̄fortatiua cerebri. q̄a resoluit materias capitis

De cuscute

Uscute. id est po

bogra lini vel grūgus. calida est in primo gradu et sicca in secūdo. Cum floribus debet colligi. ⁊ p̄ duos annos pōt seruari. Uirtutem habet p̄cipaliter purgādi melancoliam. secūdo flegma. vñ cōueniēter ponitur in decoctionib⁹ purgantib⁹ melancoliam ⁊ flegma. Aqua decoctiōis eius valet contra stranguriā ⁊ dissinteriā. ⁊ etiā herba si poteris habere ī magna quantitate decoctam in vino ⁊ oleo. renib⁹ et pectini ⁊ alijs ptib⁹ dolentib⁹ cataplasmata. Auicēna dicit q⁹ aqua cuscute est mirabilis ad ictericiam. Serapio dicit q⁹ de p̄prietatibus eius est expellere superfluitates antiquas a venis

De calamento

Alamentum ali

c ud est aquaticū ⁊ vocat mētastr

Aliud est montanū ⁊ vocat nepita. Montanū melius est q̄a est magis siccum. Cū florescit debet colligi. ⁊ in vmbroso loco siccari. ⁊ potest p annū seruari. Uirtutē habet dissoluēdi p̄fortādi et p̄lumēdi. Contra frigidā tussim ⁊ p̄ frigidum almavinū decoctōnis ei⁹ ⁊ liquiricie ⁊ vue passe. vel vinū decoctiōis puluer ei⁹ ⁊ ficuū siccar valet. nā ex eo ⁊ alijs quibusdā reb⁹ fit dyacalamentū q̄ ad idē valet. Et puluis eius in ouo sorbili vel ī farina ordei ad idem valet. Cōtra dolorē stomachi ex frigiditate vtat patiens puluere ei⁹ in cibis vel in vino decocto. Cōtra frigidū reuma vngat occipitiū. id est. posteriorē ps capitis ex melle decoctōis puluer eius. postea fiat saccellano ⁊ ex puluere calefacto ī olla rudi vel ex ipsa herba. multū eni p̄fert. Cōtra relaxationē vue fiat gargarism⁹ ex aceto decoctionis puluer eius ⁊ rosar p̄ tenasmon ex flegmate vitreo vt ex alio humore frigido inungant renes ex melle et aqua decoctōis puluer ei⁹ vel herbe. ⁊ ponat puluis ei⁹ ⁊ colofonie ⁊ seminū nasturcij caldus cū bombice supano. Et sic etiā liberatur matrix. vel fiat fomentū ex aq̄ decoctionis ei⁹ ad desiccādas superfluitates matricis

ꝛ multū ꝙualebit.ꝛ sic expū est ab aliq̄bus.

De centaurea

Entaurea calida

c ꝛ sicca est in tertio gōu. Est herba amarissima.ꝛ alia est maior ꝛ alia est minor. sz maior est maioris efficacie. cōpetit medicine ꝑncipaliē ꝑm folia ꝛ flores. vñ cū incipit flores ꝓducere debet colligi. ꝛ in vmbroso loco siccari. ꝑ annū in multa efficacia pōt ꝙuari. Virtutē habet diuretica attractiuā ꝛ cōsumptiuā. Vinū eius decoctōis valet ad opilationē epatis splenis renū vesice stranguriā ꝛ dissinteriam Vñ Galien⁹. Cētaurea est ex melioribꝫ et nobilioribꝫ medicinis ad opilationē epatis, ꝛ cōfert magnifice duricie splenis emplastrata ꝛ bibita. Cōtra vermes auriū iniciatur succꝰ eiꝰ cū succo porror. Ad lumbricos det puluis eiꝰ cū melle. Ad visum clarificandū succus radicū centauree maioris cum aqua rosax cōficiat ꝛ oculi inliniantur ꝛ vngantur

De capillo veneris

Apillus ueneris

c frigidꝰ ꝛ siccus est tempate. vtutem habet diureticā ex subtili substantia. Recēs multe est efficacie. parū potest seruari qz subtilis herba est. Cōtra calefactionē epatis det aqua decoctōnis eius. Itē ex ipa aqua ꝛ zucharo fiat syrupꝰ. et si sit cū vicio splenis addat aliq̄ calidū diureticū. ꝛ plagelle intinete in succo eiꝰ vl ipsa herba trita supponat Auicēna aūt dicit q̄ paz declinat ad caliditatē. et sic est subtiliatiuus resolutiuꝰ ꝛ apertiuꝰ. ꝛ in ipso est stipticitas. ꝛ qñ p̄miscet cibo gallox et coturnicū facit eos fortes ad dimicandux ꝛ ī terficiendū. Cinis eicumꝰ aceto ꝛ oleo cōfert alopicie. ꝛ cū oleo mirtino ꝛ vino ꝛ lixiuio ꝓlongat capillos ꝛ ꝓhibet casum ī poꝛ Et eiꝰ cinis cū lixiuio ꝓfert furfuribꝫ capitis ꝛ delet eas. ꝛ eradicat vlcera humida in eo. ꝛ ꝓfert pulmoni purgādo ipm valde ꝛ ꝓuocat vinā ꝛ frangit lapidē ꝛ prouocat menstrua ꝛ trahit secundinā ꝛ purgat mulierū fetū ꝛ abscindit fluxū sanguinis.

De cerifolio

Erifoliū de men/

c se augusti seritur ꝛ est bonū ꝓto tam hyemem ꝛ post ipsam

De acuta

Acuta calida et

c sicca est in q̄rto gōu. Virtutez hz attrahēdi dissoluēdi ꝛ cōsumēdi. ea tñ nō vtimur in interioribus medicinis q̄a venenosa est ꝛ in substātia ꝛ in suis q̄litatibꝫ. dissoluit enī tantū q̄ spūs inanuunt. ex quoꝛ inanitōe mēbra mortificant. Virtutē habz potissimā ꝑm radices deinde ꝑm folia vltimo ꝑm semia. vñ semē eiꝰ quādoq̄ ponit in medicinis. Cōtra viciū splenis talis fit vsus. tota herba in aceto cum bolo armenico ꝓdecē dies iaceat. deinde buliat quousq̄ bñ resolutū fuerit armoniacū et postea colet ꝑ pannū illa liquoꝛ ositas buliat bñ ad ignē. ꝛ addita cera ꝛ oleo fiat vnguentū cicute qđ est potissimū ꝓ splenē et cōtra dura apostemata ꝛ ꝓtra arteticam ꝛ epilentiā si inunganī. Cōtra arteticā et podagram coquat radix in pasta fissa ꝑ medium ponant supra arteticā tutissimū est remedium. Cōtra iliacā passionē stranguriā ꝛ dissinteriā ex decoctōe eiꝰ in vino forti et oleo dolēta loca cataplasmen. Ad matricē mūdificandā ex frigidis humoribꝫ ꝛ glutinosis ꝛ ad mēstrua ꝓuocanda fiat fomentū ex vino ꝛ aqua salsa decoctiōis eiꝰ. Cōtra strophulas siccas fiat vsus herbax diuretucax. postea fiant cataplasmata ex duabꝫ ꝑtibꝫ cicute ꝛ tertia scabiose

De catapucia

Atapucia calida

c est in tertio gōu ꝛ humida ī scō. Sz Gerbardꝰ dicit in suo modo medēdi q̄ est calida ꝛ sicca ī tertio gōu Est aūt semen cuiusdā herbe simili noie appellate q̄ remoto exteriori cortice seruat ꝑ annum. Eligēda est q̄ est viridis nō ꝓfunda i terius nec liuida sz alba. Virtutē habz purgandi ꝑncipaliter flegma. secūdario colera ꝛ melancoliā. Habet etiam vtutē purgandi per supioza ex ventositate et leuitate quā habet. vñ q̄nq̄z dat sanis ad ꝓseruatōnem sanitatis q̄nq̄z egris ad egritudinē remouendā. Cōtra quotidianā de flegmate salso ꝛ scabiē cōterat catapucia i mita q̄ntitate ꝛ postea cauliū foljs inuoluta sb cinere ponat diuq̄z dimittat vt bñ coquatur deinde extracta comꝑmat ꝛ oleū q̄ de fluit seruet q̄ ꝑ annū seruari potest ꝛ cuz necesse fuerit det patiēti in cibis vel aliquo alio modo ꝛ ita possunt decipi multi. Vel fiat claretū ex catapucijs bñ contritis et cū melle decoctis. deinde cōmisceat vinum ꝛ fiat claretū. Et nota q̄ in .xx. libris vini debz esse catapucie vna libra. Idē in vncijs ꝛ aliis ponderibꝫ minoribꝫ. Itē possunt poni catapucie bñ contrite in iure carnium vel piscīū vel alioꝛ cibox ꝛ comeste multū valent sanis ꝛ egris. Gerardꝰ ñ dicit q̄ catapucia multū est laxatiua ꝛ purgat supius ꝛ inferiꝰ laboriose ꝛ cū angustia. vñ cauendum est ne det nisi facile vomēti ꝛ nisi materia sit digesta nec sunt dāde habentibus debilē stomachū ꝛ intestina quoniam subuertūt ipsum. nec dent nisi distempate ne morā faciant in stomacho. nec est supponendū nec quiescendū sicut nec in ceteris vomitiuis medicinis. Et vsus eaz est vt ex eis acuant medicine. Item dicit q̄ ꝑ se dari possunt trite ꝛ distempate cū aqua calida vel vino. Et dicit q̄ purgāt principaliē flegma ꝛ viscosos humores ꝛ maxime a stomacho ꝛ intestinis. vñ ꝑsunt colericis cardiacis iliacis arteticis febri q̄tidiane ꝛ ex vitreo vl naturali flegmate. Bia scoꝛdes autem dic̄ q̄ dant a q̄nq̄z gr̄is vsq̄z ad nouē ꝛ qñ stomachꝰ fuerit fortis dent integra. ꝛ si sit debilis dent ꝓtrita. Itē dicit q̄ si folia catapucie dent cocta cū pullis aut cū oleribus vel alijs cibis laxant flegma ꝛ colerā.

De cretano

Retanus. id est.

c rinci marini est calidus et siccꝰ in q̄rto gradu. Herba est q̄ in locis marinis repit. Virtutē hz valde diureticaz ex subtilitate. Cōtra stranguriā viciuz lapidis ꝛ iliacā passionē. herba ipa ī multa q̄ntitate in aq̄ bulita salinaria vino et oleo ꝛ illa aq̄ patiēs sedeat vsq̄z ad vmbilicū. ꝛ si tantā quātitatē habere non possit caliba plasmet loca dolētia. Herba comesta etiaz vel vinū decoctōis eiꝰ vrinā ꝓuocat.

De celidonia

Elidonia calida

c ꝛ sicca ē in q̄rto gōu. Cuiꝰ duplex ē maneries. sciluz indica q̄ maioris ē efficacie ꝛ citrinā hz radicē. Et est cōis q̄ in pribꝰ nostris repit. ꝛ est minoris efficacie. vna tñ ꝑ altera ponit Et cū in receptionibꝰ inuenitur radix nō herba debet poni Virtutē hz dissoluēdi attrahēdi ꝛ sumēdi Cōtra dolorē dentū ex frigida cā radix inē dētes aliq̄ntulū ꝓtrita ꝛ alleū supponatur Ad caput purgādū ꝛ vuā repletā frigido būoꝛe radix ī vino decocta patiēti suppoꝛnat. ꝛ patiēs fumū ꝑ os recipiat. deinde vinū gargariset qđ vuā desiccat ꝛ caput purgat Plinius aūt dic̄ q̄ succo celidonie oculi trundinū eruti vel lesi ad statū pristinū reducunt

De coriandro

Briandrū est her

c ba satis cōis q̄ calida ꝛ sicca est ī scō gōu. Cuiꝰ semē ī receptiōibꝫ hz ponī. qđ ꝑ duos annos ꝙuat. Virtutem hz ꝓfortādi ex aromaticitate. Ad digestionez ꝓfortādā ꝛ doloꝛez stomachi ex vētositate det semē eiꝰ ī cibis ꝛ vinū decoctiōis eius ī potu. Itē puluis semis eiꝰ sup carnes aspsus eas saporat. Itē dic̄ Isidoꝰ q̄ puluis eiꝰ semis in vino dulci datꝰ reddit homies ad venerē ꝓniores. sz cauēdū est ne nimiuz det qz i amētiaz deduceret ꝛ furorē. Cuꝰ herba cū semie est canibꝰ venenosa ꝛ eos interficit si ab eis aliquotiēs sumat

Be consolida maiore

Consolida maior

c id est, simplicium frigide et sicce complexionis est, sed propie radix eius est medicinalis. Virtutem habet astringendi materiam grossas, per quinque annos durat. Pulvis eius datus in cibis valet ad fluxum sanguinis menstruos et contra fluxum ventris et suppositus valet ad fluxum menstruos et silet fomentationes ex ipsa herba facte

Be cucumere agresti

Cucumer agrestis

c est herba nota. Ex cuius succo fit electuarium hoc modo. In canicularibus diebus colligit fructus ipsius herbe cum est quasi maturus et contere et succos ipsius soli exponat et desiccat. Et quidam decoquunt succum cum melle fere usque ad consumptionem succi et immodum electuarii dant quod satis laxat per inferiora. Per duos annos potest seruari. Habet autem virtutem principaliter purgandi flegma et viscosos humores, secundario colera nigra vel melancolia. Vnde valet ad paralisim apoplexia epilentia colica iliacam febres quotidianas ex flegmate vitreo vel naturali, sciaticis arteticis et podagricis subuenit. Attrahit enim maxime a remotis ptibus et purgat. Item certis passionibus ex flegmate medetur, non tamen per se solum datur, purgat autem os et ventrem. Et usus quidem eius est vt admisceat aliis rebus et confectionibus et ex dragma vna medicina acuat. Et quia electuarium accipit non sup dormiat sed moueat sicut quia suscepit elebor, quoniam solet suffocationem inducere In iliaca passione precedat aliquod clistere molliuum, et postea fiat aliud ex aqua malua rum oleo et melle cum dragmis quinque electuarij et misceat, et erit optimum contra iliacam et arteticam cyrogram et podagram. Item herba ipsa si haberi posset, terat aliquantulum et decocta in vino et oleo dolen supposita strangurie iliace et podagre subuenit. Ad menstrua

puocanda pulvis electuarij officiat cuius oleo muscelino vel rosato et bombix intinctus supponat. Ad apostemata frigida maturanda electuarij dragme quinque et farina ordei confician cum vitello oui et supponant. Ad apostemata rumpendum sit optimum ruptorium ex electuario et terebentina. Ad vmes auris conficiat electuarium in quintuplicate granorum quinque cum modico aceto et modicum infundatur tepidum. Ad omnes dolores stomachi ex frigida causa inungat ex confectione electuarij et aceti. Ad lentigines faciei et ad oes superfluitates eius removendas accipe cerusam et camphoram et electuarium in quantitate illorum duorum et confricias cum aceto in modum vnguenti et pista in mortario plumbeo cum pistello plumbeo et ponat in vase vitreo per xl. dies, et postea in predicto mortario cum pistello eodem moueat addito aceto si durus sit ex eo vngat faciem, omnem eius pannum abstergit et lentigines.

Be diptano

Diptanus qui alio

b noie dicit fraxinella quia frondes habet ad modum fraxini. Calidus et siccus est in quarto gradu. Radix enim cuiusdam herbe simili noie appellate que in locis calidis lapidosis et siccis precipue repitur. Habet autem precipue ipsa radix virtutem attrahendi assumendi et dissoluendi venenum. Contra morsum venenatorum animaliu ipsa herba vel radix trita supponatur. Succus etiam eius cum vino datus pulueris eius cum succo mente confician et supponat et potui detur. Isidorus in super dicit quod est tante virtutis vt ferrum a corpore extrahat. Vnde eius pabulo fere percusse eiciunt sagittas corpori infixas

Be endiuia

Nomina que alio

e noie dicit scariola vel lactuca agrestis frigida et sicca est in secundo gradu. Semina et folia competunt vsui medicine. Et folia etiam vsui ciborum competunt sed radix nullam habet virtutem. Folia viridia maxime sunt efficacie sicca nullius

Virtutem habet portandi et alterandi. Vnde contra opilationes splenis et epatis ex colerica causa puenientem valet. Contra tertianas duplices et simplices ictericias et calefactionem epatis et apostemata calida valet comesta elixa vel cruda. Item syrupus ex decoctione eius et zucharo valet ad idem. Item succus eius vel syrupus eius cum reubarbaro datus in quarta vel sexta die materia existente digesta valet Item propter calorem epatis et calida apostemata valet herba ipsa contrita et supposita. Et ad idem valet succus epithimatis et si non habeas folia coque semen herbe tritum et pone loco eius. Albertus dicit quod aqua enduie cum ceruisa et aceto est epithima mirabile ad infrigidandum quicquid debet infrigidari

Be enula

Nula non seritur

e quia semen non habet nisi plantat corona eius tota vel maior pars eius de mense octobris in terra pinguis et alte fossa et bene subacta. Calida est in tertio et humida in primo gradu. Cuius duplex est maneries. Silvestris et campana quia maioris est efficacie secundum radices. Colligit in principio estatis radix et sole siccat ne humore corrumpat. Radix in medicinis potest poni per biennium et triennium potest seruari. Habet autem virtutem liniendi et mundificandi. Vnde valet contra nervos ex frigiditate indignatos. Contra dolorem spiritualium ex frigida causa datur vinum decoctionis eius secundum illud. Enula campana reddit procordia sana. Contra dolorem stomachi ex frigida causa et contra ventositatem et contra tussim frigidam datur vinum decoctionis eius. Pulvis eius cum puluere cinamomi delicatus soluit ventositatem spiritualium. Herba tota decocta in vino et oleo et catabplasmata dolorem spiritualium iliacum colicum et stranguriam soluit. Contra frigidum asma datur farina ordei in qua coctus sit pulvis eius. Item nota quod in enula est virtus rubificatiua et absterssio pluma

Be epatica

Patica frigida

e et sicca est in primo gradu. Herba est crescens in aquosis et precipue lapidosis locis habens folia multa terre ac lapidibus adherentia. Virtutem habet diureticam ex subtili substantia et infrigidatiua. Vnde valet contra opilationem epatis et splenis ex calida causa et propter calorem epatis et ictericiam et ideo dicit epatica. Syrupus ex aqua decoctionis eius addito reubarbaro in fine decoctionis optimus est contra ictericiam.

Be eruca

Ruca calida et

e sicca est in quarto gradu. Domestica maioris efficacie quam siluestris. Semina precipue competunt medicine, secundo folia. Virtutem habet consumendi et coitum incitandi. Decocta cum carnibus valet ad coitum incitandum stranguriam et dissinteriam et paralisim. Item in vino cocta et renibus cataplasmata libidinem incitat, pectini supposita vinam puocat. Semen eruce et maxime siluestris facit virge erectionem

Be ebulo

Bulus est calidus et

e siccus in tertio gradu. Cortices radicum et turiones precipue competunt medicine. Cortices radicum in vere colliguntur et siccant ad solem et panni duant. Hec autem virtutem dissoluendi et assumendi et purgandi flegma et viscosos humores. Succus eius datus et purgat attrahendo superius et inferius angustiose. Vnde non debet dari nisi digesta materia et corpore fluxui propato vel aliis vomitiuis medicinis, valet febri quotidiane diuturne tertiane ex colera citrina et vitellina. Item epatis opilationi et ictericie colice et iliace et aquam letofleumaticam reducit. Usus eius est vt det succus eius pse vel in eius decoctione distemperet alia medicina vel addat syrupo vel oximelli laxatiuis vel coquat cum melle ad consumptionem succi. Contra tumorem extremitatum et arteticam et lentofleumaticam fiat balneum ex aqua salsa decoctionis radicum et turionum per totius herbe.

De feniculo
Eniculus scritur

f de mẽse decẽbꝰ ianuarij februarij et martij ꝛ toto tpe trãsplãtaꝫ. Calidus ꝛ siccꝰ est in secũdo gradu. Virtutem habet diureticã extenuãdi grossam vẽtositatẽ. comestũ post prandiũ ꝓfert acidi eructuationibꝰ que fiũt ex indigestione. et hoc facit ex subtili substãtia et qualitatibꝰ suis. Semen eiꝰ folia ꝛ flores ꝛ cortices radicum vsui medicine cõpetunt. Semẽ colligitur in ꝓncipio autũni et seruaꝫ per tres annos. Cortices radicũ colliguntꝫ in principio veris ꝛ seruantꝫ ꝑ mediũ annum. Contra opilationẽ splenis epatis stranguriaz ꝛ dissinteriã. ꝛ viciũ lapidis ex frigida causa detur ꝛ aqua decoctõis eius. Item feniculus coctus et comestꝰ valet cõtra predicta Itẽ eadẽ aqua vel vinũ soluit dolorem stomachi ex frigiditate vel ventositate ꝛ digestionẽ cõfouat. Idẽ facit puluis semis eius. Cõtra pannũ oculoꝝ ꝛ pruritũ succꝰ radicũ feniculi in vase ereo p. xx. dies ad solem ponaꝫ ꝛ more collurij oculis apponaꝫ. Cõtra pruritũ oculorũ certũ est experimẽtum. conficiaꝫ aloes optimũ cũ succo feniculi in vase eneo ad solẽ p. xx. dies. Deinde ponaꝫ in oculis more collurij

De flamula
Flamula est cali

f da ꝛ sicca in quarto gradu. Et ꝺr flamula qꝫ virtutẽ habet incensiuam. est eni similis vidalde in foliis et floribus sed habet flores aureos. viridis mꝫte est efficacie. sed exiccata nullius vꝫ modice. Ad cauteriũ sine igne faciendũ cõteraꝫ flamula ꝛ suplocũ ponaꝫ ꝛ dimittaꝫ ꝑ diẽ ꝛ postea inueniet cutis cõbusta. Ad apostema rumpendũ qñ versum est ad saniez et caput est durum conteraꝫ cum oleo ꝛ superponatur. oleũ ponꝫ ad relaxationẽ ne flamula nimis exiccet

De fumo terre

Vmus terre est

f herba nota sic dicta qꝫ generatur ex q̃dam grossa fumositate terre Calida est in ꝓmo gꝺu. sicca in secõ. Viriditas. ꝛ sicca magne est efficacie. ꝓncipaliter purgat melancoliã. secũdo flegma salsum ꝛ colerã adustã ꝛ est diuretica. Cõtra scabiem accipe vncias duas succi eius addito zucharo fiat syrupus ꝛ cuz aqua calida detur vel addant semina feniculi. Item fiat hoc vnguentũ in oleo nucũ ꝛ ponatur puluis fuligunis subtilis ꝛ conficiaꝫ addito aceto ꝛ succo fumi terre in maiore q̃ntitate q̃z de alijs ꝛ inungaꝫ patiens i balneo optimũ est Et nota qꝫ si succꝰ eiꝰ detur i semmana vt diximꝰ optime purgat humores inducẽtes scabiẽ Itẽ herba fumi terre i vino cocta ꝛ posita sup locũ podagricum multum valet

De fungis
Vngi quidã bo

f nisi q̃dã mortiferi. Boni sũt rotũdi ad modũ pilei in ꝓncipio veris apparẽt ꝛ in maio deficiũt. nunq̃z enĩ tales aliquẽ interfecerũt aut multũ leserũt subito. sed tñ omẽs malũ generãt nutrimẽtuz ¶ Mortiferi aũt sunt q̃ nascunꝫ iuxta ferrũ erugnosum. Alij aũt sunt mortiferi licz ñ statiz interficiãt. s. illi q̃ nascunꝫ iuxta alias res putridas aut iuxta habitatiõnẽ alicuiꝰ reptilis venenosi. aut iuxta qualẽdã speciales arbores que in ꝓprietate habẽt fungos corumpere sicut est oliua. Signũ autem mortiferi fungi est qꝫ in supficie eius est q̃dam humiditas viscosa et corrupta ꝛ qꝫ cito alteratur et corrumpiꝫ inter manus colligentium fungos. In nostris autẽ habitationibus inueniꝫ fungꝰ qui latꝰ est ꝛ spissꝰ. aliquid ruboris habens in superficie et in illo rubore babz mꝫtas ampullas elevatas quarũ q̃dã sunt fracte q̃dã nõ ¶ ille mortalꝫ est ꝛ statim interficiẽs. Et vocatur fungus muscarum eo qꝫ in lacte puluerisatus interficit muscas.

De fenugreco
Enugrecum cali

f dum est ꝛ siccũ ꝛ habet substantiam glutinosam. vñ virtutem habet maturãdi ꝛ laxandi. Et apostemata exterius maturãda farina fenugreci cũ vitello oui conficiaꝫ ꝛ supponaꝫ. maturat eni ꝛ extenuat. Ad maturandũ ꝛ rumpendũ cõficiatur cũ terebentina ꝛ supponaꝫ. herba etiã cocta in oleo superponaꝫ ad maturandum. Ad apostemata spiritualiũ fenugreci farina in sacculo posita ꝛ decocta i aqua cum maluisco ponaꝫ desuper. Ad apostemata stomachi ꝛ intestinoꝝ ex farina fenugreci et aqua predicta fiant pultes ꝛ superponantur

De gabulsijs
Abulsij sũt de na

g tura cauliũ et habent folia formã caulium donec clausa fuerint sed postq̃z clausa sunt folia ipsorũ fiunt quasi alba et grossa sicut tunice ceparũ et crispa. Aerem desiderant frigidum. nã in aere calido vel temperato nõ claudũtur sꝫ apta remanent sicut caules. Terrã vo desiderant qualẽ caules ex eiꝰ fiũt cõpositã sicut ex rapis. Itẽ seminantꝫ vt caules

De gramine
Raminis uirtus

g est stiptica ꝛ vulnerũ cõglutinatiua. ventris cõstrictiua. vulneꝝ renum ꝛ vesice sanatiua. ꝛ doloris splenis mitigatiua. Et eius succus potui datus sua proprietate lumbricos occidit. banc herbã noscunt canes ꝛ eã comedunt qñ se purgare volũt. vt dicit ¶ Plinius

De gralega
Ralega dicitur i

g pinguare terram si viridis vertatur in ea. Item dicitur qꝫ semẽ eiꝰ mirabiliter facit ouare gallinas et ꝑ a quibusdã est expertũ

De gentiana
Entiana est radix

g cuiusdam herbe simili nomine appellate. Cuius sola radix est medicinalis. In fine veris colligitur et exiccata per tres annos seruatur. ¶ Nascit autez frequentius in montibus et locis vmbrosis et humidis. Calida et sicca est in tertio gradu. Virtutem habet consumendi dissoluẽdi et aperiendi. vnde diuretica est. Contra antiquũ asma detur puluis eius cum vino addita aqua ordei. Succus radicis eiꝰ abstergit morpheam et sanat plagas et vlcera corrosiua. bibita etiam multũ eum qui cecidit ex alto et collisus est iuuat. Et vltima medicina est contra morsum scorpionis ꝛ vermiũ venenatoꝝ et canis rabidi si bibunt ex ea cũ vino due vncie

De gariofilata
Ariofilata simi

g lis ẽ nouellis foliis rubi seu fragarie ponibus et eius radix redolet ꝛ folia. Calida et sicca in secundo gradu ¶ Recens maioris est efficacie qꝫz exiccata et seruatur per annũ. Virtutem habet dissoluẽdi consumendi et aperiendi. Et dicitur gariofilata quia odorem habet similem gariofilis ꝑm saporem et effectum. Contra cardiacam passionem in aqua marina ꝛ oleo cocta parti anteriori et posteriori superponatur. Ad digestionem confortandã ꝛ dolorem stomachi et intestinoꝝ ex frigiditate vel ventositate detur vinum decoctionis eius

De humulo
Vmulus. id est.

b liatigo. flos eius ꝓpter siccitatez suã maximaz seruatur ꝑ longissimum tempꝰ in virtute sua ita qꝫ vulgaris opinio est qꝫ nunq̃z putrescit et ẽ acuti odoris ꝛ fortis. Et est calidꝰ ꝛ siccꝰ dissolutiuꝰ viscositatuz ꝛ inscissiuꝰ et cõseruat a putredine liquores q̃bus admiscet

De iusquiamo

Vsquiamus est

i frigidus in tertio gradu. Semē est cuiusdaz berbe que cassilago vocat siue dens caballin⁹. Seminū autez triplex est diuersitas. Est eni albū rubeū et nigrū, album z rubeū competūt medicine nigrū vero est mortale. Nota q si iusquiamus debet recipi p os interius ponenduz est semen si exterius berba. Et semen maioris est efficacie. Uirtutē habet emotboicā id est somniferā z cōstringendi z mortificandi. Ad somnū puocandū in acuta egritudine fiat fomentū ex aqua decoctionis berbe eius circa frontem tempora z pedes. Fiat etiā ablutio. postea fiat ℞ emplastruz puluis seminis subtilis cū albumine oui z lacte mulieris puellā nutrientis z modico aceto z fronti z temporib⁹ apponat. Itē ad lacrimas cōstringendas fiat idem emplastrū. Contra dissinteriā fiat emplastruz ex ipsa berba z supponat. dolorem eni tollit. Contra dolorē dentiū semina super carbones ponant z patiens fumū p os recipiat z teneat supra aquā z apparebūt quasi vermes supnatātes. Semen suppositū denti in causa calida dolorē tollit. Et nota q per decē annos seruari potest

De Isopo

Bop⁹ est calidus

i et siccus in tertio gradu. virtutez habet ℈m flores z folia nō ℈m radices diureticā dissoluendi cōsumēdi z attrahendi. Cōtra frigidā tussim valet vinū decoctionis eius z ficuū siccaz. Itē vinuz decoctionis eius et seminū feniculi dolorē stomachi z intestinoz tollit. Fomentuz factum ex aqua decoctionis ei⁹ matricē a superfluitatib⁹ mūdificat z abstergit. Idē facit suppositoriū ex puluere eius z oleo mulcelino. puluis ei⁹ vel ipsa berba in testa calefacta z superposita capiti p se vel i saccello valet contra frigidū catarrū et casū vue. Contra vuā fiat gargarismus ex aceto decoctionis eius. Item ipsa berba in vino decocta z carba plasmata dolorē tollit ex ventositate

De Jrincijs

Rincij et salun⁹

i ca eadē est berba multū spinosa. de quoz radicib⁹ fit zinziberatū ℞ modo in duab⁹ libris mellis z vna irincioruz mundatoz vel pastinate ponat vncia vna z dimidia vel due zinziberis vt mediocris piperis tantū. hoc modo lauentur irincij z abiiciatur lignū qđ est interius. deinde optime coquant vel prius coquātur z postea abiiciat lignū. Deinde minutatim incidant z posito melle ad ignez z optime despumato ponant in eo irincij z zinziber siue piper z vsqz ad spissitudinē ꝓgruā bulliant z si in fine decoctōis addat puluis seminis eruce z pinei erit optimū ad coitū z membri erectionem

De Iaro

Arus q alio no⁹

i mine dicit barba aron vel pes vituli. calidus et siccus est in secundo gradu. In locis siccis et humidis montuosis z planis inuenit in hyeme et estate magnā habet efficaciā. sed folia maiorem ℈m radices maximā. ℈m quasdā tuberositates que colligūtur scindunt z desiccant. Uirtutē habet dissoluēdi relaxandi z extenuandi. Contra tumorē auriū ipsa berba decoquatur cū tuberositatibus in vino et oleo addito cimino. et fiat emplastrū z auribus supponat. Cōtra frigida apostemata ipsa berba tota cū tuberositate z anxungia veteri terat. z postmodū in testa calefacta supponat. Cōtra scropbulas nouellas berba ipsa cū anxungia veteri z squilla vel anxungia vesina si potest haberi teratur et superponatur et liberabitur si recentes fuerint. Ad faciē depurandā et cutē subtiliandaz ex tuberositatib⁹ desiccatis fiat puluis subtilis. z cum aqua rosata conficiatur et ponetur ad solē donec tota aq cōsumatur

z ita fiat ter vel quater vel amplius ex illo puluere solo vel cū aqua rosarū facies illiniatur z plus depurat q̄z ipa ceruſa. Item solus puluis eius carnē supfluā corrodit

De Jri

Ris siue ireos ul⁹

i gladiol⁹ cui⁹ folia sunt sicia ensi cū flozib⁹ purpureis vel albis. nā iris purpurea habet flozē. ireos bz album z sunt eiusdē virtutis. Radice tantuz vtimur in medicinis. In fine veris colligitur z siccaf z p duos annos seruaf. Calida z sicca est in secūdo gradu. Uirtutē habet diuretecam vñ dissoluit z aperit ꝓ vicū splenis epatis renum z vesice z cōtra dolorē ex ventositate vinū decoctiōis ireos iuuat. puluis ei⁹ leuiter supfluā corrodit carnē. Ad pannum oculorum fiat collirium ex puluere eius z aqua rosacea

De liquiricia

Jquiricia est ra⁹

l dix cuiusdā berbe q̄ desiderat terram bene solutā z pcipue sabulū vt in eo facile crescat z multas ꝓducat radices que si plantaf facilime cōprebēdit. z circa se multū pullulat z forte si basta eius adbuc tenera flectaf ad terrā z operiaf. cōuertetur in radicē sicut accidit in menta et ruta z gramine. Calida est z humida temperate. Eligēda est nō nimis grossa nec mltum tenuis. interi⁹ crocea non puluerisabilis. nigra vero z alba est abiicienda. Succus eius est eiusdē efficacie et etiā fortioris qui boc modo fit. cū viridis est bene cōteratur z in aqua buliat z decoquatur vsqz ad cōsumptionez fere. postea exprimatur. Ualet contra omnia vicia pectoris decoctio eius in aqua. et cōtra peripleumoniā et pleuresim. Itē vinū decoctionis ei⁹ valet contra tussim. Ad idē valet electuariuz confectū ex succo liquiricie z melle. Item liquiricia masticata z sub lingua retēta sitim z asperitatē lingue z gutturis mitigat

De lingua arietis

Jngua arietis

l que plantago vocaf frigida et sicca est. Folia eius sicca consolidant optime vulnera z vlcera. et ad ℞ nihil est melius ea. vt dicit Byascorides. Et mirabile videf q si bibatur succ⁹ trium radicum eius trib⁹ vncijs vini aliquando curat tertianā. Et si quattuor radicū succ⁹ cū quattuor vncijs vini bibaf aliquando curat quartanā. Item dicit Byascorides q sanat vulnera canis rabidi. idropicos iuuat. veneno repugnat. Eius succ⁹ lumbricos necat z vehementer solutionē ventris mitigat. menstrua cōstringit. et tumores apostematū in principio repercutit et dissipat gingiuas tumidas z sanguineas reprimit z sanat

De lilio

Jliuz plantatur

l de mense octobris z nouembris in terra pingui z bene subacta. nā accipiūtur spici siue bulli eius virides vel sicci. z ponunt p vnā spannā vel vnum pedem q̄d est melius separati sicut fit de alleis. Itē dicit Aristoteles q si basta lilij q̄n nondū apertuz est semen vel flos eius flectatur in terrā. ita q cepa non eradicetur z cooperiatur terra infra paucos dies emittet in quolibet nodo baste cepā paruulaz. sicut sunt bulli eius. Calidū est z humiduz. Aliud est domesticū aliud siluestre. sed siluestre aliud gerit florem purpureū quod est efficacius. aliud est habens croceū. Domesticū autē cum anxungia veteri tritum vel cum oleo coctū z superpositū frigiduz apostema maturat. Contra splenis duricie em radix lilij in multa quantitate cū brāca vesina et radice euilci ponaf in vino z oleo per decē dies z postea colet addita cera et oleo fiat vnguentū. Ad faciem colorādaz accipe tuberositates radicis lilij agrestis et sicca et puluerē inde fac z distempera cū aqua rosarum et desiccetur quo facto ter z

virtutis est semen eius

De lappa

Appa est herba

lque habet in summitatib⁹ capitella vestib⁹ valde adherētia. Lappe sunt multe species omnes medicinales Mā plini⁹ dicit q ictibus scorpionū medē tur. nec feriunt hominē si inunctus fuerit succo ei⁹. Decoctio radicis eius cōfirmat dentes si tepida in ore teneat semen ei⁹ mꝛ ta vicia stomachi curat. reiicientibus sanguinem pdest. dissinterie subuenit. nam radix ei⁹ cum vino sistit et folia adiecto sale soluunt

De leuistico

Euisticus est cali

l dus et siccus in secundo gradu. Cui⁹ semen leuisticus appellatur Semē nō herba vꝛ radix in medicinis ponitur. Virtutē habet diureticā aperiēdi ꝛ extenuādi. vñ vinū decoctiōis eius contra opilationē splenis ꝛ epatis valet Aqua de coctionis eius valet cōtra dolorem stomachi ꝛ intestinoꝝ. pueniente ex ventositate. Pulvis etiā ei⁹ cū puluere cimini dat⁹ ad predicta valet

De melonibus

Elones deside/

m rant talē terrā ꝛ aerē qualē citrulli vel cucumeres sed minus pinguem ꝛ min⁹ stercoratā vt saporosiores et solidiores fiāt et citius maturent. Et eodē modo ꝛ type plātari debēt ꝛ cū nati sunt irrigari nō egent. Ex bis quidā sunt longi q comedunt maturi. s. cū incipiūt redolere ꝛ crocei fieri ex q̄bus grex eschi q̄ habent semina valde pua sunt ceteris melonuꝫ generib⁹ nobiliores et meliores. Alij vo sunt subtiles virides valde longi ꝛ q̄si oēs curuati ꝛ vocant melanguli q̄ comedūt acerbi sicut citrulli ꝛ sunt eiusdē saporis. s3 sunt minus frigidi magisq3 digestibiles ꝛ ideo meliores citrullis esse dicūt. Melones sūt frigidi ꝛ humidi in secundo gradu ꝛ q̄ dulces sunt tempate sunt frigidi Auicen. dicit q radix melonis eodē modo est pomitiua quo dictuꝫ est de radice citrulli et cucumeris Oportet autē vtentē melonib⁹ vt melo non p̄cedat aliq̄d aliud ciboꝝ ne nauseam faciat. Sed Isaac dicit q eo comesto oportet aliquātulū expectare donec sit digestū anteq̄z alius sumat cib⁹. Et dicit Auicēna q melo est tarde digestionis nisi q̄n comeditur cū eo quod est interi⁹ eius ꝛ ipsi⁹ nutrimentū est rectiꝰ. et eius humor est cōuentioꝝ q̄z citrulli ꝛ cucumeris. Sz cū melo corrumpit in stomacho cōuertit ad naturam venenosam. oportet ergo vt cū grauat extrahat velociter. Et de bis q̄ iuuant post eoꝝ comestionē in colericis sunt oꝛꝛ zacra maratrū mastix. Flegmatici vero accipiant oxymel zinziberū conditū aut zinziberum solū aut dyaciminū ꝛ purū bibant vinū. Semē aūt melonū mundatū vnā puocat ꝛ renes ꝛ vesicaz mūdificat ab arenis et lapidib⁹ vt expiri potest

De melliloto

Ellilotū calidoz

m ꝛ siccū est in p̄mo gradu. Herba est cui⁹ semē simili noie appellat. ꝛ dicit etiaz ꝓcona regis q̄ formaī ad modum semicirculi. Semē cū ip̄is corticib⁹ i medicinis ponit. qa adeo paruū est ꝛ cohe rens q̄ vix separi p̄t. Virtutē habet cōfortandi ex aromaticitate ꝛ diureticā ex subtili substātia. Vinū decoctōnis ei⁹ digestionem ꝓfortat. ventositatē excludit. opilatiōz velice ꝛ renū aprit. Semē ei⁹ in brodio ꝛ cibis positū eos boni saporis ꝛ odoris facit

De mercuriali

Ercurialis. id est.

m linochitis frigida ꝛ humida est in p̄mo gradu. Viscosam habet substantiam. vnde lenificādo educit coleram ab epate ꝛ stomacho ꝛ intestinis. Baī aūt succ⁹ nō coct⁹ cū zucharo q̄ vim laxatiuā amittit in parte

De malua

Alua frigida et

m humida est i secūdo gradu. Cuius duplex est maneries. scz domestica que subtilioꝛē ꝛ frigidioꝛē habz humiditatē. Et est silue stris q̄ dicīt maluauiscus ꝛ bismalua crescēs alti⁹ q̄ min⁹ est frigida ꝛ humida ꝛ habet subam viscosam. Cōtra calidum apostema in p̄ncipio folia malue terant ꝛ supponant ad maturādū ꝛ terāī cū anxungia porcina recēti ꝛ supergulam calefacta ponant. Bē etiā valet cōtra duriciē splenis ꝛ epatis Fomentū ex aqua decoctionis circa pedes ad puocādū somnum in acutis febrib⁹ multuꝫ valet. Malua coq̄nata ꝛ comesta ventrē soluit. valet etiā in febrib⁹ ꝓpter ꝓstipatōnē ventris. ex aqua etiā ipsi⁹ cōpetens fit clistere. Malauiscus plus mollificat ꝛ maturat p̄m folia sola ꝛ magis radix cuz anxungia trita aliquantulū calefacta apostema maturat suppositа ꝛ duriciē mollificat. Herba etiā cocta cū radice vsqz ad ꝓsumptionez aque apparebit quedā viscositas que suppositа apostematib⁹ maturat ꝛ duriciē remollit ꝛ relaxat ꝛ ex aqua addita cera ꝛ oleo fit vnguentū competēs ad p̄dicta. Aqua decoctionis ei⁹ seminis ꝛ malue valet ꝓ tussim siccā. cōfert etiā ebicis semina etiā saccella ta in oleo decocta duriciē soluūt ꝛ mūdificant. Isidoꝛ ꝓterea ꝛ plini⁹ dicūt q̄ si aliq̄s se inunxerit succo malue admixto cū oleo a puncturis apū ledi nō poterit nec patiet in mēbris inūctis punctura neqz morsum scorpionis nec etiā aranee

De menta

Enta calida est et

m sicca in secūdo gdu. Cui⁹ tres sūt spēs. Est enī quedaz domestica q̄ ppue oꝛtulana dicīt ꝛ hec mediocriter calefacit ꝛ ꝓfortat. Et est alia silue stris q̄ mentastrū dicīt ꝛ magis calefacit. Et est menta q̄ longioꝛa ꝛ latioꝛa habet folia ꝛ acutioꝛa et hec menta romana vꝛ saracenica ꝛ pulgariter herba sancte marie vocaī. ꝛ hec magis diuretica est q̄z alie. Mēta domestica est herba facile se multiplicās ꝛ cito de terra pullulās ꝛ ascendēs ꝛ cū bastula in terram reflexa ꝛ cū ab humo tecta fuerit conuertit in radicē ꝛ cito ex se nouaz p̄ducit plem hec esui magis q̄z medicine cōpetit ꝛ viridis ꝛ exiccata magne est efficacie. debz aūt exiccari in loco vmbroso ꝛ pannum in multa efficacia puaī. Virtutē habet dissoluendi ex ppꝛijs qualitatib⁹ ꝛ ꝓfortandi ex aromaticitate. Cōtra fetorē oris ꝛ putredinem gingiuaz ꝛ dentiū abluaī os et gingiue ex aceto decoctōis mēte ortulane. deinde fricent ex puluere mēte sicce vel cū mēta sicca. Ad appetitū ꝓfortanduꝫ q̄n impedit ex frigidis humoꝛibus in ore stomachi existentib⁹ fiat salsamentuz ex aceto ꝛ mēta et modico cinamomo seu etiā pipere. Cōtra vomitū ex debilitate vturis ꝓtentiue factū ex frigida causa fiat decoctō mēte in aqua salmarina et aceto ꝛ spōgia intincta oꝛi stomachi supponaī ꝛ etiā ipsam mentam cocta p̄iēs comedat. Contra syncopim ex debilitate in febre ꝛ sine febre siue ex materia siue ex quacūq̄z causa cōteraī mēta cuz aceto ꝛ modico vino si sit sine febre. si cum febre cū solo aceto ꝛ in eo pone panē assuz ꝛ aliquantulū dimittaī vt humectet ꝛ applicetur naribꝰ ꝛ ex eo fricent labia dētes gingiue ꝛ tempoꝛa ꝛ liget sup venas pulsatiles tempoꝛ ꝛ brachioꝝ. Panes masticet etiaz ꝛ humoꝛositatē trāsglutiat Cōtra coagulationē lactis fasciculi coquantuꝫ in vino et oleo ꝛ māmillis catbaplasmenī. Et nota q̄ cū aliqua medicina daī ꝓ ra venenū. debet dari cū succo mēte vel cū vino decoctionis ei⁹ si nō habeas succū. Cōtra venenū sol⁹ succ⁹ mēte romane vel vinū decoctōis vel succ⁹ cū melle cōmixt⁹ valet. Item valz ꝓ opilationē splenis ꝛ epatis ꝛ viaꝝ vrinaliū ex frigido humoꝛe ꝛ ex calido sine febre. succus etiā eius cū melle lumbricos interficit auri⁹ instillat⁹ vermes necat decocta in vino ꝛ oleo herba ipsa et catbaplasmata scelesim soluit apostematū frigidoꝝ. Mēta

strum ⁊ carice ⁊ saluia decoquant in vino ⁊ det patiẽti cõtra frigidã tussim vinum decoctionis ipor. Itẽ eius fomentũ infrigidatam matricẽ calefacit ⁊ mũdificat. Saccellatio facta ex puluere eius frigidũ reuma capitis ꝓstringit. Romana mẽta p ortulana etiã poni potest

De mandragora

Andragora frigida

m ⁊ sicca est sz eius excessus nõ determinat ab autoribus. Cuius due sunt spẽs. s. masculus ⁊ femia sz vtraq; indifferẽter vtimur. Et q̃dã vt Auicen. ⁊ alij dicunt feminã esse formatã ad modũ femie: masculũ ad modũ viri qõ falsum ẽ sed masculus habet folia lõgiora ⁊ femia latiora. q̃dam tñ opant tales inclusiões vt decipiant mulierel. Radicũ aũt cortices ꝓncipaliter cõpetunt vsui medicine. secũdo poma. tertio folio. Cortex radicis collectus p quattuor annos seruat in multa efficacia Virtutez habet ꝓstringẽdi ⁊ infrigidãdi emotbolicam. i. somniferã In acutis febribus ad somni puocationẽ puluis corticis eius cõficiat cũ lacte mulieris puellã nutrientis ⁊ albumine oui ⁊ imponat fronti ⁊ timporibus. Contra dolorẽ capitis ex caliditate folia ipsius trita supꝑ timpora ponant. Inunganꝫ etiã oleo mandragorato qõ sic fit. Poma mãdragore trita i oleo cõmuni diu macerent. postea fiat aliq̃ntula decoctio ⁊ colet. ⁊ illud postea erit oleũ mãdragoratum qõ valet ad somnũ puocãdũ ⁊ dolorẽ capitis ex caliditate si frons ⁊ timpora inunganꝫ. ⁊ calorẽ febrilẽ repmit. Itẽ ipm oleũ repcutit materiã a postematũ calidor i ꝓncipio fructus etiã vel folia cathaplasmant supra vel saltẽ puluis eius cũ succo alicuius berbe. Contra fluxũ vẽtris ex ipetu colere ex ꝑdicto oleo vẽter ⁊ tota spina vngat ⁊ iniciat modicũ cũ aliq̃ leni clisteri. Auicẽ. dicit q̃ macule fricate cũ folijs eius delẽt ⁊ de lacte eius delent lentigines. Itẽ statim facit somnum ⁊ posita i vino inebriat vehemẽt Cura aũt eor ⁊ oĩm nocumẽtor mãdragore est cuz butiro melle et vomitu. Itẽ nota q̃ publice ꝑdicat mãdragorã habere vtutez impgnãdi mulieres steriles si ex ea comedant. qđ verũ nõ est nisi forsan comedãt cũ sterilitas esset ex supflua matricis caliditate. tunc enĩ reduceret ad tpamentũ matrix vt semẽ viri nõ aduratur in ea

De meu

Eu calidum et sic/

m cũ est i secundo gradu. Herba est cuius semẽ silũ noie appellat que ꝑcipue medicine cõpetit. Per duos ãnos pt seruari. Virtutẽ habet diuretică ex subtili substãa sua. Vinũ vl aqua decoctiõis eius valet ꝑ opilationẽ splenis ⁊ epatis ex frigida causa ⁊ strãguriã dissoluit. Aqua vo cõpetenti dari põt in estate iuuenibus. vinuz in hyeme senib⁹. Puluis meu cũ semie feniculi in cibo vl potu dat ventositatẽ inte stinoruz ⁊ stomachi excludit ⁊ digestionez confortat

De marubio pezerze

Arubiũ calidum

m et siccum est i tertio gradu. quod alio noie dr prassiũ. folia eius ꝑcipue cõpetũt medicine. scõ radices et cortices. Herba suspẽsa in vmbroso loco p annum duat. Virtutẽ bz ꝓsumẽdi ⁊ dissoluendi ex qualitatibus ⁊ aperiẽdi ex amaritudie Contra viciũ pectoris. s. asma ex frigido et viscoso hũore det ysopi prassiũ. vel fiat electuariuz ex vna pte succi ⁊ q̃nta mellis dispumati ⁊ fiat decoctio aliq̃ntula vsq; ad spissitudinẽ. ⁊ postea ponat puluis dragãti ⁊ gũmi arabici ⁊ liq̃ricie qđ erit optimũ ꝑ vicium pectoris vl saltẽ puluis eius ꝓficiat cuz melle dispumato addito puluere liquiricie Cõtra tussim valet decoctio eius ⁊ ficuuz siccaz. Cõtra stranguriã ⁊ dissinteriã det vinũ decoctiõis eius ⁊ ficuũ siccaz. fiat etiã emplastz ex ipa berba cocta i vino ⁊ oleo supꝑ renes ⁊ pectinẽ. Itẽ valet ꝑ colicã ex frigida cã. Cõtra emorroydas inflatas ⁊ influentes fiat encacisma ex aq̃ salsa ⁊ vino dez

Contussim

coctionis eius. ⁊ postea fiat suppositoriuz ex puluere eius ꝓfecto cũ melle. vl fiat decoctio pulueris vel succi eius cũ oleo muscelino. et bombex intincta supponat. Cõtra lumbricos det puluis eius ꝓfecto cũ melle. Contra vermes auriũ succus eius auribus iniiciat. Cõtra splenis viciũ cortices cũ ipsa berba macerent ꝑ. xv. dies in vino ⁊ oleo postmodũ fiat decoctio ⁊ colet ⁊ colature addat cera ⁊ oleũ ⁊ fiat vnguentũ

De maiorana

Maiorana calida

m ⁊ sicca est in secõo gradu. Alio nomine dicit esbrium alias esoron. Cuius flos ⁊ folia competũt medicine. Colligitur in estate cũ floribus ⁊ in vmbroso loco siccat. et ꝑ annũ seruat. Virtutẽ habet ꝓfortandi ex aromaticitate dissoluẽdi ⁊ consumẽdi ex qualitatibus et etiã mũdificãdi. puluis maiorane in cibo dat vl vinũ decoctionis eius. stomachũ infrigidatũ calefacit et digestionẽ cõfortat. Flores et folia in testa calefacta ⁊ in saccello posita ⁊ loco dolenti supposita. dolorẽ ex vẽtositate puenientem soluũt. Itẽ capiti supposita valet ꝑ reuma capitis. Itẽ nota q̃ mures libent in sidiant radicibus eius inde medicinã q̃rentes

De napo

Apus omnem fe

n re aerẽ patit. Terrã desiderat pinguem ⁊ in solo sicco et tenui ⁊ ppe riuũ ⁊ deuexo ⁊ sabuloso meli⁹ nascit. Loci ppuetas napũ in rapã et ecõuerso trãsmutat sed vt optime ꝓficiat subactũ. soluz stercoratũ ⁊ versatũ q̃rit ⁊ in illis locis optime puenit in qbus segetes eo anno fuerunt. Si spissi sunt nimis interuelles aliqs vt alij roborent quos in locis vacuis trãsferre poteris. Serunt circa finẽ iulij et toto tpe mẽsis augusti si pluuie desunt irrigatõe iuuẽtur. Possunt etiã cõmode seri inter milũ et panicũ marie serotinũ in secũda sarculatione ipsi⁹ iuuatur napus ⁊ rapa. Ex napis nobilioris saporis sũt illi q̃ sunt lõgi et fere rugosi nõ grossi nec mlt⁹ radices bñtes. sed vnã tantũ acutã et rectã. Ex napis fiũt optima cõposita cũ rapbano ⁊ modico sale aceto melle et sinapi et spẽbus odoriferis et sine specieb⁹ possunt fieri satis bona. Calidi sunt in secũdo gradu et multũ nutriũt sed dure digerũtur. mollẽ et inflatã minꝫ tamen q̃z rape faciunt carnez qui si aq̃ coquantur et illa reiecta recoquantur in alia duricies sue substãtie tẽpatur et mediocriter inter bonũ et malũ generãt nutrimẽtũ Quibene cocti nõ sunt difficile digerũtur ventositatẽ faciũt et in venis et poris opilationẽ. Quocirco vtiles sunt si bis coquant et vtraq; aq̃ iecta in alia recoquantur cũ pinguissima carne

De nasturcio

Asturciũ calidum

n et siccũ est in quarto gõu. Semẽ eius ꝑcipue competit medicine ꝑ quinq; annos seruatur. Herba etiaz viridis multe est efficacie. sicca modice. Virtutem habet ꝓsumendi et dissoluẽdi ex qualitatibus suis. Cõtra paralisim lingue cum opilãtur nerui ⁊ replẽtur ex humiditatibus vt accidere solet in acutis febrib⁹. semẽ nasturcij masticetur et supponatur lingue. Contra paralisim aliorũ membror. semen nasturcij in saccello positum et in vino decoctum mẽbro dolenti suppositum valet. ipsa etiã herba decocta cũ carnib⁹ ⁊ comesta valet. Cõtra humiditatẽ supfluaz cerebri vt in litargia puoceat sternutatio ex puluere seminis nasturcij naribus appositio. Cõtra relaxationẽ vue fiat gargarism⁹ ex aceto decoctiõis eius et ficuũ siccar. Cõtra iliacam passionez et colicam ex frigida causa. Semen eius in saccello positũ et i vino decoctuz supponatur. Ad idẽ valet ⁊ ad strãguriã herba ipa decocta i vino et oleo superposita. Cõtra tenasmon ex bũore pglutinoso cũ ani tumet vel eminet pluries superponat ano. Renes etiã inunganꝫ melle et supspergatur puluis semis eius et cimini et colofonie

De nenufare

Enufar est frigi/

n dum ⁊ humidū in secūdo gradu herba est lata habēs folia que in aquosis inuenit locis. Cui⁹ duplex est maneries vna purpureos habēs flores ⁊ alia croceos que nō est adeo bona. Flos cōpetit vsui medicine. In septēbr colligit ⁊ per duos annos in multa efficacia cōseruatur Ex floribꝰ fit syrupus p̄cipue ad acutas febres ⁊ p diſtemperato in caliditate flores decoquant in aq̄ addito zucharo ⁊ fiat syrupus. Contra dolorē capitis ex caliditate sarraceni ponūt in aqua p noctem vnam. et mane talem aquaz cū floribus naribus applicant.

De napello

Apellus est napo

n marinꝰ in littore maris crescēs. ⁊ est venenū pessimū ⁊ pniciosum. qđ in summo caliditatis ⁊ siccitatis est. Limitū delet maculas cutis ⁊ cū in potu ponitur rectificatū studio medicine valet cōtra lepā. Est aūt venenuz boi bibēti vltra vnciā dimidiā ⁊ minꝰ interficit hominē. Et qđ miraculosum est ⁊ vt q̄dā dicūt est quidā mus q̄ pascit ⁊ inuenit iuxta ipm. et ille mus est tyriaca contra venenum ipsius napelli

De nigella

Igella calida et

n sicca est in tertio gdu. Semen est cuius dā herbe q̄ i locis paludosis ⁊ inter frumēta repit. Semē p decē annos seruat. Est aūt rotundū ⁊ planū ⁊ subrufū ⁊ subamaz. vñ habet vtutē diureticam ex amaritudine dissoluēdi ⁊ p̄sumēdi ex suis qualitatibꝰ. Emplastꝝ factuz ex farina nigelle ⁊ succo absinthij circa vmbilicū ⁊ p̄cipue pueris lubricos necat. Maioribꝰ p̄sticiat cū melle ⁊ det farina nigelle facta cum aceto tepido ⁊ auribꝰ insufflata vermes necat. Unguentū ex nigelle in multa q̄ntita/

te fiat decoctio i forti aceto vsq; ad cōsumptionē ⁊ aliquātulā spissitudinē. ⁊ tunc ad dito oleo fiat quasi vnguentum quod optimum est ad scabiem. et impetiginem de facili tollit

De origano

Riganū calidu;

o ⁊ siccū est in secundo gradu. Alio nomīe dicit golena alias gonella Cui⁹ duplex est maneries. s. origanū agreste q̄ latiora habet folia ⁊ fortꝰ operat. ⁊ est domesticuz quod in ortis reperit et minora habet folia ⁊ suauiꝰ opat q̄ in medicinis ponit. Colligit aūt in tpe p̄ductōnis floꝝ ⁊ in vmbra suspēdit ⁊ siccat. ⁊ folia cū floribus debēt in medicinis poni abiectis stipitibꝰ. p annū seruat. Uirtutē habet dissoluēdi p̄sumēdi ⁊ attrahendi. Cōtra frigidū reuma capitis folia cuz floribꝰ i testa sine liq̄re bñ calefacta in saccello ponant. et saccellū capiti supponat ⁊ patiens bñ cooperiat pānis vt caput sudet. vinū decoctōnis gargarisatū gingiuaz ⁊ fauciū consumit bñ iditatē. Contra frigidū almā det vinū decoctiōis eiꝰ ⁊ ficuū siccaz. vel pulꝰ eius cum melle siccatus ⁊ confectus detur cum aqua calida. Uinū decoctionis eius digestionē confortat. dolorē stomachi ⁊ intestinorū excludit. Itē fasciculi facti ex herba eiꝰ decoctiin vino ⁊ renibꝰ superpositi stranguriā ⁊ dissinteriā soluūt

De porris

Orri sustinent fe/

p reoēm aerē ⁊ terrā deliberāt me diocriter solutā vt optime p̄ficiāt ⁊ pinguē et stercoratā. Serunt aūt i locis calidis ⁊ tempamēto primis de mēse decēbris. In tēpatis et frigidis de mense ianuarij febꝛuarij et martij cuz terra fuerit ad eq̄litatem redacta. Hec autem satio fit aut sola aut cum alijs herbis mixtum in terra optime culta et desuper letamine cooperta. Hec semia sūt spisse spargēda. deinde euelluntur p̄mo grossiores porrine. nec auferāt

aliquid de suis radicibꝰ cū sulcis plātātur sed q̄ cum palo debēt plātari abscindunt radices quasi vsq; ad ip̄am porrinā ⁊ summitas folioꝝ. Et plātant de mense aprilis ⁊ maij ⁊ p totū annū mense iunij. s; ⁊ plantari possunt de mēse iulij augusti septēbris ⁊ octobris ⁊ erunt vtiles in sequēti mense martij ⁊ aprilis. nec in plātatione porroꝝ querēda est mollis terra sed mediocris est optima et satis bona est illa que fuerit sicca fere. Fit aūt duobꝰ modis porroꝝ plātatio. vno modo sulcis vt bononie moris est vt scz p vnā completā spannā vnꝰ sulcus ab altero distet ⁊ porri sint ab inuicē i sulco iacentes positi q̄ternis sepati digitis. et cum fit sequēs sulcus terra trahit sup porros ⁊ pedibꝰ suauiter cōculcatur. Secundo aūt modo plantant palo scz vt optime pastinatis ⁊ dispositis areis fiāt foramina cum palo grosso fere vt lancea ⁊ p̄cava per vnā spannā ⁊ vltra vno semisse distantia. in q̄bus ponunt p̄parate porrecte nec foramina replent aut quicq; terre in eis ponit sed elapsis tribus septimanis cum herba in eis nascit sarculātur ⁊ herbis mundantur. Et ferē q̄ porri sic plantati sint meliores alijs nec possunt facile furtim euelli s; bis modus laboriosus existit. Itē hoc modo plantant optime inter cepas iam quasi grossas ⁊ euulsis cepis sarculant ⁊ inueniuntur optime puenire. Cuz euellūtur aliq̄ in vno loco relinquūtur ⁊ p̄ seminibus reseruātur. Cui⁹ quidē semina possunt p triennium illesa seruari suspensa. Calidum ⁊ siccū est in tertio gradu. p̄m cibū ille laudabile est. nocet eni stomacho faciens inflationem ac ventositatē ⁊ cū sui acumīe neruos eius mordet. Habet etiā p̄prietatē faciēdi fumū nigū melancolie p̄mentē qui ad caput saliens visui tenebrositatem facit atq; somnia terribilia ⁊ timorosa inducit. Uñ caueant ab ip̄o colerici maniaci ⁊ opilationem in capite habētes. Bz diligētes eos dē comedere accipiāt post eos lactucas ⁊ portulacas endiuias ⁊ similia vt eorum calor temperet ab istil. aut elirent deinde bis aut ter lauētur ⁊ esui postmodū dentur. Valent tamen fm medicinā. Crudi eni comesti canales pulmonis de grossis mundificant humoribus ⁊ opilationē epatis aperiunt. Item succus porri cuz aceto oleo et thure naribꝰ imissus sanguinē ex eis fluentem stringit eis scz qui frigide sunt nature Item in aure distillatꝰ dolorē de frigiditate ⁊ humiditate factū placat. Itē porrum crudum cathaplasmatū sup morsum serpentū bene prodest. Itē coctū et cum oleo lisanicleo vel amigdalo conditū venerem suscitat. Plinius aūt dicit q̄ porrū contritum cū melle emplastratuz super vulnera sanat ea. Cū vino bibitus succꝰ lumboruz dolorē soluit. cum sale mixtū vulnera cito claudit ⁊ sanat. duricies relaxat ⁊ ruptura/ cito consolidat. Itē porrum crudus comestum valet contra ebrietatē et stimulat venerem. Itez solo odore fugat serpentes et scorpiones. Itē valet contra dentiū dolorem ⁊ eoz interficit vermes sed aciem oculorum ebetat. stomachū grauat. sitim creat. sanguinē incendit ⁊ inflāmat si ex eo nimium comedat. Semē porri siccius est et fortioris actiōis. de q̄ tres dragme potui date cū duabꝰ semis allei mire sanguinem de pectore screantibꝰ fluentē stringit

De papauere

Apauer seritur

p mēse septēbris in locis calidis ⁊ siccis. Tempatis vo et frigidis mense ianuarij febꝛuarij martij ⁊ nouēbris P̄ōt etiā cū alijs herbis seri. ⁊ est frigiduz et siccum in primo gradu. Cui⁹ duplex est maneries album scz et nigrū. Albuz frigidum ⁊ humidū. nigrū frigidū ⁊ siccū ⁊ magis mortificat. Semen eius collectū per. r. annos seruatur. Uirtutez habet inducēdi somnum leniendi et mortificādi. Ad somnum prouocandū fiat emplastrū ex semine vtriusq; vel alterius cū lacte mulieris ⁊ albumine oui circa tempora. Mulieres salernitane dāt pueris puluerē semis papaueris albi cuz ꝓpio lacte. Semen autem

papaueris nigri non debet dari q magis mortificat. Cōtra calida apostemata i pn̄cipio et ptra calefactionē epatis semen papaueris vel ipsa herba trita pficiat cū oleo rosaceo z supponat. Cōtra siccitatē mēbrorum vt est in etbica z in alijs infirmitatib⁹ oleū violaceū calefiat aliquantuluz et puluis papaueris albi pficiat cū eo z inungatur spina p totū. Ad idē cōtra siccitatē pectoris mltū valz dya papauer qō ex eo pncipaliē fit. Bicūt ät plini⁹ dyascorides z mater q ex succo foliorz z capitelloz ei⁹ fit opium. vñ somn⁹ febricitātib⁹ puocat qō cuz cautela dari debet quia multū opilat infrigidat z mortificat et marie nigz papauer.

Be pencedano

Encedan⁹ est her

p ba que alio noīe dicit feniculus porcin⁹ q̄ calida est z sicca. Et vinum decoctionis ei⁹ valet p̄ stranguiriaz dissinterīā z opilationem splenis z epatis. Herba etiā ei⁹ decocta in vino z oleo et cataplasmata spleni z epati duriciē eoz̄ remollit. Contra frigidos humores in spiritualibus existētes det aqua decoctōis ei⁹ z ordei. z si sint multū frigidi det vinū decoctionis ei⁹ z succi liquiricie

Be petrosillino

Etrosillinum seri

p potest de mēse decembris februarij martij z aprilis. et trāsplātari fere toto tpe anni solū z cū alijs herbis sit. Semina ei⁹ p q̄nqz annos seruari possūt. Est aūt calidū z siccū in secūdo gradu. Biureticū est z incidēs vrinā z menstrua prouocans ventositatē z inflationē dissoluēs z p̄cipue semen ei⁹. Galien⁹ dicit q catbaplasmatū sup pustulas scabiē z morpheaz mire mūdificat. vñ pfert idropicis z periodicā febrē patientib⁹. Renū dolorē ac pelicē placat. q corrigis pozos viasq rarificat et humores extenuādo cū sudore pficit z vrinam. Epar z vulnera mūdificat. opilatōz eoz aperit. et apostemata eoz curat marie que sunt in renib⁹. Ventositatē colice passionis dissoluit. Mistatū z in vuluaz imissum mēstrua puocat. secundinā et mortuum fetū educit et expellit quo etiam potui dato mundificat fetus ab humoribus grossis et viscosis

Be psillio

Billiū frigidū et

p humidum est in quarto gradu. Herba est cuius semen simili nomine apellat q̄ō semen in medicinis debz poni. In estate colligitur p duos annos seruatur. Habet autē virtutē infrigidandi z humectādi. Contra arditatē linguei acutis febribus semen in subtilissimo pāno ligetur et in aqua infundat et cum tali aqua illiniatur lingua prius tamen abrasa cum cultello ligneo. Contra siccitatē spiritualium et constrictionem ventris in acutis febribus ponatur psilliū in aqua z dimittat aliquantuluz. deinde aqua illa eiecta psillium detur cū frigida. In syrupo etiā cōtra acutas febres cōpetenter psillium ponitur et multa fiat decoctio postq̄m gutta adberet cacie que cito adberet ppter viscositatē ipsius psillij. Contra dissinteriā comburatur in aliqua testa z puluis inde factus cū ouo sorbili vel melius cū aqua rosata det si fiat superiorum intestinorū vicio. Si vō fiat vicio intestinoz inferiorum cū anatbasia puluis eius superponat. Ad idem fiat emplastz ex puluere eius albumine oui z modico aceto et aqua rosacea super pectinem et renes vel super vmbilicum si fit vicio superiorum. Contra fluxum sanguinis ex naribus valet idem emplastrū sup frontem et timpora positum vel stuellū factuz ex puluere eius et succo sanguinarie naribus immittat. Contra calida apostemata saccellus plen⁹ ex semine psillij et alicuius alteri⁹ herbe sepi⁹ supponat. Cōtra asperitatē capillorz lauet caput ex aq̄ decoctiōis psillij. Itē sua frigiditate z būiditate p̄suāt camphorā q camphora nimis ē subtilis substantie.

Be plantagine

Lantago que lin

p gua arietis vocat frigida ē z sicca Folia eius sicca cōsolidāt optime vulnera z vlcera. z ad hoc nibil est melius ea vt dicit Diascorides. Et mirabile videt q si bibat succ⁹ triū radicū eius cū tribus vncijs vini aliquādo curat tertianā. z si q̄t tuor radicū succus cū quattuor vncijs vini bibatur aliquādo curat quartanā. Itē dicit Byascorides q sanat vulnera canis rabidi. Idropicos iuuat. veneno repugnat. eius succus lumbricos necat. Et vehemēt solutionē ventris mitigat. menstrua constringit z tumores apostematū in principio repcutit z dissipat gingiuas tumidas z sanguineas reprimit z sanat

Be polipodio

Dlipodium cali

p dum est in q̄rto gradu siccū in secūdo. Herba est similis filici que crescit sup querc⁹ muros z lapides sed q̄ō crescit in quercub⁹ melio⁹ est. Radix ei⁹ collecta z aliquantulū mundata z ad solem p vnū diē exiccata p biennū in multa efficacia seruat. Illa aūt que fracta interi⁹ apparz arida abiicienda est. Virtutē babet principaliter dissoluēdi z cōsumendi z purgādi principaliter flegma z melancoliā. z marime a stomacho z intestinis. z est modicuz laxatiua. Et nota q in decoctione polipodij debet poni aliquid excluſiuū ventositatis vt anisum fenicul⁹ vel ciminū quia polipodiū solū mutat humores i ventositatem. Itē vtimur eo in apozimatib⁹ z in ure galline vel alteri⁹ carnis. et damus etiā puluerē ipsi⁹ ad laxandū z valet q̄tidiane z tertiane ex colera vitellina vel citrina. soluit etiā opilationē epatis ex grossis z viscosis humoribus. Febri etiā quartane cōfert iliacis colericis z babētib⁹ flegma muscilaginosum in intestinis vtiliter medet. Cōtra quotidianā z iliacā passionē z alopiciā et dolorē articuloz z ad p̄seruationē sanitatis talis fit vsus. Cōterat polipodij vncia vna vel due ad pl⁹li sit multū laxatiuū z si at decoctio ei⁹ in aq̄ cū prunis z violis addito semine feniculi z anisi in multa q̄ntitate z colatū mane vel sero det patiēti

Be pastinaca

Astinaca seritur

p mēse decembris ianuarij februarij z martij in terra pingui alte fossa z soluta z optime pastinata. Est alia siluestris alia est domestica et vtraq; in radice duri est nutrimēti z minus q̄z rapa nutrit. Habz aūt aliquid acuminis vnde est extenuans z dyafromelim alias dyaforesim faciens. Idcoq; vrinā z menstrua puocat. habet etiā aliquantulū inflāmationis vnde coit⁹ ē iuuatiua que assuefacta illa dabilem generat sanguinē. Igit vt tempest bis eā aqua elixari oportz z aqua eiecta secundo coq̄. Pastinaca siluestris dicit alio noīe dauc⁹ azinin⁹ z domestica dauc⁹ creticus. Eaz radix p̄m Isaac est calida in medio secūdi grad⁹ z humida in medio p̄mi. sed folia z flores p̄m quoddā sunt calida et sicca in tertio gradu. z vna p alia in medicinis ponitur q̄a sunt quasi eiusdē vtutis. Is domestica melior. Itē est quedā pastinaca rubea que cruda potest comedi et cocta facit cū napis optima compositā z rubicūdo colore decorata que seritur vt alie pastinace. Pastinaca siluestris babet efficaciā p̄cipue p̄m folia z flores. modicam aut nullaz p̄m radices. Hec herba debet colligi cū flores producit abiectis radicibus z i vmbroso loco siccari z per annū seruat. Virtutem babet dissoluendi attrabendi ex qualitatibus et diureticam ex subtili substantia contra frigidum reuma saccellet caput ex puluere facto ex ipsa herba bene calefacta ad dolorem stomachi ex ventositate vt frigiditate. Et contra stranguiriam et dissinteriam colicam et iliacam passionez detur vinum decoctionis eius et herba in multa q̄ntitate in vino z oleo decocta sup locum dolentē ponatur. Cōtra stranguirias

dissinteriã ⁊ vicium lapidis detur vinũ de coctionis eius seminis ⁊ saxifrage. Cõtra opilationẽ splenis ⁊ epatis ex frigida causa et contra idropisim fiat syrupus ex succo feniculi et decoctionis eius. Cõtra duriciem splenis et epatis ponat ipa berba in multa quantitate in vino ⁊ oleo ⁊ macereturita p decẽ dies. In decimo die coquatur vsqz q redigat in oleum ⁊ exprimat bñ berba ⁊ colet ⁊ colatura postea ponat ad ignem ⁊ imponat cera et fiat cerotuz. quoniam contra ꝓdicta et contra talia apostemata est multũ conueniens vt patz p multotiens expertos

De portulaca portbijnpij

Portulaca quocũ

p qz fere tpe seminat nascit a diuuãte calore et ꝑcipue nascit de mense aprilis maij ⁊ iunij. Potest aũt seri p se cum puluere mixta ⁊ inter caules optime prouenit ⁊ inter cepas ⁊ porros ⁊ i vineis congrue seminat. Terrã tamen valde pinguem desiderat vt optime conualescat. Et vbi semel sata fuerit quolibet anno sequẽti nascet. et marie si ibidẽ ad aliquã maturitatẽ puenit. Multũ ledit nimia siccitate veris nisi frequẽti irrigatione iuuet ⁊ sb vmbris arborꝫ non facit cespites. Eius q̃dem due sunt species. Est eni quedã portulaca valde lata producens folia que romana seu beneuentana dicit que multũ est humida et insipida. Et est alia portulaca cõmunis pua producens folia. ⁊ hec min⁹ est humida sed pl⁹ sapida. Si inter alias herbas spisse seminatas seratur. in cespites non poterit dilatari. Portulaca est frigida in tertio ḡdu ⁊ humida in secũdo. Viridis multe est efficacie exiccata nõ tante virtutẽ habet leniendi humectãdi ⁊ infrigidãdi. Optim⁹ cibus est febricitãtibus cruda vl cocta. Cõtra constrictionẽ ventris coquet cum prunis in aqua ⁊ comedat patiẽs pruna ⁊ portulacas et postea bibat aquã. Nota q portulaca cõuenienter cũ diureticis ponitur. Item portulaca aliquid ponticitatis hz. ⁊ ideo confortat stomachũ et intestina ⁊ valet cõtra vulnera in renib⁹ et vesica nascentia. Valet etiã fluxui sanguinis ⁊ vñcunqz manatus fuerit ipm stringit. Itẽ si in capite vel in fronte vel timporib⁹ inunguatur dolorẽ ⁊ calorẽ aufert. Itẽ valet comesta ꝓ dissinteriã et confert colericas egestiones habentibus. Auicẽna dicit q ipsa sua proprietate eradicat verrucas si ex ea ꝑricent. Et delet stuporẽ dentiũ ⁊ abscindit desiderium coitꝰ iñ in cõplexione calida et sicca addit in coitu

Contra dyssenteriã

Ad radicem verrucarum debet stirpari dein abscindit desiderium coitus in frigidis

De papiro

Papirus dicitur

p quasi pabulũ pir. id est. ignis qz desiccat⁹ ad nutrimentũ ignis in lucernis et lampadib⁹ est valde aptus. Est eni herba exterius valde plana babẽs interius medullã valde albam bibulam ⁊ porosam. Et nascit in locis aquosis ⁊ dicit apud nos iuncus. Siccat ei et excoriatur paruz remanente de cortice in vno latere. vt medulla sustentet. Et quãto minus habet de cortice tanto clari⁹ ardet in lampade et facilius inflãmatur. et ex eo fiunt tali quibus locis vasa et nauel. videlicz i membi et india vt dicit Plinius. et bocte stantur bystorie alexandri. De papiris etiaz fiunt carte in quib⁹ scribit. Itẽ ex eis fiũt sportule et pulcra sextoria et varia vtensilia. Et ligantur ex eis vela nauiũ. Et quidã ex eis faciunt vestimenta. Et dicit Plini⁹ q eius medulla multũ valet ad aquã de auribus extrabendã quia eã naturaliter imbibit et ad se trahit. et ideo cũ papiro aqua ꝺ vino extrabitur

De pulegio

Pulegiũ calidum

p et siccum est in tertio gradu. Colligitur tpe florũ et in vmbra siccat. et per annuz seruat folia cum floribꝰ abiectis stipitibus in medicinis ponunt. Virtutem habet cõsumendi et dissoluẽdi. Sacellatio capiti facta ex pulegio calefacto in

testa sine liquore valet cõtra frigidum reuma. Gargarism⁹ factus ex decoctõne pulegij ⁊ aceto ⁊ ficuũ siccarꝫ valet ꝓtra frigidã tussim q̃ est ex glutinoso vel aquoso bũore. Itẽ vinũ decoctiõis ei⁹ valet ꝓ dolorem stomachi ⁊ intestinorꝫ. ex vẽtositate vel frigiditate factũ. Itẽ emplastr ex eodẽ factuz in vino coctũ ⁊ suppositũ valet ad idẽ. Itẽ fomentũ factũ ex aqua decoctiõis ei⁹ bumiditatẽ matricis desiccat ⁊ vuluaz coartat. Et ideo hac fomentatõe mulieres saler nitane multũ vtunt.

De rapa

Apa in omni ae\

r re habitabili puenit et desiderat terrã solutã ⁊ pinguẽ ⁊ adeo solutam q̃ fere i puluerẽ sit redacta vt optime cõualescat. Seritur semen ei⁹ ne nimis spisse spargat cũ puluere mixtũ circa finem iulij ⁊ vsqz ad mediũ mẽsem augusti vel parum post. In locis calidis ⁊ siccis ⁊ precipue cũ terra fuerit rorida p pluuiã pcedẽtem. Si rare serat magis grãdescit. et ideo vbi spisse nimis plantule eius nate fuerint cũ aliqõ robur acceperint alique euellant ⁊ in locis vacuis trãsferant vel abiciãtur. frequẽti sarculatione ⁊ herbaꝝ liberatione multũ iuuant. Serit in locis nudis ⁊ i stipulis etiã egregie si optime fuerint exarate ⁊ solo erpexe semen ei⁹ operiendũ est ne nimium mergat in terra. Posiunt etiã puenienter seri inter miliũ ⁊ panicũ serotinuz i secunda sarculatõe ipsaꝝ que cũ panicũ ⁊ miliũ sublata sunt sarculari debebũt. Letatur agro patenti ⁊ valde ledit vmbris q si tanta fuerit aeris siccitas q tpe ꝓruo seri non possit potest in aliquo irrigabili loco et etiã vmbroso spisse seri vt caulis. Deinde cum pualuerint plãte ei⁹ ⁊ pluuijs terra fuerit madefacta trãsferri poterũt circa finem augusti ⁊ vsqz ad mediũ mẽsem septembris in terra optime culta. Colliguntꝰ mense octobris ⁊ q̃ pulciores erunt sublatis frondib⁹ plantent vt semina seq̃nti esta te producant. Ex rapis fiũt cõpolita cum aq̃ vt pro coquina tẽpe byemis ⁊ quadrageſime habeãtur hoc modo. Rape optime lauentur. deinde crude cõponant in vase de solo ad solũ ⁊ in quolibet solo seminet sal cum seminib⁹ feniculoꝫ ⁊ satureia vt sal tãtum. vltimo ponderent ⁊ sic ꝑ octo dies dimittant. Deinde ponat aqua frigida tãta q cooperiant ⁊ sic seruabũtur p totũ annũ. Item fiũt composita cũ aceto raphano sinapi feniculis ⁊ sale hoc modo. in q̃ntitate duaꝝ cõmuniũ situlaꝝ accipiat vna libra sinapis ⁊ media libra feniculoꝝ et tres libre mellis ⁊ vna libra salis ⁊ raphan⁹ inciatur subtiliter p longũ ⁊ pistet minutatiñ ⁊ secum semina ⁊ sal misceant. mel liquefiat ⁊ cũ sinapi distempata cuz optimo aceto circa medietatẽ vni⁹ situle misceant. De inde rapis vel naponib⁹ et radicib⁹ rubeis ⁊ pastinacis ⁊ piris ⁊ pomis si volueris ꝓ gruo modo coctis ⁊ optime infrigidatis et diuisis fiat soluz de ꝓdictis ⁊ seminet de super raphan⁹ cũ seminib⁹ et sale pri⁹ posito sinapi vsqz ad equalitatem. deinde fiat aliud solũ ⁊ ponãtur sinapis et semina et sic fiat vsqz ad cõplementũ et seruẽtur. Rapa ꝑm Isaac calida est in secũdo gõu. multum plus ceteris herbis nutrit dure tamẽ digerit. Mollẽ ⁊ inflatam carnẽ ꝑpter sui ventositatẽ ⁊ inflatione facit. vnde coitus lulcitat que si aqua coquat ⁊ illa reiecta in alia recoquat. duricia siue substatie temperatur ⁊ mediocriter inter bonũ ⁊ malũ nutriet. Que si nõ bñ cocta est difficile digeretur. ventositatẽ generat ⁊ in poris opilationem facit. Quocirco vtilis ẽ bis cocta ⁊ vtraqz aqua iecta recoquat cuz pinguissima carne. Preterea ꝑm medicinã est cõgrua podagricis si in ei⁹ iure pedes lauẽtur

De raphano

Raphanus quia

r semen nõ habet plantat corona recens tota vel media. vel fiũt de radicib⁹ eius pua frusta ⁊ plantant de mẽse nouembris ⁊ decẽbris februarii ⁊ martij. Terraz desiderat. pfunde fossam solutam

p

pinguem ꝛ optime pastinatꝫ sicut cetere herbe quarū radices grossas et longas fieri optamus. Raphano ꝑcipue vtimur ad faciendū compositā de rapis qō calidum et siccū est in secūdo gradu. Radix eius magis competit vsui medicine viridis ꝛ exiccata. sed magis viridis. Virtutē habet incidendi ꝛ dissoluēdi. Et ex eo fit oximel competens hoc modo. Corices radicuꝫ aliq̄ntulum terant et dimittant biduo vl triduo in aceto. postmodū addat ei tertia ps mellis ꝛ tale oximel valet cōtra quartanā ꝛ q̄tidianam nisi sit de flegmate salso. Si frigidi humores ꝛ indigesti sunt in stomacho corices radicū raphani pfusas melle ꝛ in aceto comedat patiens vsq; ad saturitatē. postmodū bibat aquā calidā et digitis in ore missis vel penna inuncta oleo ꝓuocet vomitus. Contra duriciē splenis ꝛ epatis herba ipsa decocta i vino ꝛ oleo catbaplasmetur. Pectini etiā catbaplasmata stranguriam dissoluit. Be ꝓprietatib⁹ eius est q̄ si fructum raphani ponat sup scorpionē moritur. Et ideo dicit Democritus q̄ qui habꝫ manū infectā maturato semie raphani sine sui nocumēto tractat serpētes. Hermes etiā tradit in alchimicis suis q̄ si succus raphani misceat cū succo lumbricoꝝ terre cōcussoꝝ ꝛ ꝑānū expressoꝝ et i ipo extinguat gladius ferrū sicut plumbū incidet gladi⁹ ille. Itē inuent⁹ est maniac⁹ raphano cōcusso cū succo ꝛ sup caput ei⁹ rasum ligato recepisse beneficiū sanitatis Et nota q̄ raphanū dicit esse vinibus inimicū et dicit q̄ si ꝑ pe serātur natura discordante refugiunt. vt Palladius expert⁹ agricultor affirmat

Be radice

Adix est herba

r cui⁹ radix simili nomie appellatur. Celi statu nebuloso letatur. licet in omni aere ꝓueniat Amat terrā pinguem solutā diu subactā ꝛ pfunde fossaꝫ. topbum ꝛ glareaꝫ formidat. Serit mense iunij et iulij locis tempatis ꝛ mense augusti et septēbris in calidis locis ꝛ siccis. Serende sunt spacijs grandib⁹. et alte fossis melius ꝓueniunt in arenis. Serant post nouā pluuiā nisi forte possint irrigari. Qō satū est statim debet operiri sarculo leui le tamen non est ingerendus sed potiꝰ palee quia inde fungose fiūt Suauiores fiunt si aqua laxa frequenter irrigent. Radices feminini generis esse putant que minꝰ acres sunt ꝛ habent folia latiora ꝛ cuꝫ iocūditate virentia. Ex his ergo semina colligemus. Maiores fieri credunt si sublatis folijs oībus et solo tenui caule dimisso sepe terris operiātur. Unde optime plantant i sulcis vt terra sepius circa eas possit facile cumulari. Si ex nimis acrib⁹ dulces fieri velles, semina die ac nocte melle macerabis. Calida ꝛ sicca est in secūdo gradu minꝰ q̄z rapa nutrit ꝓpter sui acumen qō est fortius acumine rape. nutrimentū tamē eius grossum est durumq;. stomacho et digestioni nociuū et inconueniēs oculis dentibus et omnib⁹ pulneribus et doloribus sumpta ꝑm cibum. Sed ꝑm medicinā cōuenit. Est enī lauatiua renū ꝛ pelice ex grossis humoribus ꝛ vrinā ꝓuocat et manducata lapides frangit. Et si cocta comedat tussi ex frigida ꝛ humida causa subuenit. Et ꝑm cibū comesta torsionē ꝛ inflationē generat ꝛ stomacho fit illaudabilis. q̄d testat ructꝰ putridus q̄ ex ea fit maxime ante cibū. Illa ei que ieiunis esui dat eleuat cibum ꝛ cohibz ne ad locū decoctōis descēdat. Unū fit causa indurāde digestiōis ꝛ ꝓuocādi vomitū maxime eis q̄ naturaliter ventositatē i stomacho habēt. Sz post cibū accepta minorem agit ventositatē superꝰ ascendentem et cum sui grauitate ad inferiora descendit deponitq; cibum ad locū digestionis ꝛ digerit vt oportz. proinde volentes eam provomitu accipere accipiāt ante cibū. Et habet virtutē similē raphano ꝛ cōtra easdem causas et eodem modo dat sed . nō ē adeo efficax vt raphanum

Be ruta

Uta seritur men

r se augusti ꝛ meliꝰ ꝑpagat abruptis ramusculis i terrā positis. et si summitas alicuiꝰ ramusculi eiꝰ incurua tur i terra statiz infixa radicat ꝛ difficilime arescit. Hec herba vt Pliniꝰ dicit odit frigidā hyemē ꝛ imbalsumozē. Siccis gaudet tribus. terra latericia vl canere vult nutriri. Adeo diligit ficū q̄ meliꝰ sub ea vl iuxta eā q̄z alibi ꝓualescit. Uerno aūt tempe trā splantat. aut in mēse septēbris ꝛ assidue irrigef si nō habet imbrē. Si ꝑmittat florere citius arescit. antiquata lignescit si rami eiꝰ bis oī anno terra vsq; ad folia opiant q̄n aūt indurata est ꝛ lignea facta nō bene pullulat nisi abscindat iuxta radices. tūc ei renouatis ramis redit ad eā iuuentꝰ. Calida ꝛ sicca est in secūdo gou. Eiꝰ duplex est maneries scz domestica ꝛ siluestris que pigamū dicit. Folia ꝛ semina ꝓpetūt vsui medicine. Semina p q̄nq; annos pñt Suari. folia siccata p annū. Virtutē habet diuretica dissoluēdi ꝛ ꝑsumēdi. Cōtra cephaleā ꝛ epilentiā in balneo paꝛ succi eiꝰ calefacti iniiciat ꝑ nares qō flegma educit ꝛ cerebꝝ mūdificat. Itē vinū decoctōis eiꝰ valet ad idē. Cōtra defectū visus ex fumositate colerica in dolio ponat cuꝫ vino ruta ꝛ patiēs tali vino vtat. Itē cū aqua rosacea mixta ꝛ sup oculos lippos aut sanguinolētos posita mirabiliter eos sanat ꝛ mūdat. Cōtra dolorē dentū ruta cocta i vino catbaplasmet sup locū dolentē. Uel aliter. accipe fustem eiꝰ ꝛ exure aliq̄ntulū ad ignē ꝛ ꝑcauitatē eiꝰ cauteriza ꝛ satis ꝓfert. Cōtra frigiditatē stomachi ꝛ eiꝰ palsim ꝛ alioꝝ membroꝝ det vinū decoctōis eiꝰ ꝛ castorei. Cōtra opilationē splenis ꝛ epatis strāguriā ꝛ dissinteriā det vinū decoctōis eiꝰ ꝛ radicis feniculi vel puluis eiꝰ cū succo. Itez ꝯ stranguriā ꝛ dissinteriā ruta i vino cocta ꝛ oleo pectini catbaplasmet. Contra tenasmon ex frigida cā decoquat in vino et fiat encaclsma vl calefiat bonū vinū ꝛ fundat sup rutā ꝛ patiēs recipiat fumū. Ad men-

strua ꝓuocāda ꝛ secūdinā ꝛ fetū mortuuꝫ educendū det trifera magna cū succo rute. Idez operat succꝰ eius sol⁹ p os receptus aut pessarizat⁹ aut teneritates eiꝰ i oleo frixe ꝛ supposite. Cōtra exteriorē dolorē ex cōcussiōe vl alia causa ruta calefacta sine aliquo liquore supponat. Cōtra lupitudinez ꝛ dolorē oculoꝝ puluis cimini cū succo eiꝰ cōficiat ꝛ in eo bombex intincta sup oculos ponat. Ruta etiā bibita valet cō venenuꝫ ꝛ morsuꝫ venenatoꝝ aialiū ꝛ etiā catbaplasmata. Et nota q̄ si q̄s esset totꝰ circūdatus viridi ruta secure posset accedere ad basiliscum. Dicit Pliniꝰ Byascondes ꝛ Constantinꝰ q̄ multela pugnatura cō serpentez comedit rutā ꝛ munita odore ꝛ vtute eius secure iuadit serpentē ꝛ interficit basiliscū. Eiꝰ odore de ortis fugant serpētes ꝛ omia venenosa. ꝛ ideo plātat ꝓuenīter in locis vbi sunt sedes apuz. Itē succo rute inuncti a scorpionibꝰ araneis vespis ꝛ apibꝰ non pungunt neq; ledunt

Be rubba siue rubula

Ubba desiderat

r terrā solutā ꝛ pinguē vt optime ꝓueniat. tñ ꝛ in mediocriter pinguibus ꝓuenit que cū vangis alte fodienda est de mēse octobris ꝛ nouēbris. et sequēti mēse februarij martij vl aprilis serit spissa vt frumentū vel spelta. ꝛ fiunt areole sicut i ortis vel quaterni vt i seminatiōe frumenti solo rastro semen opiendū est ꝛ ab omnib⁹ herbis ꝛ radicib⁹ ꝛ marie gramine liberet cuꝫ vangat ꝛ cū areole fiunt. Deinde runcant quotiēs herbe nascunt in ea manib⁹ ꝛ sarculo. deinde in augusto semia cū nigra fuerint colligunt cuꝫ tota herba. ꝛ bñ siccata seruant ad fumū. ꝛ postea de mēse decembris vel mēse nouēbris fodiunt sulci ꝛ exipsa terra aree modicū operiunt. deinde seqn te estate runcant quotiēs eiꝰ herbe nascūt ꝛ mēse augusti vt dictū est semia itez colligunt ꝛ ipsiꝰ herbe radices si placet effossa terra paulatim sub radicib⁹ colligunt ꝛ in sole siccant. Sz meliꝰ est q̄ vsq; ad seqntez

annū dimittant in terra vt grossiores fiāt ⁊ meliores cauādo iterū sulcos ⁊ operiendo areas vt dictū est. Cuz radices siccate fuerint tritulis verberanť vt rumpanť ⁊ a terra ⁊ puluere liberēť ⁊ clare fiāt ⁊ si de ipsis fiat puluis pl⁹ valebit. Et nota q⁹ terra vbi ponit rubba solo aratro bñ submerso fodi potest

De spinacijs

Pinacia optime

Seruanť de mense septēbris ⁊ octobus p hyeme ⁊ quadragesima sequēti. Itē de mēse decēbus in locis calidis ianuarij ⁊ februarij ⁊ martij p mēse aprilis et maij ⁊ alijs etiā mēsib⁹ seri pñt. Berunť aūt ⁊ sola i areis ⁊ cū alijs berbis mixta in terra pingui ⁊ bñ pastinata. Cū colligūtur si vna vice incidat medietas cespitis ⁊ alia vice alia medietas diu durabit vtilitas ei⁹ Frigida sunt ⁊ humida in fine pmi gdus. Uentrē humectāt. ⁊ valēt gule dolēti ꝺ sanguine ⁊ colera rubea Et meliora sunt stomacho q̄z atriplices

De strigio siue solatro

Trigiū solatrum

⁊ morella idez est. frigidū ⁊ siccū ē ⁊ aliq̄ntulū diureticū. Uiride pm folia ⁊ flores multe ē efficacie. exiccatū nullius. Uirtutē habet infrigidādi ꝑ opilationez splenis ⁊ epatis ⁊ marīe ꝑ ictericiam q̄ñ opilata est ꝑs suprior cistis fellis. succus ei⁹ det in potu. vl fiat syrup⁹ ex succo ei⁹ et zucbaro. vl q̄ melius est dent due vncie succi ei⁹ cū q̄nq; dragmis reubarbari. Cōtra apostemata in stomacho ⁊ intestinis et in epate det succ⁹ ei⁹ cū aqua ordei. ꝓtra calefactionē epatis pecia intincta i succo ei⁹ superponat. Idē fiat ꝑ calidū podagra vl herba ipsa trita sepi⁹ supponat. Uñ melius erit si cū succo ei⁹ addat acetū vl agresta vl oleum rosatū. Cōtra calidū apostema in pncipio ad repcussionē materiei. herba ipa trita supponat

De semperuiua.

Emperuiua est her

ba sic dicta q; semp viridis replt. frigida ē in secundo gradu. sicca in primo. Uiridis multe est efficacie. exiccata nullius. Uirtutez babet infrigidādi. plagelle intincte in succo eius ⁊ aceto vel agresta ⁊ epati epythimate. multū valēt ꝑ calefactionē eius et ꝑ dolorē ex causa frigida. Itē berba ipa trita ⁊ suppolita valet ꝓtra calida apostemata in pncipio ad repcussionē materie. licet postea oblit pspissando materiā. Cōtra vsturas ex igne vt aq̄ fiat vnguentū ex succo ei⁹ oleo rosaceo ⁊ cera. sz nō debet poni in primis q̄ttuor dieb⁹. sz calida apponant vt fumi tantū fiat euaporatō. Uñ pr⁹ vngim⁹ sapone ⁊ similib⁹ deinde vnguēto pdicto Cōtra fluxū sanguinis q̄ fit ꝓ bullationez ei⁹ in epate ⁊ in renib⁹ in estate plagelle in succo ei⁹ ⁊ aque rosate intincte frigide frōti ⁊ timporib⁹ supponāť ⁊ gutturi

De satirion

Atirion dr esse api

um siluestre. ⁊ est calidū ⁊ siccum in tertio gdu. Uirtutē babz attrabēdi a remotis ptib⁹. Uñ testiculi ei⁹ cū melle pfecti coitum puocāt. Meli⁹ tñ est si fiat pfectio ex eis ⁊ dactilis ⁊ pistaceis ⁊ melle Itē succus ei⁹ cū melle dat⁹ pdest arteticis

De sponsa solis

Ponsa solis cico

rea icuba ⁊ solsequiū idē est. Herba ipa comesta valz ꝓtra venenū si sit ex morsu. Itē succ⁹ ei⁹ suppositi⁹ valet ad opilationē epatis ex frigida causa. Itez valet ꝓtra calefactionē eiusdē.

De silermontano

Jlermontanum

siue siseleos calidū ⁊ siccū est i secūdo gdu. Semē ei⁹ collectū per tres annos pōt seruari. Semē ponit i medicinis. ⁊ habet vtutē diureticā dissoluēdi ꝓlumēdi ⁊ attrabēdi. Contra asma ex frigida causa det vinū decoctōis ei⁹ ⁊ ficuū siccaz. vel det pulvis ei⁹ cum ficub⁹ siccis et

assatis. Cōtra opilationē epatis renum et velice stranguriā ⁊ dissinteriā det vinum decoctionis eius

De stafisagria

Tafisagria cali⁊

da ⁊ sicca est in secūdo gdu. Semen ei⁹ simili nōie appellatum magne efficacie est. ⁊ dicit etiā caput purgium quia ipsum a flegmate purgat vuam deliccat ⁊ reuma pbibet ⁊ stomacbū mundificat. Uinū decoctōis eius ⁊ rosarū contra pdicta gargarizet. Contra scabiē ⁊ pediculos vnguentū factū ex puluere ei⁹ et aceto valet. Itez valet cōtra paralisim si ex eo fiat inunctio. Ꝑduluis seminis ei⁹ cuz mele datus lumbricos necat.

De squilla

Quilla calida et

sicca est in secūdo gradu. Herba est similis cepule. Uñ tuborosa radix magis competit medicine q̄z berba. Si sola reperit mortifera est. Uirtutē aūt habet diureticā. vnde valet ad digestionez materiei tā in quotidiana q̄z in quartana. Valet etiā contra opilatōnē splenis ⁊ epatis ⁊ contra dolorē iliacū ⁊ articulorz vt testatur Isaac. Cōtra pdictas passiones tal fit vsus. Squilla diuidat p medīū ⁊ tot tunice ab interiori pte abijciant quot ab exteriori pte ⁊ tot in medio reseruent. exteriores debēt abijci. quia venenose sunt ⁊ multum calide. Interiores similiter abijciant quia mortifere sūt ex nimia frigiditate. medie tunice sunt tempate. pñ istaruz fiat decoctio in furno pasta inuolutaz. postea fiat decoctio in aceto ⁊ in colatura addatur mel. Si vis vt oximel fortiꝰ operet. squille nō fiat decoctio in pasta sed tantū in aceto Contra omnē dolorē exteriorz ptiū ex frigida causa valet

De sinapi

Jnapis scritur

ante byemē ⁊ post. Et terrā pin

guem deliderat si rara serat melioz efficit. Q, si nimis spissa est poterūt alique plantule inde trāsferri ⁊ alibi transplātari. Hec berba ita se multiplicat q; vbi semel seritur vix locus ille ab ea postea liberat. et vbi semen eius cadit ptinus viret. Calida et sicca est in medio quarti grad⁹. Non berba sed semen qđ collectū est p q̄nq; annos seruari potest. Uirtutē babet dissoluendi attrabēdi ⁊ extenuādi. Cōtra palisim lingue semen ei⁹ cōmasticatū ⁊ sub lingua retentum valet. Cōtra paralisim alioz mēbroz ponat in saccello. ⁊ decoquat in vino et super locū dolentē ponat ⁊ ꝑcipue in principio egritudinis. Ꝑduluis eius naribꝰ impositus sternutationē puocat ⁊ cerebrum a supfluitatib⁹ mūdificat. Cōtra antiquuz asma ex glutinoso humore det vinū decoctionis eius ⁊ ficuū siccaz. Cōtra opilatiōz splenis ⁊ epatis ⁊ lentoflegmaticā decoq̄tur in aqua cuz radice feniculi qua colata addat mel ⁊ talis cōfectio det. Contra splenis duriciē berba ipsa cū anxungia porcina bene trita superponat. Fomentū factuz ex aqua decoctōis menstrua educit. Item berba ipa decocta in vino ⁊ cataplasmata dissinteriā ⁊ stranguriā soluit. Uinū decoctionis seminis ⁊ dragagāti humiditatem vue cerebri ⁊ fauciū exiccat. Dragagantum ponit ne vehementer exurat ⁊ exconet Ꝑdictagoras aūt vltra omēs berbas sinapim cōmendabat. Uñ Plini⁹ dicit de ipsa q; humores viscosos ⁊ grossos extenuat et puncturas serpentū ⁊ scorpionū ict⁹ addito aceto sanat. fungorū venena superat. dentū dolorē mitigat ad cerebꝝ penetrat. et ipsum mirabiliter purgat. frāgit lapidez ⁊ mēstruis imperat. a petitū excitat et stomachū ꝓfortat. Epilenticos iuuat ⁊ idropicos curat. Litargicos excitat ⁊ eos multum iuuat. capillos mūdat ⁊ eoz casuz cōpescit. Incōgruos auriū sonos ⁊ tinnitus tollit ⁊ oculoz caliginez detergit. paliticis subuenit q; pozos apit ⁊ humorē infundētem neruos dissoluit ⁊ cōsumit. Et dicit q; maioꝛ vꝛus est in semie q̄z in berba

De scucio

Lucio et caulicu\

Sclus agrestis idē est. Calid⁹ et siccus est in secūdo gradu. Semen succ⁹ z folia cōpetunt vsui medicine Cōtra paralisim lingue semē ei⁹ cōmasticatuz in ore diu sub lingua teneat. Et si in alia parte corpis fuerit. folia cocta in vino cathaplasmēt. Cōtra litargiā puluis seminis eius narib⁹ insufflet. Itē fiat decoctio semīs tritici z succi rute agrestis in fortissimo aceto z in ipso fricent posteriores capitis partes tñ prius rase. Fomētatio ex folijs coctis in vino stranguriā z dissinterā soluit z mēstrua puocat. Emplastrū ex folijs decoctionis in vino z oleo si pectini z virge superponatur. meatus puocat vrinales z etiam vrinam.

De scordion Scaychagma

Scordion. id est.

Salleū agreste est calidū z siccum in secūdo gōu. Sol⁹ flos ei⁹ cōpetit medicine. Aqua vl vinū decoctōis eius spūalia mūdificat a flegmate. Et valet cōtra dolorē stomachi z intestinoz ex vētositate. Et contra opilationē splenis z epatis ex frigida causa. Itē stranguiriā z dissinteriam soluit

De sparago

Parag⁹ calidus

Sest z sicc⁹ in tertio gradu. Frutex z semē cōpetit medicine. fustes siue frutices tenerrimi coq̄nati cū carnibus siue cū aqua valēt cōtra opilationē splenis et epatis stranguriā z dissinteriā. Itē ptra dolorē stomachi z intestinoz z ꝓiliacā passionē valēt. Itē vinū decoctōis ei⁹ semis valet contra ꝓdicta

De sinzibro

Inzibrū calidus

Sz siccū est in tertio gradu. Aliud est domesticus. aliud siluestre qō calamentū dicit. Virtutez hz diureticā ꝓsumēdi z dissoluēdi Cōtra viciū pectoris fiāt pultes ex farina ordei z aqua addito pulvere ei⁹ z dent patiēti. Cōtra frigiduz reuma folia ei⁹ i vase sine aliquo liquore torrefacta z in sacculo posita capiti supponantur. Vinū decoctōis ei⁹ valet ꝓ dolorē stomachi z intestinoz ex frigiditate. z ꝓ opilatiōz splenis z epatis z vias vrinales aperit. Itē herba i vino decocta et cathaplasmata valet ptra dolorē stomachi ex vētositate. mēstrua etiā educit z matricē mūdificat et fomentatio ei⁹ conceptū adiuuat

De saluia

Aluia plantatur

Splātulis aut ramulis iuuenibus de mēse octobris nouēbris februarij z martij. Calida est in ꝑmo gradu et sicca in secūdo gōu. Sola folia ei⁹ cōpetunt medicine viridia z sicca z p annū seruātur. Alia est domestica alia siluestris q̄ dicitur eupatoriū. Domestica magis ꝓsumit z cōfortat. siluestris magis est dyaforetica. Vinum decoctōis saluie valet ptra paralisim et epilentiā. In vino decocta z cathaplasmata super partē paraliticā multuz valet. Fomentatio facta ex aqua decoctōis ei⁹ valet ptra stranguriā z dissinteriaz z matricem mūdificat. Itē in salsamētis conuenienter ponitur

De scabiosa

Labiosa calida

Sz sicca est in secūdo gradu. Sicca nullius est momēti. succ⁹ ei⁹ z acetū buliāt vsq; ad spissitudinē aliq̄ntulam. z Vnguentū valet ad scabiē. Balneū ex aqua decoctōis ei⁹ z tapsibarbati valet ptra alopiciaz. succ⁹ ei⁹ valet ad idē z lūbricos necat. Et auri⁹ cuz oleo iniectus eas mūdificat. fum⁹ vini decoctōis eius valet ꝓ emorroydas

De senationib⁹

Enatiōes calide

Ssunt z sicce in scō gōu. Alio nomine dicunt nasturciū aquaticū. Cocte in aqua vel cū carnib⁹ spūalia mūdificāt. Fomentū ex aqua salsa decoctōis ei⁹ valz ad iliacā passionē stranguriā z dissinteriam. In vino etiaz decocte z cathaplasmate ad idem valent

De serpentaria

Erpentaria. co/

Slubaria. dragātea. idē est. Dicit aūt serpētaria siue dragantea q̄ hasta eius in modū serpentis maculis est repleta. Calida z sicca est in tertio gōu. Radix eius p frusta minuta diuidit et siccat z puluerizat z p pannū cribellat. z tūc cōficiatur cū aqua rosaz z ad solē siccet. Et ex hac tali vngēto cū aqua rosaz vel sine faciem liniatur. ipsam enī reddit nitentē z claram pannū etiā deponit. Itē si puluis ei⁹ ꝑficiatur cū sapone z fistule imponat intantum foramē ei⁹ dilatat vt inde os fractū vel putrefactū extrahi possit. Puluis etiā ei⁹ cuz calce viua cōfectus z aceto fortissimo optimus est ad cancrū ita vt ps tertia sit calcis. Dyascordes dicit q ipa odore suo serpentes fugat nec ledit corp⁹ a serpēte si ei⁹ succo corp⁹ inunctū sit

De serpillo

Erpillū calidū et

Ssiccū est in scō gradu. Et aliud est domesticū z aliud siluestre. Domesticū ramos p terram diffundit. Siluestre crescit in longū z altū. Flores z folia cōpetunt medicine q̄ in rudi olla calefacta z in saccello posita z capiti suppositā valent cōtra frigidū reuma capitis. Vinū decoctionis ei⁹ z anisi valet ꝓ dolorem stomachi. Itē fomentū ex aqua decoctōis eius valet ad stranguriā z dissinteriā z mundat matricē et calefacit z cōfortat. Vinū decoctōis eius stomachū infrigidatū z epar z splenē calefacit

De satureia

Atureia calida et

Ssicca est in secūdo gradu. Seritō mēse decembris februarij z martij z mixtī cū alijs herbis et sola seri potest. Pultes ex farina et aqua z ei⁹ puluere spūalia mūdificant. puluis etiā cōfect⁹ ad idem valet. Dyascordes dicit q vsus satureie est ꝑueniens ad conseruationē sanitatis et ponit in cibis. Albumasar dicit q eius ꝓprietas est expellere vētositates z inflationes z tortiones z digerere cibū z expellit superfluitates stomachi et prouocat vrinam et menstrua et acuit visum debilitatū ab humiditate mala

De sclarea

Clarea seritur men

Sse decembris ianuarij februarij martij et aprilis. Talem desiderat terrā qualez alie herbe cōmunes. Optima herba est z ē perpetua quia postq̄z est in ordinib⁹ trāsplantata sicut cepe plantatur cuz fecerit semen et maturum collectum fuerit si incidatur per tres vel quattuor digitos supra terrā reuiuiscit et pulcerrima efficitur i autumno. Et si incidatur stipes arescit z nihil ominus in septembri pullulat vel in estate sequenti sicut feniculus et optime viuit in vmbra

De scalongue alī scaloma ut bu monij

Calongue plan/

Stantuz mense februarij sicut allea per se in areis. z in areis aliarum herbarum et vnaqueqz facit multas filias et maxime si terra fuerit bene pinguis cuz plantantur. Item dicitur q si spicula allei ponantur in cepa factis in ea foraminibus in quibus ipsa spicula possint poni. et sub terra plantentur fient scalongue. Sūt autem de natura ceparum sed sunt min⁹ humide. appetitum confortant et maliciam cibozum venenosoruz emendant. nocent visui. et dolorem capitis efficiunt. et fetorem oris inducunt. et non competunt calidas habentibus cōplexiones. sed cū carnibus pinguibus edi possunt. quia maliciā ipaz emendant

De tetrait

Etrait.id est.her/

t ba iudaica.calida ⁊ sicca est in ter tio gradu.Cuius decoctionis eius digestionē prouocat.⁊ dolorē stomachi ⁊ testinoꝝ ex acetositate curat.Crispelle ex eo et farina ⁊ aqua facte naturalē calorē con fortant.urinā puocant.Emplastrū ex ipa herba decocta in aqua stranguriā soluit. Item fomentū ex aqua decoctionis ei⁹ matricē calefacit ⁊ mūdificat

De tapsia

Apsia est calida

t et sicca in tertio gradu.ptres an nos seruat.Inuenit in arabia in dia ⁊ calabria.In vomitiuis medicinis po nitur.caute teri debet.Si autē inflationez inde fieri cōtingat fricet cum panno aceto infuso.vel pars tumens inungat cum po/ puleon ⁊ aceto addito.Tapsia ē herba tri tanoꝝ.contrita eni facit inflare faciē et coꝛ pus ac si esset leprosus et curatur vt bic cū succo semperuiue.

De tapso barbato

Apsus barbatus

t calidus ⁊ sicc⁹ est.Fomentatio ex vino decoctionis cōtra emorroidas valet.ad idē valet si anus patiētis inde p⁹ assellationē tergat.Valet etiā eius decoctō in aqua ad tenasmon ⁊ cōtra fluxū vētris.

De testiculo vulpis

Esticulus uulpis

t est bona herba ⁊ dulcis gustu.Fa cit aūt cū vino sumpt⁹ appetitum coitus ⁊ adiuuat ad ipm ⁊ in hoc stat loco stinchi.Et est calid⁹ ⁊ humid⁹.⁊ est species satyrionis vel satyrie

De testiculo canis

Esticul⁹ canis est

t alia spēs satyrionis.⁊ est in foliis ⁊ stipite silis testiculis vulpis.Et radix ipsi⁹ est duoꝝ nodoꝝ.habet eni vnuz globū superi⁹ ⁊ alterum inferi⁹.Et vn⁹ ē mol lis ⁊ alter dur⁹ ⁊ plenus.⁊ in illo est humi/ dus superflua.et si aīal coitū masculi⁹ sumat maiorē restē.id qđ concipit ex coitu erit fre quēter masculi⁹.Si aūt femina sumat mi/ norem ⁊ cōcipiat fit magis femina.Dicit aūt q maiorē auget coitū minorē vō abscin dit ipsuz.Et sic vterqz amboꝝ destruit ope rationez alteri⁹.Hoc dicit felix doctor fra Albertus ordinis p̄dicatoruz in libro suo quē fecit de plātis

De thimo

himus est herba

t valde aromatica.Cui⁹ flos dr epi thimū ⁊ est flos medicinalis.Ha bet eni virtutē purgādi melancoliam ⁊ fle gma.⁊ ideo valet ꝑ quartanā ⁊ alias melā colicas passiones ⁊ ex eo debemus acuere medicinas.nō ipm p se dare q natura⁊ ba bet inducendi syncopim ⁊ angustiam pre/ cordiorum.

De viola

Iola est frigida

v et humida in secundo gradu.De viridibus fit zucharū violaceum ⁊ oleum violaceū.Syrupus aūt violace⁹ fit de viridib⁹ ⁊ siccis.Zucharū violaceuz fit eo modo quo rosaceū Syrupus sic fit. Viole in aqua coquantur et ex colatura ⁊ zucharo fit syrupus.Si autē ex ipsarū suc co et zucharo fieret melior esset.Oleum vi olaceum fit hoc modo.Viole in oleo deco quantur et colatura erit oleum viole.Va/ let interius receptuz contra distrasiam la/ boris totius corporis. Item inunctio ipsi/ us facta super epar valet contra calefacti/ onem eius. Item vnctio facta super fron/ tem et tempora removet dolorem frontis ex calore factum.Viole habent virtutez le/ niendi humectandi refrigerandi et laxan di.sed parum sunt laxatiue et purgant p̄n cipaliter coleram rubeam.Unde valent febri tertiane et contra distemperantiam epatis in calore.Et contra opilationem epatis ⁊ ictericiā ⁊ cōtra defectū appetitus ex colera.Item viole ꝓtrite posita sup calida apostemata in p̄ncipio cōferunt.Idē facit ipsa herba.Fomentatio ex aqua decoctio/ nis ipsi⁹ herbe facta ꝑm pedes ⁊ frontez in acutis egritudinib⁹ somnū puocat.Siru pus viole est magis coquend⁹ q̄z rosace⁹ elioq̄n cito corrumperet

De virga pastoris

Irga pastoris est

v carduus siluestris.⁊ est frigida et sicca Solū folia eius competunt medicine viridia ⁊ sicca.sed viridia sūt ma ioris efficacie.Virtutē habēt ꝓstringendi repellēdi ⁊ infrigidādi. Emplastrū ex pul uere eius ⁊ aceto et albumine ouī supra pe cinem ⁊ renes valet cōtra fluxum vētris. Pulvis eiā dat⁹ i ouo sorbili ad idē valet Item ad idē valet fomentatio ex aqua de/ coctionis eius.Trita valet ad calida apo/ stemata in p̄ncipio.vt ad erisipilā ⁊ huius modi.Cathaplasmata capiti abraso valet cōtra frenesim ⁊ dolorē ex calida causa.Item hec herba multū est cōsolidativa recentiū vulnerū. Semina ⁊ vermiculos qui sunt in carduis supradice siccatis querūt auri/ cule.⁊ cantāt cuz dant eis.Isidor⁹ dicit q radix eius in aqua decocta cupiditatē po tatoriū⁹ administrat.Item dicit q matrici vtilissimus est cardu⁹ ⁊ iuuat mulieres vt filios masculos generēt.

De volubili

Olubilis est her/

v ba involuēs se sup plantas proxi mas.Est aūt parū calida sed mul tum sicca.quod ostendit ei⁹ tortura.Que dam autē species eius est que vocat funis pauper.⁊ hec terrestris est ⁊ aquea habēs ex terrestritate sua cōstrictionē et ex aquei/ tate mundificationē ⁊ lenitionē. Folia aūt huius sunt consolidativa vulnerum ma/ gnoꝝ.nec est eis par in illo effectu.Co/ quuntur autē in vino ⁊ emplastrantur su per ea cum aceto.Sunt etiā medicina ad ustionis ignis.Est etiā alia spēs que dicit volubilis maior ⁊ lac ipsi⁹ abradit pilos ⁊ interficit pediculos

De vrtica

Rtica dr quia ta

v ctus eius corp⁹ adurit. Est enim ignee nature vt dicit Macer. Hec duplex est.nā quedā pungēs ⁊ quedā mor tua que nō pungit. ⁊ eius folia sūt albiora ⁊ molliora ⁊ magis rotūda ⁊ vtraqz ē me/ dicinalis.Nā succus eius cū vino bibitus valet contra ictericiā et colericā passiones. Cum melle curat antiquā tussim et mun/ dat pulmonē ⁊ ventris inflationē et tumo/ rem sedat. Folia eius cū sale cōtrita vulne ra sordida mundāt ⁊ curant.similiter mor sum canis.Sanat etiā cancros.Radix ei⁹ contrita in vino ⁊ oleo valet cōtra tumorē splenis.Succ⁹ eius fluxū sanguinis ꝺ na ribus sistit.Semen eius cū vino bibitum p̄cipue mixtuz melle ⁊ pipere mouet vene/ rem ⁊ puocat urinā.Herba recens tenera cocta ventrez mollit si comedat ⁊ precipue mense martij cū oleo cocta

De vitriolo

Itriolum quod

v alio nomine dicit paritaria ē/ ba calida ⁊ sicca in tertio gradu et dicit vitrioluz quia ex eo optime vitrea mundātur.Exiccata nulli⁹ est efficacie.vi/ ridis magne.Virtutē habet ꝺ yapboreticā ⁊ extenuativā.Cōtra frigiditatē stomachi ⁊ intestinoꝝ ⁊ eorundē dolorē ⁊ ꝓtra strā/ guiriam ⁊ dissinteriā paritaria calefacta i testa sine aliquo liquore superponat loco dolenti.vel etiā decocta in vino albo aliq̄n tulum acido cū sulfure.Contra stranguri/ am ⁊ dissinteriam decoquatur in aqua salsa.et oleo et pectini catbaplasmetur.Co cta et comesta multum valet contra dolo rem stomachi ex frigiditate vel ventositā/ te.Item contrita aliquantulum et calefa/ cta cum vino et sulfure tumorem minuit.

anno incidi cum forma merlor super muris positor ꝛ poterit ꝛ tali modo teneri. Circa tales munitiones in angulis ꝛ alibi si placuerit poterũt quattuor arbores plantari et sursum directe cõduci ꝛ singulis decem pedibus incidi. ꝛ versus seipsas plicari cũ auxilio perticarũ ꝛ velut solaria ex eisdem fieri. ꝛ iterꝫ in altum extolli ꝛ eodẽ modo formari. ꝛ tandẽ desup plicari ad modum tecti domor vel cũ merlis formari. Supra tamen vero optime stabit domus ꝛ añ ipsam solariũ arborum ꝓdictarum. In curiis etiam siue viridariis potest fieri dom⁹ cuꝫ columnis viridib⁹ ipsis iam grossis optime transplãtatis. et trabibus supra ipsas affixis ꝛ tecto cannaꝫ vel palearũ opertus. dum aliquis tamẽ ramus ex singulis colũnis emineat supra tectũ qui ipsam columnaꝫ semper ab ariditate tuebitur et domũ ipsaꝫ mirabiliẽ ab estiuo feruore defendet

De his que in campestrib⁹ agris fieri ad delectationẽ possunt

Agris plurimũ

delectat pulcer ipsor situs. Amplius q̃ nõ sint plures deformes agelli sed magna quãtitas in vnũ sine interuallo redacta directos habens confines ꝛ ideo ꝓcurare debet diligens paterfamilias ꝑpe suos agros potius q̃ alibi emere. et i alijs ꝑnbus agellos vendere ꝛ cuꝫ vicinis ꝑmutare ꝑtes supfluas ꝛ tortuosas agror ꝛ suũ agrum cũ vicino rectificare ꝛ omnes locum fossatis ꝛ sepib⁹ spinor viridiũ cuꝫ arboribus viridib⁹ conuenientib⁹ ꝑmixtis eque distantib⁹ angere atq; fossata parua scolatoria que in planis necessaria sunt intrinseca recta formare quantũ possibile ẽ. seruata semp vtilitate agror. Delectationeꝫ enĩ vtilitas p̃cedere debet in agris licet i viridarijs oppositũ sit seruandu. et ideo quecunq; in eis maiorẽ frugũ pollicẽtur vbertatem sunt meliora ꝛ magis eligẽda. Amplius ꝓcuretur ꝑ posse q̃ pagros aquarũ riui decurrãt. quib⁹ possint cũ op⁹ fuerit irrigari ꝛ ab eis cum necessariũ sit auerti.

per spaciosos agros formenꝫ etiam itinera congrua quib⁹ paterfamilias eques et pedes ꝛ coloni cũ plaustris aut bobus cõmode accedere possint ad omẽs ptes agrorum. hec enĩ omnia plurimũ cuꝫ vtilitate delectant

De his que circa vites et fruct⁹ ipsaꝝ delectationẽ ꝓbent

Turimũ delectat

p babere pulcra vineta in planis siue paruis montibus oriẽti opposita diuersor generꝫ vuas ferentia. ꝛ ideo diligenter ꝓcuret domin⁹ ea in congruo situ plantare. ꝛ in locis pinguib⁹ in arboribus et pergularijs ea formare. In exilibus vo iuxta solũ in directis acierbus disponere atq; plurimũ bonor generũ vuas in his conserere. Insitiones q; mirabiles in eisdẽ experiri que ab antiquis sapiẽtibus ꝛ precipue a Palladio posse fieri ꝓdicant. Quaꝫ vn⁹ modus est q̃ plantet vitis iuxta cerasũ vel aliam arborẽ. ꝛ cũ optime cõprehenderit ꝛ qualuerit pforet arbor acuto terebro ꝛ per foramen vitis ducat ꝛ cerasuꝫ luto ab vtraq; parte obturet firmiter ne sol aut pluuia vel ventus consolidationeꝫ impediat. Deinde cũ lignũ vitis optime cum ligno arboris vnitũ fuerit iuxta corticẽ arboris icidatur vitis vt deinceps succo arboris nutriatur. sic enĩ vua fertur tempe fructuuꝫ arboris maturari. Est quidã modus faciendi vitem ꝛ vuã tyriacã aut muscatã vel gariofilatam vel laxatiuã vel alteri⁹ qualitatis. Qui sic fit. Sarmentũ quod est pangẽdũ in vna ptes scindat et sublata medulla loco eius tyriaca vl muscus puluis gariofilor vel scamonee vel alteri⁹ rei ponat et terre mandet vinculo diligẽter astrictuꝫ. quo facto vua que nasceꝫ virtutẽ eius quod in vite positũ est tenebit. Sane si sarmentuꝫ de hac vite sumatur ꝛ plantet materni medicaminis potentiã nõ tenebit. oportebit autem tyriace vel alteri⁹ rei assidua infusione senescẽtis succi vim reiterare. Sꝫ ꝛ Hidem fieri breuius puto possibile si in initio ma-

turitatis vuaꝝ scindatur sarmentũ vuẽ pẽdentis ꝛ medicamine immisso ligetꝫ. Est q̃dam pulcra species vue que granis interioribus caret que grecis auctor⁹ recitante Palladio sic fit. Sarmentũ q̃ obruendum est quantũ latebit in terra tantũ scindere debemus vt omni medulla subtracta ac diligẽter exculpta mẽbra iterꝫ diuise ꝑtis adunare ꝛ vinculo diuisa ꝑstringere et deponere. Uinculũ aũt de papiro asserũt faciendũ. ꝛ sic in humida est terra ponendum Biligenti⁹ quidẽ sarmentũ reuinctũ quantuꝫ incisum aut excisum inter squille bulbũ demergant. cui⁹ bñficio asserunt sata omnia cõꝑbendere posse facili⁹. Alij tpe quo vites putãt sarmentũ frugiferꝫ putate vitis in ipsa vite quã possunt de alto sublata medulla excauãt non diuisim. ꝛ calamo affixo alligãt ne possit inuerti. tunc coponentaicon q̃ greci sic appellant in excauata ptes suffundunt. ex aqua pri⁹ ad sapepinguedinẽ resolutũ ꝛ hoc transactis octenis diebus semp renouãt donec germina nouella ꝓcedãt. Ut vitis botriones ferat albos ꝛ nigros sic fieri greci iusserunt. Si vicine sunt vites nigra ꝛ alba putentur sarmenta vtriusq; sic diuisa inter se coniunge vt medios vtriusq; oculos equãdo possis reddere vnitati. tũc papiro stricto ligabis ꝛ molli atq; humida terra linire curabis. ꝛ intertectus trinis dieb⁹ adaquare donec germen noue frondis erũpat hinc exempto tẽpore poteris gen⁹ efficere ꝑplura sarmẽta Quidaꝫ exptus mihi asseruit se inseruisse surculũ album ꝛ nigrũ in vna vite cõtinuatis summitatib⁹ gemmaꝝ corticula tamẽ gemmarũ de medio sublata ꝛ optime comꝑhendisse. Uel potest hoc fieri exceptis duobus surculis ꝛ diuersis ꝛ iunctis oculi diuisis simul ꝛ optime ligatis tanq̃ sit vnus surculus. vel duab⁹ gẽmis diuisis ꝛ iunctis cum modica q̃ntitate ligni ꝛ in loco gẽme insertis. Plurimũ etiã delectat habere vineam diuersor generꝫ colorꝫ et saporꝫ. et nõ diligens paterfamilias tẽpestiue quasdaꝫ colligat vuas vt vinũ habeat acerbũ. quasdam bene maturas vt potens. quasdaꝫ nimium maturas vt dulce. Faciat etiã vina diuersor colorꝫ cũ rebus colorãtibus et saporem non corrũpentibus. faciat etiã ea diuersor saporꝫ cũ rebus odoriferis ꝛ saporem nouũ retribuẽtib⁹. in q̃bus delectetur odor ꝛ gust⁹ que in aliq̃ ꝑte mixtum in calidario ad ignem mittant. ꝛ dimittãt donec optime vinũ illo sapore vel odore infectuꝫ fuerit. et tunc in vas in quo sit simile vinuꝫ vel alteri⁹ generis immittat ꝛ seruet vsui morꝫ futurũ. Bonũ est etiã habere medicinalia vina q̃bus vtat cui⁹ corp⁹ ad aliquã egritudinẽ facile sit declinãs. hoc quidẽ fit et cum medicine simplices vel cõposite cõtra illã egritudinẽ habẽtes virtutẽ ꝓdicto modo miscebunt vino. Ꝓcuret etiaꝫ sp habere in domo agrestũ ꝛ saꝑã vuas passas acetũ et similia que facias ꝑm modos supra in libro q̃rto notatos. Multũ enim delectat animũ tã ꝓ se q̃ ꝓ amicis q̃ appetit facile inuenire. Si botrio posteaꝫ defloruit mittat in vasculũ terreũ vel vitreũ paruum tamẽ. ex toto botrione dicit fieri vnũ granum.

De his que circa arbores delectationem augent

Ꝛ hisque patrem

e familias delectãt est habere in locis suis copiã bonaꝝ arbor ꝛ generũ diuersor. Et ideo ꝓcurare debet vbicunq; inuenit arbores nobiles afferentes fructus. inde ad loca sua trãsferre ꝛ plantare siue inserere de eisdẽ et nõ inordinate vt fere omnes faciunt: eas disponat. sed in cõgruis ordinib⁹ videlicet magnaꝝ arborũ genera rara vt in ramis dilatari possint. et supfluis vmbris nõ cõsumãt fertilitatem agrorũ. Eas vero q̃ parue sua natura pueniunt spissiores ponere potest ꝛ vnũq̃q; genus formare ꝑm naturã ipsi⁹. Amplius maiores a ptib⁹ septẽtrionis ꝛ occidentis ponere debet. Minores vo ab oriẽte ꝛ meridie. hoc enĩ modo frumẽta que patẽti leuiter cãpo minorẽ sentiẽt lesionẽ. Ꝓterea

insitiones faciat mirabiles ⁊ diuersas ideo dem vel diuersis truncis que valde ammirabiles se ostendunt vis qui experimento in talibus probant. Mā infinitor piror ⁊ malorum genera ⁊ cicomor ⁊ nespili ⁊ sorbarum ⁊ similiū in eodē trunco inseri possūt Inseritur etiā malus in salice ⁊ populo. et vitis i vlmo ⁊ moro. Itez si plicus inseratur in spinam faginā proueniunt escula maiora ⁊ meliora aliis. Et si amigdalus ⁊ plicus coniuncti oculis inserant in pruno erunt eorum poma carnē persicor habentia ⁊ ipsorum ossa imitabunt amigdalor naturā Idem etiā inseri potest in vlmo sed magne parturit infelicitatis augmēta. Asserit marcialis candida grana in malis punicis fieri si argille ⁊ crete quartā ptem gypsi misceas ⁊ toto triennio boc genus terre radicibus eius adiungas. Idē dicit mire magnitudinis eius poma fieri si olla ficti obruatur circa arborē punici ⁊ in ea ram cū flore claudatur ne resiliat ligatus ad palū tunc cooperta olla cōtra aque muniat incursus autumno patefacta sue magnitudinis exhibebit poma sed etiam de mense maij ⁊ iunij posse fieri cōmodius affirmatur. Varro autē aliter specificat modū dicens. Si malapunica immatura cuz bere ant in sua virga demerseris in ollā sine fundo. eaqz sic obieceris in terraz ⁊ operueris circa ramū ne extrinsecus spūs afflet ea nō modo integra eximi sed etiā maiora qz in arbore vnqz pepēderūt. Ut varios fructꝰ vna ficus exhibeat. ramos duos nigre ⁊ albe ita inter se vinculo stringe et torq vt germina miscere coganꝫ sic obruti ⁊ stercorati ⁊ humoribꝰ vniti vbi posse ceperint germinantes oculos aliqua sibi annexione conglutina. tunc germen adunatū pruriet duos colores quos vnitate diuidat ⁊ diuisione coniungat. Rosas nondū patefactas ꝑ modo seruabis. In canna viridi stante scissa recludas ita vt patiaris coire scissuram ⁊ eo rpe cannā recidas quo rosas virides habere volueris. Aliqui vero olla rudi cōdita ac bene munitas sub diuo obruunt ⁊ reseruant Cerasa vt sine ossibus nascant sic asserit marcialis fiendū. Arborē tenuē ad duos pedes recides ⁊ eā sic tenerā existentē vsqz ad radicē findes. Medullā partis vtriusqz abradere ferro curabis et stati vrasqz ptes vinculo stringes ⁊ oblinis fimo summā ptem ⁊ laterū diuisuras. et pⁿ annū solidat dicta cicatrix. hāc arborē surculis q adhuc fructū nō attulerint inseres. ⁊ ex his sine ossibus poma nascent. Si ramus puꝰ cerasi scindat ⁊ loco medulle ponatur scamonea. fructꝰ illiꝰ rami eo anno laxandi virtutē acquiret. Et si muscus ponatur ibidē eius acquiret odorem. et sic de aliis rebꝰ ⁊ fructibꝰ. Et si azurrū ponatur ibidē vel alius color illius colorē acquiret. Affirmantibꝰ grecis persicꝰ scripta nascet si ossa eius obruas. ⁊ post septē dies vbi patefieri ceperint apertis bis nucleos tollas et bis cynabori quod libet inscribas mox ligatos simul cum suis ossibꝰ obruas diligentius adherētes. Sine ossibus persica fiunt si persicus ⁊ salix ppe plantent. deinde inclinata salice ad modum arcus persoret in medio ⁊ p foramen plici planta ponat ⁊ cera vel luto pfecte obturet foramen. Et vsqz supra ipsum terra cumulet et cuz anno vel biennio trāslacto persici et salicis lignū vnitū fuerit sub arcu salicis plicꝰ incidat. vt ex solo salicis humore alatur

De delectationibꝰ ortorū et herbarum

Noniam multū

q delectat ortū bene dispositū ⁊ industria sufficiēti cultū habere. Ideo paterfamilias diligenter pcuret habere ortum in solo pingui ⁊ soluto cui fons vel riuus si fieri potest p spacia discreta diffluat vt possit inde irrigari tēpe magni estꝰ. Ibi omnia genera herbar bonar ⁊ tā comestibilium qz medicinaliū nutriat vnūquodqz ꝑm q requirit natura eius in areis rectis. ⁊ cum extenso fune ⁊ latitudinis modo formatis equaliter put in libro sexto plenetractum est. Fimū in eo semp habeat abundans

danter ne propter macredinē tedio conspicientem afficiat. Et vt plenius delectet res insitatas operet in eo. Possunt enī in eis quedā naturalia fieri que quibusdā miraculosa vident. Nam si capani stercoris bacam subtiliter subula excauaueris ⁊ in ea semen lactuce nasturcij eruce radicis immiseris ⁊ tunc inuolutā fimo bacam terre optime culte breui scrobe dimerseris. rafanus vertitur in radicē semina cetera in summo lactuca pariter emergente psiluunt. singlorum sapore seruato. Si plura semina porrorum. id est. plures porrinas in vnum ligatas deposueris grandis ex omnibꝰ nascetur porrus. Item si capiti eius semen imittas sine ferro ⁊ pangas multuz increscere fertur. vel plura semina in vnū strictum foramen posita omniū pullulatio in vnum grande porrum cōcrescet. Si aquā in patenti vasculo sub cucumere vl citrullo aut cucurbita ponas duobꝰ palmis inferiorez tales fient. Aliqui florē cucumeris cum viticule sue capite abscisso. intelligit Albertꝰ canne inserunt cui prius omnes nodos perforauerant. ibi cucumer nascet nimia longitudine tensus. Oleū sic metuit vt si iuxta posueris velut arcus plicetur. quotiēs tonat vel ut timore ductus conuertit. Si etꝰ florē sicut in pite sua est in forma fictili clauseris ac ligaueris qualis vultus formā vel hominis vel animalis habuerit talez cucumeris figuram prestabit. Hec omia Gargilius marcialis asseruit. Rem miram de ozimo Marcialis affirmat q modo purpureos. modo albos flores. modo roseos. et si ex eo semine frequenter seratur modo in serpillum et modo in zinziberū mutetur. Hermes autem dicit q cucurbita in cineribus ossium humanorum plantata ⁊ oleo rigata nono die habet fructū. Et quod mirabile est semina que in vase cucurbite sūt in sublimi nata faciunt cucurbitas longas ⁊ exiles. que autē in medio eius nascuntur faciunt grossas. Et que in pfundo iacent faciunt latas

Incipit liber nonus De omnibus animalibus que nutriuntur i rure

Nsuperiorꝫ bus libris dictū est de cultu agroꝝ vinearū arborꝝ ortoꝝ pratoꝝ ⁊ nemorū et de omni vilitate eiꝰ. et etiā de his q ad delectationem spectāt tā in viridarijs qz in mirabilibus ex herbis ⁊ arboribꝰ artificiose agēdis. In hoc aūt nono libro dicet de aialibꝰ que ppter vtilitatē et delectationē nutriūt in rure. Verū ne antiqtas ignoret. sciendū est vt ait Varro egregius pbus q primis tpibus fuerunt animalia ⁊ homines semper q naturaliter viuebāt ex his rebꝰ qual inculta terra ferebat. Ex hac vita in secundam descenderunt agricolturā videlicet ⁊ pastoriciā. Et ppter vilitatē ceperūt colere agros ⁊ fructꝰ parere. plātare arbores vtiles ⁊ colligere fructꝰ. Item dependere aīmalia pcludere ⁊ māsuefacere ipa. et primo ceperūt oues ppter vilitatē ⁊ facilitatem. De nāqz maxime natura quiete sunt ⁊ ad vitā hominū aptissime Ad cibū enim lac et caseus competūt. Ad vestitū vo pelles et lana. Deinde autē ceperunt ⁊ domesticauerūt animalia cetera q humano generi vtilia esse ppenderūt. Et adhuc ex omnibus generibꝰ domesticatis multa silue stria esse affirmant in locis diuersis. Mā in frigia multi dicunt esse ouū ferax greges. in samotrace capre. In italia multas esse sues feras nemini est ignotū. In dardania media et tracia multi boues feri. Asini feri in frigia et caonia. Equi feri in hispania citeriore Bicā itaqz de animalibꝰ nutriēdis que scire potui tā ex doctrina prudentium antiquoꝝ qz experientia modernoꝝ. Et qa nō omnes pomia sz certi p certa pertiores vl minus periti inueniunt. supplementū huius operis relinquo viris marie exptis in talibꝰ Mā vt ait philosophꝰ. Experientia facit artē ⁊ plenius ea cui naturalis ratō est annexa

Uerū quia inter cetera animalia equꝰ cen
setur nobilior et magis ceteris necessarius
tam regibꝰ ꝛ alijs p̄cipibus tpe bellorū ꝛ
pacis q̄z plat̄is ecc̄liaꝝ ꝛ p consequens ce
teris dicā primo de ipsis plenius. De ceteris
sub compēdio q̄bus multa de genere eq̄rū
dicta poterunt adaptari ꝓpter affinitatem
nature ipsoꝝ

De etate equoꝝ et equaꝝ

Reges equoꝝ

Sꝛ equarū q̄ habere voluerit p̄mū
vt ait varro spectare oportet eta
tem. Uideat ne sint minores trū annoꝝ
maiores decē annoꝝ. Etas cognoscit eq̄rū
ꝛ fere omniū que vngulas indiuisas bñt ꝛ
etiam cornuta sunt vt idem ait. ꝛ similiter
Palladiꝰ q equꝰ in .xxx. mensibus primū
dentes medios dicit amittere duos supio
res ꝛ totidē inferiores. Incipiētes quartū
agere annū eiciunt totidē p̄mos. ꝛ p̄mis
electis totidē renascunt. Quinto anno in
cipiente amittūt silr quattuor. s. duos supe
riores ꝛ duos inferiores p̄dictis primos.
qui renascētes sexto anno impleri incipiūt
Septimo habere oēs solēt renatos ꝛ com
pletos. Cū autē sunt maiores cuius etatis
sint intelligi negāt posse p̄teraq̄z cū dentes
sint facti brochi. id ē. plicati. ꝛ supercilia ca
na ꝛ sub eis lacus. i. ꝓcauitas. q̄ cū apparu
erit dicit habere .xvj. annos. Uir autē pru
dens ꝛ exp̄tus nostris tp̄ibꝰ ait q equꝰ ha
bet .xij. dentes. s. sex supiores et sex inferiores
qui oēs sunt anteriores cū q̄bus cognoscū
tur etates ꝛ tpa equoꝝ. Deinde habēt sca
lones ꝛ post illos habent molares. Et po
test esse q quidā equi plures habēt et tunc
dentes sunt dupli. Et potest esse q equꝰ eiꝫ
ciat ex his aliquos et ampliꝰ nō renascan
tur. ꝛ non nocet equo nisi ad pascendum.
quoniā ipsi p dentes anteriores pascūtur.
ꝛ ideo erit minoris p̄cij. et masticare equo
rum est p dētes molares. Dentes aūt p̄mi
quos ipi mutāt sunt duo inferiores ꝛ duo
superiores qui vocātur primus morsus. ꝛ
tunc vocatur pullus primi morsus. quod
quidez fieri dicit secundo anno. Et postea
mutat alios quattuor dentes p̄mos scz
duos superiores et duos inferiores q̄ vo
cantur medij ꝛ secūdus morsus. ꝛ tunc vo
catur pullus secundi morsus. Deinde mu
tat alios quattuor scz duos supiores ꝛ duos
inferiores qui vocātur quadrati et ter
tius morsus. et tunc vocat equus et habet
tres annos. Et quando pullus nascit cuz
ranchis nascitur. et postea nascūtur scalo
nes. Et quandoq illi scalones nascuntur
nimis longi adeo q equū impediūt anno
nam molere ꝛ impinguari. propter quod
mariscalchi scalones resecant. Et quādo
pullus factꝰ est equus dentes eiꝰ fiunt ta
riores. ꝛ capita dentiū fiunt nigra ꝛ elonga
tur ꝛ p aliquos annos stabūt caui. Et cum
incipit senescere color dentiū reuertitur ad
albedinē ꝛ transit ad calorez mellis et post
hoc fiunt albi vt color puleris ꝛ fiunt lon
giores. Sed ipsa dentiuz longitudo est ali
quando p naturā absqz senectute ꝓpē quā
causam resecant senibꝰ dentes vt iuuenes
esse credantur

De forma bonarum equarum et admissuris qualiter teneri ꝛ ad mitti debent

Dmā esse opor

Fꝛ tet vt ait Varro magnitudie me
dia qz nec vallas nec minutas de
cet esse equas clunibus ac ventribꝰ latis.
Equos quos ꝓpter admissurā velis ba
bere legere oportet amplo corpe formosos
nulla parte corporis incongruos. Equinū
pecus pascendum in pratis potissimū ber
ba. in stabulis ac p̄sepibꝰ aridō feno. Cū
pepererint ordeo adiecto bis in die aqua
data. Horum feture initium admissionis
facere oportet ab equinoctio verno ad sol
sticium vt partus idoneo tempore fiat sci
licet multarum herbaruz vt mater habeat
abundantiam lactis. Ex hoc enī corpus et
membra pulli grandiora fiēt. duodecimo
enim mēse die decimo nascuntur vt nosci
tur. Que post ipsum tps nascunt inutilia

c Lewis Parvus.

existunt. Admittere oportet cum tempus
anni aduenerit bis in die scz mane ꝛ vespe
re sed alternis diebus equa alligata celeri
us admittūtur ne equi frustra cupiditate
impulsi semē eiciant. Quoad satis sit ad
mitti ipse significant q se defendant. Si fa
stidium saliendi est sq̄ille mediū ꝓierunt
cum aqua ad mellis spissitudinē. et natu
ram eque cū ea re tangunt. ꝛ postea cū ea
dem nares equi. Sciendū etiā q equus de
bet gigni a scallione quē guaragnuz voca
mus vulgariter diligenter custodito parū
vel nihil equitato ꝛ cū minori labore q̄z po
terit. quia quāto magis cōcupiuerit equā
tanto plus ꝛ completi⁹ sperma emutet. et
maior in ventre matris gignetur pullus.
Amplius mater cū fuerit p̄gnans nō ni
mis pinguis nec nimis macra existat. sed
medium teneat quia ex nimia pinguedine
intrinseca locus pulli artatur vt corpus et
membra eius sufficiēter dilatari non pos
sint. Nimis macra autē non potest suffici
ens nutrimentū filio ministrare. qua ꝓpter
macilentus ꝛ debilis nascitur. Iterū vt ait
Palladius equa p̄gnās non vigeat nec
famem frigusqz toleret nec inter se locis cō
primantur angustis. Itē equas generosas
ꝛ q̄ masculos nutriunt alternis annis sub
mittere debemus. vt pullis copiā puri la
ctis infundant. Cetere passim replēde sunt
Item dicit q admissarius quinq̄z annoꝝ
ad minus esse debet sed femina recte bima
concipiet que si decennū excedat ineris ex
ea nascetur soboles. Iterū scribit Varro q
equas p̄gnantes cauere oportz ne laborēt
pluſculum. neqz frigidis sint locis eo q al
gor maxime p̄egnātibus obest. ideoqz in
stabulis bumū ab humore p̄hiberi oportz
Clausaq̄z habeant bostia ac fenestras. ꝛ in
p̄sepibus inter singulas ponātur longa
rij. id est. longa ligna. que eas discernant
ne inter se pugnare possint. Item dicit. p̄eg
nantem neqz implere cibo neqz esurire
oportet

De natiuitate equi et qualiter te neri et admitti debet

Vm pullꝰ nasca

Ctur vtile est q nascat in loco petro
so ꝛ montuoso eo q ex loco petro
so ꝛ duro fiāt vngule duriores. Ex loco mō
tuoso fiunt crura meliora ꝓpter exercitiuz
eundi superius ꝛ deorsum. Natus pullus
q̄ bona pascua matrē sequatur ducbꝰ an
nis non ampliꝰ eo q tunc naturaliter inci
p̄t se habere ad coitū. Et volens matrē vel
aliam equā ascendere ꝛ ascendens deterio
raretur ꝛ de facili posset in aliqua p̄te ledi.
Uerum si sine matre ac ceteris equab⁹ sta
re vsqz ad triennū posset in pascuis pluri
mū sibi conferret ad crurū ꝛ totius perso
ne salutē. Quinq̄z mensiū pullis factis cū
reuertuntur ad stabulū dandā farinaz or
deaceam molliā cū furfuribꝰ. et si quid ali
ud terra natū libēter edent. vt ait Varro.
Anniculis iā factis dandū ordeū et furfu
res donec erūt lactantes. nec priꝰ biennio
sunt remouendi a lacte donecq̄z stant cum
matribꝰ interdū tangendi sunt manibꝰ ne
cū seiuncti erūt terreant. Eadēq̄z causa ibi
frenos suspendendos dicit vt consuescant
hominum videre facies ꝛ frenorū audire
strepitus

De captione et domatione equi

Vm pullꝰ est ou

Corū annoꝝ laqueari debet suauit
cū laqueo grosso ꝛ forti ꝛ lana cō
posito eo q lana ꝓpter suā molliciem ad ꝫ
abilior est lino vel canabo. Debet autē la
queari recēti vel nubilo tpe. nā si tpe calido
insueta captione nimiū laborare posset fa
cile ledi. Ipso aūt capto et laqueato ad so
cietatē cuiusdā equi domiti cōducat. cum
ipso eni salubriꝰ cōducet quia similia simi
libus gaudent. Varro autē dicit meliorez
fieri equum qui triennio completo doma
tur. a quo tempore dari farrago. id est. fari
na solet. que ꝓpter purgatiōnem equino
pecori maxime necessaria est quod diebus
decem fieri debet. nec pati vllum alium ci
buz gustare. Ab vndecimo vō die vsqz ad

esse nec nimis durū nec nimis molle sz me
dium inter ipsa. Itē nota q equus ppter p
dictam dentiū extirpationē fit pinguior eo
q ex hoc amittit feuiciem et furorez. Post
extirpationē dentiū equitet vt dixi remo
uendo eū ad saltus puulos. z sepe obuian
do equis intrando z exeundo vt assuescat
intrare in eos et discedere ab eisdē. Cuz fre
num inuentū est cōueniens equo nō mu
tetur ne ipsa mutatione os deuastet equi.
Cum equ⁹ se habuerit cōuenienter ad fre
num ad currendū assuescī debebit. z curra
tur summo mane qualibet hebdomada p
viam bñ planā circa spaciū quarte partis
miliaris vni⁹ in ꝓncipio. z deinde vsqz ad
vnū miliare cursus poterit augmentari z
amplius si placebit. Et est sciendū q quan
to frequētius moderate currāt tāto fiet ce
lerior z agilior ppter vsum. Est tñ ꝓtrariū
frequētato vsui currēdi q equus ex hoc fit
flagrantior de facili z impatiēs si nimis fe
stinatur ad cursum z sue assuete affrenatō
nis maximā partē pdit. Sciendū est etiaz
q postāz equus pfecte doct⁹ z cōsuet⁹ fue
rit affrenādi equitatoꝛ frequēter ipsum de
bet facere galopare currere z salire. mode
rate tamen qz longa quies desidiam parit
equo. z ea in q̄bus fuerit instruct⁹ facile ob
liuiscitur. Que dicta sunt de instructione
equoꝝ locū habent in equis ad rē milita
rem ptinentib⁹ tantū. nā alij deputant ad
vecturā. alij ad admissurā. alij ad cursuraz
vt qui ad predā parant. alij ad quadrigā q̄
diuersimode sunt ad sua officia instruēdi.
Itē quidā equos habere volūt placidos z
quietos z tales castrandi sunt. qz demptis
testiculis q̄tiores fiūt

De cognitione pulcritudinis equorum

Equus pulcer coꝛ

e pus habet formosum magnuz z
longū. z sue magnitudini ꝓportio
nabiliter oia membra rñdent. Caput eius
sit gracile siccū z q̄nienter longū. Os ma
gnum z laceratū habeat. nares inflatas et
magnas. oculos grossos vel nō occultos.
Aurtculas puas z aspꝛas deferat. Collū
habeat longū et gracile versus caput. Cri
nes paucos z planos. Pect⁹ grossum z q̄
si rotundū. Doꝛsum curtū et quasi planuz
Lumbos rotūdos z grossos. Costas gros
sas vt bouinas. Ventrē longuz. Anchas
longas z tensas. Clunē longū et amplum.
Caudā habeat longā cū paucis et planis
crinibus. Coxas latas z bñ carnosas. Ga
recta satis ampla z sicca Falces habeat cur
uas vt ceruus. Crura bñ ampla et pilosa.
Jūcturas crurū grossas et curtas vt bos
Ungulas pedū amplas duras z cōcauas
prout decet. Sit equus altioꝛ aliquantulū
in pte posteriori q̄z in anteriori vt ceruus.
Collū deferat eleuatuz z sit in eo grossicies
iuxta pectus. De pilo diuersi diuersa sen
tiunt. sed plurib⁹ videt q̄ baiuus curtus su
per omnib⁹ est laudādus. Deinde est sciē
dum q̄ pulcritudo equi melius potest co
gnosci macie q̄z pinguedine equi existēte

De signis bonitatis equoꝝ

Elioꝛ equorū est

m ulle q̄ habet visum amplū z vide
re suū est longinquū. et fortē habz
guardaturā z fortes aures z lōgas comas
z forte pectus et amplū. z curtū schinale et
longas gambas anteriores. z curtas gam
bas de retro. Et subtile musellum et ca
put nasi z suaues pilos z amplas gropas
z collum grossuz et bene comedit. Equus
habēs nares magnas z inflatas. et oculos
grossos nō cōcauos. audax naturaliter re
peritur. Equ⁹ habēs os magnū maxillas
graciles z macras z collū longū et gracile
versus caput ad affrenanduz est humilis
Equus habēs costas grossas vt bouinas
z ventrē amplū z deoꝛsum pendentē labo
riosꝰ z sufferēs iudicat. Equ⁹ habēs gare
cta ampla z extensa z falces curuas q̄ gare
cta interi⁹ respiciāt in ingressu celer et agil
esse debz. Equus habēs garecta curua fal
ces extensas et anchas curuas. debz natu
raliter ambulare. Equ⁹ habēs iuncturas
crurium naturaliter grossas z pasturalis
curta velut bouina fortis esse censet Equ⁹
tenens ad se truncū caude stricte inter cox
as fortis z sufferens est vt in pluribus sed
nō celer. Equus habēs crura z iuncturas
crurium satis pilosas z pilos in eisdē lon
gos laboꝛiosus existit. sed agilis non de fa
cili reperitur. Equus habēs clunem lōgaz
z amplā z anchas longas z extēsas qui sit
altioꝛ posterius q̄z anterius. veloꝛ in lōgo
cursu vt in plurib⁹ inuenit

De signis malicie et vicioꝝ et vilitatis ꝓcij equoꝝ

Qu⁹ habens ma

e xillas grossas z collum curtuz nō
de facili affrenat decēter. Equ⁹ ha
bens albas vngulas vniuersas vix vt nū
q̄z duros pedes habebit. Equus habēs au
riculas pendētes z magnas z oculos cō
cauos lentus z remissus existit. Cū supre
mum nasi equi est multū bassum non po
test respirare p nares z ideo minus valet.
Cū equus videt in die z nō in nocte dimi
diatur p̄cium eius. hoc aūt cognosci si du
cis eum in nocte ad rem quā timet in die z
tunc non timet. z q̄n non mouet pedes in
die sicut in nocte. Si oculi equi sunt albi:
minoraī valde p̄cium eius quia ductus ad
niuē vel frigidū locū nō videt. sed in loco n̄
lucido z tpe calido bñ videt. Equ⁹ iactans
aures suas retroꝛsum in omni tpe mioris
est p̄cij quia est surdus. Quādo equus nō
binnit neq̄z clamat neq̄z aliquē sonuz facit
cum oꝛe surdus est. Equ⁹ habēs duruz col
lum z ipsum semp erēsum z cū ambulat
non leuat caput z non mouet collū ad de
xtram vel sinistrā est pessimi vicij. z est ma
gnum periculū equitāti q̄ non potest vol
ui ad sensum eius. ideoq̄z p milite non est
bonus. Equ⁹ cui vadunt genua intra vt
arc⁹ parui est p̄cij q̄a pessime vadit. Equ⁹
cuius anteriora crura toꝛquent vt arc⁹ te
neri non dz cū sit pauci valoris. Equ⁹ cui⁹
anteriora crura moueri videt semp maloꝛ
est moꝛ. Equus leuās caudā superi⁹ z in
ferius mali est vicij. Equus cui semp vide
tur inflatio sup genu in primo tpe suū iter
amittet. Si equo videt inflatio dura in pe
dibus anteriorib⁹ vl' postremis in sua ope
ratōne nō nocet. Et dicūt q̄ si in pedib⁹ an
terioꝛibus est inflatio dura securⁿ est q̄ alı
ud malū non descēdet ad ea. Equ⁹ habēs
in omnib⁹ pedib⁹ crepacias. id est. raspas.
et nō potest curari est minoris p̄cij q̄a tur
pioris apparitionis existit. Equus cui⁹ pi
li de iuncturis reuersant in sursum in sua
opatione nō leditur z vngule ei⁹ fortiores
existunt. Si equ⁹ mouet pedes alio modo
q̄z alij equi ledit in sua operatione. Ideoq̄z
minuitur p̄cium ei⁹ Si vnus pedū de re
tro eundo alū tangat multū in sua opatō
ne nocet eidē. Si testiculi sunt multuz ma
gni turpioꝛ est z in opatione nocent. Et si
eius virga semp est pendēs turpioꝛ est. z n̄
est ab honesto homie equitandus. Mor
phea. id est. albedo in collo vel i musello vl'
supꝛa oculos turpioꝛē facit equū sed ī ope
ratione nō ledit. Mouere de flācbis equi
non est bonū

De egritudinibus equoꝝ et eo rum curis

Jsto superius de

v pulcritudine z bonitate eqꝰoꝝ.
videndūz est de egritudinibus et
morbis eisdē venientib⁹ taz naturaliter q̄z
accidētaliter. Et primo ō bis qui sibi obue
niunt p̄ naturā que quandoq̄z defectu vel
occasione aliqua minuit vel augmentat.
auget tamen raro. vt cū nascit habēs maxil
lam inferioꝛē superioꝛi longioꝛē et similia.
Et quādo nascitur cū aliqua superfluitate
carnis in pedibus vel aliqua coꝛpis parte
que murus vl' callū vulgariter dicitur qui
murus sine coꝛio efficit. Et quādoq̄z acci
dit q̄ in aliqua parte coꝛporis fiunt supflu
itates carniū velut glandule subtus coꝛiū.
Minuit vero cum nascit habens oculum
vel auriculā aut nares alijs paruioꝛes vel
habens vnā anchā alia curtioꝛē. Cū to
tuz crus aliquid minoraī. Minuit ꝑterea

natura et fallit quando equus nascit obliquis cruribus tã in anteriori parte q̃z posterioꝝ. Simili modo de vngulis et pedibus accidit qui quãdoq̃z naturaliter obliquantur. Et quãdoq̃z nascit cum zardis i garectis ⁊ gallis in cruribꝰ prouenientibꝰ ex patre vel matre habentibꝰ eas. Est enim zarda quedã inflatio ad modũ oui vel maioꝝ vel minoꝝ que tã in parte interiori q̃z exteriori nascitur in garectis. Galla est q̃dam tumefactio ad modũ parue velice magna vt nux que circa iuncturas crurium iuxta vngulas generat Cura In predictis morbis qui nascunt equo in ventre matris ex defectu nature nõ potest medicina congrua impartiri sed in aliquibꝰ possunt aliqua remedia inueniri. Nã cũ equus nascitur obliquis cruribus posterioribus ita q̃ ipsa crura obliquãtur interius percutiendo vel nimis feriẽdo vnũ pedẽ ad alterũ i egressu. equus in pte interiori coraꝝ iuxta testiculos. ferris ad hoc decentibꝰ decoquatur faciendo ex trãsuerso tres lineas in vtraq̃z parte coraꝝ. deinde quotidie more solito equitetur. tunc eũ in suis gressibꝰ vna coꝝ cum alia fricabit. et ex frequenti tactu coꝝ rum excoriabit per coctura velut plaga. ex quo equus crebros ardores sentiens pget aptius solito. Simili modo fiat i cruribus anterioribus faciẽdo coctiuas p̃dictas interius in lacertis. Obliquis vngulis vl pedibus hoc remediũ inuenit. nam ferrãdo equũ frequẽter possunt vngule aptari decenter ⁊ ad modũ rotunditatis ferri digeri quoquo modo. Solet etiã equꝰ aliquando interfirmari de vno pede ad alterũ ꝓpter maciei debilitatẽ. Cui potest adiuncta pinguedine subueniri

De infirmitate muri curãda

Ontra infirmita

c tẽ muri dico q̃ illa supfluitas carnium quã p̃dixi vsq̃z ad superficiẽz coriꝝ cautius incidat. Deinde si locus neruosus non fuerit ferris rotũdis calefactis decenter coquat. Si vero locus fuerit neruosus resalgarũ pulueris atũ pondere vnius careni superaspergat. vel plus vel minus supponat vt expedire videbitur. Nam resalgare velut ignis corrodit. Deinde corrosis muri radicibꝰ funditus intromittat in vulnere stuppa in oui albumine madefacta ⁊ ex ea totũ impleat vulnus ⁊ vsq̃z ad diem tertiũ mutet semel in die. Abinde in antea ꝓ solidatione festina accipiat calx viua ⁊ tantũdem mellis ⁊ simul misceant et ponantur in aliquo panniculo ⁊ incendat lẽto igne donec ex ea fiant carbones ⁊ pulueriset subtiliter. ⁊ i vulnere ponat cũ stuppa inuoluta in dicto puluere mane ⁊ sero. donec carnes fuerint solidate semꝑ priꝰ abluto vulnere cum vino forti aliquantuluz calefacto. In defectu tamẽ resalgari ponat cum calce viua tartarũ auripigmentũ ver deramus puluerisata simul equali ponde re ter vel quater donec radices muri fuerint cõuenienter corrose prius optime abluto vulnere cũ aceto qui puluis est minꝰ violentꝰ alio supradicto. Si vix aut nũq̃z ibidẽ pili nascunt si in his nascẽdis aliq̃d infra scribetur

De glandulis et scrophulis

Eceteris super)

b fluitatibus carniũ que nascunt inter coriũ ⁊ carnes q̃ dicuntur vulgariter glãdule siue testudines siue scrophule. Dico q̃ scisso coꝝ plonguz vbi ẽ aliqua glandula extrabatur manibꝰ eã prius vngulis excarnãdo. vel scisso coꝝ superaspergatur resalgarũ tritũ vel ferris decẽtibus coquatur vel supaspergat puluis calcis viue auripigmenti et tartari quã in primo capitulo muri dixi. Deinde vtat cura in capitulo muri scripta. Si vero p̃dictaz incisionẽ vel excarnationez aliqua vena prumpat in sanguinẽ cõstringatur hoc modo. Accipiãtur iburis due partes et tertia aloes epatici. et puluerisata subtiliter cum oui albumine agitẽtur ⁊ misceãtur et cum pilis lepoꝝ ponãtur in vena Ad idem valet gypsum cũ calce tritũ ⁊ cũ granul vuaꝝ

Itẽ valet ad idem stercus equi recens mixtum cũ creta ⁊ cum aceto fortissimo agitata. Et nota q̃ predicta superposita venestringende non debẽt vsq̃z ad diẽ secundũ vel tertiũ remoueri. Item sciendũ est q̃ salubrius est p̃dictas glãdulas destruere supradictis pulueribus coꝝ prius scisso per longũ q̃z incensione vel manuũ extractõe si in neruosis locis vel venosis existit.

De egritudinibus equoꝝ et curis ipsoꝝ

Vpradictum est

s de morbis ⁊ egritudinibꝰ naturalibus. sequit tractatꝰ accidentalium. Bicã ergo primo de his qui accidunt eis in capite ⁊ intra corpus. Secũdo de his q̃ accidunt eis in tergo. Tertio de his morbis qui accidunt in membris eius a pedibus supra. Quarto de lesionibꝰ vngularum ⁊ pedum

De infirmitate que vulgariter vermis dr et cura eius

Ec infirmitas eue

b nit equo in pectore ppe coꝝ ⁊ in coriis ppe testiculos ex malis bũoribus calidis congregatis in quibusdã glãdulis quas habẽt in pectore ⁊ in coriis qui occurrunt ad loca illa ꝓpter dolorẽ aliquẽ ibi accidentaliter venientẽ. Deinde descendunt ad crura ⁊ in eis faciunt inflationes ⁊ ea crebris vlceribus pforant. et quãdoq̃z occasione vermis p̃dicti fiunt i equi corpore p̃cipue in capite diuersa vlcera: plerũq̃z tamẽ parua ipsum caput inflantia. Et q̃ñ q̃z per nares faciunt emittere humores velut aquã ⁊ tunc dicit vermis volatiuꝰ. Cognoscitur aũt hec egritudo ex inflatione q̃ fit ex humoribus in locis p̃dictis et ex vlceribus que dicti humores eum exire cogunt et conantur Cura Cũ dicte glãdule tumefieri vel plus solito augeri videntur statim equus de consueta vena colli iuxta caput ⁊ in vtraq̃z parte corpis vl coraꝝ consuetis penis vsq̃z quasi ad debilitatem equi minuatur vt superflui minuãtur ⁊ euacuẽtur humores. Deinde ponãt setbones in pectore vel in coriis. q̃ humores assidue attrahant per crebrã ⁊ congruam agitationẽ setbonum. Ex tali enim agitatione fit dolor ⁊ inde ꝓpter dolorẽ exeũt humores nec ad crura descendunt. dicti vero setbones agitari non debẽt nisi duobꝰ diebus elapsis. Deinde mane ⁊ sero quotidie agitẽtur in tantũ q̃ duo iuuenes vice q̃libet fatigentur. equo prius paruo passu ñ modicũ equitato. Deinde non cesset equꝰ die qualibz fatigari ⁊ caue ne comedat herbas. ⁊ de rebus aliis adeo parum sumat q̃ vix vires retineat. Et locus frigidus i nocte quiescat. Si vero glandula illa vl vermis per supradictas curas nõ decrescat sed superabundẽt humores tumefacientes supflue tibias. tunc ille glandule vel vermis extrabatur hoc modo. Scindat coꝝ ⁊ caro per longũ vsq̃z ad inuentionẽ glandularum vel vermis. ⁊ depposito ferro ille glandule vngulis excarnẽtur ⁊ extra manibꝰ extirpentur ita q̃ de ipsis nihil ibi remaneat Verme autẽ vel glandulis radicitus extirpatis. ex stuppa munda in albumine oui infusa vulnus totaliter impleat. et vulnꝰ suatur ne stuppa possit exire. Si vero si vulnus sit in pectore ligetur ante pectus pecia linea ꝓpter ventum. Deinde vulnꝰ vsq̃z ad diem tertiã mutari non debet sed abinde i antea bis in die mutetur stuppa madefacta cum oleo ⁊ oui albumine agitato. vulnere tñ ꝓus cũ vino abluto. et nouẽ diebus talis adhibeatur cura. Postea vero bis in die abluatur vulnus cũ vino aliquantuluz tepefacto. ⁊ intromittat in vulnus stuppa in tali puluere inuoluta vt in muri capitulo dicitur. qui fit de melle ⁊ calce viua et predicto vtatur puluere donec vulnus fuerit solidatum setbonibus nihilominus agitatis ⁊ equo quotidie fatigato vt superius expressum est. Nota tamen q̃ equus equitari nõ debz vsq̃z ad diem tertiũ postq̃z vermis fuerit exturpatus. sed postea sic die qualibz vt predixi. Aliud medicamẽ fortius ad dictũ

vermez omnino destruendū scisso corio p longū ⁊ carnib⁹ vsqz ad denudationē ver/ mis vt dixi. resalgarū bene tritū ⁊ puluerisatum ponat super verme ꝓdicto postmodoz bombix ⁊ os vulneris ſuatur ne resalgarum possit exire qō vermē in nouem diebus potēter corrodit. quo corroso vel destructo cureī vulnus vt superi⁹ est expſſuz. Si vero pro ꝓdictis omnib⁹ humores restringi vl exiccari non possint quin ad crura descendāt foramina velut vesicas quas vel vlcera facientes. tūc statim ferro rotundo in capite illa vlcera vel vesice funditus decoquātur. prius coquēdo magistrā venam pectoris ex transuerso. que tēdit a loco vermis inferius vsqz ad pedeſ. Postea vero decoctis foraminib⁹ cruriū vt dixi superaspergatur in laterib⁹ calx viua solum modo bis i die. separata prius coctura foraminū ibi facta. Q, si ex verme remanserit crus inflatū tali subueniat cura. ponantur sanguisuge circūcirca cruriuz inflationes. abraso prius loco tumefacto vel etiaz toto crure. Deinde sanguine quantuz poterit cū sanguisugis extracto totū crus cuz aceto ⁊ creta alba insimul agitatis emplastretur. vel teneat in aqua frigida diu quotidie mane ac sero. ⁊ hoc fiat donec crura ḡcilia redigantur. Contra vermē volatiuuz vt humores a capite subtrahātur. Ꝺ ambabus ꝓsuetis venis tempoꝛū sufficienter minuatur sanguis Deinde setbones sub gutture imponantur ⁊ agitenī et nutriat ⁊ eq̄tetur ⁊ in loco teneat et omnia fiant vt supꝛ in alio verme dixi. Si vero permis volatiuus in emoygram cōuertat quod sepe accidit danda sunt ei calida. panno laneo capite cooperto ⁊ in loco calido p quiete morante ne fatigeī aliquo modo et semper comedat calida vt fenū ⁊ auenaz q3 ꝺ morb⁹ frigid⁹ est sed ex eo raro euadet

De morbo qui vulgariter dicitur antiquoꝛ et cura ei⁹

Ecidit aliquādo

a q illa glādula dicta que circa coꝛ extat intantū augetur ꝓpter humores ad eam decurrētes moꝛe solito nō descendentes ad crura q augmētatio ⁊ inflatio eius facit apostema. qō quia ꝓpinquū est cordi crudeliter aduersat ei. et hec infirmitas vulgariter a pluribus antiquoꝛ vocatur.

Cura Cum dicta glandula videī cuz furoꝛe subito augmentari vel plus solito ingrossari absq3 moꝛe. de pectoꝛe radicitus extirpetur vt in cura vermis est supꝛa expſſum. Et cū sit cordi propinqua cautissime ⁊ cū summa diligentia extirpeī. Si vero in extirpatione vel excarnatione ipsi⁹ aperiatur aliqua vena ⁊ ꝓrumpat in sanguinem tunc statim capiat et stricta manibus filo serico ligetur Q, si ꝓpter sanguinis abundantiā vena capi non possit. ponant i vulnere medicine stringētes sanguinē scripte supꝛa in cura glandulaꝛ

De cognitione et cura strangulionis

Unt et alie ali/

s quot glandule circa caput equi quaruz alique sunt sub gutture que accidentaliter augent ꝓpter humores equi infrigidati ad eas ex capite descēdēteſ ex quarū augmentatione totū gutturi flatur ⁊ cōstringunt meatus flat⁹ exeuntis p guttur ꝓpter qō equ⁹ vix respirare potest Et hec egritudo vulgariter dicit strangulion. Cura Cū dicte glandule videnī subito crescere vel plus solito augeri statiz setbones decentes sub equi gutture imponantur. et mane ac sero sufficienter ducantur. Ponatur etiā in equi capite lanea cooperturaꝛ ⁊ guttuz pluries vngatur butiro precipue strangulionis locus. et i loco calido teneatur. Si vero dicte glandule p setbonum agitatōnē non detumescant extirpentur radicitus ⁊ vulnera curentur vt in cura vermis ꝓdixi. Sed in appositōne resalgaris diligens adhibeatur cautela quia si immoderate ponatur nimiū carnes corrodit.

De morbo vuularum et cura ei⁹

Unt et alie glan/

s dule que nascūt inter caput ⁊ collum sub vtraq3 pte maxillaꝛ que similiter augent ex fluxu reumatis a capite. coartātes adeo meat⁹ gutturis q equ⁹ vix potest comedere vel potare. ⁊ hec egritudo vocat vuule. Cui nisi succurrat instāter subito morietur Cura Cum dicte glandule subito videnī augeri ⁊ tumefieri velut oua coartātes gutturis arterias ferro decenter calido cuspideo fundit⁹ decoquātur vel acuta lancea cauti⁹ incidātur vel qō melius est modo dicto in verme tātum ex vna pte quātū ex alia si expedire videbitur. ⁊ vuln⁹ eodē modo cureī ⁊ nisi medicinis ꝓdictis succurrat respirare impeditur ⁊ moꝛitur

De doloꝛib⁹ et cura ipsoꝛum.

Doꝛes accidunt

d equo multis modis. Primo ex superfluitate humoꝛ maloꝛ i venis sanguinis intercluſoꝛ Secūdo ex ventositate ingrediēte in coꝛpus equi calefacta p poꝛos vel oꝛta in intestinis. ex humoꝛibus viscosis in eis existentib⁹. Tertio ex superflua comestione oꝛdei vel alteri⁹ similis tumefacti in stomacho seu vētre. Quarto ex supflua retentione vrine vesicaz inflantis. Fit etiā sed raro ex nimia potatione aq̄ frigidissime cum equus fuerit calefactus.

Cura Si doloꝛ sit ex supfluitate hūoꝛum vel sanguinis qō cognoscit q3 toꝛquetur ⁊ mouētur ilia sine tumefactōe aliqua ⁊ frequēter deijcit se in terrā ⁊ iacet et venę plus solito tumefiūt statim a vena cingularia que est ꝓpe cingula ab vtraq3 pte sanguine minuat. ⁊ ex quacūq3 pte coꝛpis sanguis haberi potest vsqz quasi ad debilitatem coꝛpis minuat. Deinde ducat ad manuz quo passu. nec comedat neq3 bibat donec ex toto cessauerit doloꝛ. Doloꝛ ex vēto sitate cognoscit quia dolet intra coꝛp⁹ ⁊ hz cōtinue ilia tumefacta ⁊ fere totuz coꝛpus plus solito tumefactū. Cū hec apparēt can/ nolus vnus decanna q3 grossioꝛ poterit i ueniri longitudine vni⁹ palmi vnci⁹ oleo supponatur in anū equi ꝓ pte maioꝛi et optime ligetur cuz aliquo sparto in capite caude ne possit extra ire. Deinde statim cū festinantia equitet diu trotando vel ambulando versus mōtuosa loca. ⁊ si ipse recens fuerit cooptura lanea teneat coopertus. et cū manibus oleo vnctis fricent ilia forti. Ex his enī calefit equus ⁊ p cannolū extra ventositatē emittit. Deinde danda sunt ei calida p comestione ⁊ potu. bibat ei aquā cum cimino ⁊ semine feniculi coctā equali mensura in bona quātitate. cum fuerit aliquātulū infrigidata ⁊ farina tritici sibi admirta. ⁊ tam diu sitiat q3 huiusmodi aquā bibat. Similiter comedat calida et moꝛeī loco calido tegimine laneo coopertus. Si aūt doloꝛ fuerit ex supflua comestione oꝛdei vel alterius tumefacti similis in ventre equi vel stomacho. qō cognoscit q3 ventrē habet durū. ⁊ ilia tumefacta fiat decoctio malue. mercurelle. brance vrsine. violacie. paritarie. ⁊ aliaꝛ laxatiuarū in aqua et addatur de melle sale ⁊ oleo ⁊ furfure tritici. ⁊ tepefacta ponat in quodaz ventriculo habente cannolū de canna cōuenienter lōgū ⁊ grossum ad moduz clisteris. ⁊ p illud instrumentū mittat dicta decoctio i ventrez equi p anū. Et tūc qñ mittit stet equ⁹ valde altius posteri⁹ q3 anteri⁹. et aqua imissa opleatur congrue an⁹ ne aqua exire possit. Postea vo ligno rotundo bene polito venter ducatur ⁊ duob⁹ hominib⁹ existentibus ab vtraq3 pte. qui a pte anteriori incipiant ⁊ vsqz posterius ꝓmendo ventrē ducant. eo prius vncto cū oleo vel re alia liq̄da vnctuosa. Postq3 aūt venter fuerit bene ductus deopileī anus ⁊ p loca mōtuosa equitet paruo passu continue donec egerit omnia q̄ in ventrem sibi fuerūt missa. ⁊ de aliis magnā partez. ⁊ sic doloꝛ cessabit. Si vero doloꝛ fuerit ex retentione vrine vesicā inflantis. qō scitur q3 sub vētre vel circa loca virge aliquantuluz tumere videt ⁊ sepe se iactat in terrā. tunc accipiātur senatōes

r3

curtania paritaria ⁊ radices ſparagi quantitate equali ⁊ inſimul decoquant. ⁊ de nocte cuz quadã faſcia longa ⁊ ampla calide circa loca virge ponant. ⁊ hoc ſepe fiat calefaciendo emplaſtrũ cũ fuerit infrigidatũ Oz ſi ex hoc non puocaſ vna experimentum tale fiat Virga equi manibus vnctis oleo extrahaſ oleoqz fricet. Deinde teratuz aliquãtulũ piperis cũ allio ⁊ intra foramẽ vge auriculari digito imponaſ. Vel quod melius eſt cunices triti aliquantulũ cocti in oleo iponãſ. Oz ſi hoc non pfuerit equꝰ cũ quadã equa p ſtabuluz libere pmittaſ abire. ſicqz neceſſario puocabit ad vrinaz. Et nota q hoc remediũ de iumento quod dixi ad omnes dolores vule reperit. qz voluntas coitus valde naturaz corroborat et confortat

De morbo infundici et cura eius

Ic morbus acci

b dit equo ex ſuperflua comeſtiõe vel potatione. ex q̃bus ſanguis ſuperflue augmentaſ. ⁊ ad crura deſcendẽs per ipſa ſpargit ⁊ impedit greſſus eius. Itẽ accidit ex immoderato labore faciẽte ſanguinem ⁊ humores ad crura ⁊ pedes deſcẽdere greſſus eius impediẽtes. ex quo vngule coguntur mutari niſi ſuccurraſ eidẽ. Accidit etiã quãdoqz ꝑpter doloꝛeſ ex nimio labore ⁊ calefactiõe veniẽtes ⁊ humores ad crura deſcendere faciẽtes. ⁊ hec egritudo vulgariter infuſio nominaſ. Cura Cum equus videſ vno vel duobꝰ aut pluribus pedibꝰ claudicare ⁊ in egreſſu crura grauiter mouere. in ſua etiã reuolutione grauiẽ ſe habere. ea enĩ ſunt infundici ſigna. ſi eſt pinguis ⁊ etatis pfecte potꝰ eidẽ ad ſui libitum p̃beaſ. ⁊ poſtea de ambobꝰ temporibus ⁊ ſingulis cruribus de venis ſolitis vſqz quaſi ad debilitatẽ corpis minuatur. Deinde in aqua frigida currẽti vſqz ad vẽtrem equi ponaſ velociter et aſſidue teneatur in ea. nec aliq̃d comedat donec integer fuerit liberatꝰ. Si vero ſit iuuenis aut macer. nõ detur ei potus p̃dictus. ſed intantũ cum freno in aere frigido teneaſ q̃ collum ⁊ caput cogatur extẽdere quantum poteſt Deinde rotundi lapides viui groſſitudis pugilli ſufficiẽter equi pedibus ſuponantur ac ſi ei fieret cubile vel etiã ſtratũ Nam ex aſſidua oꝓſſione lapiduz rotundoruz pedes ⁊ cruca in motu exiſtunt ex quo nerui crurũ indignati ꝑpter humores grauitatem expellũt. ſed priuz panno lineo in aq̃ infuſo ſit cooptus. nec comedat neqz bibat nec in ſole moꝛeſ donec fuerit ad ſtatũ primum reducꝰ. Et nota q hec egritudo parum vel nihil nocet iuuenibꝰ eq̃s. naz ex ea ipſoꝝ tibie ingroſſantur.

De morbo pultini ſeu bulſini. et cura eius

Gritudo iſta ſit

e ex caloꝛe liquefaciente pinguedinem q̃ opilat pulmõis arterias taliter q equus vix reſpirare poteſt. Et cognoſcitur quia ſit nariũ magna ſufflatõ. ⁊ ilium crebra pulſatio. et hec egritudo pultinus ſiue bulſinꝰ vulgariter appellatur

Cura Fiat potio de gariofilis. nucibꝰ muſcatis. zinzibere. galanga. equali pondere cimino. ſemine feniculi. equali pondere puluerizatis cũ bono vino et addaſ crocꝰ ĩ congrua q̃ntitate. et tot vitella ouoꝝ q̃ntita eſt quantitas p̃dictoꝝ. ⁊ dicta potio ponatur in quodã cornu bouino. et equo tenenti artificialiter os apertũ et caput alti ſine freno ꝓpinetur ita q in guttur eius deſcendat. equi capite ſpacio vnius boꝛe ſuſpenſo vt potio in inteſtina deſcẽdat. Deinde ducatur ad manũ vel breui equitet paſſu ne ipſam vomere poſſit. qui per vnũ diem ⁊ noctẽ nihil comedat vt dicta potio nõ impediatur exequi ſuũ effectũ. Die vero ſecunda comedat recentes herbas vt canna rum frõdes aut ſalicis vel frigidaz herbarum vt potionis temperet caloꝛ. Ex dicta nãqz cura liberabit equus ſi paſſio recens exiſtat. ſi vero fuerit antiquata incurabilis eſſe cenſetur Utraqz ilia tuaꝰ lineis vna ſup alĩa ab vtroqz latere decoquãtur vt coartatione ignis ilium pulſatio minuatur. Mares etiam decenter per longũ ſcindantur. vt leuius aerẽ attrahat et emittat vel tẽpoze vindemiaruz cibetur vuis maturis. vel dulci muſto potetur. et ſic curabitur a bulſino

De morbo infeſtuci et cura eius

Ecidit hec egri/

a tudo cum equꝰ ſudoꝛe madẽs vel ſuperflue calefactus ponit in loco frigido vel ventoſo. Nã per poꝛos apertos ventus poſt membra ſubintrat. vnde ſequitur neruoꝝ attractio paruz tumoꝛis habens doloꝛes inducens ⁊ impediens greſſus equi. ⁊ vocaſ hec egritudo vulgariter infeſtucꝰ. Que cognoſciſ q equus videſ habere coꝛũ parũ extra extenſuz ita q digitis vix poteſt capi ſtringi et in ſuo motu velut infundituꝰ impedire videtur et eius oculi lacrimãtur. Cura Tunc ſtatim ponatur in loco calido. Deinde aliq̃t viui lapides fiant calidiſſimi ꝓout poſſũt et ponatur in terra ſub equi ventre. priuz tamen ſit coopertus panno laneo longo ⁊ lato intantũ q̃ vn qualibz parte ſatis ſuperet totam equi perſonã. cuius mediuz ſtet ſuper doꝛſum equi et extremitates ab vtraq; parte deoꝛſum pendeant que a duobus hominibꝰ inferi teneãtur. et dicti lapides paulatim ⁊ ſepe aſpergantur aqua calida donec totũ coꝛpus ⁊ membra equi redacta fuerint in ſudoꝛẽ. et tunc inuoluatur equꝰ in dicto panno et cingatur. et ſic tamdiu teneatur q ſudoꝛ ceſſet. et tunc butiro calido vel oleo vel aliquo alio liquido vnctuoſo ſepe in die ſingula equi cruca fricẽtur. Vel fiat decoctio palee frumenti ariſtaruz allij cineris ⁊ maluarum. et cum ipſa decoctiõe tantum calida quantũ pati poſſunt crura et ſpecialiter nerui madefiant. et ſemper in loco calido teneatur. ⁊ ꝓ comeſtione vratur cibis calidis donec ad ſtatuz p̃ſtinum reducatur

De morbo ſcalamati et cura eius

Ec infirmitas in/

b teꝛioꝛa equi deſiccat et coꝛpꝰ macerat. ⁊ fimũ eiꝰ plus q̃z hominis fetere facit. Et accidit ei ex diuturna macie puenient ex pauco cibo exhibito. et multo labore calefaciẽte ac mẽbra exiccante adeo q non poteſt impinguari neqz ſumere carnes nec etiaz comedere. Cura In hac egritudine que ſcalamatus vulgariter diꝛ. inſtandũ eſt vniuerſaliter vt coꝛpus eq̃ bene tractetur. Fiat igit decoctio herbe violarie paritarie malue ⁊ furfuris oꝛdei. quibꝰ bñ decoctis coletur. et in hac aqua ponaſ butirum in bona q̃ntitate. et ponꝰ ſeptẽ tarenoꝝ caſſie fiſtule liquefacte. ac cum inſtrumento ſupradicto ad moduz cliſteris parum calida immittaſ in anũ equi et fiat per omnia vt in capitulo doloꝝ ſupradixi eo excepto q hec aqua tenenda eſt quantũ poteſt in equi ventre. poſtea fiat potio de vitellis ouoꝝ croco et oleo violario agitatis decenter cũ bono vino albo et ponatur in coꝛnu bouino et bis vel teꝛ pleno ſibi detur vt ſupra dictum eſt in tractatu pultini Aliud experimẽtum Equus in ſtabulo ſolus ponatur. et ꝑ duos aut tres dies nihil comedat neqz bibat Poſtea detur ſibi ad comedendũ lardũ vel carnes porcine ſalite ad libitũ eiꝰ. nã ipſa ꝑpter famẽ et lardi ſalſedinẽ libẽter comedet. ⁊ detur ſtatiz ad bibendũ aqua calida quantũ volet. Deinde equitetur pauliſper donec ventrẽ de p̃dictis ſatiſ euacuet. quo euacuato detur ſibi frumentũ bñ mundũ ⁊ cũ pauco ſale coctum ⁊ ad ſolẽ ſiccatũ. vl aliter bis i die anteq̃z bibat. nã tale granũ adeo nutrit ⁊ refricit q equꝰ ex eo facile impinguatur

De morbo aragaiaci et cura eius

Ec infirmitas que

b vulgariter aragaiacꝰ dicit fit in eq̃ ventre adducens ei toꝛtiones. ⁊ inteſtinis rugitum faciens: et equum co gens emittere indigeſta ſtercoꝛa et liquida velut aquam. Unde vix poteſt equus

aliquid comedere quin emittat anteq3 digeratur in ventre ei9. Que quãdoq3 accidit ex comestione ordei vel alteri9 simil'rei comeste neq3 digeste. Aliq̃n ex potatione aque frigide post comestionẽ ordei facta sine aliquo interuallo Et aliq̃n ppter festinũ cursum seu galopũ factũ statim post aq̃m p velle abequo potatã que agitaf in viscer ribus ppter cursum. Fit etiã aliquando ex nimia inflatione corpis equi dolorẽ habẽtis. ex q̃bus causis equus debilitaf intantũ q̃ vix potest actu a crunbus sustineri.

Cura Cũ videf equus bis vel ter stercus longe emittere velut aquã 7 ordeũ indigestum statim auferaf et frenũ et sella et libere p pascua dimittaf abire donec fuerit constipat9. nec añ moueri debet. q3 motus ventrẽ agitat 7 facit vt cibũ emittat anteq3 digestus existat. Itẽ quantũ potest cauea tur a potu. nã aqua in' hac egritudine sibi nocet ppter liquiditatẽ ipsius. Q̃nq3 etiã ex dicta egritudine infundit equ9 et tũc curetur vt in dicto morbo docet.

De cimoyra et cura eius

Bt et alia egritu/

e do que cimoyra vulgo dicit. que accidit cũ equus diu stetit infrigidatus in capite in qua fluxus reumatis fit p nares continue velut aqua. Fit etiam aliquãdo ex infirmitate q̃ vermis volatiunf dicit. vnde sequit vt equ9 p nares fere totã capitis humiditatẽ emittat. Cura Fiat equo in capite coopertura 7 semp i loco calido teneaf 7 p cibo calida dentur. Et ei pdesse solet assidue paruas pascere berbaf qui cũ proceris extirpãdis diu teneat caput depressum maxima ps humoz ipsoz p nares discurrit. Valet etiã si fum9 peciarũ vt bombicis p nares ad cerebrũ mittatur. nã humores antiquitus coagulatos dissoluit sed vt plurimũ bec infirmitas incurabilis reperitur.

De frigiditate capitis et eius cura

Apitis frigiditaf

c dolorẽ sibi facit in capite et surditates. 7 sibi sternutatões 7 tussim adducit 7 p̃focat guttur que leuiẽ accidit cum equ9 in stabulo satis calido pontur 7 postea subito ad frigidũ ventũ perduciẽ 7 plerũq3 ex alijs frigiditatib9 occasiõe aliqua iã receptis vñ equus tussire aliq̃n cogitur 7 potatiõis 7 comestionis ptez maxima perdit. Cura Cũ oculi equi videbuntur paululũ inflati 7 aliq̃n lacrimãtes aures frigide. 7 flatus narũ frigid9. et ilia plus solito propulsari. 7 min9 soluto comedere 7 bibere satis min9. 7 tussire 7 sternutare sepius frigiditas capitis esse censetur. p pter quã coquãtur glãdule que vule vocantur existentes inter colluz et caput sub maxillis cũ ferro cuspideo glandulas p forante. 7 similiter decoquãtur in medio frõtis vt humores frigidi calefacti extrinsecus vaporare cogant. Set bones etiã ei sb gutture imponant vt p eos humores viaz babeant exeũdi. Teneat insup laurẽ coopturam i capite. ac decẽter fiat inter auriculas fricatõ cũ butiro. Ad idẽ valet oleum lauri-num i pecia linea positũ et morsus freni decenter ligatũ equo semp cũ freno bibente. Et idem operatur sauina in freno ligata. Ad idem valet fum9 panni linei cõbusti p nares receptus. Itẽ valet frumentũ bene coctum positũ in sacculo calidũ quãtuz pati poterit. 7 in capite equi ligatũ ita q̃ positus ore 7 narib9 inter sacculũ p nares fumũ recipiat 7 de grano comedat q̃ntũ volet Cui pderit si dictũ frumẽtũ coquaf cũ pulegio 7 sauina Itẽ valet si pecia stricte ligeta ad baculũ 7 sapone sarracenico liniaf 7 q̃ntum cõmode põt mittaf leniter inter nares 7 p9 pabulũ extrabaf. quia ex hoc equus sternutabit 7 humores būidos et frigidos velut aquã emittet. Itẽ valet butirũ cũ oleo laurino mixtũ 7 positũ inter nares. Itẽ ab omnibus caueaf frigidis 7 utaf calidis et assidue bibat aquã coctã 7 calidã. vt i dolozis capitulo dixim9. 7 sic poterit liberari

De morbo oculorũ et cura eius

Lcidit aliquan/

a do q̃ ex dicta egritudine capitis humores descendunt ad ocios facientes eos lacrimari vel in eis pannum vel turbulentiã aut ruborẽ vel caliginez p pter que non valet equus vt decet respicere vel videre Cura Si oculi lacrimãtur fiat strictorij ỏ olibano et mastice puluerisatis 7 cum oui albumine agitatis super vna pecia quattuor digitis lata positis 7 longa q̃ posita supra frontẽ sub timporibus possit ligari. abraso tamen prius loco vbi strictorũ poni dez intantũ dimittaf ei strictorũ q̃ ocli ỏserit lacrimari 7 q̃n leuari voluerit cũ aq̃ calida 7 oleo vel alia re vnctuosa agitatis simul eleuei. Ad idẽ valz si ambe vene vtriuslq3 timporũ incendantur cũ igne. Si vero caliginati sint oculi assit lati alias astoleu sub ambob9 oculis imponatur. quattuor tamẽ digitis deorsuz 7 sal subtiliter pistum cũ quodã cannulo i oculos sepius sufflet̃ur. Si vero pann9 sit in oculis recens vel antiquat9 os sepie tartarum 7 salgemma equali mensura subtilissime trita. bis in die oculis cũ cannulo insufflent. Ad idẽ valz salnitrũ cũ stercore lacertarum tritũ 7 in oculis insufflatũ. 3 cauendum est ne superflue ponat in eis ne oculi destruãtur. Si vero pannus vetustus fuerit cum pinguedine galline bis vel ter prius vngatur

De cornu et cura eius

Icto de infirmi/

o tatibus que accidunt equo in capite 7 intra corpus. Dicendum est de bis q̃ eueniunt eis iuxta tergum. Fit igit quedam lesio in equi tergo rumpẽs aliqñ aliquã partem corij dorsi in tergo 7 quandoq3 fodiens dorsum vsq3 ad ossa. que ex nimia oppressione selle vel alterius ponderis efficitur que lesio a pluribus cornu nũcupatur Cura Folium caulis cum anxungia porci trita superponatur et sella vel pannellum superponatur vt p̃mat medicinam super ipsum cornu continue Ad idem valet scabiosa cum anxungia porcina simul trita. Item ad idem valet cinis superpositus cum oleo agitatus. Itẽ ad idem fuligo cum sale et oleo agitatus Itẽ ad idẽ stercus humanũ recens superpositus multum valet. Et nota q̃ cornus citius curaf radicitus si equus equitetur supposito aliquo medicamine predictorum et medicinis sepius renouatis. Bevulso cornu et radicitus extirpato locus stuppa minutissime incisa 7 postea inuoluta in puluere de calce et melle vt dictum est in vermis capitulo impleatur. Abluto tamen prius decenter vulnere cum aceto vel cũ forti vino aliquãtulum calefacto. et hoc fiat bis in die donec fuerit solidatum. Cauendum tamẽ est ne aliquod pondus superponatur in tergo donec carnes vulneris corio fuerint adequate.

De morbo pulmonis et cura eius.

Jt et alia lesioñ

f equi dorso faciens inflationes i eo. Deinde generat ibidem carnes putrefactas que accidit ex oppressione indecentis selle vel alicuius superflui oneris frequentati. Nam talis inflatio cum veterascit putrefactionez inducit. et quandoq3 putrefactione antiquata iuxta ossa efficitur quedam coagulatõ carnis infecte efficiens continue putredinem velut aquam. Et hic morbus dicitur lesio pulmonis in vulgo

Cura Hic morbus circumquaq3 fũditus incidatur postea superponatur stuppa in albumine oui infusa 7 vsq3 ad tertiã diem semel tantum in die mutetur. Deinde fiat vt de cornu dictum est supra. Salubrius vero curatur cum puluere resalgari vt in infirmitate vermiũ dixi. Nam sine incisione aliqua medicatur equo dolorem minime patiente.

De morbo spallaciarum et cura eius

Jt et alia lesio in

f tergo tumefactionē inducens in summitate spallarū equi faciens quandā callositatē carniū circa spallas ei⁹ superficiē superantez tumefactione p̄dicta eidem antiquitus imminēte. que accidit similiter ex nimia oppressiōe vt dixi z be spallacie dicūtur nomen ex ope assumentes

Cura Curatur omnia vt dictū est in p̄cedenti capitulo de pulmone. Si vō spallacie dure fuerint mollificent cum maluauisco z caulibus tritis cum anxungia porcina veteri. additis etiam absinthio pariteria z branca vrsina z simul bñ tritis z post modū decoctis i olla z superpositis. Hoc aūt mollificatiuū fiat anteq̄z spallacie incidantur. vel resalgarum superaspergat vt prędixi

De alijs diuersis egritudinibus que tergo accidūt et earz curis

Junt et alie mul/

f te lesiones i dorso equi ꝑpter oppressionē p̄dictā inepte selle vel ponderis in humeris. Et quādoq̄z fiunt ex superfluo sanguine vel humore velut vesice parvule plene sanguine putredo q̄ rumpunt carnē z coriuz equi in dorso. Deinde efficunt vulnera ꝓpula siue magna q̄ omnes dicūtur vulgariter lesiones. Sed ē sciēdum q̄ lesiones p̄dicte quanto ꝑpinquiores sunt ossibus dorsi tanto deteriores existunt periculū aliquando inferentes.

Cura Omnes fere lesiones que tergo accidunt. habēt principium a tumore. vñ cum p̄cipijs sit obstandum statim cum videtur tumor fieri in aliqua parte dorsi cuz rasorio illa tumefactō abradat. Deinde fiat emplastrū de farina tritici attraminata decenter. z cum oui albumine agiteī z ea superlinea pecia posita sup tumefactionē ponat nec remoueat inde violēter emplastrum. sz cum leuiter videbit tolli posse tollatur. et si putredo erit ibi cōgregata coriū cuz ferro cuspideo aliquantulū calido in ꝑte inferiori tumefactionis ꝓfoꝛet vt inde egrediatur putredo. Post hoc vero sepe vngat in die cū aliquo liquido vnctuoso. Fiūt etiam q̄ñq̄z rupture vel excoriationes in dorso equi ex oppressione oneris vt p̄dixi. vel occasione alicuius baroli vel carbunculi ex superfluitate sanguinis generati que illico debent radi. et superaspergi assidue puluis calcis viue cū melle combusto. vt in muri capᵗo edoceī. ablutis prius vulneribꝰ cum vino calido vel aceto. Et caueri debet a sella vel alio simili dū liberatꝰ existit Sciendum est tamē q̄ vbicūq̄z fuerint tumefactōes i dorso vel tergo equi subuenire debet cum emplastro farine tritici agitati cū oui albumine vt superiꝰ dixi. Et in omnibꝰ planis lesionibus solidādis supponunt bi pulueres videlicet mirtū siccū puluerisatū. vel gola leuis puluerisata vel pecia lini cōbusta vel coriū aptatū cōbustū vl putredo ligni putrefacti q̄ carolus vocat. Sz sup omnibus alijs sup̄dictis dictꝰ puluis de calce z mel le mirabiliter opatur. ante tñ appositiones pulueꝝ p̄dictoꝝ. lesiones semp ablui debēt decenter cum vino calido vel aceto. Et vt pili post solidationē carniū renascantur testa auellane vel testudinis combusta teratur. et cū oleo agitato sepius vngatur. Ad idez valet carta bombicina vel bombix cōbustus et cū oleo agitatus. Jtē nota q̄ sal i aqua sufficiēter infusum vel in aceto q̄ē meliꝰ multū valet ꝓ omnē tumefactiōz incipientē in dorso

De morbis qui accidūt in cruribus et pedibꝰ equi et alijs quibusdam et primo de morbo malferuti et cura eius

Ympleto tracta

c tu lesionum tergi sequitur de bis que accidūt in cruribꝰ z pedibꝰ z quibusdam alijs membris. et ꝓmo ō morbo malseruti qui veniens in lumbis equi

doloꝛes in eis vel in renibus equi infert. at trabens neruos lumboꝝ z renū incessanter qui subito accidit ex superfluitate malorum humoꝝ z aliquando ex frigiditate diu ante assumpta z sepe accidit ꝓpter superfluum z immoderatū pondꝰ in equi tergo improuide posituz. vñ equus vix potest se ex ꝑte posteriori erigere vel crura decenter leuare z hic morbus vulgariter dicit malferutꝰ Cura In hac egritudine renes vel lumbi equi patiētis optime abradant. deinde fiat ibi strictoꝝ tali modo. Accipiatur pix nauālis et liquefacta decenter i q̄dam pellicula extendat ad longitudinez et latitudinē lumboꝝ vel renū. Deinde accipiatur bolū armenū. armoniacuz. pix greca. galbanū. olibanuz. mastix. sanguis draconis. galla. equali ponderе z omīa ista terāt z decēter puluerizata supaspergant sup picem predictā aliquantulū calefactam z ponatur sup rembꝰ patientis pilis abrasis z inde non moueat donec leuissime poterit remoueri. Ad idē aliud strictoꝝ melius. Accipiat consolida maioꝝ. bolū armenuz. galbanū. armoniacū. pix greca. mastix. olibanum. sanguis draconis. sanguis eq̄nus recens vel siccatꝰ. tantū vero de masticе pice greca z olibano quantū de omnibꝰ alijs z puluerizent simul vel ꝑ se vel cū albumine oui z bona quantitate farine tritici misceātur z sup vna pecia fortι de lana bene extēsa ponātur. et fiat ꝓ omnia vt de p̄cedenti diximus emplastro. Jtē ad idē remediū vltimū Renes vel lumbi patiētis decenti ferro calidissimo coquant crebras z multas lineas plongū z ex trāsuerso faciendo ab vna parte renū vsq̄z ad aliā ptendentes. Nam supradicta emplastra renes cōsolidant humores exiccāt neruos mitigāt z ignis carnes deliccat attrahut z coartat

De morbo sculamati et cura eiꝰ

Lcidit hec egri/

a tudo que vulgo dicit sculamatꝰ. que mouet z sepat caput anche ō loco vbi stare naturaliter debet i motu vel cursu equi cum pes labitur vltra velle. vel cum versus terrā premitur indirecte. Accidit etiam aliquando quādo pedes posteriores equi retinis vinculant Cura Ponatur astalata conueniens per vnuz semissem sub leso capite anche. vt humores qui ad locū cōcurrerunt per astalatā viaz habeant exeundi. et locus circū circa manibus sepe premat vt egrediatur putredo. et paruo passu moueat equus vt humores facilius exeant ꝓpter motū. Deinde fiat strictoꝝ tali modo. Accipiatur pix nauālis et greca. olibanuz. et mastix. et aliquantulum sanguinis draconis. z tantū ō pice nauali quantū de omnibꝰ alijs z puluerisentur. et simul cū pice nauali omnia liquefiant. et tantū calida quātū pati poterit ponantur in capite anche lese extensa. et super ea ponatur stupa minute incisa. Eodem valet si ponātur in loco leso fetbones qui assidue humores ibi venientes expellant. Eodem qō vltimū est remediū locus lesus anche tā per longū q̄z ex transuerso decentibus lineis decoquatur vt restringantur humores

De lesione spallati et cura eius

Lcidit ī spalla le

a sio vt i ancha ex eisdem causis. et etiam ex ictu calcium alicuius eq̄ que curatur eodem modo vt ancha. et de lesione eius dictum est supra ꝓxime

De egritudine pectoris et cura eius

Lcidit quādoq̄z

a q̄ pectus equi ex supfluo sanguie vel labore vel onere aggrauat intantū q̄ equꝰ videt in motu anteriꝰ aliq̄ntulum impediri. Cura Cōsuete vene sufficienter ab vtraq̄z ꝑte pectoris minuāt Deinde fetbones ponant sub pectore. quibus agitent in die vt in capitulo vermium dixi. et vsq̄z ad quindecim dies non tollantur ab eo

Antha

De h
exa

Be morbo zarde et cura ei⁹

Jcet supra dixe/

rim morbū zarde naturaliē equo euenire tamē ꝛ accidētaliter ei cō/ tingit cū immoderate oppressus est et cre/ bris equitatib⁹ festinat⁹ ppter debilitatē ꝛ teneritatē ipsoꝝ. Citi⁹ tamē accidit in cruri bus equi supflue impinguati cum oportꝛ eū equitando subito fatigari. quoniaꝛ dis/ soluūtur ex dictis causis humores supflui ꝛ ad crura descendūt. vnde fiunt zardi ga recto vt supra dixi. Cura Cum videt equus in garectis tumefieri ad modū nu cis vel ampli⁹ exterius vel interi⁹ statim subueniat cum decēti decoctiōe p longū et obliquū i tumido loco. Et zardis decoctis ster⁹ bouinū calidū cum oleo calido agi/ tatū superponat semel tantū nō amplius. Beinde retinis ꝛ pedicis tā anteri⁹ q̄ po sterius taliter alliget q̄ equ⁹ cocturas ore nullo modo carpere possit nec ad aliuꝛ pe dem fricare. nec i aliquo loco duro ne pos sint excoriari cocture. Nā ppter assiduum cocturarū pruritū equ⁹ aude fricat ꝛ mor det locū decoctū. ꝛ a die coctionis usq; ad dies. xj. erit hoc diligēter seruandū. Excoꝛ/ ato vel separato coꝛio a lineis cocturaꝝ q̄ i ix. vel. x. dieb⁹ contingit equ⁹ in aqua frigi/ da velocissima teneat a summo manè usq; ad mediā tertiā ita q̄ aqua tangat et supet cocturas p̄dictas. Eo vero ab aqua remo to sup lineis cocturarū puluis terre subti/ lissim⁹ vel cinis filicis aspergat vt dixi. Idē etiam in sero fiat vt teneat in aqua ab boꝛ ra vespertina usq; ad solis occasum. ꝛ pul uis supaspergat vt dixi. Et p tinuet hoc com ni die mane ꝛ sero donec ignis fuerit solu/ datus decēter. Nā aqua velox ꝛ frigida bu mores deficcat ꝛ vlcera ignis solidat ꝛ cō stringit. Et nota q̄ in omni coctura debet equ⁹ diligētissime custodiri ne coctuꝝ pos sit mordere vel in aliquo loco fricare quia ex nimio pruritu locū dentib⁹ usq; ad ner/ uos ꝛ ossa moꝛderet

Be morbo spauenij vel spanenij et cura eius

Jc morb⁹ fit cir/

b ca garectū intrinsec⁹ ex latere ga recti. paulo inferi⁹ inflationē in/ ducens circa venaꝝ nigrā que dicit fonta/ nella trahens humoꝛes p venā magistraꝝ assidue. vñ equ⁹ fatigat⁹ cogit dolere. ꝛ hec lesio accidit equo pomia velut zarda ꝛ vo catur spaueni⁹. Cura Be p̄dicta ve/ na sanguinis trahat intantū q̄ p se sangui nem non emittat. Beinde tumefactio spa uenij per longū ꝛ obliquū decentib⁹ lineis decoquat. Et fiat poia vt in dicto zarde ca pitulo cōtinetur

Be curua et cura eius

Jt egritudo hec

f subtus caput garecti. in magno neruo posteriori eius dē tumefa/ ctionē aliquā faciens p longitudinē ipsius nerui indignās cōtinue ipsum ꝛ ledēs. Et quia idem ner⁹ quasi totū coꝛp⁹ equi su stinet cogitur necessario claudicare. Acci dit aūt hec egritudo cū equ⁹ iunioꝛ eqtat i debite. sepiusq; contingit ex onere supfluo imposito sibi. tunc ei ppter etatis tenerita tem i curuat ner⁹ ex quo nominat curua. ex opere nomē assumēs. Cura Cum dictus ner⁹ qui incipit a capite garecti et tendit inferi⁹ iuxta pedes in posteriori pte cruris videt aliquid incuruari vel pl⁹ solu to ingrossari. statim ingrossatio illa taꝝ ver longū q̄ obliquuꝝ decenter coquat. Be inde fiat p omnia vt supra de cocturis exp̄s si. Et est notandū q̄ vbicūq; fiunt cocture in cruribus equi fieri debent p longū ꝛ ob liquū sicut pilus equi descēdit inferius. q̄a meli⁹ cooperiunt a pilis ꝛ min⁹ apparēt q̄; si fierēt ex transuerso. et min⁹ lederēt equū si aliquis crurū ner⁹ tangeret a bigne

Be spinellis et eaꝝ cura

Jc morbus qui

b spinella dicit ꝛ vocat fit subt⁹ ga rectum in iunctura ossis garecti

eiusdem in vtroq; latere ꝛ aliquādoꝝ vno tantū crescēs supos ad magnitudinē auel lane vel magis repumens iunctura intā/ tum q̄ equus multotiēs cogitur claudica re. ꝛ accidit his causis vt curua Cura Dicte spinelle sunt diligēter coquēde atq; curande vt p̄dicte cocture curant in omni bus ꝛ eodē modo

Be morbo suprossi et cura ei⁹

Junt in equi cru

f ribus multa ꝛ diuersa suprossa. vel cū mordetur vel cū calce p cu/ titur vel cū ipse de crure p cutit aliquā rem duram que nō tantū nociua quantuꝝ de/ formia sunt in equo. que etiā in alijs parti bus coꝛpis non solū in crurib⁹ sepe fiunt.

Cura Cū omnia suprossa incipiūt fie ri ex quadā callositate carniū ex p cussione aliqua veniente. statim cuꝝ fieri videbitur callositas abradatur. ꝛ accipiat ab lintbiuꝝ paritaria. ꝛ branca vrsina. i. folia tenera ꝛ te rantur insimul cū anxungia porcina vete/ ri ꝛ coquantur. et cocta tantū calida q̄ntuꝝ pati poterit sup callositatē ponātur ꝛ bñ li gentur. Et nota q̄ hoc mollificatiuū mul/ tum valet ad omnes inflationes crurium. ex p cussione aliqua venientes. Itē ad ean/ dem callositatē omnino dissipandaꝝ valet radix maluauisci ꝛ radix lilij ꝛ tapsi barba ti trita cū anxungia ꝛ decocta ꝛ cum pecia supposita ad modū emplastri ꝛ pluries re nouetur. Itē valet cepe assatū cū lubricis terrestribus tritū ꝛ cū cōmuni oleo agita/ tum ꝛ coctū ꝛ calidum supponat ꝛ sepe re nouetur in die. Si vo callositas illa fuerit antiquata ꝛ dura effecta. ea prius abrasa cum lancea scarificet minute vt sanguinet Beinde sal ꝛ tartarū equali pondere subti liter trita sup callositatē ponant ꝛ ligentuꝛ stricte. nec usq; ad diē tertiū dissoluantur ꝛ tunc cū fuerint dissoluta locus vngat buti ro vel aliquo pinctuoso. Itē ad idem ouuꝝ usq; ad duriciē decoctū ꝛ mundatum cali dum supra callositatē abrasam ponat ad modū placentule ac liget. nec usq; ad diez tertiū dissoluat nec renouet ꝛ plus si vide bitur expedire. Item valet sterc⁹ caprinuꝝ cum farina oꝛdei ꝛ creta i aceto fortissimo agitatū ꝛ postea suppositū ad moduꝝ em/ plastri. Si vero callositas illa dura nō de crescat sed in suprossum redigat antiquuꝝ. decentib⁹ cocturis q̄b est vltimū remediū succurratur

Be attractione et cura ei⁹

Jt et alia egritu/

f do in crure anteriori tumefactiōes ꝛ indignās neruū ꝛ faciēs claudi/ care que facile accidit equo in cursu vt/ mo tu cum pes posterioꝛ p cutit neruū anterio ris cruris que passio attractio vocat a vul go Cura Cum ner⁹ p̄dictus tume/ scit statim de vena cōsueta que est supra ge nua parum in parte interiori minuat. Be inde fiat hoc mollificatiuū valens cōtra in dignationē ꝛ tumoꝛē neruoꝝ. Accipiatur fenugrecū. semen lini. squilla. terebentina. ꝛ radices maluauisci equali mensura ꝛ cuꝝ anxungia veteri porcina decēter terantur vt simul incoꝛporent. postea buliant ꝛ sem per agitent cū spatula. et sufficienter cocta ponātur calida sup longitudinē nerui lesi ꝛ cum fascia lata ligētur ꝛ bis renouentur in die. Ad idem etiā valet satis cepe assatū cum lumbricis terrestrib⁹ ꝛ limacib⁹ et bu tiro liq̄facto. et simul agitatis usq; ad spis/ situdinem decoquātur et semp agitent vt fiant sicut vnguentū ꝛ de ipso abralis pilis ter in die neruus lesus p longū vngat. Si vero cruris attractio sit vetusta fleubotho metur de vena cōsueta que est posita inter iunctura ꝛ pedē ex latere interiori. ꝛ fiāt po stea medicine quas supra narraui. Si dic/ ta medicamina p aliquot dies parum vel nihil proficiant. tūc neruo lesō circū quaq; abraso fiat strictoriuꝝ de puluere rubeo et oui albumine et farina vt docui in capitu/ lo malferuti. crus vbi lesio est cum canabo vel lino et p̄dicto strictoꝛio inuoluēdo nec inde remoueat usq; ad nouem dies. Ipo/ stea vero cum aqua calida strictoꝛium

cruře cauțe leuetur ⁊ neruus vngatur cuz aliquo vnctuoso. Et si predicta non profuerint cocturis decẽtibus succurrat

De morbo scortilati et cura eius

Cadit quãdoqz

a q iunctura cruris iuxta pedes leditur ex percussione quã facit in aliquo loco duro vel ex p̃cipitatione et⁹ incursu vel motu. aut quia pes quãdoqz indirecte premitur versus terraz. que passio vulgariter dicitur scortilatus Cura Fiant pultes de furfure tritici et aceto fortiz sepo arietis sufficiẽter mixtis. que simul vsqz ad spissitudinẽ bulliant agitata decenter. et calida quantũ pati poterit ponãtur super locũ lesum. et cum pecia congrua bñ ligentur. et quolibet die lepius renouẽtur. Si vero iunctura tumefacta patitur indignationem neruoz fiat emplastrum fenugreci seminis lini ⁊ squille et alioz vt in p̃cedẽti capitulo dixi. Sed si occasione scortilature p̃dicte os a suo mouetur loco. pes equi socius claudicãtis eleuetur in altum. ⁊ cum equi cauda ligẽt. Deinde ducat ad manum versus loca montuosa quia ex necessaria oppressione iuncture versus terrã os diliunctũ aliquid ab alio vl aliquo modo motũ instanter ad suuz locum reuertit sicut debet. sed tamen prius debz fieri mollificatiuũ quod predixi. Adest etiã aliquãdo q vnũ os ab alio sic diliungit q vix aut nunqz ad suũ locũ cõmode potest reduci. ex quo iunctura tumefieri cogitur inflatõne durissima. cui cocture beneficio subuenire oportet. Et nota q omniũ curaz narratarum superi⁹ coctura ignis vltimũ est remedium

De lesione spine vel ligni et cura eius

Contigit aliquan

c do q spina vel lignum intrat i iũ curas peduz vel genua vel in aliquam partẽ cruris et itra carnes remanet ꝓpter quod vulnus vl totũ crus tumescit ⁊ maxime si neruũ tangat et sic cogit̃ claudicare Cura Abradatur sup vulnus ⁊ vndiqz circa ipsum pilus ⁊ tria capita lacertarum aliquantulũ trita ponãtur super vulnus ⁊ cũ pecia fasciet̃ur. Addẽ valent radices arundinis ⁊ radices diptani trite ⁊ superpolite. Idẽ faciunt limaces cum butiro trite et cocte postmodũ et superpolite que medicine sepe renouate lignũ vl spinã infixaz carni mirabiliter ad exteriora deducunt. Et nota q ad omnẽ inflationez mollem et recenter factã que fit preter naturaz ex percussione aliqua in genibus vl iũcturis vel in aliqua parte crurium satis valet decoctio mixture subscripta. videlicet accipiatur paritarie. ablinthij. brance vrsine ỗ folijs quod tenerrimũ est. et cuz anxungia porcina veteri taz diu terant̃ q optime misceantur. et postea in aliquo vase buliant cõtinue agitata et cocta calida quantũ pati poterit sup locũ lesum ponant ⁊ cuz pecia fascient ⁊ sepi⁹ renouent

De gallis et ipsaz cura

Iunt galle sepe

f naturaliter circa iuncturas ⁊ sepe accidẽtaliter ex fumositate fimi stabuli crurib⁹ madefactis ex q̃ humores naturaliter dissoluũtur. fiunt etiã q̃qz in equo iuuene ex superfluo equitatu

Cura Sunt aliqui curare volentes gallas q̃ cũ lancea scindunt corium ⁊ inde gallas extrabũt vel resalgaruz interius ponunt qđ malũ est quia loc⁹ talis nimis neruosus est ⁊ ideo intantũ dolorem auget q̃ superfluus humores ad locuz ꝓcurrũt. ideoqz melius est q gallosus vsqz ad genu mane ⁊ sero in aq̃ frigidissima ⁊ velocissima teneat totiẽs q galle minuant ꝓpter coartationẽ aque frigide. Deinde circa iuncturã gallarum fiãt tam plongũ q̃z pobliquũ cocture decẽtes que postea curent vt pluries est expressum

De garpis et cura earum

Iunt garpe iiũctu

ris crurium circa pedes in parte posteriori rumpẽtes ibi coriũ ⁊ carnes ex transuerso incidentes. ⁊ quãdoqz plongũ sepe pisscientes p̃scissura⁊ putredinẽ velut aquam equũ ardore assidue affligẽte⁊ que accidũt ex superfluitate maloz bumorũ ad crura descendentium. Cura Dili iuncture sunt depilãdi ꝑus boc mõ. Accipiãtur calcis viue tres partes ⁊ auripigmenti quarta. que trita decẽter cum aqua calidissima agitẽtur. et tam diu coquãtur q̃ penna immissa subito depilet. ⁊ lesa iuncture garparũ lauetur vt pili cadant in totum. Quib⁹ euulsis lauẽtur garpe cũ decoctõe maluarũ et furfuris. et ipsoz̃ substãtia cũ pecia ligetur circũ circa iuncturã. et ibi dimittatur a sero vsqz ad mane ⁊ econuerso. Postea vero fiat vnguentũ de sepo arietis cera ⁊ resina equali mensura ⁊ inuicez decenter buliant ⁊ assidue agitẽtur. ⁊ de tali vnguento aliquantuluz bis in die garpe vngantur cũ penna galline. ⁊ boc vnguento vtatur donec scissure ac rupture garparum fuerint solidate. semꝑqz caueat ab oi sorde ⁊ aqua. Cum aũt fuerint solidate abi laqueetur ⁊ incidat̃ vena magistra sursuz in cosa interi⁹ vt in spauenij capitulo dixi. Sanguine aũt vt debet detracto. garpe coquantur ⁊ cocture curent̃ vt dictũ est supꝑ. Sciendũ est tñ q̃ garpaz infirmitas raro ꝑfecte curatur

De crepacijs et ipsarũ cura

Jũt similiter egri

f tudines inter iuncturã cruris et vngulã. coriũ rumpentes ⁊ carnẽ ad similitudinẽ scabiei. Aliquãdo putredinem emittẽte⁊. ⁊ ex ardore multotiẽs equũ dolere faciẽtes que solent euenire pluries ex fumositate stabuli crurib⁹ madefactis.

Cura Curent̃ vt dictũ est in capitulo p̃cedenti excepto q̃ vena magistra non laqueetur nec crepacie aliquib⁹ cocturis sũt coquende. In p̃cedenti tamen capitulo additur q̃ euulsis prius pilis modo p̃scripto boc vnguento vtat̃. Accipiat̃ de fuligine ỗ verberamo ⁊ de auripigmento ⁊ tantum de melle liquido vt de omnib⁹ ꝑdictis. que trita ⁊ insimul ligata l̃ agitata vsqz ad spissitudinẽ decoquãtur ⁊ misceatur cũ eis aliquantulũ calcis viue. semꝑqz misceant̃ cũ spatula donec fiat vnguentũ. de quo aliq̃ntulũ calido bis in die vngant̃ crepacie. ipse prius ablutis cum vino albo aliquantulũ tepefacto. cauendo semꝑ eas a sordib⁹ vt predixi. boc enim vnguentũ crepacias mirabiliter consolidat ⁊ cõstringit. Addidem satis valet fricatõ fortis ⁊ frequens crepacias cũ puerili vrina. Item valet si equus patiens diu teneat̃ in aqua marina. Fit etiam quedã alia crepacia longa ⁊ magna ex transuerso in bulebo inter carnem viuam ⁊ vngulã q̃ deterioz est alijs ⁊ magis equũ affligit. que nõ curat̃ vnguentis nec alijs medicaminib⁹ nisi cocturis. et ideo ipa crepacia in extremitatib⁹ suis cum ferro i capite rotundo funditus est coquenda. nam bñficio ignis ipsa crepacia nõ potest augeri sed minui

De cancro et cura eius

Ancer fit circa iũ

c cturas cruriũ iuxta pedes. et q̃nqz in alijs ꝑtibus cruris vl corporis veniens ex aliquo vulnere ibi facto. ⁊ postmodũ ꝑ negligentiã antiquato. cuz equus babẽs vulnus in iunctura predicta equitatur per turpitudines aut aquas

Cura In quacũqz sit ꝑte corꝑis boc modo curat̃. Accipiatur succus affodillorum in bona quantitate. et agitet̃ diu cum duabus ꝑtibus calcis viue ⁊ tertia auripigmenti subtiliter triti. Deinde ponatur in quodã vase ficuli opilato postmodũ ne fumus vel vapor inde possit exire. ⁊ tantũ dimittatur bulire ⁊ coqui q̃ in puluerẽ redigatur ⁊ de tali puluere mittatur in vulnus Mortificato cancro curet̃ vulnus cuz albumine oui ⁊ alijs vt superi⁹ ꝓtinet. ablato

prius semper cancro cū aceto. Signus aūt mortificationis cancri est cū vulnus circū quaqz tumescit. Aliud̄ valet sterc9 humanum pulueri satū ⁊ mixtum cū tartaro cōbusto equali mensura. Item valet ad idez tartarū combustū cū sale minuto mixtum ⁊ superpositū. Itē aliud medicamen melius mortificans cancrū. Alliū bene tritum cum pipere et piretro ⁊ aliquantulo anxū gie porcine veteris tritis ad inuicē mittat̄ i vulnus cancri ⁊ stricte ligetur ⁊ bis in die mutetur donec cancer mortificet̄. Deinde curetur vuln9 vt dixi. Et nota q9 p̄dicte medicine sunt bone in locis neruosis. et in arterijs vndiqz intricatis ⁊ venis. nā in talibus locis nō est vtendū cocturis sed in carnosis eis vti nullaten9 est verendū. imo cū cocturis facili9 curat̄ in ipsis

De fistula et cura eius

f Juuln9 p̄dictū cancri ⁊ ipse cancer antiquetur et nō curet̄. conuertit̄ in fistulā que est deterior ⁊ difficilior ad curandū. Bz solet curari aliquando cū affodillorz puluere immiscēdo eidē de puluere auripigmenti quantū de calce viua vt violentior fiat. Itē aliud violenti9 ad sanandū fistulā. Accipiatur calx viua ⁊ tantū dem auripigmenti. que puluerisata decenter agitētur cuz succis allij cepe ⁊ ebuli equali mensura. ⁊ sufficienter buliant in melle liquido et aceto. et agitentur cōtinuo donec fiat vnguentum de quo mittat̄ in fistulā bis in die. vulnere cum aceto fortissimo prius abluto. Aliud̄ accipe auripigmentū verderamū calcē piuam equali pondere. ⁊ de atramēto ⁊ piretro ⁊ cū aceto ⁊ melle aliquantulū decoq̄ntur ⁊ semp agitent̄. et de ipso velut magdaleones bis in die mittatur in fistulā donec mortificata erit. abluto semp vulnere cum aceto. Itē aliud violentius omnib9 supradictis. Resalgarū puluerisatū cum saliua hominis agitatū intromittat̄ intus fistulā moderate. Est autē signū mortificationis eius quando tumescit ⁊ rubet. Mortificata vero fistula curet̄ vulnus vt in alijs vulneribus cōtinet̄. Si vero in locis carnosis crearetur fistula fiat p omnia vt i cura cancri continetur

De morbo malpiconi et cura ei9

e Bt et alia egritudo que vulgariter dicit̄ malpiconum que fit ppter i bulletis vngularum equi vbi carnes viue iunguntur vngulis. que velut infusto impedit equi gressus Et quādoqz fit i vno pedū ⁊ quādoqz trā sit ad omnes si non curet̄ instanter. ⁊ q̄ñqz facit vlcera euenire in lingua equi Accidit autē de leui ex malis humoribus ad ipsuz locum decurrētib9. et sepius ex stabuli fumositate pedib9 ab aqua ⁊ sordib9 non siccatis. Cura Primo equi patiētis vngule vsqz ad subtilitatez preparent̄. deinde cum rosuecta ferrea bullesia pedis vsqz q̄si ad viuū vngule annibiletur vt bullesia possit vndiqz euaporare. Deinde ab vtraqz parte bullestre fleubotbomet̄. vt inde euacuent humores qui ad locū concurrerūt. vel cuz ferro cuspideo ab vtraqz parte fundit9 de coquatur. et semper caueatur a sordibus ⁊ ab aqua. et non debeat fatigari. Postea vero fiant pultes de furfure et aceto que simul buliant. et quotidie agitent̄ que tantū calida quantū pati poterit super quadam pecia bene ampla extendat̄. et circa pedem lesum ponat̄. et bis in die mutetur ⁊ ab herbarum comestione caueat̄ omnino. ac etiā de alijs rebus paz comedat donec fuerit liberat9. Nā herbe ceteraqz cibaria mīta humores augmentāt

De furina et eius cura

f Jt etiam quedā infirmitas que furina vulgariter dicitur. inter iūcturā pedis ⁊ pedem supra coronā ppe impasturā. que accidit ex pcussione in aliquo loco duro. ⁊ etiam occasione male ⁊ indecētis pedice solz sepius euenire. que nisi adbuc cū est recēs curet̄. efficit̄ sup os durissimū cū veterascit extendens se aliquando vniuersaliter p coronam. Cui subueniendū est siue sit recens siue fuerit antiquata vt dictū est in cura supposti. Et nota q̄ hec infirmitas plurimuz impedit gressus equi. quia locus vbi furina orit̄ neruosus ē ⁊ plen9 venis ⁊ arterijs vndiqz intricatis

De egritudinib9 pedum et vngularum. et primo de morbo sice et cura eius

c Ompleto tractatu de lesionibus membrorū equi ⁊ cruriū. Restat dicere de infirmitatibus vngulaz ⁊ pedū. Et primo de sica que fit in equi vngula siue pede vngulam vsqz ad tuellū intrinsecū per medium scindens. ⁊ quādoqz incipit a corona pedis. ⁊ tendit plongū inferius vsqz ad extremitatem vngule seu pedis. emittens aliquando viuū sanguinē p scissurā. Accidit autez ex lesione tuelli intra vngulam existētis. cum hec infirmitas initiū ⁊ caput habeat a tuello. Et quādoqz accidit cū equus ē iuuenis ppter vngule tenerit̄tē. nam pcutiendo vl acriter p̄mendo in aliquo loco duro ledit tuellus tenerrim9 vt predixi. ppter q̄ claudicat equus cum sepius equitat Cura Inquirātur radices sice versus tuelluz iuxta coronā pedis inter viuū et mortuū vngule cum rosuecta. ⁊ desuper incidat quousqz vngula incipiat sanguinare. Deinde accipiatur serpēs ⁊ minutatim incisus abiectis cauda ⁊ capite i quodā vase oleo cōmuni pleno decoquat̄ intantuz q̄ carnes serpentis in oleo liquefiant ⁊ ab ossibus separent̄. ⁊ de his fiat vnguentuz ex quo aliquantuluz calefacto radices sice bis in die vngāt donec sica mortificet̄ ⁊ vngula i statum pristinū reducat̄. Semperqz caueēdū est ne pes patiens a sordibus vel aqua tāgatur. ⁊ q̄ equus berbas non comedat vllo modo

Vnguentū q9 serpente

Qui curandi equorum scitu rarum est a sordibus et aqua

De suppositu et cura eius

Vagrathas

Jt hec lesio que suppositu vocat̄ inter carnē viuaz ⁊ vngulā faciens ruptura carnis ibidem que si antiquat̄ sepe cancer efficit. Et accidit cum casu pes equi ponitur super alium pedē Cura Statim cū fit vulnus occasiōe p̄dicta incidatur cū rosuecta tantū de vngula circa vuln9 q̄ vngula carnem viuā nō p̄mat nec tangat eandē Maz si premeret consolidatio impediret̄ omnino. Abscisa autē vngula circūquaqz abluatoqz vulnere cū vino calido vel aceto curetur et solidet̄ vulnus vt in precedentib9 cōtinetur. semperqz caueatur a sordib9 ⁊ aqua. donec vulnus fuerit solidatū. Si vero per negligentiā redigatur in cancrū curet̄ vt i capitulo cancri continet̄. Si autē conuertatur in fistulaz curet̄ vt in sistule capitulo est contentum

De spontatura vngularum et cura eius

Jcidit aliquando q9 equi infusio non curata descendit ad pedes sub vngulis cui si recens est succurrat̄ hoc modo. Extremitas vngule in parte anteriori cuz rosuecta parua cauetur fundit9 donec vena magistra que illuc tendit cū rosuecta rumpatur ⁊ sanguis fluat vsqz quasi ad debilitatē eq̄. et si expedierit idē in alijs pedib9 claudicātibus fiat. Post extractionē vero sanguis impleatur vuln9 sale minuto ⁊ super ipso ponat̄ stuppa in aceto infusa. Deinde liget fascia nec dissoluat̄ vsqz ad diē tertiū. Deinde curetur vuln9 cuz puluere galle vl mirti ⁊ lentisci bis in die abluto semp prius vulnere cū aceto ⁊ a sordibus ⁊ aqua caueatur donec fuerit liberat9

De dissolatura vngularuz et cura eius

f Juero humores decursi ad pedes occasione infusionis iam dicte inter vngulas ex

incongrua cura fuerint antiquati. oportet pedes claudicantes penit9 dissolari vt humores ⁊ sanguis ibidē inclusi euacuentur in totū. Incidat ergo sola subt9 vngulā circa extremitatē vngule cū rosuecta. deinde violēter extirpet extrinsec9. ⁊ stupa i albumine ouī sufficiēter infusa ponat in vuln9 ⁊ pes totus optime fasciet. ⁊ sic dimittatur vsq3 ad diē sequentē. Postea vō aceto fortissimo aliquantulū calido abluat vulnus ⁊ de sale minuto ⁊ tartaro impleat. ⁊ superponatur stupa in forti aceto infusa ⁊ pecia fascietur. ⁊ sic vsq3 ad diē tertiū dimittatur Deinde bis in die cū aceto abluat ⁊ super aspergat de puluere galle vel mirti aut lentisci. quia carnes solidāt ⁊ humores constringunt. abluto semp vulnere prius cum aceto. ⁊ talis curatio fiat vsq3 ad carnium consolidationē ⁊ vngule renationē. ⁊ semp caueat pes lesus a sordib9 et ab aqua. Ad idē aliud vnguentū vtendū post apposicionem salis ⁊ tartari cōsolidatiuū carniuz et phibens fluxum humoz. Accipiat puluis olibani masticis ⁊ picis grece ⁊ aliquantulum sanguinis draconis. ⁊ misceant cū cera noua liquefacta. ⁊ tantūdem de sepo arietis ⁊ buliant simul vt fiat vnguentū. quo aliquantulus calido vtat in cura predicta. Et nota q multe sunt infirmitates in q̄b9 oporet vngulas dissolari. in quib9 omnibus est p̄dicta cura vtendū. Itē ad humectandū singulas vngulas vt leuius preparentur Accipiat malua. paritaria. furfur ⁊ sepum. ⁊ oia simul buliāt ⁊ agitent p̄tinue ac de dicta decoctione sufficiēter calida vngule cū pecia inuoluant

vr mirum q̄ oportet dissolari

tandiu quoruu

De mutatione vngularuz et cura eius

Epe accidit q9 de sidia marischalci humores p̄curr si ad pedes equi ⁊ diu inclusi intātum intus vngulā antiquant q9 vngulā a tuello intrinseco separāt exeundi viā querentes. Accidit etiā aliq̄n q9 vngula penit9 ⁊ subito separat a tuello ⁊ cadit ppter furorem multoz humorū ad vngulā discursorum ⁊ quandoq3 paulatim vngula se diuidit a tuello ⁊ nascitur noua sequens vngulam separantē. quod accidit ppter paucitatem humorū cui sic subueniatur.

Cura Statim cū rosuecta circūcirca vetus vngula incidatur aliquantulus vbi tungitur cū nouella ita q9 vetus vngula dura nouā non premat nec in aliquo ledat. Deinde accipiātur due ptes sepi arietis ⁊ tertia cere. buliantq3 simul agitando et addendo aliquantulū olei donec fiat vnguentum de quo aliquantū calido bis in die noua vngula inungatur. Et nota q9 h vnguentū valet ad renationem ⁊ augmentationē omniū vngularum. sed caueatur a sordibus et ab aqua. Vngula vero que subito diuidit a tuello ⁊ cadit incurabilis creditur. Sed talis cura probetur. Accipiatur pix greca. olibanum. mastix. bolum. sanguis draconis. et galbanū equali mensura. et puluerisata subtiliter cum duabus partibus sepi arietis ⁊ tertia cere agitādo coquantur. Deinde pann9 lineus fortis i fundatur in eis. et de tali panno fiat capellum seu subtellaris ad modū tuelli in quo tuellus ponatur. et bis in die capello extracto abluatur tuellus aceto fortissimo tepefacto et iterum in capello mittat. Et est valde cauendū ne tuellus ab aliquo duro tangatur. Et quandoq3 equus propter vngule amissionē recte stare nō potest. et tunc fi et eidē stratum de longis paleis super quo p̄o velle quiescat. Et quia graue ac tedio sum esset equo semp iacere. accipiat fortis pecia panni vel fortificetur cum cingulis ⁊ in capitibus optime ligata cum funibus a medietate corpis vsq3 ad pectus sub eo ponatur. et funes ligentur ad trabes taliter q9 equus sustineat ab eis ⁊ intantū eleuetur. q9 equus cū pedibus tangat terrā. Et nota q9 hoc artificio potest iuuari equ9 quotiēs ppter aliquod impedimentū rectus stare non potest

Vnguentū bonū ad renatōm vngule

De vngula q̄ cadit subito

Si equus amittit vngulas et stare non pot

Remedium q̄ equus stare no potest

De diuersis inclauaturis et earum cura

Jt quedam speF cies inclauature ledens fundit9 tuellum intrinsecū. Fit ⁊ alia que trāsit intē tuellū ⁊ vngulam tuellū intrinsecum min9 ledens. Fit etiā tertia non ledēs tuellum in aliquo. sed viuū vngule attigit ⁊ ledit. Prima species satis periculosa est pedi. quia tuellū ledit qui est quedā teneritas ossis ad modū vngule facta. vngulam nutriēs ⁊ radices vngule in se tenens

Cura Si tuellus fuerit fundit9 nimis lesus subuenit ei salubriter cū vngule desolatione. Si vō fuerit parum lesus discooperiatur cū ferreo instrumēto sola vngula circa vuln9. et intantū circa lesionem de vngula fundit9 incidat q9 lesio attingatur. ⁊ discooperiat decenter. qua discoopertā subtilietur vngula sola circa lesionē. intantum q9 spaciū cōueniens sit inter lesionem ⁊ vngulā ita q9 ipsa nō p̄mat nec adhereat lesioni quo facto vulnus cū stupa ⁊ oui albumine impleat. Deinde curetur vulnus cū sale minuto ⁊ aceto forti ⁊ puluere galle vel mirti vel lentisci vt dictū est in capitulo p̄cedenti. Si vero clauellus inter vngulam ⁊ tuellū trāsierit min9 periculosus existit quia tuell9 nō ledit nisi ex latere. Sic aūt curat inclauatura p̄us vsq3 ad viuū fūditus detegat incidendo p longū vngulaz. et ampliādo circa vuln9 decēter. ⁊ circū incidatur vngula lesioni ppinqua vt vulneri nō cohereat vllo modo. Inclauatura aūt discoopta vuln9 abluat cū forti aceto ⁊ impleatur de sale minuto ⁊ coopiat cū stupa in aceto posita ⁊ cū pecia fasciet. ⁊ curet lesio bis in die vt supra narraui. Si autē sit tertia spēs que nō ledit tuellū. sed viuū vngule tangit ⁊ ledit. fiat idē oīno vt in secunda specie dixi. adiungit ñ ei q9 discooperta p̄us inclauatura decēter. exteri9 vngule incidant vsq3 ad lesionē clauelli vt nihil turpitudinis vel alteri9 rei possit intra lesionē aliquo modo retineri Et nota q9 omēs alie inclauature que nō tangūt neq3 ledunt tuellum intrinsecuz possunt leuiter curari. attentis p̄us lesionib9 put debet hoc modo. Sepū vel cera vel oleuz vel aliud vnctuosum calidū cū sale vel tartaro tritus fortiter mittat in vulnus. Itē valet fuligo cuz oleo agitata. Itē valet ad idē albumē ouī cū aceto et oleo agitatuz. Et nota q9 ad omnes lesiones pedū ⁊ vngulaz que accidunt occasione clauelli vel ligni vel alteri9 rei intrantis in viuū vngule anteq3 vngula vel pes tangat vt inclauatura inquirat vt q̄uenit fiant pultes de furfure sepo et maluis. que omnia buliāt cū aceto vsq3 ad spissitudinē et calida quantū pati poterit in quadā pecia posita. sup pedez lesum ligent. et sic a sero vsq3 mane vel ecōuerso dimittant. nam hec dolorē mitigāt ⁊ poros vngule temperant ⁊ humectāt vt facili9 vngula incidat. semp q3 ab equitatu aū et sordib9 caueat. Accidit etiā q9 aliq̄n imperitia medicātis inclauatura nō bene attingitur nec curat. Vñ cōtingit q9 putredo lesionis inclusa intra vngulā facit sibi viam inter carnē ⁊ vngulam vt exteri9 egrediat rumpēs carnem sup̄ pedē. ibiq3 efficit quoddaz vuln9 emittens putredinē. q̄ō vulnus curari debet vt supra eodē capitulo dixi. Inclauatura tñ iteruz requirat et attingat vsq3 ad viuum. Deinde curetur vt in alijs inclauaturis p̄ dixi.

De morbo qui dicitur ficus et cura eius

Accidit quandoq3 q9 pes ledit subt9 vngulā in medio sole ex ferro vel alia re dura i trāte vsq3 ad tuellū ex q̄ tuell9 ledit. ex q̄ lesione cū vngula nō incidit circūq3 vt dz nascit a tuello quedā carnis superfluitas q̄ superat solē superficiē ad modū fic9. ⁊ iō ficus vulgariter noiat Cura Pri9 de vngula q̄ circa vuln9 est incidat fundit9 intantū q9 fiat q̄uenies spaciū inter solā pedis ⁊ ficuz. postea vsq3 ad sole superficiē incidat ficus ⁊ extracto sanguine spongia marina superficū ligetur vt ipsa ficus ad tuellū fundit9 conodatur. ⁊ spongia non moueatur inde

nidis faciũt fenestrellas latas ac modicũz concauas ac longas. plures cistellas paruos circa parietes et tectũ infigũt. asserentes in his colũbas libenti⁹ incubare. Sed experimento didici quasdam esse colũbas q̃ libenti⁹ in muro q̃z in cistellis nidificãt. quasdam vero contrariũ appetere. Et itez quasdam esse que libenti⁹ in aperto et sup quacũq; re cũ nido et sine nido incubant Et quedam se libentius occultant. Jõoq; non inutile puto columbariaz cuiuscũq; generis nidos habere. vt diuersis colũbarum affectib⁹ satisfaciat. q̃zuis q̃ in muro sũt. a fimo et sercupedib⁹ mũdent facilius q̃ crebro fieri expedit. eo q̃ ab eis cum augmentant plurimũ incubantes columbe ledantur. Est etiam optimuz q̃ intra colũbariam ponant trabes in pluribus patibus. et p̃cipue in circuitu et assides. super quib⁹ tpe pluuiarũ et niuium et tpe superfluj estus columbe in magna quantitate morari ac quiescere possint. Sic ei a loco ppio non facile deuiabũt. Mundet etiã crebro ipaz loc⁹ z vndiq; sit decor⁹. nam i pulchra domo sicut et homines morãtur auidius. Et nota q̃ vnũq̃q; par tres l̃ duos ad minus vult nidos habere. liczaliq̃n augeant z multiplicent intantũ q̃ replent nidos omnes. et solariũ ꝑtq; trabes. et cetera omia.

Qualiter noua colũbaria debz primo muniri colũbis.

A colũbarijs no

uis columbi senes ponendi non sunt. nam recedunt et ad propria reuertunt. Sed ponendi sunt iuuenes. cũ pennas completas habent vel q̃i cõpletas Et ex bis q̃ ponunt meliores sunt saxaroli et post ipsos tigrani sic a vulgo ex pennaz colore vocati. Tales enim in columbarijs melius durare cernũtur q̃z ceteri. Albi vero vitentur omino. nam durare nõ possũt eo q̃ ab auibus rapacibus nimis a remotis videntur. Et quanto plures in primis ponentur tanto velocius implebitur loc⁹

Ponendi autem sunt precipue de mense Augusti et Septembus. vel etiam Julij. quia tunc facilius inueniunt cibũ i agris ppinquis. propter quod non elongãtur a columbaria nec perduntur. De mense ãt Martij Aprilis et Maij ponendi nõ sũt propter contrariam rationem. Circa quũ decim dies ad minus teneantur clausi. ne possint extra egredi. Et si vsq; ad mensem teneantur inclusi erit vtilius. quia tũc erũt pinguiores et ad reuertendum peritiores. Nam in primis q̃ndecim diebus macredine afficiuntur. quia tũc bene beccare ignorant. Et cum inclusi morantur. z postea quibusdam diebz tribuantur eis in columbaria copiose bonus cibus z aqua. Post dictum tempus aperiẽtur tempe nubilo vel sereno. sed cõmodius pluuioso q̃a tũc exeunt z reuertũtur interius. z nõ subito euolant ad remota.

Qualiter sunt tenendi columbi vt libentius morentur et bene fructificent.

Vi nascuntur in

q columbaria vel parui ponuntur in ea non facile recedunt sz vadũt q̃nq; ad alias columbarias in quibus inueniunt escam q̃ non prebetur eis i sua nec in agris inueniunt. et quasi omẽs post ea tempore quo non egent reuertuntur ad suam. et ad hoc valet plurimuz habere suam pulchram et bonam. Si tempoꝛib⁹ quibus non inueniunt escam copiose prebetur eis in sua. quod est cum nix vel fortis ẽ glacies super terrã. et de mense Aprilꝭ et Maij aratis stipulis non recedunt. et plurimos ferus edunt. Cibus autem eis conueniens. est frumentũ. faba. vicia. milica. et cetera grana que libenter sumũt. Cẽtumq; paꝛib⁹ columboꝛũ detur granoꝛũ pars coꝛbis octaua diebus singulis. et duplum cuz nihil omnino per se inueniunt. Potus etiam in colũbaria detur eis sufficiens. quotiens aquam nisi valde remotã ꝓpter estũ vel glaciem inuenire nõ possũt

vel ponatur in aliqua re ppe columbariã. ad quam descendere queant. itaq; p̃cipuum z fere necessarium est eis. q̃ ipoꝛ mansio sit prope locum vbi aqua influat. vnde z bibere z vbi lauari possint. permũde enĩ be volucres sunt vt ait Varro. Optimũ ẽ q̃ de omnib⁹ granis exhibeatur eis. vt sũt frumentum. faba minuta. pisum. cicercula. vicia. oꝛobum. milica. oꝛdeum. spelta. loliuz. et cetera grana. vt videatur q̃d libẽti⁹ appetant. et ib p̃cipue detur eis. vt auidius ibi moꝛentur z plures pariant. Palladi⁹ ait q̃ fetus frequentant si oꝛdeum toꝛrefactum vel oꝛobum. vel fabam sepe p̃sumãt Dicit etiam q̃ nihil expetunt. nisi vt estate qua maxime pinguescunt. triticũ vel milium mulsa semper maceratum accipiant. Est autez mulsa aqua mellita. in qua quecunq; grana mollita sint eisq; data non recedunt et alias illuc ducunt. vt a non paucis asseritur. Aliqui tamen dicunt non referre si sit mellita esca vel non. Cum eis datur esca. detur in vesperis potius q̃z i mane. vt in die procurent escam sibi querere. z qui non inuenerunt extra intus inueniãt Nam si daretur in mane non procurarẽt alibi inuenire. Sed tempoꝛe nimis debet i mane tribui. ne exeant ad loca in quib⁹ capiantur cum certum est non posse alibi inuenire.

De officio pastoꝛis colũboꝛum

A stoꝛ colũboꝛuz

p sepe debet mundare ipoꝛ locum et fimum reponere. q̃ ad agricultura est optimus. z si quẽ inuenerit vulneratum curet. si quem mortuum ejiciat. Itẽ si qui sũt nimis feri z bellicosi vt alios ledant. eos inde remoueat. z in aliũ locuz secretum ab illo per se ponat. Si qui pulli sunt idonei ad vendendum. eos promat cibum et potum cum eis opus erit sufficienter tribuat. Qui solent saginare columbinos pullos quo pluris vendãt secludũt eos cũ iam pluma sunt tecti. cibãtq; ipos pane cũ dibissimo mollificato. byeme bis. estate ter quolibet die. scz mane meridie z vespe. Eos vo q̃ iam pẽnas magnas habere incipiunt. relinquunt in nido. illisis. id ẽ fractis cruribus matribus nutriendos et impinguandos. vel extrabunt de pennis vnius ale. nam q̃ ita educantur celeri⁹ impinguantur q̃z ceteri vt ait Varro. Iterũ debet eos curare et tueri ab omnibus nocumentis. Leduntur enim et capiũtur ab accipitre. miluo. falcone. ac ceteris q̃busdã animalib⁹ rapacibus. quos occide potest duabus virgulis viscatis in terrã defixis. inter se curuatis. cum inter ipas posuerit aliquod animal obligatum. sic enim ea facile decipere potest. Palladius preterea dicit. q̃a mustelis tute fiunt si inter eas vetus proijciatur sporteꝛa qua animalia calciantur. Item dicit oportere rute ramulos plurimis locis suspendere. contra animalia inimica. Itez leduntur a faynis. mustelis. et cattis. z ceteris pluribus animalib⁹ que de raptu auium viuunt. contra que debet custos ostium et omnia loca vnde i trare possent. optime claudere. et scapbas circũ quaq; eminentes procurare. ne quid superius p parietem repere possit. Item leduntur ab auibus rapacib⁹ tam diurnis q̃z nocturnis. cõtra quas claudat custos in nocte fenestram. Vel si ea aperta intrauerit auis rapax. z ipe audiat spauentum et strepitum colũboꝛ. intret audacter i eã cum lumine auemq; capiat z occidat. nec curet de exitu columboꝛ. Alues aũt diurnas cum fisco vel parua reticula capiat et occidat. Fenestram autem de subsellis cãcellet z claudat. vt columbi intrare valeãt z exire. non autez auis rapax que solũmodo intrat alis apertis. Item molestantur pulli plerumq; sercupedib⁹. quod custos inquirat. et nidum ejiciat. aliumq; mũdatum ponat. Item nascuntur etiaz varioli circa oculos. q̃ excecant eos. maꝛie de mense Augusti. q̃ vendendi sunt aut comedendi. cum solo capite sint infecti. Itẽ recedũt aliquando quia non habent quid edant. contra quod tribuatur eis. vel q̃ nimium

formauit.maxime raptus ex subere. qz nō trāsmutant vim frigoris vel caloris. Possunt tñ ex ferulis fieri. si hec desunt salicinis viminib⁹ fabricent. vel ligno cauate arboris aut tabulis. ficulia deterrima sunt. que z byeme gelantur. et estate feruescunt Angustus tamen aditꝰ admittat examia ppter frigoris iniuriam z caloris. sane ventis frigidioribꝰ paries altus obsistat. Aditus omnes soli opponant byberno. qui in vno cortice. duo vel tres esse debebunt ea magnitudine. q̄ apis magnitudinem non possit excedere. sic etiam noxijs aialibꝰ. ingressus resistāt angusto. Vel si apes voluerint obsidere exeuntes. alio vtent ingressu nam si aditus nō sūt angusti vt ait Virgilius. frigore mella cogit. i. cōgelat byems. eademq; calor liq̄facta remittit. vtraq; vis apibꝰ pariter metuenda est. Sed pro magna parte boies nostri tpis vno solo mediocri seu magno vtuntur foramine infra mediam aluei partem. Item debent aluearia esse magna. pro magno examine. parua p paruo. licet in paruo sepius examen emittant. qz duo examina in paruo simul esse nō possunt. Alta autem seu longa sint vno pede z dimidio. duobꝰ etiā aliq̄n. z lata circa duos semisses. aut modicū vel plꝰ vel minus. Vir aūt experti ssimꝰ mihi asseruit q; meliora sunt aluearia quadrata ex tabulis constructa q̄z rotunda. Et melius q; iaceāt anterius parū declivia q̄z erecta. quoz cōmode possūt acies vna supaliam collocari. et hec aluearia fundū ab vtroq; capite habere debēt taliter dispositū. q; inde facile possit remoueri cū opꝰ erit de melle tolli. Fundus anterior habere duo foramina parua. z posterior vnū i pte infima debet. p q̄ ab vtraq; parte ingrediantur. z egrediant apes. Retulit etiam se inuenire meliꝰ ipsas laborare. q̄n aluearū interius est obscurū. q̄d argumentū est. q; foramia debeant esse parua. et rimule oēs aluearij optime sigillate. Ad quod multum facit earum industria. Videmus enim q; foramina magna circa byemem cera obturāt foramine solo relicto ad formam ipsarū.

De apibus qualiter nascuntur.

pes nascūtur partim ex apibus. partim ex bubulo corpore putrefacto vt ait Varro. q; modum sūt. Virgilius autem ait. magistrum archadium p̄mum huius rei fuisse autorem. et inuenisse modum. Eligitur ergo locus angustus parietib⁹ clausus. angustiq; imbrice tecti. habens quattuor obliq; fenestras. tunc vitulus bimus queritur. huic gemine nares et spiritus obstruuntur. plagisq; p̄ empto. tonsa viscera soluuntur per integram pellem. sic positum in loco clauso relinquunt. et ramea fragmenta costis subiciunt thimum videlicet cassiaq; recētes. hoc geritur cum zephirus p̄mo spirat. anteq; prata virescant. et anteq; irundo veniat. nidumq; suspendat. tunc humor vitulꝰ tepefactus estuat. et apes creat. q̄ primo sine pedibus apparent mox stridentes pēnis miscentur. et in aera elevantur.

Quales emi debent et quando et qualiter inueniantur et deferantur.

Napibꝰ optime sunt parue varie rotunde vt ait Varro. In emendo emptorem oportet videre an valeāt. an sint egre. Sanitatis signa. si sunt frequētes in examine. et si nitide et si opus quod faciunt ē equabile ac lene. Minus valentiū signa. si sunt pilose et horride vt puluerulente. Prouidendum etiam vt plena comparent aluearia. quam rem vel inspectio. vel murmuris magnitudo. vel frequentia cōmeantis et remeantis examinis p̄bat. Si trāsferende sunt in alium locū. id facere diligenter oportet. z tpa q̄bus id potissimum facias animaduertendū. z loca q̄ transferas idonea putandū tempa. vt verno potius q̄z byberno. Nam byeme difficulter consuescunt translate manere. itaq; fugiunt plerumq;. si ex bono loco transtuleris et vbi idonea pabulatio non sit fugitiue fiunt. Ex vicina potius q̄z longinqua regione transferende sunt ne terreantur aeris nouitate. Si vero sunt longius aduebende. collo nocte portētur. nec collocare nec aperire aluearia debemus. nisi vespere instante. Speculemur deinde post triduum ne omne suas tanuas egrediatur examen. Hoc enim signo. fugam arripere meditātur. non tamen creduntur fugere. Si tercio p̄mogeniti vituli alliniamꝰ oribus vasculorum. vt Palladius ait. Obsense Aprilis vt idem ait. locis apertis apes queremus ac p̄mo q̄z longe aut prope sint explorem⁹ Rubricā liquidam vel quid aliud tingēs breui vasculo geramus infusam. et obseruemus fontes. aut aquas vicinas. tunc dorsa apum bibentium tangantur illo liquore tincta festuca. et ibidem morientur. si cito reuerse fuerint quas tinxerimus. bospitia earum proxima esse cognoscimus. si tarde spacio longiore submotas pro mora temporis estimamus. ad proxima facile veniet. ad longinqua hoc genere perduceris. Canne vnum internodium cum suis recides articulis et in latere aperies. ibi mel exiguum mittes et iuxta fontem pones cum ad id peruenerint apes atq; ingresse fuerint post odorem. foramen pollice apposito claudes z vnam tantum partis exire. cuius fugam persequere. ea tibi partem demonstrabit bospitij. Cum eam ceperis non videre statim emittas alterā et sequaris. ita singule subinde dimisse. te facient vsq; ad locum examinis peruenire. Aliqui mellis breuissimū circa aquas ponunt in vasculo. de quo cum apes aquam degustauerint ad commune pabulum pergens alias exhibebit. quarum frequentia subinde crescente notata volantius parte vsq; ad examina persequeris.

Qualiter tenende ac procuran

de sunt apes.

Vstos apū pro

Curare debet vt circa ipas loca sit abūdantia florū q̄s vel in herbis vel fructib⁹. vel etiā arboribꝰ pcuret industria. Herbas nutriat. origanus. timū. satureiam. serpillum. viola. amaracum. iacinctum q̄ iris vel gladiolus dicitur. narcissū crocum. ceteraq; herbas suauis odoris z floris. In fructib⁹ q̄z sint. rose. lilia. rosmarinus et edere. In arboribꝰ. amigdal⁹. persicus. pirus. pomifereq; arbores. q̄bꝰ nulla amaritudo respōdet floris vel succi. Siluestria vero glandifera. robora. buxus. terebintus. lentiscus. cedrus. ilia. ilex minor tinus et taxi remoueantur. supradicta enim dulce mel efficiunt. cetera saporem mellis rustici prebent. vt ait Palladius. Ea precipue sunt serenda. si pabulū naturale nō est. vt dicit Varro. que maxime sequūtur apes. ea sunt. rosa. serpillum. apiastrum. papauer. faba. lens. pisum. olimum. caprū medice maxime. cinisum quod valētib⁹ vtilissimum est. etenim ab equinoctio verno florere incipit. et permanet ad alterum equinoctium autumnale. Sed apium apprissimum ad sanitatem est ad mellificium thimum. His aquam liquidam vnde bibāt esse oportet. eamq; propinquam. que nō fluat vel in aliquem locum influat. ita vt ne profunda sit vltra duos aut tres digitos. in qua iaceant teste aut lapilli. super quibus assidere et bibere possint. In qua diligens est habenda cura. vt aqua sit pura. quod ad bonum mellificium p̄dest vehementer. Et quia non omnis tempestas grandinum vel pluuiarum aut venti vel frigoris eas ad pastum prodire longius patit. preparandus est bis cibus. ne melle cogāt solo viuere. aut relinquere exinanitos alueos. Igitur ficorum pinguiū circiter .x. pondo decoquunt in aque congiis sex. quas coctas i offas sepe apponūt Alij aquam mulsam in vasculis vt sint prope curant. in qua addunt lanā purā p quas

fugant vno tẽpe.ne potu nimiũ impleant aut incidant.ꝛ singula vasa ponunt ad alueos. Alij vuam passam ꝛficũ cũ pistaue runt effundũt in sappam.atqꝫ ex eo factas offas apponũt ibi.ad q̃s in hyeme ad pabulũ procedere possint. Verno aũt tẽpe et estiuo fere ter in mense mellari⁹ inspicere debet fumigans leuiter eas.et a spurcicijs purgare alueũ.ꝛ vermiculos eijcere. Preterea vt animaduertat ne reguli plures exi stant.inutiles ei sunt ꝓpter seditões. Mã duo sunt genera ducũ. vt Menecrates et Virgili⁹ scribunt.niger ꝛ varius q̃ melior est.debet ergo mellari⁹ interficere nigrũ. q̃ alteri regi seditiosus est.et corrũpit alue um eo q̃ fuget.aut cũ multitudine fugeꝫ. et sic sedabitur apũ pugna vt Virgilius scribit. Mense Maij vt ait Palladi⁹ in cipiũt augeri examina.ꝛ in extremis fauo rũ partib⁹ maiores creant apicule. quas aliq̃ reges putant.sed greci oestros vocãt et necari iubent.qꝫ requiem ꝓcutiũt q̃ sce tis examinis. Munc papiliones abũdant q̃s necare debem⁹. Item circa initiũ Nouembris a sordib⁹ liberandi sunt aluei. q̃a tota hyeme eos remouere aut aperire nõ possum⁹.sed hec die aprico tepidoqꝫ faciẽ da sunt. vt pennis maxime auiũ maiorꝫ q̃ habent trigorem. vel aliq̃ simili oĩa interio ra mundent q̃ man⁹ nõ valebit attingere. Tunc oẽs rimas q̃ sunt extrinsec⁹ luto ꝛ fi mo bubulo mixtis liniam⁹.et insuper ge nestris ꝛ alijs tegumentis ad portic⁹ simi litudinẽ operiam⁹ vt a frigore possint et tẽ pestate defendi. Bonus custos mẽse Se ptembris debꝫ aluearia vetusta cognosce re et plena ꝛ grauia q̃ in estate nõ ediderũt examina vendere aut apes occidere.et fa cere mel ꝛ ceram.eo modo q̃ infra i suo lo co dicetur. Item debet custos vt experti af firmant.tenere in estate aluearia cũ subtili bus fragmentis tabulaꝝ paululũ eleuata q̃ apes vix ingredi et egredi possint.sed nõ lacertule. In hyeme vero cũ fimo bubulo ꝓptime obturata. Item cũ nimis depau perant melle.qõ cognoscitur visu si desub tus inspiciat.vel pondere. vel meli⁹ facto supra partem mediam paruo foramie. ac pipm mũda vgula intromissa. exhibeant eis mel vel pullum assatũ aut alias carnes Item dicunt si alue⁹ pinguis est. dimittat hyeme sup sedibus suis. si macer reponat in domo i loco obscuro ꝓparato.ne mu res obsint.

De nocumentis apum et cura ipsarum.

Rouidendum est p vt dicit Varro.ne infirmiores a va lentioribus⁹ opprimant.eo ei minu tur fructꝰ.utqꝫ infirmiores secretas earũ rege occiso.subijciũt sub alterũ regẽ. q̃ cre brius inter se pugnabũt.aspergi eas opor tet aqua mulsa.quo facto nõ modo desi stunt pugna.sed etiam confercũt se lingẽ tes.eo magis si melle sint asperse. q̃ ꝓpter odorem auidius applicant se.atqꝫ obstupe scunt potantes. Si er alueo nimis frequẽ tes euadunt ac subsidit aliqua pars.subfu migandum.et prope apponendum aliq̃d bene olentium herbarũ.maxime apiastrũ et thimũ. Prouidendum vehementer. ne ꝓpter estũ aut ꝓpter frigus dispereãt. Si quando subito imbri in pastu sunt op pressi aut frigore subito quod raro accidit vt decipiantur guttis offense iacent pro strate colligendum eas in vas aliquod. et reponendum in tecto tepido.et bono cine re tepido.magis tamen calido q̃z frigido eijciendum super eas .et excutiendum le uiter vas vt eas manu non tangas . et ponendum in sole quo reuiuiscant iuxta suos alueos.vt ad domicilia redeant. Si vero egre sunt quod bis cognoscitur si gnis vt Virgilius ait.q̃ cõtinue est egris ali⁹ color.horrida macies multũ ꝏformat, corpa mortuaꝝ extra efferũt.alie pedibus annexe ad limina pendẽt.aut ĩtus i edib⁹ omnes certant.ignaueqꝫ fame sunt.et cõ tracto frigore pigre.tunc son⁹ auditur gra uior, et susurrant vt in siluis murmurat

auster.ꝛ vt mare stridet refluentib⁹ vndis et vt clausis fornacib⁹ rapid⁹ estuat ignis. tunc eis galbaneos incende odores et in cannalib⁹ arundinis mella exhibeas. et ꝑ derit si galle contrite saporem admisceas. aut arentes rosas.aut frusta carnis assata ꝑbeas.aut vuam passam aut cetropium . thimum vel centauream.aut radices ber be q̃ a rusticis vocatur amella ponẽ odo rifero bacho ꝛ in canistris ad fores apum et ꝑs herba cognoscitur qꝫ in prato oritur ꝛ tollit stipitem velut siluam.ꝛ e⁹ folia plu rimũ circũfunduntur.ei⁹ flos est aureus. et asper in ore sapor. Fugem⁹ etiam vt ait Palladi⁹ lacertas ꝛ ranas.ꝛ cetera alia que sunt apibus inimica.aues etiaꝝ crepi taculis terreamus. Mense Marcij maxi me solet apibus morbus incurrere. Nam post byberna ieunia ulmalli ꝛ vlmi amara floribus q̃ ꝓ us nascuntur auidius appe titis.solutione ventris intereũt . nisi affue ris velocitate remedij. Prebebis ergo ma ligranati cum austero vino grana ꝓtrita. et in vasculis refrigerata ponantur. Q, si horride videntur atqꝫ contracte corpore ꝛ mortuarũ corpora frequenter efferre can nalibus⁹ ex canna factis mel cum galle pul uere vel sicce rose coctum debebis infũdere. Illud ante oĩa expediet. vt putres partes fauoꝝ.vel vacuas ceras quas aliq̃ casu ex amen ad paucitatem redactum non vale bit implere.semper recidas acutissimis fer ramentis subtiliter.ne pars alia mota fa uorum.cogat apes domicilia concussa de serere. Si ꝓpter abundantiam floꝝ ꝏmel le tantum.sed de prole nil cogitant.ꝛ vide ris nimietatẽ mellis interiectis trinis die bus clauso foramine.non eas patiaris exi re.ita ad generandũ se cõferent. Nunc circa kalendas aprilis curandi sunt alueꝫ vt omia purgamenta tollantur et sordes. q̃s ꝑ contraxit byberno.et vermiculi ꝛ tinee et aranee quib⁹ corrumpitur visus fauoꝝ et papiliones qui stercore suo vermes fa ciunt. Modus aũt occidendi papiliones hic est.vt Palladius ait. Vasculuꝫ eneuꝫ altum ꝛ angustum vespere inter aluearia collocemus.et in eius fundo lumen pona mus accensum.illuc papiliones cõuenĩẽt. et circa lumen volitabunt. et angustia va sculi.ab igne proximo interire cogent. tũc fimus stercoris bubuli sicci adhibeat.qui aptus est apum saluti.que purgatio fre quens vsqꝫ in autumni tempora celebrat Hec omnia ceteraqꝫ efficiet custos cast⁹ et sobri⁹.et alienus ab allijs et a cibis acer bis ꝛ odoris ĩmundi atqꝫ oĩb⁹ salsamẽtis.

De moribus et industria apum et vita ipsaꝝ.

Pes non sunt so a litaria natura vt aquile.sꝫ vt ho mines.nã in his est societas ope rum et edificioꝝ. In his ratio atqꝫ ars. fo ris pascuntur.intus opus faciunt . nulla harum assidet in loco inquinato aut in eo qui male oleat. Et si quãdo in aere disper se sunt cimbalis et sonis.se reducunt in lo cum vnum. Regem suum sequũtur quo cunqꝫ it.et fessum subleuant.ꝛ si nequit vo lare sustollunt q̃ eum seruare volunt.neqꝫ ipe sunt inoperantes.nec non obiunt iner tes . itaqꝫ impetum facientes a se eijciunt fucos.q̃ bi neqꝫ adiuuant.et mel ꝓsumũt. quos vociferantes plures persequuntur et pauce . Preter ostium aluei obturant oĩa q̃ venit inter fauos spũs.oẽs vt in exer citu viuũt.atꝫ alterni si bouꝫ dormiũt ꝛ op⁹ faciũt pariter.ꝛ vt ĩ colonias mittũt. Hanꝝ duces faciũt q̃dã ad vocẽ. vt imitatõne tube.tũc id faciũt.cũ iter se sig̃ pacis ac bel li habẽt. Ex malopunico ꝛ asparago. cibũ carpũt solũ. Ex olea arbore mel.sꝫ nõ bonũ Duplex misteriũ prebet ex faba apiastro. cucurbita.ꝛ brasica.cera.ꝛ cib⁹. Idẽ ex ma lo ꝛ piris siluestribus. Ex papauere.cera ꝛ mel. Ex nuce greca.triplex misteriũ fieri ꝏ Et ex lapsano cib⁹ mel ꝛ cera. Ji ex aliꝭ flo ribus ita carpunt vt alia ad singulas res sumant.alia ad plures. Item ex alia re fa ciunt liquidum mel . vt ex cicere flore.ex alia econtra spissum vt roremarino . Sic

unuoluit. Itez est alia aranea triplicata. ex trib⁹ cōpolita. quaz media est spissa. z plurimū lata. exteriora duo sūt valde rara ac adeo stricta. q cū sunt ad capiendū eleuate. ac pertis stātib⁹ fortiter annexe. stant extense. mediaqz mollis z laxa. q̄ sup funiculū supiorem eleuatur. et cū auis incidit. trāsuolat ambo retbia rara. z i medio spisso inuoluitur. et cū eo velut in sacculo q̄dā pendet.

Aliud

Vnt et alia retia

a quibus capiūtur perdices que sūt lōga z stricta. in medio q̄ndaz caudā ad modū sacculi longā habentia ꝑ modo. Aucupator q̄ die venatur. pannuz rubeū cū vgulis ad clipei modū formatū. ante se portat. et p agrū pergēs foramibus duob⁹ inspicit. z perdices inquirit. cuz eas viderit. circa ipas retbia tendit. q̄busdā palis affixis ad funē retbiū annexis. et caudā circulis apertaz extendit. semp ante se retinens clipeū versus perdices. q̄bus extēlis se perdicib⁹ ap̄propinquat. et i caudam retbiū paulatim impellit. nō solū timore sed etiā pedibus si opus erit. Qui āt nocte venatur. in sero locū inquirit vbi nocte moratur. z cū aeris integra obscuritas supuenerit. ad eundē locū cū igne reuertitur. Est aūt ignis in vase sic formāto. q nec ipse videat. z aperte videt spacia vniuersa ꝑ se et p vnū agri sulcū accedit. z paliū reuertit circa locū in q̄ perdices reliq̄t. ac cū eas viderit ipas operit cū retbi q̄d hz apertū in capite pertice formatū ad modū huius negocio oportunū. Vel si hz retbe supradictū potest ipm tendere circa ipas. z impellere z capere vniuersas.

Aliud

Et et aliud rete

quod expegatorum a vulgo vocat. satis magnū q̄ capiūt perdices z qualee. ac fasiani. z q̄dam alie aues cum auxilio catuli ad ꝑ instructi. q̄ aues inq̄rit q̄s cū viderit. stat nec ad eas pgredit vt expellat. hz aucupatorē dīm suū retro respicit. et caudā mouet. taliq̄ ipse aucupator cognoscit aues esse paululū ante canem. z tūc ipe et soci⁹ retbe trabūt. et aues z catulū operiūt. z sic eas accipiūt. Est z aliud retbe paruū in capite pertice ꝑparatuz. vt apertū existat. q̄ vn⁹ solus vtit. z cum ipso aues operit a cane ꝓdicto modo inuentas. Item ꝑ hoc retbiculo vtit aucupator ad qualeas solas. cū qualatorio. cui⁹ sonus ē p oīa similis voci qualee generis feminini ad quem ardenter accedunt masculi prope ipsum. quos tunc operit atq; capit.

Qualiter aues laqueis capiuntur.

Jt laqueus quo

facile capiunt aues. q̄ raptu viuūt ꝑmō. In loco vbi ꝑpe morantur aues rapaces. vel q̄ trāseūt. infigitur fortis ab vtroq; capite arcul⁹ valde plicat⁹. ꝑpe quē ab vna pte firmat vgula. i cui⁹ scissura muris cauda infigit. vel ad quā frustū mortue carnis annectit. seu rana. et ab alia pte. pertica fortiē i terrā dimittit. bñs i capite laqueū z q̄ndā paruā cordulā. cū vno stretbeto q̄ pertica firmat ad arculū. z ad paruaz icisurā q̄ fit i capite vgule murē tenētis. et laque⁹ circa murē extendit. z cū auis murē vel aliā rem vt exportet tāgit. pertica dissoluit ab arculo. ac sup⁹ eleuat cū aue rapaci q̄ pedib⁹ vinculat. Jtē fūt laquei mlti ō pilis caude caballine. i vno funiculo eiusdez materie texti. q̄ tēdūt i sulcis frumēti. funiculo a ꝛa eleuato vltra altitudinē auis. parū declinus laqueis z apertis. vt auis transiēs capite imissio. capiat collo. z ꝑ mō capiūt ꝓdices i agris. z q̄lee. ac fasiani. i semitis nemoz. p q̄s trāseunt. Aues et aq̄tiles eodē capiūt mō. cū iuxta aq̄s vū trāseunt. laquei tales tēdūt. Colūbe et z alie aues mlte capiūt ex eis cū icubāt. l pullos habēt. i ca nidū ipaz tēdāt. Jt i fabis ac faseolis seminatis. capiūt colūbi ac turtures. paruis laqueis. q̄ vulgariē dicūtur scalelle. Hȳ āt laquei mod⁹ est q̄ in capitib⁹ parui baculi vel melegarij longitudine vnius semissis.

infigūt due subtilissime vgule altitudinis spanne vni⁹. z i medio figit q̄dā spina duoꝝ vel triū digitoz in lōgitudine lōga. bec scalella apodiat ad ripā sulci vbi aliqua sit in ripa cōcauitas. taliter q̄ spina iaceat in terra in fouea. z vgule sint superi⁹ eleuate. Juxta eā ponat laque⁹. cū paruulo palo terre affixus. q̄ leuiter apert⁹. a moueat vgulis. et teneat ab eis z in spina infigatur faseol⁹ vel faba mollis. solummō vnū granū. q̄b auis rostro capiet. ac caput eleuās sup collū laqueū trahet. plicata scalella cū vgulis. quez sentiēs territa caput eleuabit et collū et laqueo capiet.

Qualiter aues capiuntur visco.

Ves capiūtur ui

sco multis modis. Uno mō q̄ inuiscant vgule subtilissime iūcoꝝ vel vlmoz vbi iūci delūt. Virgule q̄dē fiāt breues vel lōge. respectu habito ad paruitatem vel magnitudinē auiū capiendarū ab ipis. hz ꝓmo dz viscus tēperari. vt sit bñ tenax. ꝑ mō. laueī bñ cū aqua tēperate calida. aperiēdo ipm maib⁹ balneatis. z a pustulis cūctis mūdādo. Deinde admisceat et modicū olei oluaz. vt ñ sit adeo dur⁹ q̄ pēnis auiū inuiscari nō possit. q̄ facto. virgulis inuoluat. taliter q̄ vna queq; vgula sit vndiq; inuoluta in duab⁹ vel trib⁹ partib⁹ et⁹. tertia sine visco remaneat. q̄ tractari manib⁹ possit. Qz si tps sit adeo frigidū. q̄ cōgelet viscus. tēperet cū oleo nucū. Hec vgule parue inuiscate. infigūt leuiter i vgis palmonū. q̄ sūt pertice magne ramis viridib⁹ arboꝝ z ꝑcipue quercuū fasciate. habentes in capite supioꝝ q̄tuoz aut quiq; vgas. paulisper eleuatas. i q̄b⁹ affigūt paruissime vgule inuiscate. ac ipe palmon⁹ cū fuerit vgulis iuiscatis coopt⁹. infigit i trā i fouea facta i ipa. vt stet ad formā arboris recti⁹. Jtē circa ipm infigūtur rami arboꝝ ad q̄s appendūtur cauee. i q̄b⁹ sint multe z diuerse aucule segregatim q̄ cantāt. z volitātes paera vocant. q̄ vocate se ponūt sup dicto palmone iuiscato. et capte in terraz corruūt. Item cū magnis vgulis iuiscatis capiūtur multe magne aues. z ꝑcipue corui atq; cornices cū auxilio guui ꝑ modo. In locis vbi stare aut vnde trāsire ꝓsueuerūt. inciditur i ramulis arboz aliq̄. que ab alijs arboꝝ multū distet. hz aliq̄ rami frōdib⁹ nudati relinquūt in ea. vel aliq̄ ponūtur pertice sup eā. In bis ergo infiguntur leuiter vgule magne viscose. ac guui⁹ in terra ponitur. i loco paulisper eminēti vt melius ab auib⁹ volantib⁹ videatur. quez cū aues viderint. volitāt circa ipm. z volatu fesse. sup arboꝛē inuiscatā descendūt. atz interrā ruunt. q̄s aucupator pertica ꝓsequit vt eas occidat. nam si manib⁹ capere vellz lederetur ab ipis. Item visco capiūtur accipitres. falcones. cererecq; aues rapaces. nam in terrā due vel tres infigūtur vgule inuiscate modicū distātes. ac versus se ꝑplicate. i medio quaz ligatur auis aliqua vt colūbus. vel pullus. vel caro. aut mus. pro miluis et quibusdā alijs auibus rapacibus que talia petant. ad que cum aues venerint capiūtur. Item capiuntur visco. passeres et cetere aues parue vel magne. si virgule inuiscate ponātur in locis in q̄bus cibantur. vel vbi si ꝓsueuerūt. Item capiuntur cordulis seu funiculis inuiscatis. regarbali. cum ad ficus veniūt vl ad vuas et cetere aues que arboꝝ fructus furātur. si predicti funiculi suspendantur ante fic⁹ vel alios maturos fructus ad quos venire ꝓsuescant. Item funiculis longis inuiscatis. capiuntur sturli. q̄ valde gregatim volant. cū habetur aliquis sturlus ad cui⁹ pedem ligatur funiculus inuiscat⁹. z i manu tenetur. z dimittitur cum congregatio sturnorum prope videtur. tunc enim cum funiculo dimissus. ad gregem accedit. z cū ipo grege stricte volitat. multiq; tāgentes funiculū inuiscantur. et ad terraz simul cū eo ruunt. Item visco capiuntur anates. z cetere aues aquatice. cuz ex eo inuoluitur funis longus. ex pauerijs quib⁹ scoria fūt compositus. et ponitur ꝑcipue sero in lacu vel alio loco. vbi dicte aues morari

FINIS

VEGE